

Redaktor gusəsi

BİZİM BAKI

*("Azərbaycan və Bakı haqqında
maraqlı faktlar" silsiləsindən)*

Azərbaycan Odlar Yurdudur. Bunu Abşeron yarımadada-sında yerdən təbii yolla çıxan qazların yanmasına görə belə adlandırmayıblar. Təbii qaz dünyanın bir çox yerlərində çıxır və hətta, Günəş enerjisindən alışış yanır da. Bu yerin heç birinə "odlar diyarı", "odlar məmləkəti", "odlar ölkəsi" deməyiylər, yalnız Azərbaycan dünyada bu ad ilə tanınır.

Azərbaycan dünyanın ən qədim sivilizasiyası olan Şumer mədəniyyəti ilə məşhurdur. Şumer mədəniyyətinin araşdırılmasında hələ də maneələr mövcuddur. Azərbaycanı bütün türk dünyasının ilkin beşiyi kimi qəbul etmək istəməyən düşmənlərin bolluğu kimi, düşmən təsiri altında olan doğmalar da kifayət qədərdir. Od ocaq qalanan yerdə olur. Azərbaycan ocaq qalanan yurd, ata yurdu olub, türkdilli xalqların böyük eksəriyyəti, məhz bu yurddan çıxıb dünyanın yeddi səmtinə yön alıblar, çoxalıb artıblar, böyüüb özlərinə dövlət quranlar da olub.

Bakı Azərbaycanın mərkəzində yerləşməsə də paytaxtidır. İstanbuldan, Mosuldan, Təbrizdən, Ərdəbildən, Dərbənddən hamı Bakıya gəlməyə can atır. Bu, keçmişdə də belə olub, indi də belədir, çox güman ki, gələcəkdə də belə olacaq. Adları sadalanan və sadalanmayan məmləkətlərdə yaşayan soydaşlarımız bu liman şəhərini özlərinə doğma bilirlər. Sərt iqlim şəraitinə baxmayaraq, görünür, burda rahatlıq tapırlar.

Bakı Sovetlər ölkəsinin beşinci böyük şəhəri sayılırdı. İndi dünyanın əlli şəhərləri sırasında deyil, bir az o tərəfdədir. Bunu-nla belə dünyanın gözü Bakıdadır. İngilisi də, yəhudisi də, fransızı, almanı da, hətta Afrika ölkələrindən belə hamı Bakıya can atır, burda iş qurmaq, işləmək, qalıb yaşamaq isteyirlər.

Çox, olduqca çox maraqlı məsələdir.

Bakı bütün dinlərin və təriqətlərin beşiyidir. Bu şəhərdə hər kəs rahat yaşayib ibadətini edə bilir.

Bakı, sanki Ulu Yaradanın evidir.

İndi Bakıda rəsmi, qeyri-rəsmi beş milyonadək adam yaşayır. Pis-yaxşı dolanırlar. Hamı Bakını özünə doğma bilir. Bakı bölünməz məkanıdır.

XƏZAN
Ədəbi-bədii jurnal
C6, N2, 2021
Aprel-may, 2021

Baş REDAKTOR:
Əli BƏY AZƏRİ

Redaksiya heyəti:

Şahməmməd Dağlaroğlu, Xalıq Azadi, Məhəmməd Əli, Rəşid Bərgüşadlı, Damət Salmanoğlu, Budaq Təhməz, Hafiz Əlimərdanlı, Ələsgər Talıboğlu, Vaqif Osmanov, Elvin İntiqamoğlu, Şiringül Musayeva, Məlahət Yusifqızı, Aynur Yasəmən Qaraağlı (Azərbaycan), Fəxrəddin Oruc Qəribrəsəs (Rusiya, Dərbənd)

Baş redaktorun MÜAVİNİ:

Ramiz İSMAYIL

Dizayn: **Dönməz Abbasov**

Redaksiyanın ünvani:

Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti,
529-cu məhəllə, "Azərbaycan"
nəşriyyatı

Əlaqə telefonları: (070) 575 03 99

Email ünvani: xezan23@mail.ru,
5750399a@mail.ru

Çapa imzalanıb: 5 may 2021-ci il

Ədliyyə Nazirliyində 15 yanvar
2016-cı ildə qeydə alınmışdır: 5331

Jurnal aylıqdır, Azərbaycan dilində, iki aydan bir çıxır.

Materiallar elektron variantında,
yaxud diskdə və on dörd şriftlə printerdən çıxmış çap variantında (bir nömrə üçün) poeziya və publisistika
beş, nəşr on səhifədən çox olmamaq
şərtlilə qəbul olunur.

Jurnalda dərc olunmuş yazılar
tam olaraq bədii təxəyyülin məhsus-
ludur və müəlliflər məsuldur.

JURNALI Azərbaycan Yazıçılar Biriliyinin "Bayati" və KİTABEVİM.AZ kitab mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

Bununla belə, Bakı dünyada neft yatağı kimi tənir, "qara qızılı" ilə məşhurdur. Tarixi abidələri ilə bağlı hər yerdə məlumat var. "Atəşgah"ı, "Qız qalası", "Şirvanşahlar sarayı", indi də "Alov qüllələri" haqda çox az adam tapılar ki, məlumatızsızdır. Odur ki, başqa məlumat və faktlarına üz tutmalı ola-cağıq.

1. Bakıda neft (yağlı maye) haqqında məlumatı insanlar ilk dəfə eramızdan əvvəl IV əsrə məlumatlanıblar. İndiki Salyan rayonu ərazisində Makedoniyalı İsgəndərin qoşunu ilə döyüş zamanı oxları-na həmin yağılı mayeni sürtüb yandıraraq atıblar. İsgəndərin qoşununun qamışlardan tikilmiş düşərgəsinə od düşüb.

2. Dünyanın bir çox bölgelərində neft çıxarılsa da, ilk olaraq yeri deşərək neft əldə etmək üsulu məhz Azərbaycanda tətbiq olunub. Birinci neft tankeri də Bakı buxtasından açıq sulara - dənizə buraxılıb. Dənizdə də ilk olaraq neft çıxarılmasına bura-da - Xəzər dənizinin Bakıya, Azərbaycana aid his-səsində başlanıb. 1901-ci ildə Bakıda çıxarılan neft bütün dünyada çıxarılan neftin yarıdan çoxunu təşkil edirmiş.

3. Sovetlər ölkəsində ilk elektrik qatarı Bakıda yola buraxılıb. Bu, 1926-cı ildə baş tutub. Elə ilk Kondinsoner zavodu da həmin il Bakı şəhərində işə salınıb.

4. Azərbaycan Palçıq vulkanlarının sayına görə, dünyada birinci yerdədir. 350 palçıq vulkanı qeydə alınıb, bu da bütün dünya üzrə yerləşən 800 vulka-nın yarısından bir az aşağıdır. Son illər Mars plane-tindəki vəziyyət öyrənilməyə başlığından alımlor belə nəticəyə gəliblər ki, bizdəki palçıq vulkanlarının tərkibi Qırmızı planetin yer tərkibinə yaxındır.

5. Dünyaca məşhur rəssam Salvador Dalinin "Geopolitik uşaq" rəsmindəki qadın barmağı ilə Bakını göstərir. Düşünməyə dəyər, niyə məhz Bakını? Bu boyda dünyada başına yermi qəhətdi? Əlbəttə, çoxları hesab edir ki, bu heç də təsadüfdən yaranmayıb. Rəssam özü, bu şəkil ilə hansısa mifoloji bir niyyətin nəticəsini rəsmlişdirib? Burada, nə isə sırlı bir məqam var.

6. Bütün dünyadan diqqətində və əlçatmaz arzusunda olduğu Nobel mükafatı, heç kimə sərr ol-mamalıdır ki, alman kapitalisti Alfred Nobelin Bakı neftini istismarı zamanı qazandığı var-dövlətin hesabına formalaşıb. Nobel mükafa-

tı üçün ayrılmış kapital Alfred Nobelin Bakı neftindən qazandığı sərvətin təxminən on iki faizini təşkil edir.

7. Məbəd, hansı ki, yerdən əbədi alov çıxan yer-də tikilib, Atəşgah adlanır. Bakının Suraxanı adlanan ərazisində yerləşən bu məbəd yerdən təbii ola-raq çıxan və alovlanan qaza görə ATƏŞGAH adlan-dırılıb. Atəşgah - alovun evi mənasında işlədilib. Atəşgahın varlığından xəbər tutan turistlər buranı ziyarətgaha çeviriblər. Dünyanın hər yerindən bura turistlər gəlir. Amma ilk olaraq ən uzaqdan gələn turistlər kimi hindistanlılar qeydə alınır. Hindistanda böyük bir tayfa yaşayır ki, onlar da bir vaxtlar əc-dadlarımız olmuş atəşpərəstlər kimi, oda, alovə si-tayış edirlər. Hindistandakı həmin tayfa indi də öz dininə, təriqətinə sadıqdır.

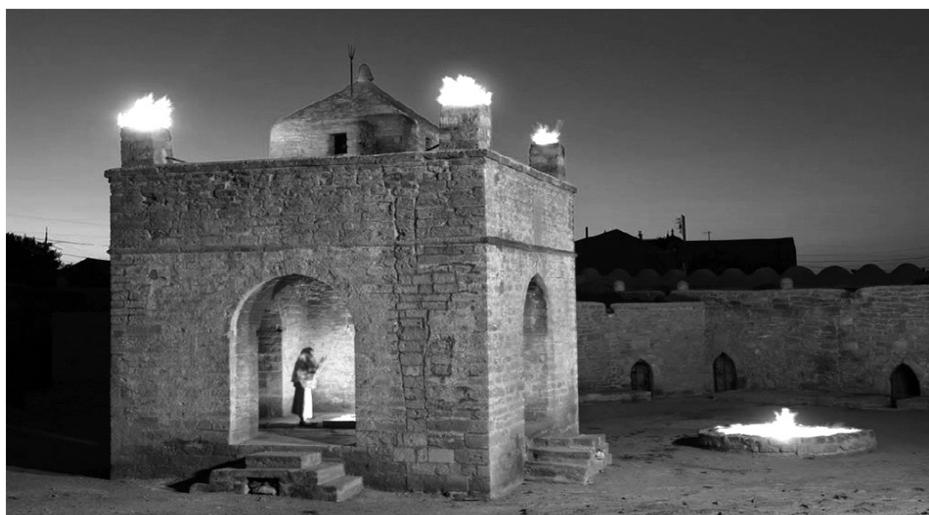
8. Ən gözəl qədimi tikililərdən biri Xan sarayıdır. İçərişəhərdə yerləşən saray bu yaxınlarda restavrasiya olunub, abadlaşdırılıb və turistlər üçün açılıb. Saray elə tikilib ki, gün çıxandan gün batana kimi sarayın həyəti günəşin şüaları ilə işıqlanır. Burda bir maraqlı məqamı da qeyd etmək lazımdır. Dünyanın hər yerində Günəş çıxdığı və batdığı üfüqlər arasında düz xətt boyunca izlənsə də, yalnız Bakı üzərində qövsvari müşahidə olunur.

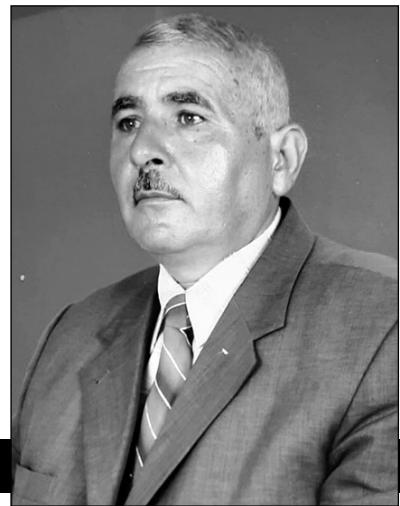
9. Dünyada ilk dəfə Bakıda su quyuları vurulub. İndi bu metod dünyanın bir çox ölkələrində tətbiq olunur və məhz buna görə dünya Bakıya minnətdardır.

10. Bakı şəhərində hazırda 72 millətin nümayəndələri dostluq və həmrəylik şəraitində yaşayır. Məhz, buna görə də Bakı şəhəri dünyanın ən məş-hur beynəlmiləl şəhərlərindən biri hesab olunur.

Azərbaycan əhlinə və ölkəni ziyarət edən turist-lərə böyük hörmət və ehtiramla:

*Əli BƏY AZƏRİ,
baş redaktor*

MƏHƏMMƏD ƏLİ

VAR

Deməyin təkəm bu dünyada,
Qəm-kədər adlı həmdəmim var.
Öz aləmimdə xoşbəxtəm mən,
Xoşbəxt olan öz aləmim var.

Hər keçən günüm qara gəlir,
Çəkibdir məni dara, gəlir.
Bilmirəm hardan-hara gəlir,
Ünvansız üzən bir gəmim var.

Bu dünya yaman qarşıqdır,
Yolları da çox dolaşıqdır.
Əlləri qana bulaşıqdır,
Ürək yandıran zil, bəmim var.

Odsuz yanıram için-için,
Qəm badəsini verin içim.
Bu dünyaya mən gəldim neçün?
Bəlkə də nəsə bir kəmim var?!
Bəlkə də, nəsə bir kəmim var!

02.04.2021

KÖNÜL

Fikir ver, deyəndə hər bir sözünə,
Yersiz bir söz demə, danışma, könül.
Yersiz iş açma gel, özün-özünə,
Hər işə qoşulma, qarışma, könül.

Bir iş görəndə sən, bir sal yadına,
Xələl gəlməyəcək ondan adına.
Hər nazlı, nazənin yarın oduna
Alovlanma, könül, alışma, könül.

Yalan danışiban günaha batma,
Mərdə arxa çevrib, namərdi tutma.
Haqqadır həqiqət, bunu unutma,
Haqsız əməllərlə barışma, könül.

DÖRDLÜKLƏR

Pambıq yumşaq olar, sərt ola bilməz,
Arsız olan kəsdə dərd ola bilməz.
Comərdlik insana genindən gəlir,
Qanı saf olmayan mərd ola bilməz.

Dünya öz-özünə daim fırlanır,
Gecəli-gündüzlü hey düşürlər.
Zaman yaşa dolur, sakitcə belə,
Günbəğün insanlar sanki cırlaşır.

Eşq aləmində mən Məcnun lələyəm,
Eşqdən yaranmışam, neynim, beləyəm.
Naçar bir gül üzlü yara rast gəldim,
O vaxtdan bir ona əsir, köləyəm.

Kasib gözü tox, mərd olar,
Qəlbə açıq, comərd olar.
Qoy inciməsin dövlətlilər,
Çoxsu yaman namərd olar.

Eşq dəryadır, sahili yox,
Bu dəryada gəl, öyünmə çox.
Hanı Məcnun kimi Məcnun?
Leyli kimi bir Leyli yox.

Gecəsiz al səhər olmaz,
Yüz ulduz bir Ülkər olmaz.
Yazanda diqqət ver, könül,
Mənasız şeir - əsər olmaz.

Getdi namus, ismət, qeyrət, həm də ar,
Satıldı bazarda hamısı - nə var.
Məmləkət dönübüdü qul bazarına,
Kölədir gördüyü o mərd oğullar!

MÜTƏXƏSSİS TƏKLİFİ

FƏRHAD RAMİZOĞLU

Azərbaycan Yaziçılar və Jurnalistlər Birliklərinin üzvü,
Qızıl qələm" və "İti qələm" mükafatları laureati,
Prezident təqaiüdçüsü

.....

SİNFİN İKİ QRUPA BÖLÜNMƏSİ MƏQSƏDƏUYĞUNDURMU?

Respublikamızın məktəblərində müxtəlif fənlər - azərbaycan dili, ədəbiyyat, riyaziyyat, kimya, tarix, fizika, biologiya, coğrafiya, xarici dil, informatika, texnologiya, fiziki tərbiyə, musiqi, təsviri incəsənət, həyat bilgisi, hərbi hazırlıq fənləri tədris edilir. Bu fənlərdən texnologiya, fiziki tərbiyə və xarici dil fənlərinin tədrisi zamanı sınıf iki qrupa bölünür.

Mən texnologiya fənninin tədrisi zamanı sınıf iki qrupa bölünməsinin məqsədə uyğun olmaması haqqında fikirlərimi çatdırmaq isteyirəm.

Əvvəla qeyd edim ki, keçmiş İttifaqın dövründə orta məktəblərin 10 illik təhsili zamanı əmək təlimi fənni bütün siniflərdə keçirilirdi. İbtidai siniflərdə bu fənni sınıf müəllimi, yuxarı siniflərdə isə fənn müəllimi tədris edirdi. IV-X siniflərdə əmək təlimi fənninə həftədə cəmi iki saat vaxt ayrılmışdı. IV-X siniflərdə əmək təlimi fənninin tədrisi zamanı sınıf iki qrupa bölünürdü. Qrupun birində qızlar, digərində isə oğlanlar təhsil alır. Bu qrupların dərs programları fərqli idi. Oğlanlara çilingərlik, düləngərlik, kənd təsərrüfatı və elektrotexniki işlər bölmələri üzrə, qızlara isə

evdarlıq, kulinariya, biçmə-tikmə bölmələri üzrə dərs keçirilirdi. Bu bölümə məqsədə uyğun idi.

Təhsil kurrikulum sisteminə keçdikdən sonra əmək təlimi və rəsmxət fənnləri ləğv edildi, onların əvəzində texnologiya fənni tədris olunmağa başladı. Texnologiya fənni I-IX siniflərdə tədris olunur. I-IV siniflərdə bu fənni sınıf müəllimi, V-IX siniflərdə isə ixtisas müəllimi tədris edir. Qeyd edim ki, V-IX siniflərdə texnologiya fənninin tədrisinə həftədə cəmi 1 saat vaxt ayrılmışdır.

Qeyd edək ki, I-IV siniflərdə texnologiya dərsləri iki qrupa bölünmür. V-IX siniflərdə isə əgər sinifdə siyahı üzrə 20 nəfər və bundan çox şagird varsa, artıq sınıf iki qrupa bölünür. Bu bölümə zamanı hər iki qrupda həm oğlanlar, həm də qızlar təhsil alır, bu qruplarda eyni program tədris olunur. Düşünürəm ki, bu düzgün bir variantdır. Yəni cinsindən asılı olmayaraq hər bir şagirdin texnologianın bütün sahələrindən anlayışları, bilikləri olmalıdır. Onu da qeyd edim ki, V-IX siniflərdə ümumilikdə 130 mövzu vardır.

Əgər V-IX siniflərdə keçirilən mövzular diqqətlə araşdırılsa, belə nəticəyə gəlmək

olar ki, texnologiya fənninin tədrisində siniflərin iki qrupa bölünməsi məqsədə uyğun deyil. Mövzulara diqqət yetirək. Belə ki, V sinifdə şagirdlərə "İnsan həyatında texnologiya. Məmulatların hazırlanması mərhələləri", "Məmulatın qrafik təsviri", "Ailədə davranış və ünsiyyət mədəniyyəti", "Ailə büdcəsinin formallaşması", "Elektrik enerjisi və sadə elektrik dövrəsi", "Mətbəx qab-qacağı və onlara qulluq"; VI sinifdə "Məktəbdə ünsiyyət və davranış mədəniyyəti", "Ailə büdcəsinin müəyyən edilməsi. Gəlir və xərc", "Meyvə ağaclarının becərilməsi və tədarükü texnologiyası", "Mexanikləşdirilmiş əl alətləri", "Elektrik enerjisinin ötürülməsi və istifadəsi yolları", "Mexanikləşdirilmiş mətbəx avadanlığının quruluşu və iş prinsipi", "İnsan həyatında qidalı maddələr"; VII sinifdə "İctimai yerlərdə davranış və ünsiyyət mədəniyyəti", "Ailə xərclərinin təyin edilməsi. Qidalanmaya ayrılmış vəsait", "Ev quşlarının bəslənməsi texnologiyası", "Quraşdırma elementləri olan məmulatların spesifikasiyası", "Texnoloji maşın və mexanizmlər haqqında məlumat", "Elektrik çaydanının quruluşu və iş prinsipi", "Elektrik ütüsünün quruluşu və iş prinsipi", "Fenin quruluşu və iş prinsipi", "Balığın mexaniki emalı texnologiyası", "Balığın isti emali. Balıq yeməkləri", "Quş ətinin mexaniki mətbəx emalı texnologiyası", "Ətin mexaniki emalı texnologiyası", "Duru yeməklərin hazırlanma texnologiyası" və digər mövzular tədris edilir. VIII-IX sinfin texnologiya dərsliklərinə də nəzər salsaq, burada da yuxarıda qeyd olunan mövzulara oxşar və yaxud yaxın mövzular olduğunu görərik.

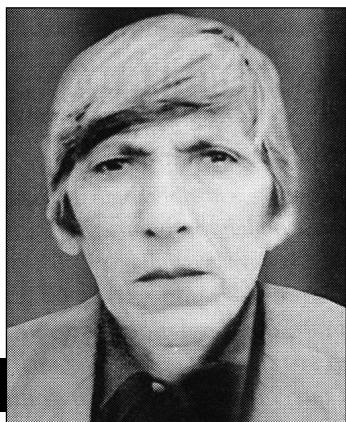
Bir az da əvvələ qayıdaq. Keçmiş İttifaqın dövründə əmək təlimi fənninin tədrisi zamanı tədris programında şagirdlərin müxtəlif əl işi mövzuları var idi. Məsələn, oğlanlar müxtəlif oyunaqlar, çəkic, oxlov, xəkəndaz və sairə düzəldir, qızlar isə iki saat ərzində müxtəlif şirniyyatlar bişirir və tikişlə məşğul olurdular. Hazırkı programda isə bütün bu qeyd olunanlara yer ayrılmayıb. Düzdür, elə mövzular var ki, orada praktik işlərdən səhbət açılır. Bu zaman müəllim əgər emalatxanada, yaxud sinifdə təchizat varsa, bu mövzu-

ları şagirdlərə praktik olaraq göstərir və izah edir. Məsələn, taxtanın mişarlanması, taxtanın rəndə ilə yonulması, ölçmə alətləri ilə ölçmə və nişanlama, nazik təbəqəli metalin kəsilməsi, metalin çapılması və sairə mövzular bu qəbildəndir. Deməyim odur ki, hazırkı programda şagirdin dərs vaxtı hər hansı bir əşya düzəltməsi tələb olunmur. Onu da qeyd edim ki, hətta praktik iş olan mövzuları da müəllim bütün siniflə bir dərs saatı ərzində tədris etmək imkanına malikdir.

Respublikamızın az sayda məktəblərində texnologiya fənnini tədris etmək üçün emalatxanalar və təchizat var. Əksəriyyətində isə bu imkan yoxdur. **Lakin emalatxananın, təchizatın olub-olmamasından asılı olmayaraq düşünürəm ki, texnologiya fənninin tədrisi zamanı siniflərin iki qrupa bölünməsi məqsədə uyğun deyil.** Düşünsək ki, ri-yaziyyat və laboratoriya təcrübələri aparılan kimya, fizika kimi çətin qavranılan fənlərin tədrisi zamanı siniflər bölmənmiş, onda daha asan qavranılan, sadə mövzuları əhatə edən texnologiya fənninin iki qrupa bölünməsinə ehtiyac yoxdur.

Nəticə olaraq onu qeyd etmək istəyirəm ki, texnologiya fənninin tədrisində siniflərin iki qrupa bölmənməsi üçün Təhsil Nazirinin müvafiq əmri olmalıdır. Əlbəttə, bu prosesi mərhələ-mərhələ həyata keçirmək lazımdır. Yəni, əvvəlcə 5-ci və 6-ci sinifləri, növbəti tədris ilində 7-ci və 8-ci sinifləri, daha sonra isə 9-cu siniflərdə texnologiya fənnində sinfi birləşdirmək lazımdır. Bunu həyata keçirilməsi nəticəsində texnologiya müəllimləri heç də ixtisara düşməyəcək, onlardan az bir qisminin dərs saatları müəyyən qədər azalacaq. Onu da qeyd edim ki, respublikamızda təxminən 4500 məktəb var. Kənd məktəblərində siniflərin əksəriyyətində 20 nəfərdən az şagird təhsil alır və həmin siniflər qruplara bölmənmiş. Məktəblərin çoxu isə şagird kontingenti az olan kənd məktəbləridir.

Ümidvaram ki, irəli sürdüyüm təklif Təhsil Nazirliyinin aidiyyatı əməkdaşları tərəfindən müzakirə olunacaq, bu məsələyə aydınlıq gətiriləcək və həyata keçiriləcək.

Zeynalabdin Novruz oğlu Novru佐 1946-ci ildə Naxçıvan MR Şərur rayonunun Xok kəndində (indi Kəngərlinin tərkibindədir) dünyaya göz açıb. 1971-ci ildə Y.Məmmədəliyev adına Naxçıvan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirib. Uzun müddət Muxtar Respublikanın orta məktəblərində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olub.

Hələ tələbəlik illərində şeirləri və publisistik məqalələri ilə respublikanın dövri mətbuatında müntəzəm çıxışlar edir. "Zaman yaşatmağa qadir deyilsə..." (1998), "Əldə gül, dildə tikan" (2009), "Yazdim-yazmadim..." (2014) şeir kitablarının müəllifidir. 2003-cü ildən Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin, 2011-ci ildən isə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

ZEYNALABDIN NOVRUZOĞLU

ŞAİRLƏR YARIMÇIQ ÖMÜR YAŞAYIR

Əcəllər ölməyi bacarmır, nədi..?
Şairlər yarımcıq özür yaşıyır.
Çoxu heç bilmir ki, qocalmaq nədi?
Şairlər yarımcıq ömür yaşıyır.

Otuzu çox bilir, qırxa bəs deyir,
Şahların önündə sözü tərs deyir.
Sözünü qaytarmır, doğra, kəs, deyir...
Şairlər yarımcıq özür yaşıyır.

Dərisi soyulan, özü diri var,
Çoxunun alnında güllə yeri var.
Şair doğulan da ölümdən qorxar?
Şairlər yarımcıq özür yaşıyır.

Lap uşaq ömrü də yaşaya bilər,
Ömrünü təzədən başlaya bilər.
Ölənnən sonra da danişar, gülər
Şairlər yarımcıq özür yaşıyır.

Yüz əsər yaradıb, dastan qoşsa da,
Yaşı lap doxsanı, yüzü aşsa da...
Nə qədər, nə qədər çox yaşasa da,
Şairlər yarımcıq özür yaşıyır.

YAZDIM - YAZMADIM...

Yazmadım, desinlər, bu da şairdi.
Yazdım ki, desinlər ayə bu kimdi?
Yazmadım qələmi sınağa çəkəm,
Yazdım ki, dəftərə qara qan tökəm.

Yazmadım, ağlımla meydan oxuyam,
Yazdım ki, ağlımı bir də yoxlayam.
Yazmadım, adımı tarixə salam,
Yazdım, imzam boyda kağızda qalam.

Yazmadım, gizlənəm hansı koldasa,
Yazdım ki, görünəm necə varamsa...
Yazmadım, kiməsə ağıl öyrədəm,
Yazdım ki, qəm çəkəm, dərdə köklənəm.

Yazmadım, müşkülə dərman tapam mən,
Yazdım ki, hər gecə dərman atam mən.
Yazmadım, oxuyam, tərif başlasın
Yazdım ki, paxıllar məni daşlaşın.

Yazmadım, ad alam, şöhrət qazanam,
Yazdım ki, dərdimi bir az azaldam.
Yaxşı ki, düz yazdım, yolu azmadım,
Bu yol müqəddəsdir, yazdım-yazmadım.

DURNALAR NƏ DEDI, BABAM AĞLADI..?

Bir durna qatarı keçdi qəfildən,
Babam da çardaqdə ayran içirdi.
Babamın fincanı düşdü əlinnən,
Bəlkə də özünə durna seçirdi.

Babam gözlərini dikmişdi göyə,
Əli də başının üstündə idi,
Qoca ağlayırdı, göz görə-görə,
Dəstə də başının üstündə idi.

Bir azdan durnalar görünməz oldu,
Babam göz yaşını zorla saxladı.
Mənimsə içimdə bir sual doğdu:
Durnalar nə dedi, babam ağladı?..

OD DAĞITMAZ QƏLƏMİM

Qələm mizrab, ilhamım tar, o çaldı,
Çaxmaq qova dəydi, o da od aldı,
Sözlər bəhsə girdi, meydan daraldı,
Ayaq götür üz yoxuşa, qələmim,
Bu meydanda ətək sənin, əl mənim.

Qələm yoxuş gördü, keçdi dolaylar,
Səməndər quşudu, odu haraylar,
Naşı olsa, köhnə sözü qalaylar,
Sözü özü boyda olar qələmin
Özü sözü boyda olan qələmin.

O, kül eşələyər odu tapınca,
Mirvari oynadar deşik açınca,
Özü çöpə dönər, söz ucalınca,
Sözdən bayraq yapar qala başında,
Sözü möhürləyər qala daşında.

Bir qırıq qələmə yiye durmuşam,
Yolunda bir ömür girov qoymuşam,
Mən də od axtarış, kül sovurmuşam,
Odda yanmaz, küldə batmaz qələmim,
Odla oynar, od dağıtmaz qələmim!

BU ÇAYIN AXARI XOŞUMA GƏLİR

Daşlara dolaşan ilan köynəyi
Bu çayın axarı xoşuma gəlir.
Nanəli, yarpızlı çoban dürməyi
Bu çayın axarı xoşuma gəlir.

Dolanır başına yaşıl çəmənin,
Öpür dodağından gülün, çiçəyin,
Beləcə geyinir güllü köynəyin
Bu çayın axarı xoşuma gəlir.

Yol gedir durmadan gecə-gündüzlü,
Bir az pərişandı, bir az hüzünlü.
Mamırlı daşlara sürtür üzünü,
Bu çayın axarı xoşuma gəlir.

Nə dəniz tanıyor, nə göl tanıyor,
Bir kəndin dərdini duyur, anlayır.
Susuz baxçalara o, su paylayır
Bu çayın axarı xoşuma gəlir.

İlhamım suyunda yuyunur hərdən,
Yuyunur, su kimi durulur hərdən.
Ona Məcnun kimi vurulur hərdən,
Bu çayın axarı xoşuma gəlir.

Ömrüm də çay kimi axır durmadan,
Susuz baxça gəzir o, yorulmadan.
Ona baxa-baxa köçəm dünyadan,
Bu çayın axarı xoşuma gəlir.

DƏLİLƏR DƏ MÜALİCƏ OLUNSUN

(Zarafatyana)

Bügünkü şairin dərmanı tərif,
Bir də orden-medal, fəxri ad, təltif...
(Bunlarsız yaşaya bilmirmiş hərif),
Bü günkü şairlər, təzə şairlər.
Dəramət etməyi gözəl bilirlər.

Şair belə olar, yoxsa, Füzüli...
Doqquz axçasını ala bilmədi.
Daxmada yaşadı dahi Nizami,
Əlinə bir villa sala bilmədi.
O köhnə şairlər, köhnə şairlər.
Sözün alverini haram biliblər.

Təzəsi, köhnəsi olmur şairin
Əldəqayırması, bir də əslə var.
Fərqi yoxdur dəli ilə dahinin?
Hər kəsin oxşarı, bir də tərsi var.
Dahi şairlərə salamlar olsun,
Dəlilər də müalicə olunsun...

FÜZULİNİ OXUYANDA...

Füzulini oxuyanda,
Sözlər bir-bir çiçək açır.
Ulduz kimi parıldayıb,
Şimşek kimi işiq saçır.

Füzulini oxuyanda,
Hər sözün öz rəngi olur.
Sözün sözlə cəngi olur,
Sözün sözlə rəqsı olur...

Füzulini oxuyanda,
Söz toxunur, ilmələnir.
Cilanır kəlmələnir,
Bir ilahi ahəng olur.

Füzulini oxuyanda,
Füzuli çox nəhəng olur
Füzulini oxuyanda,
Çox şairlər yazıq olur.

Bir qəzəli beş şairdən,
On kitabdan ağır olur.
Füzulini oxuyanda,
Adam yaman fağır olur.

GÖYƏRÇİN KƏRİMİ
*Sair-yazıcı-publisist;
 Azərbaycan Yazarçılar Birliyinin üzvü*

ÜMİDİ SÖZ OLAN ŞAİR

*Əsl sair dünyada doğulanda bilinməz,
 Öləndə bilinər, bu, sair öləndə ölməz.*

Fikrət Sadıq

Söhbətimiz keşməkeşli həyat yolunda zamanın sınaqlarından təmiz vicdanla çıxmış, həm uşaq, həm böyük şairi, publisist, ssenarist, kino redaktoru ustad sənətkar Fikrət Sadıqdan gedir.

Onunla ilk tanışlığımız birinci kursda oxuduğum illərin - 43 il əvvəlin payına düşür; Sabir Rüstəmxanlı və Nəriman Həsənzadə ilə tələbələrin görüşünə gəlmişdi. Sonra, daha doğrusu, sonuncu dəfə onunla Yazarçılar Birliyindəki iş otağında görüşdük. Məhz bu sonuncu görüş məndə heç vaxt unuda biməyəcəyim yüksək təəssürat, böyük məmnunluq hissi oyadı. Fikrət müəllim Şopenhauerə həsr etdiyim poema haqqında bir neçə xoş söz dedi və mən utandım, vəziyyətdən çıxmaq üçün ona kişi təfəkkürünə daha çox üstünlük verdiyimi söylədim. Ra-zılaşmadı: "İndi belə əsər yazan varmı?" - deyə əlində tutduğu kitabımı işarə etdi və çox illər qabaq Şopenhauerlə bağlı dərc olunmuş bir məqalədən söhbət açdı. Növbəti dəfə Yazarçılar Birliyinə gedəndə özü işdə yox idi, lakin onunla eyni otaqda əyləşən xanım mənə yazılı bir vərəq uzatdı ki, bəs Fikrət müəllim sizə çatdırmağı tapşırıb. Vərəqdə haqqında danışlığı məqalənin tarixi və ona aid başqa məlumatlar qeyd olunmuşdu. O zaman görkəmli şair 85 yaşının astanasında idi. Fikrət müəllimin zəhmət çəkməsi bir yandan narahatlılığıma səbəb oldu, o biri yandan insanın diqqət və məsuliyyət kimi

iki mühüm xüsusiyyəti önündə özümü borclu hiss eməyə başladım. Fikrət Sadığın heç kimə bənzəməyən bu davranışını dolduran ülvilik hissindən qaynaqlanırdı. Əlbəttə, dünyada şair çoxdur, lakin şair ömrü yaşayanlar barmaq sayı qədərdir ki, Fikrət Sadığın da yeri bu onluğun içərisindədir. Gec də olsa, onun yuxarıda qeyd olunmuş sualına başqa bir sualla cavab vermək istəyirəm: "Şair, bəs sənə bənzəyən şair varmı?"

Doğrudur, şairlər bir-birinə bənzəməz, amma insan olmanın şərtləri hamida eynidir. Görək, şair özü nə deyir:

*"Vacib deyil ki, şair
 Xalq şairi olsun gərək.
 Bu vacibdir ki, amma
 Haqq şairi olsun gərək".*

Poeziyanın gücü düşüncədədir, fikrin məhsulu olmayan şeir sakit axan kiçik çayı xatırladır ki, onu mənbəyindən mənsəbinə qədər seyr etməyin mənası yoxdur, çünki hərəkət xaotik damcılardan şəklində periodik yerdəyişmədən ibarətdir. Aşağıdakı bənddə Fikrət Sadıq fikrin timsalında yaratdığı poetik portret vasitəsilə, həm şair olmanın təbəqələri, həm də zamanın diqtəsi haqqında oxucuya məlumat ötürür:

*"Köhnə fikir təzə libas geysə - cəhalət,
 Köhnə fikir köhnə libas geysə - ətalət.
 Təzə fikir köhnə libas geysə - əsarət,
 Təzə fikir təzə libas geysə - cəsarət".*

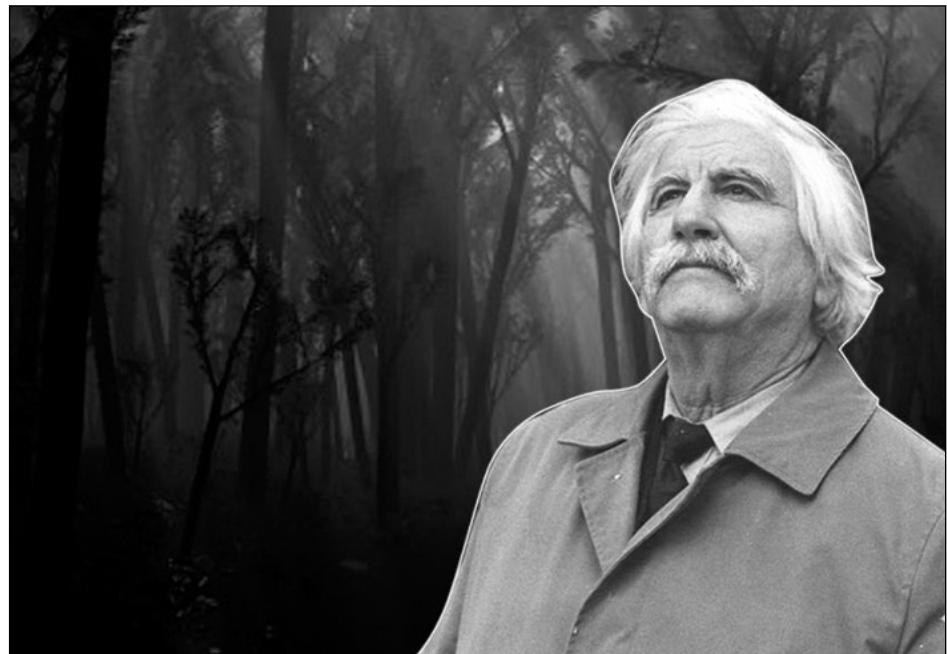
Gerçək həyatdakı pisliklər yaxşılıqların inkişaf etdirilməsi sayesində üzə çıxır, ayrı cür onları bir-birindən ayırmalı çətin olardı. Bəziləri mübarizə aparmadan yaxşılığı pisliyə qurban verir, bəziləri çoxluğunu - pisliyin tərəfində dayanıb onun bilavasitə daşıycisina çevrilir, bəziləri, qüvvələr nisbətinə baxmayaraq, həmişə yaxşılığın yanındadır, yəni bacardıqları qədər nəcib işlərə xidmət göstərirlər. Fikrət Sadiq şəraitin necə olmasından asılı olmayaraq həqiqətin yanındadır; qələbəsinə inana-inanmaya, bütün ciddiyətilə öz döyüşkən poeziyasını ədalətin vaciblikəmsalına yönəldir. O, "milli qan"lı millətini "lilli qan"lılardan qorunmağa çağırır; harada yaşayırlar - yaşınsınlar, heç bir azərbaycanının taleyiňə biganəqalmır:

*"Beş-altı yüz
Azərbaycan türkü var,
uzaq Avstraliyada,
onlardan üç adam çağırıblar.
Amma Təbriz cıvarında 25 milyon türkdən
Biri düşməyib yada".*

Qədim bir atalar sözü var: "Gəzməyə qürbət ölkə..." fəqət o da məlumdur ki, ayrı-ayrı ölkələrdə səyahətdə olan hər kəs görməli, gəzməli yerlərdən, sözün həqiqi mənasında, xüsusi zövq alır və Vətəninə dolğun səfər təəssürtləri ilə qayıdır. Fikrət müəllim bu məsələdə də anasından ayrı qalmağa taqəti çatmayan uşaq misalı fərqli münasibət təcəssüm etdirir:

*"Qürbətdə tutulmuş ayaqlar,
Vətənə dəycək - açılar.
Silinib gedər bir andaca,
Qürbətdəki acılar".*

Qəribədir, adama elə gəlir ki, Fikrət Sadiqin qürbətdə, havası, suyu belə çatışmayıb. Söz yox ki, şairin ölkəsinə bu şəkildə bağlılığı, doğma torpağı ilə fasiləsiz ruhi rabitədə olması onun Vətəndən böyük söz tanımaması anlamına gəlir, lakin o, Vətən haqqında gurultulu sözlər söyləməyi də xoşlamır, sadə-

cə, torpağını, yurdunu bir günlük ayrılığa tab gətməyəcək qədər sevir:

*"Torpaq - Vətən! Vətən - ulu, müqəddəs!
Bunu bilməlidir Vətəndə hər kəs,
Torpaq - Ana yurddur!"*

A.S.Makarenko ədəbiyyatın tərbiyədə rolunu inkar edir. O, bunu ona görə söyləyir ki, yazıçı deyil, müəllimdir. Bəlkə də məktəb səviyyəsində təməl baxımından pedaqqoq haqlıdır, lakin sonrakı mərhələlərdə ədəbiyyatın tərbiyədə rolunu danmaq olmaz. Bu mənada Fikrət Sadiq yaradıcılığında tərbiyəvi əhəmiyyət daşımayan bir sətir, bir misra da tapmaq mümkün deyil. Şairin dünyəni pisliklərdən yuyub təmizləmək istəyi, yüksək mədəniyyət nümunəleri kimi təcəlla edən "Gəlin yuyaq dənizi", "İşığın yaşı", "Sevgi yağısı" şeirlər toplusu hər bir özünü dərk etmək istəyən oxucu üçün mübarizə metodu - işıq yolu, düşüncə işığı rolunu oynayır:

*"Şeirlər, nəğmələr işıqla dolu,
Bildiyim ən şirin nağıl işıqdır.
Bəşərin yoludur işığın yolu,
Düşüncə işıqdır, ağıl işıqdır".*

Fikrət Sadiq yaradıcılığı o qədər əhatəli, o qədər rəngarəng, o qədər zəngindir ki, nəyin haradan başlayıb, harada bitdiyini fərq etmək olmur. Özünü nəhəng bir ümməmdə hiss edirsən; hansı dərinliyə başvurursansa, tapdığın mirvari, inci olur.

Bütün yaradıcılığı boyu ürəkdə yaşayan gözəllikdən, xeyirxah əməllərdən bəhs etmək inancına

sadiq qalan şair uşaqları da unutmayıb, ümumiyyət-lə, heç kimi, heç nəyi yaddan çıxarmayıb:

*"Anama oxşayır lap,
Yazdığınım "ana" sözü.
Bu bir "a", bu da bir "a",
Anamin iki gözü.
İki "a" arasında
"N" də anamin üzü".
Yaxud:
"Gözəlliyi ürəklərdə
gəzib, axtaraq.
Ürək bir ev yiyəsidir,
gözəllik - qonaq!"*

Fikrət Sadiq o qədər təbii davranış sahibidir ki, sünilik, gözdən pərdə asmaq üçün keçirilən tədbirlər, hazırlanan verilişlər, oxunan xütbələr, çalışınan musiqilər, nəinki ürəyini ağrıdır, hətta onu mat qoymaçaq qədər çəşdirir:

*"Yuxarıda aparıcı yana-yana
Xocalıdan danışır.
Aşağıda "qaçan sətirlər" də
Sevinc aşib-daşır.
Adam lap çasır".*

Əlbəttə, ustadı çəşdiran sinonimi "ölüm" olan Xocalıya görə ölkə vətəndaşlarından kimin çox, kimin az kədərlənməsi deyil, bunlar təbii proseslərdir, insanın ən mühüm məsələlərdə belə öz vəzifə borcuna sadıq qala bilməməsidir ki, nəticədə yuxarıda təsvir olunan təzadlı məqamlar ortaya çıxır.

Alim Fikrətə görə, insan ən böyük həzzi etdiyi yaxşılıqdan almalıdır; əgər "toyuq təmənnasız yumurta", "arı bal", "qoyun yun" verirsə, düşünən insan zövqünü niyə qarşılığı arzulanmayan xeyirxah işlərlə təmin etməsin, nədən "qiymətli vaxtnı gözəl əməllər yolunda axıtməsin?"

Qarının dililə Sultan Səncərə: "Sən ki hindli quldursan, türk olmanın yalandır", - deyə səslənən Nizami misalı, şair Fikrət də türkə yaraşmayan hadisələrdən söz açanda, əslində, öz millətinin ululuğunu, tarixi əhəmiyyətini, duz-çörək sədaqətini, şücaətini ön plana gətirir və bir neçə misralıq şeirlə türk mədəniyyətinin, türk təfəkkürünün, türk ruhunun ənənəvi eposunu yaradır:

*"Türkə yaraşmaz
Bu vəhşi adət!"*

*Bir millətin əgər
qocalar evi varsa,
Deməli, yoxdur o millət!"*

Övladı olan valideynin qocalar evinə verilməsi bəşəri nisbət baxımından Azərbaycanda yox dərəcəsindədir, lakin bu say bir nəfərdən ibarət də olsa, şairin ruhunu göynədir. O, bir nəfərin qəbahətini bütün xalqın adına yazmaqla cəmiyyəti milli təbriyəyə sadiq qalmağa, ayıq-sayıq olmağa çağırır.

Fikrət müəllimin yeri həmişə görünür və görünenəcək. O, yalnız övladlarının deyil, nəsihətə, təselliyə, ideal məsləhətçiyə, xeyir-duaya ehtiyacı olan hər kəsin - hamının atası idir. Vəziyyəti düzgün dərk etməyən, yaxud dərk etmək istəməyən hamının - hər kəsin üzü dönsə də, tək onun qayğısı bəs edərdi ki, sınaqdan üzüağ çıxasan. Əlbəttə, bu, hikmətin qələbəsidir! Axı Fikrət Sadiq ata himayəsində böyüüməmişdi, ağlı söz kəsəndən özü-özünə atalıq etmişdi:

*"Atam qayıtdı dedilər,
İnanmadım, mən inanmadım.
Yada düşdü ötən illər..."*

Ustad sənətkar haqqında çox yazılar, lakin onun yaradıcılığını tamamilə işıqlandırmaq emanasiya baxımından mümkün olmayan işdir; olsa-olsa bu nəhəng ağacdan hər kəs bir yarpaq dərə bilib.

Mən isə bu məqaləni 2015-ci ildə yazmalıydım, amma gözlədim... o vaxta qədər ki, səmimiyyətə inamım tükəndi və geriyə baxdım... Geridə bir neçə rəqəm qalmışdı, Fikrət Sadiq təmənnasız xidmətlərilə yenə öndə idi. Göz yaşlarını silib işığı gələn səmtə irəliləməyə başladım:

*Sənin yaşda çox alim var, çox şair var,
Üzə gülüüb ayaq altдан quyu qazır.
Şair kimi şair olmur hər sənətkar,
"Doğru" sözü sixişdirib "oğru" yazır.
—*—*

*İnsana qara yaxırlar: bei, onu,
Fikri hörmətdən salırlar, özlərində
Yoxdur deyə; təşəxxüs satırlar yəni...
Nifrət dolu kinayə var sözlərində.*

Bu aralar "Şuşa yadına düşəndə qəlbə şüşə kimi sınan" şairə müjdəm də var: - Ruhun şad olsun, ustad, "Şuşanı bu qışa kimi" görmək bizə nəsib oldu.

mart, 2021

SƏADƏT QƏRİB

DÜNYADA ƏDALƏT, HAQQ QURAN ELİM

Sən qədim yurdumsan, Azərbaycanım!!!
Poladlar qanıyla tarixi yazır.
Mübariz qeyrətli iğid oğullar
Torpağı yolunda ölümə hazır.

Başını uca tut, Qarabağ, Şuşam,
Ey Vətən, hər övlad, sənə min əsgər...
Sənin dayağındır türkün ulusu,
Bir yanın Dərbənddir, bir yanın Kəngər!!!

Qalmasın qoy həşrə, qisas günümüz!!!
Düşməni əzməyə irəli ordum!!!
Zirvədə nə qədər məşəlimiz var!
Zülmətin nurlara boyansın, yurdum!!!

Günbatan, gündoğan oylağın olmuş!!!
Birləşib yumruq ol, ey Turan elim...
İlhamla Ərdoğan bayrağın olmuş,
Dünyada ədalət haqq quran elim!!!

YÜK

Çiynində nə qədər yükün var, adam,
Qəm yükü, dərd yükü, məhəbbət yükü.
Dünənin bir namərd cəllad körpüsü,
Bu günün daşıyır sədaqət yükü.

Əl-ələ gəzirsən xəyallarınla,
Hələ yaşayırsan olmaz arınlə,
Öyürsən özünü "yalan" varınla,
Taxt qurub içində səfalət yükü.

Bir daş qoymamışan daşının üstə,
Hər gün bir yaş gəlir yaşının üstə,
Tutmusan vəfani başının üstə,
Ayağın altında məşəqqət yükü.

Bu nimdaş dünyadan sən təzə umma,
Dərdin badəsindən heç məzə umma,
Peşiman ürəkdən möcüzə umma,
Gözündə apardın səadət yükü.

Günaha bulaşıb, çirkə gedirsən,
Kimin var orada, ərklə gedirsən.
Bu son mənzilinə yüklə gedirsən.
Əlində bir zənbil qəbahət yükü...

QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR

Qürurdan qəlbimiz quştək çırpınır,
Uçuruq göylərdə zəfər marşıyla.
Qarabağ bizimdir, bilir Yaradan
Çatırıq arzuya haqq savaşıyla.

Zəngilan, Cəbrayıł, Fizuli bizdə,
Gəlirkən Qubadlı, Ağdərə gözlə.
Zirvələr fəth edən şanlı ordumla,
Yarıriq düşməni birliyimizlə.

Kəlbəcər, Xocavənd, Ağdam, Laçınım,
Əsgəran, Xankəndi, Şuşam, Xocalımlı,
Siz nələr yaşadız nələr gördünüz,
Sizin haminizin qadasın alım.

Sızsız haram olar bizə yaşamaq!
Qarabağ sevgimiz, sevgili candır!
Ali Baş Komandan dediyi kimi -
Qarabağ əlbəttə AZƏRBAYCANDIR!

BU GECƏ

Sevgilim, bu gecə duygü yüklüyəm,
Yağışlı gecədə sənsizəm yenə.
Aralı qalmışıq bir-birimizdən,
Neyləyim, əllərim çatmir ki, sənə.

Məsafə qoymur ki, qol-boyun olum,
Öpüşür gözümüz tək baxış ilə.
Bu gecə elə bil yağış da sənsən,
Toxundun tənimə sən yağış ilə.

Gəlirəm hər gecə nağıl dünyama,
Görüş yerimizdə səni görməyə.
Səni damla-damla yiğib könlümə,
Dönürəm geriyə şeir hörməyə.

Əlimi əlinə alsan bir kərə,
İsinər o anda ürəyim, fəqət.
Sənə işim düşüb, dinlə əzizim,
Gəl mənə bu gecə "sevməyi" öyrət!

Gəl sənlə əl-ələ uçaq göylərdə,
Sevgi nağılimiz gözləyir bizi.
Ulduzlu gecələr həsəd aparsın,
İstərəm qısqansın saf sevgimizi.

GƏL, SEVİNSİN SEVGİ DOLU ÜRƏYİM

Gəl, sevinsin sevgi dolu ürəyim,
bircə dəfə xəyalıma qonağ gəl.
Öpüb oxşamağa sevməyə məni,
sonunda fürsətin olmayıacağ, gəl.

Həsrətindən gözü dönmüş dəliyəm,
həyatımdan üz çevirib gedəli.
Qayıt ürəyimə, həyatıma dön,
tək sənsən sevgimin sonu, əzəli.

Xəyalımın ol hər gecə pənahı,
tut əlimdən çatdır məni vüsala.
Yaxın dur, sev məni, əzizlə məni
bulaşaq bal dadlı şirin xəyalı...

Hələ ürəyimin tükənməyibdir,
sevgimizə qovuşacağ gümanı.
Bir gün mütləq döyəcəksən qapımı,
gözüm yolda gözləyirəm o anı.

EŞQİN DÜNYASI

Ey mənim qanıma hopmuş məhəbbət,
Cismimi yandır ki, yaşına bilim.
Görüb ruh halımı çıxma qəlbimdən,
Əbədi eşqini daşıya bilim.

Şirin xatirələr məşuqum olub,
Bir an ayrılmاسın mənim yanımdan.
Həsrətin kök salsın damarlarımda,
Ruhumla çıxartsın səni canımdan.

Ey mənim qanıma hopmuş məhəbbət,
Sənsiz bu dünyanın nədir mənası?!
Dünyanın içində neçə dünya var,
Ən gözəl dünyadı eşqin dünyası!
Nə gözəl dünyadı eşqin dünyası!

SƏN ALLAH

Sən Allah, toxunma ağrı, acıma,
Onların içində tənha qəhər var.
Soyuq bir nəfəsdə od axtarmıram,
Ümidsiz gecəmdə odlu səhər var.

Sən Allah, çəkil get, könül dünyamdan,
Sənin məhəbbətin ötəri hissdir.
Ürəklə oynamaq insafdan deyil,
Birgünlük məhəbbət saxta, həvəsdir.

Sən Allah, heç dəymə yaralarıma,
Qanayan yaralar sözlü dodaqdır.
Amandır, inlətmə eşq fəryadımı,
Gövdəsi eşqimin çılpaq budaqdır.

Sən Allah, uzaqlaş, öz yolunla get,
Bəlkə səndən sonra bir nəfəs alam.
Yarican olsam da çətin yixılam,
Mənə dərs olacaq qanayan yaram.

ŞƏHİDİN DİLİNĐƏN

Ağlama, ay ana, qurbanın olum,
Oğlun ucalıbdı Şəhid adına.
Tək bir göz yaşına dözə bilmirəm,
Bilmirəm mən necə çatım dadına.

Vətəni sevdirib, mənə demişdin,
Vətənən fədakar olmaq gərəkdir.
İndi unutmusan, göz yaşın durmur,
Ağlama, ana can, bu bir şərəfdir.

Daha çox düşməni məhv edəcəkdir,
Bu yolu könüllü özüm seçmişdim.
Xocalı zülmünə qisas almağa,
Göz dağı verməyə mən and içmişdim.

Hələ Qarabağım gözləyir bizi,
Bu ad yaddaşların əbədi rəsmi.
Ağlama, ana can, belə düşün ki,
Oğlun ölməyiبدir, getsə də cismi.

Şəhid anasınan, məğrur dayan sən,
Fəxr elə oğlunla, bu bir zinətdir.
Vətənçün, torpaqçın ölen hər kəsə,
Əbədi mükafat - yeri cənnətdir.

BOŞ ÇƏRCİVƏ

Gələndə özüylə nə gətirdisə,
Gedəndə hər şeyi aldı əlimdən.
Qəlbimə çəkdiyim portretini,
Artıq çıxarımişam çərcivəsindən.

Silmişəm, adı yox xatırələrdə,
Çəkdiyim acılar gəlməz günaha,
Qəlbimdən asılmış boş çərcivəyə,
Yenidən şəklini qoymaram daha.

Bəlkə də eşqimin gözü tutulub,
Bəlkə də qocalıb, əsayla gəzir,
Üz tutdum yalvardım, sordum Rəbbimə,
Dedi ruhun ölüb, burda ne gəzir?!

A bəxtim, burnumun ucu göynəyir,
Səni harda gəzim, harda axtarım,
Səni gəzmədiyim bircə yer qalıb,
Son evim, son yuvam, o son məzarım.

HƏDƏR OLDU BU HƏYAT

Sükutun pəncəsində
yixıldın ürəyimdən.
Parçalandın bir anda
arzumda, diləyimdə.

Səni tapmaqdən ötrü,
dalğaları daradım...
Səni dərdimin dibini,
zirvəsində aradım...

Taleyin yazılıdır,
dəli könlüm yaralı...
Ayrılıq saldı məni...
sevdiyimdən aralı...

Gözümdən ciyər qanım
Hey axır, dönüb selə...
Budu qismətim mənim,
Dərdi öpürəm elə...

Ruhum çəkilib dara
çəkə-çəkə dərdimi...
Necə döndərim yara
Bəxtimi - namərdimi...

Ömür keçir beləcə,
peşiman olub ürək.
Bu həsrətdən vəslətə...
Körpülər quraq gərək.

Yeganə piçiltimsən
Duyğuların dilində.
Hədər oldu bu həyat
Bu sevdamın əlində.

AYAQDADIR MƏRD XALQIM

Quduzlaşmış yağılar
Şəhərimə əl atdı.
Gəncəmin yuxusuna
Xainlər haram qatdı.

Körpə Məryəm, Nigartək
Neçə canlar aldılar.
Neçə Fidan balanın
Həyatını çaldılar.

Anasını axtaran
Nilaylor, Bəxtiyarlar.
Aysun, deyib hicqirdı,
Qəlbi dağlı atalar.

Sevincin gözlərində
Kədər, qəm yuva saldı.
Qardaşı Hüseyinlə...
Ata-anasız qaldı.

Neçə yol vurulsa da,
Tərtərimiz, Bərdəmiz.
Yenə də sınan deyil,
Bu Vətənə sevgimiz.

Yixılmaz ulu Gəncəm,
Şərəfsiz güləsiylə.
Ayaqdadır Bərdəmiz,
Qələbə nəğməsiylə...

Daim artır gücümüz,
Mərd xalqın birliyiylə.
Azərbaycan fəxr edir,
Bir ordu millətiylə.

Ana kimi, yar kimi,
Sevirik bu torpağı.
Canımızı verərik,
Vermərik Qarabağı.

ZƏFƏR ƏTİRLİ

QƏHRƏMAN

(Qəhrəman şəhidimiz
Yüksəl Əlizadənin xatirəsinə)

Gəncəmizin mərd Yüksəli
Ucalmışan zirvələrə.
Heç bilmədin qorxu nədir,
Sinə gərdin güllələrə.

Şərəfli ad daşıyırsan,
Tarixlərdə qalacaqsan!
Ürəklərdə yaşayaraq
sönməz məşəl olacaqsan!

Şanlı Vətən savaşında
Hayqırdın ki, mən də varam...
Azərbaycan mənim elim,
Hər daşını qoruyaram...

Çatdin elin harayına,
ködüllülər sırasında.
Şücaətlə ad qazandın
yaşıdların arasında.

Neçə yaralı əsgəri
daşının öz kürəyində
Neçə arzu, diləyini
apardın öz ürəyində.

Vətənimin iğid oğlu
Heç bir şeydən çəkinmədin.
Düşdün ölüm sinağına,
Yenə yolundan dönmədin.

Vətən üçün candan keçib,
Əbədiyyətdə doğuldun.
Qaranlıqdan sabahlara
Daim doğan Günəş oldun!

Allah dərgahında özün
Vətən boyda uca dağsan.
Zəfər ətirli, qəhrəman
Azərbaycan, Qarabağsan!

QARABAĞA BAHAR GƏLİR

Dərin bir qış yuxusundan
Çöllər, çəmənlər oyanır.
Qar altından ürkək-ürkək
Tər bənövşələr boylanır.

Qarabağa bahar gəlir,
Xarıbülbül müjdələyir.
Torpağımız nəfəs alır,
Yurduma novbahar gəlir.

Hər zirvədə bayraqımız,
Diləyimiz oldu gerçək.
Dədə Qorqud söz misalı,
Üç tonqal yandıraq gərək.

Ümman-ümman arzularla
Gözləmişdik güllü yazı.
Cənnətimiz Qarabağda
Duyulsun bahar avazı.

SEVMƏSƏM ÖLLƏM

Sən məndən uzaqsan,
mən səndən uzaq.
Zalim fələk qurub
bizə min tuzaq.

Qovuşmamız olub
əzəldən yasaq...
Gəlsəm öldürəllər,
gəlməsəm ölləm.

Mürgülü olubdur
baharım, yazım.
Yetişmir izinə
səsim, avazım.

Bu qəmli duygunu
mən necə yazım?
Yazsam öldürəllər,
yazmasam ölləm.

Arada dağlar var,
uçurumlar var.
Lillənib sonradan
durulanlar var.

Sevib-sevilənlər,
vurulanlar var.
Sevsəm öldürəllər,
sevməsəm ölləm!

SUSDUĞUNA İNANDIM

Qələmimin içində
eşqdən mürəkkəb qoysam,
Seirlərim sevginin
rənginə bürünəcək.
Dərddən mürəkkəb qoysam,
aglayacaq şeirlər,
naley-fəryad edəcək,
qəm-qubar görünəcək...

Bu gün mürəkkəbim eşq,
eşqdən yenə yazıram.
Nəğmələrdə, şeirdə
sevgimi yaşayıram.

Buludlarla dolsam da,
Günəşlə ovunuram.
Cismən ayrı qalsam da,
qəlbimdə qovuşuram.

Amma çoxdan eşqimin
qırılıbdır dizləri.
Mən eşqimi böyütdüm,
yazdığınıma inandım.

Ən çox unutqan olan
unutmaram deyəndi.
Dediklərinə deyil,
susduğuna inandım.

MƏN BİR HƏYAT HEKAYƏSİ

Mən bir həyat hekayəsi,
yazılmamış bir əsərəm,
oxunmamış bir ürəyəm,
Açımadan solan çıçək...

Mən bir həyat hekayəsi...
bu həyatla nə dostlaşa,
nə düşmən ola bilirəm.
Nə sevgiylə, Nə sevgisiz,
Nə sənsiz qala bilirəm...
Acilara alışmışam,
Od-alova sarılmışam,
Sarsılmışam, cox yanmışam...

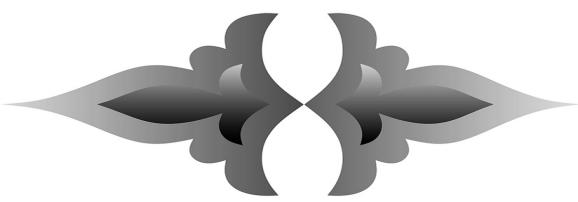
Mən bir həyat hekayəsi...
Neçə-neçə kədər yatrı,
ürəyimin ilgim-ilgim
görünməyən tərəfində.
Həsrətimin parçalanmış
baş daşını gizlətmışəm
gözlərimin açılmayan
duman dolu səhərində.

Mən bir həyat hekayəsi...
gecə gündüz çeynədiyim.
Nə uda, nə də unuda bildiyim
vüsəlinin əsiriyyəm.
Nə Leyliyəm, nə Əsliyəm,
Mən yeni sevgi nəsliliyəm.

Mən bir həyat hekayəsi...
Öz içində dustaqlı olan
heç vaxt yaza bilmədiyim
eşqin bulanıq tamiyam.
Bu qaranlıq zil gecənin
İliq baxışlarındakı
soyuq sevgi dastanıyam.

Mən bir həyat hekayəsi...
Yıpranmamış həsrətimin
qəhərini uda-uda,
Taleyimin tellərinə
sığal çəkib oxşamışam.
Qürurumu qoruyaraq
İçimdəki duyguları
İçimdəcə azdırılmışam.
Ürəyimdə yer eyləyib
Sevgi dolu şeirləri
bircə-bircə basdırılmışam.

Mən bir həyat hekayəsi...
Odu sönmüş tənha ocaq...
Bu gün məni duymayanlar
Bir gün məni oxuyacaq.
Oxuyacaq, anlayacaq...
Amma onda gec olacaq...
Amma onda gec olacaq...

TƏRANƏ MƏMMƏD

MAĞAZADA

(hekayə)

Bakı kəndlərinin mağazalarında alış-veriş etməkdən xüsusi zövq alıram həmişə. Burda hər şey fərqlidir. Mağazaya giirib mal seçməkdən tutmuş aldıqın malı paketə qoyub ordan çıxana gədər hər addım maraqlı olur adətən.

O gün köynək almaq üçün kənd mağazalarının birinə yollandırm.

Rəflərdə sırayla düzülmüş kişi köynəklərinin qarşısında dayanan cavan oğlana yaxınlaşış salam verdim və:

-Bu köynəyə baxmaq olar? - deyə soruşdum.

-Həri, nös olmur! - deyə oğlan mehribanca-sına cavab verdi.

-Açıb baxmaq olar?

-Yox. Açımaq olmaz.

-Bəs necə baxım?

-Bax, orda açığı var. Ona bax, bunu al.

-Bəs ölçüsü?

-Sən razmerivi deginən, mən onu verim də, məllim!

Mən ölçümü deyib gözlədim.

Cavan oğlan cəld bir köynək gətirib mənə verdi və:

-Buyur, məllim. Sağlıqla geyin! - deyib pulunu gözlədi.

-Dayan ee... Bəlkə bunu açım, bir geynim, baxım?

-Olmadı da, məllim. Ətağa, bu razmeründü. Götür!

-Yox. Geyinib baxmaliyam axı.

Təranə Məmməd qızı Əliyeva 1 iyun 1956-ci ildə anadan olub. Bakı Dövlət Universitetinin Şərqişunaslıq fakültəsini bitirib. 1981-1990-ci illərdə Azərbaycan Dillər Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən kurslarda və eyni zamanda Bakı Dövlət Universitetində ərəb dilini tədris edib. Bir müddət Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetini yanında Mətbuatda Dövlət Sirlərini Mühofizə Edən Baş İdarədə redaktor işləyib. Sonralar isə Azərbaycan Respublikası Milli Təhlükəsizlik Nazirliyində məsul vəzifədə çalışıb, polkovnik-leytenant rütbəsində təqaüdə çıxb.

Yaradıcılıqla məşğuldur. "Payızda bahar", "Gözlərdən öpüb ayrılin", "Etiraf, Priznanie", "Tor" adlı şeir və nəşr kitabları-nın müəllifidir. Çoxsaylı hekayələri ilə yüzlərlə oxucunun könlünü oxşamağı bacarıır.

Təranə Məmmədi doğum günü münasibətilə təbrik edir, hekayələrindən birini oxuculara ünvünləyir.

Söhbətimizə alçaq boylu, qara geyimli bir kişi qarışdı. O, barmağındakı iri qaşlı üzüyü o biri əliylə firladaraq:

-Nə məsələdű, qədeş? - deyə soruşdu.

Cavan oğlan həmin kişinin qarşısında az qala baş əyib:

-Həci, məllim köynek beyenib. Deyir ki, açım, baxım, - deyib yerində dondu.

Həci deyilən kəs köynəyi əlində o yan-bu yana çevirib:

-Bu köynek sənə iri olacev. Adə, bir razmer kiçiyini gətir məllimçün! - deyib qərar verdi.

Cavan oğlan qaşa-qaşa başqa bir köykək gətirdi.

Mən köynəklərə baxıb üzümü bu səfər Həciyə tutdum:

-Açıb geyinib seçsəm, olar?

-Məllim, mənə inanmırsan? Bax budur sənin köyneyin.

-İnanıram ee, amma...

-Gələ, aç! Bu köyek sənin eynivə olmasa, birini də havayı verrəm sənə! - deyə Həci qəzəbləndi.

Nəhayət, köynəyi geyinmək səadətini əldə edib onu açdım, lakin geyinməmiş gördüm ki, ölçüsü kiçikdir.

-Bundan bir razmer irisini ver, zəhmət olmasa, - deyə cavan oğlana müraciət etdim

Elə bunu demişdim ki, Həci cumdu üstümə.

-Nooldii? Adə, bunnan böyük neyivə lazım? Giyin bunu daa! Nös tərslik edirsən e e e sən?

-Həci, bu balacdı axı.

-Alə, kip yaxşudu daa. Bu köynek elədi ki, eynivə kip oturmalıdı axı, qurban sənə!

-Mən bir az gen geyinirəm adətən, - deməyə cürət etmişdim ki, elə bu zaman asta addımlarla içəri arıq, hündür bir kişi girdi.

Bayaqdan dil-dil ötən Həcinin sanki dili tutuldu. Cavan oğlan əllərini arxasında çarpzayıb divara söykəndi. Mağazaya sakitlik çökdü.

-Həci, xoş gəlmisən? Həmişə sən gələsən! - deyə, çox ehtimal ki, mağaza müdürü olan, bayaqdan mənimlə danişan Hacı kişinin qarşısında az qala əyilərək:

-Xeyirdimi? - deyə soruşdu.

-Ayyaqqabı getirmisəən? - deyə yeni gələn Hacı zəhmlə soruşdu.

-Həri.

-Mən niyə biməmişəm bəs?

-Həci canı, sənlik deyil. Hamısı Kitaydu.

-Olsun Kitay da. Güya hindi hara gedirik ki, salamader geyinək. Toy yox, yas yox, meçlis yox. Virus yıldızı öyümüzü hər tərəfli. O dəfə İspaniyadan gətirdiyim ayaqqabılar elə qalib dolabda. Hərdən geyinib evdən toyuq hininə qədər gedirəm, sonra gəlib çıxardıram ki, hərdən hava dəysin. Dəridi axı. Naturalnı dəri. Gərək deyəydi mənə ayaqqabı gətirdiyivi. İncimişəm səndən.

-Qurbanı sənə! Hansını deyirən, götür getginən, - deyə Həci gərginliyi aradan qaldırmaq istədi.

Həcilərin söhbətinin uzandığını görüb köynəkləri rəfə qoyub çıxməq istəyirdim ki, yeni gələn Hacı:

-Bu məllim gəlmədű, deyəsən. Kənd adamına oxşamır. Yola sal qonağı, əyibdü! - deyə əmr etdi.

-Məllim, seçə bildüz bir şey? - deyə cavan oğlan soruşdu.

Sonra mənə yaxınlaşıb:

-Hansını açım, məllim? - deyə soruşdu.

Uzun sözün qisası, köynək alıb mağazadan çıxırdı ki, qara "Cip" markalı maşın düz mağazanın qarşısında dayandı. Maşından düşən hündür boylu dolu bədənli saqqallı kişi əlində təsbeh firlada- firlada mağazaya girdi.

Bayaq bir-biriylə höhmətlə danişan Hacılar ikisi də xüsusi bir ehtiramla:

-Xoş gəldin, Hacı! - deyə kişini salamladılar.

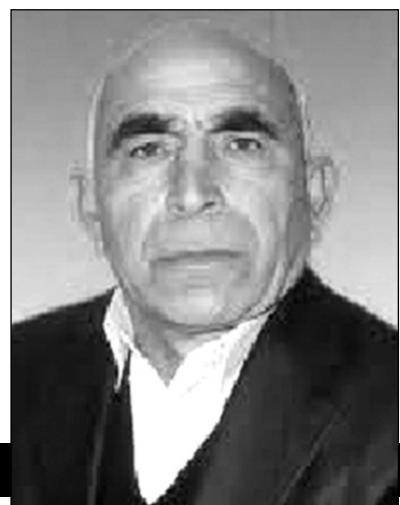
Mağazada daha nələrin baş verəcəyini təxminən təsəvvür etsəm də oranı tərk edib maşınıma oturdum.

"Nə yaxşı ki, burda hər kəs öz yerini bilir. Nə yaxşı ki, hələ böyük-kiçik yeri bilinir. Nə yaxşı ki, qonağa hörmət kimi gözəl dəyərimiz hələ itib-batmayıb..." - deyə düşündüm.

Bir sözlə, Bakı kəndlərdə qonaq olub mağazalarda alış-veriş etməyin başqa ləzzəti var.

BİR İYUN - BEYNƏLXALQ UŞAQ GÜNÜDÜR!

Babalar, sevimli babalar heç vaxt nəvələrini unutmazlar, ən gözəl şeirlərini nəvələri üçün yazarlar. Müasir Azərbaycan Ədəbiyyatının sevimli şairlərin-dən olan ƏLƏSGƏR TALIBOĞLU nəvələr üçün bir boxça şeir göndərib jurnalımızın poçtuna. Biz də onları balaca oxularımızın hüzuruna çıxardırıq. Buyurun, sevə-sevə oxuyun!

ƏLƏSGƏR TALIBOĞLU

GÜNAYIN SEVDİYİ QUŞ

Günaygilin həyəti,
həm bağlı, həm bağçalı.
Əlvan-əlvan gülləri,
düymə-düymə qönçəli.

Günay isə daha çox
sevir bağda quşları.
Sərçəni, göyərçini,
bir də qaranquşları.

Onun ən çox sevdiyi
göyərçindir, goyərçin.
Heç özü də bilməyir
axı nədən, nə üçün?..

TOĞRULUN KƏND SEVGİSİ

Anasıyla bu yayı
Toğrul getmişdi kəndə.
Ürək dolu xatirə
gətirmişdi özüylə
o şəhərə dönəndə.

Kəndin abi-havası
gəlmışdı çox xoşuna.
Onunçün də hamiya
deyirdi ki, bu yayı
keçirməyib boşuna.

Ürəyinə yatmışdı
kəndin bağlı-bağati.
Min bir zəhmət çəkərək,
qoyun-quzu saxlayan
kəndçinin xoş həyatı.

Neçə-neçə sadiq dost
o tapmışdı özünə.
Vurulmuşdu bu kəndin
hər an könül oxşayan
həm gecə-gündüzünə.

Toğrulu kənd gör necə
salmışdısa kəməndə,
atasına deyərdi:
"Gəlin, biz də bir yolluq
köçüb gedəyin kəndə".

MIŞIL-MİŞİL UYUYUR

Bu balaca Xədicə
Uyuyur müşil-müşil,
Saçları salxım-salxım,
Gözləri işıl-işıl.

Babası keşiyində
Durub bir əsgər kimi,
Bu balaca beşiyi
Qoruyur səngər kimi.

Əlində ağaç əsa,
Başında qara papaq.
Dodağında təbəssüm,
Saçı-saqqlalı dum ağ.

Nəvə şirin yuxuda,
Baba oyaqdı yenə.
Bu evin sükutunu
Pozmaq yasaqdır yenə.

Ulduz qonur, ay qonur
Pəncərəyə hər gecə.
Mışıl-mışıl uyuyur
Bu balaca Xədicə.

QARÇIÇƏYİ

-Ay nənə, bu çiçəyin
nədən axı deyirlər
Qarçıçəyi adına?
Bu soyuqda, sazaqda
belə zərif gözəlin
kim yetişər dadına?
Nədən axı boy verir
qar altından çox erkən?
Əllərim üşüyəcək
mən onu ax... dəirkən...
-Sənə necə anladım,
başa salım, ay qızım.
Bu Tanrıının işidir,
artıq söhbət nə lazımlı...
Odur bu yer üzünü
qar altından boylanıb
salamlayan birinci,
çiçəklərin içində
bir incidir, bir inci.
Ona görə sən andan
nə qədər var dərginən,
özünə əlvan-əlvan
böyük çələng hörgünən.

BİZİM BALACA BAĞIR

Necə də mehribandır
Bizim balaca Bağır.
Atlığı hər addımdan
Bir dünya sevinc yağır.

Ağlamaqla işi yox,
Eləcə hey güləcək.
Qabağına kim çıxsa,
Onu doğma biləcək.

Balağından yapışib
Ona qucaq asacaq.
Qucağa cıxan kimi
Öpüb bərk-bərk qucacaq.

Beləcə oxşayacaq,
Sevəcək o hər kəsi.
Hamiya can verəcək
Onun isti nəfəsi.

MƏNİM NƏVƏLƏRİM

Bağımın bəhrəsidir,
Əlimin dəhrəsidir.
Qəlbümün çəhrəsidir,
Mənim nəvələrim.

Ağzımın xoş dadıdır,
Könlümün qanadıdır.
Evimin büsatıdır,
Mənim nəvələrim.

Dizimin təpəridir,
Yad gözün çəpəridir.
Ömrümün sıpəridir
Mənim nəvələrim.

Ürəyimə buz sudur,
Mənim üçün bir qudur.
Həm arzum, həm umuddur,
Mənim nəvələrim.

Tanrı verən gözümdür,
Bal qoxuyan sözümdür.
Vallah, elə özümdür,
Mənim nəvələrim.

BALACA QIZCIĞAZ

Saçları tek qaradır
Lətifənin gözləri.
Hamını valeh edir
Şirin-şəkər sözləri.

Danişanda ağızından
bal damır onun sanki.
Ləzzət verir hər kəsə
hər sözünün ahəngi.

Artıq gedir baxçaya
bu balaca qızçıqaz.
Onun hər bir sözündən
Yağır min-min işvə, naz.

ŞƏKİDƏ BİR YAY GÜNÜ

Babam ilə getmişdim
bir yay günü Şəkiyə.
Aşıb-dاشan sevincim
gəlmirdi heç çəkiyə.

Sabahısı getdik biz
Şəki Xan sarayına.
Tarixlərdən hay verən
babaların hayına.

Mən orda görən kimi
beş yüz yaşlı göydələn
o cüt, qoşa çinari.
Daha ürəkdən sevdim
belə gözəl diyarı.

GÖYDƏN DÜŞƏN ALMA

Nənə axşam söylədi
nəvəsinə bir nağıl.
Verdi ona ara-bir
çoxlu nabat, həm noğul.

Bax, yamanca xoşuna
gəldi onun, bu nağıl.
Öz payından nənəyə
verdi nabat, həm noğul.

Səhəri gün nağılı
babaya dedi nəvə.
Göydən düşən almanın
onunla yedi nəvə.

AY KƏPƏNƏK, UÇUB GƏL...

Ay kəpənək, uçub gəl,
Qar, çov gündən qaçıb gəl.
Dağı, daşı keçib gəl,
Gəl ki, görüm mən səni,
Cöl-çəməndə şən səni.

Hər yer güldü, çiçəkdi,
Necə əlvan, göyçəkdi.
Sənsiz nəyə gərəkdi,
Gəl ki, görüm mən səni,
Cöl-çəməndə şən səni.

Sənsən nazlı bir mələk,
Bəsdir etdiyin "kələk".
Sənsiz gǔlmür bu ürək,
Gəl ki, görüm mən səni,
Cöl-çəməndə şən səni.

MİRZƏLINİN TOPU

Mirzəlinin topu var,
Özündən də çox yekə.
Qaçır onun dalınca
Elə hey səkə-səkə.

Gah başının üstündə,
Gah ayaqda aynadır.
Bu uşağın hər oynu
Bir ayrıca dünyadır.

Vurduğu hər bir zərbə
Ev-eşiyi inlədir.
Hər könülə su səpib
Yamanca sərinlədir.

Bir Allah vergisidir
Mirzəlinin əməli.
Bunu hər kəs dərk edib,
Yaxşı-yaxşı bilməli.

Kim nə deyir, qoy, desin:
Böyükəndə bu uşaq
Mütləq, mütləq şöhrətli
Bir futbolçu olacaq.

QORXMAZ ABDULLA - 80

QİSAS QİYAMƏTƏ QALMADI

Qorxmaz Abdulla yaradıcılığına bir nəzəri baxış

Qorxmaz Abdulla (Qorxmaz Əvəz oğlu Abdullayev) 1940-ci ildə Cəbrayıl rayinunun Papi kəndində anadan olub. Bakı Neft Texnikumunu, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstитutunun filologiya fakültəsini, Marksizm - Leninizm Universitetini bitirib. Müxtəlif vəzifələrədə, o cümlədən 35 ilədək dövlət qulluğunda qüsursuz çalışıb. Hazırda təqaüddədir. Bədii yaradıcılığa tələbə ikən başlayıb. 14 kitabın müəllifidir. 5 povesti, 80-də qədər hekayəsi, qəzet-jurnallarda yüzlərlə ədəbi, ədəbi-tənqid, elmi-pedaqoji, publisistik məqaləsi işiq üzü görüb. Xeyli sayda kitabların redaktoru olub, onlarla obyektiv və dəyərli ön söz yazıb. Hekayələri on bir ədəbi almanaxa daxil edilib.

O, bu gün də yorulmadan, gənclik şövqü ilə yazıb-yaradır. Azərbaycan Yازıcılar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür. "Qızıl qələm", "H.Zərdabi", "Şərəf" ali media, "Araz" ədəbi mükafatları laureatıdır. Prezident təqaüdçüsüdür.

Tanınmış yazılıcını, istedadlı publisisti, gözəl insanı SƏKSƏN İLLİK YUBİLE-Yı münasibətilə təbrik edir, can sağlığı, uzun və faydalı ömür, yaradıcılığında yeni-yeni uğurlar arzulayıraq!

"XƏZAN" ədəbi-bədii jurnalın redaksiya heyəti

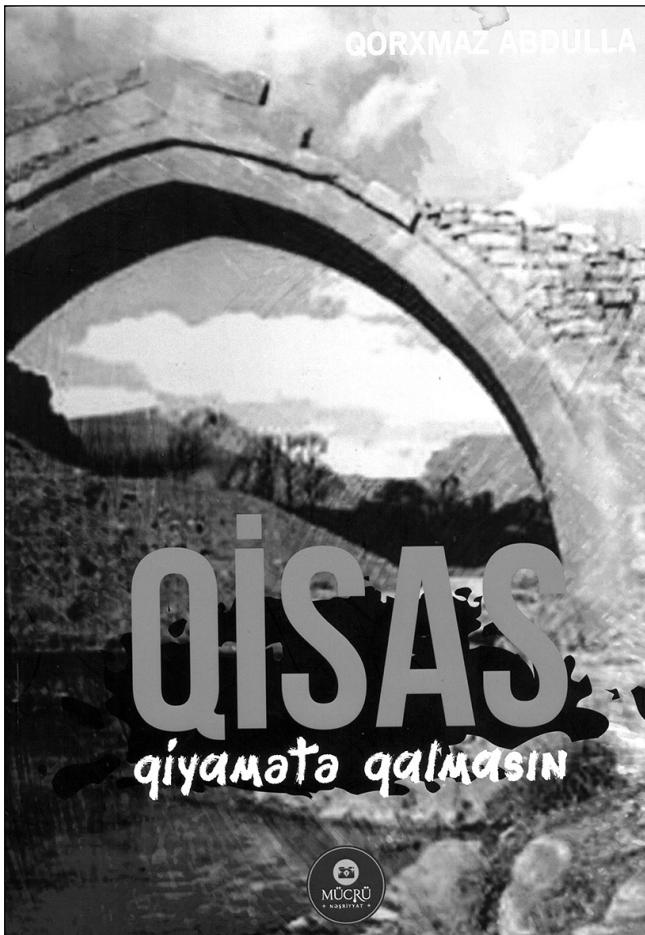
Kimdir Qorxmaz Abdulla?..

Hər şeydən əvvəl istedadlı yazıçı-publisist, sevilən söz adamı, gözəl qələm sahibi, sözü ilə könüllərə yol açan, imzası ilə imzalar içində seçilən bir yazar. İkincisi isə ömrünün səksənində dimdik duran işıqlı bir ziyalımız, sözü ilə əməli bir olan nurani ağsaqqal. Bu düzümü bir az da uzada bilerəm. Nə gərək...

Bəs hardan tanıyaram bu qələm adamını?.. 2015-ci ildə "Dirili Qurbani" məclisinə ayaq açdığını gündən, o məclisin layiqli üzvlərindən olan yazıçı dostum Nazir Çərkəzoğlunun sayəsində yaxından tanıdım. Və tanındıqca da aramızda səmimi münasibət yarandı ki, o münasibət bu gün də daha sıx şəkildə davam etməkdədir. Eyni zamanda yaradıcılıq müstəvisində də...

Bu ixtiyar yazıçımızın, Qorxmaz Abdullanın bu günə qədər on altı publisist və bədii kitabı işiq üzü görmüşdür ki, mən də bu kitablardan sonuncusu olan "Qisas qiyamətə qalmasın"ın işığında onun yaradıcılığ dünyasına güzgü tutmuş olacaq. Onun bir neçə kitabını sevə-sevə oxumuşam. Bu kitablardakı publisist məqalələrin və hekayələrin coşqulu axarı, bulaq duruluğu və dərin düşüncəsi adamı istər-istəməz öz öünüə qatib aparır, aydınlığa, sabaha doğru... böyük bir ümud hissi ilə, onun özünün yazdığı kimi... "Yadda saxla, ümud inama, gümana və güvənə açılan geniş pəncərədir".

Yeri gəlmışkən onu da qeyd edim ki, Qorxmaz Abdulla erməni işgalçları tərəfindən işgal olunan Cəbrayıl rayonundan olduğu üçün həm məcburi köçküñ, həm də birinci Qarabağ savaşının vəteranıdır. O günlərin canlı şahidi kimi son kitabındaki publisistik xatırə-povestində olduğu tək, əksər məqalələrində - publisistik yazılarında 27 illik məcburi köçkünlük həyatının ağrı-acısını, qəmini, qüssəsini yandırıcı bir dillə, yana-yana ifadə

edir. Başlarına gələn faciənin, torpaqlarımızın yağıların əlinə keçməsində günahı özlərində axtarır:

"Nə bilim, bəlkə də acgözlüyüümüzün, naşükürlüyüümüzün cəzası idi sonralar başımıza gələnlər... didərgin düşdük... Keçidlərimiz aşırımlarımız, yollarımız, cığırlarımız... ayağımızın hənirinə tamarzı qaldı".

Yazıcının burada işlətdiyi "quşlar nəgməsini əsirgədi", "ayağımızın hənirtinə tamarzı qaldı" kimi poetik ifadələrin publisistik bir dillə ifadəsi onun qələmin gücündən soraq verir.

Bu 27 ildə köckün damgasını daşımağın, bu damğanın ağırlığı altında əzilməyin, inləməyin nə olduğunu yazar qardaşım digər məcburi köckünlər kimi dolğunluğu ilə bildiyi üçün də varlığı ilə hayqırır:

"Dəfələrlə demişəm, yenə təkrarlayıram: kim kimə qarğısa desin, səni görüm evindən-eşiyindən olasan. Yurdundan-yuvandan üzüləsən. Vira-nə qalmış od-ocaqda bayquşlar ulasın, qara qarğalar qarıldasın".

"Dərdim var dağlar kimi" deyən yazar Laçın-dan, Kəlbəcərdən, Ağdamdan, Füzulidən, Qu-

badlıdan, Zəngilandan olan məcburi köckünlərlə birgə bu acı ömrü yaşamaqlarını, aralarındaki səmimi münasibətləri obrazlı şəkildə belə ifadə edir:

"...dərdimizi dağıtmak üçün hər gün bir yerə yiğisir, keçmiş bəxtəvər günlərimizi xatırlayır, yaşılmış maraqlı nostalji hislərlə yada salır, yüz dərənin suyunu bir dərədən axıdındıq".

İxtisasca jurnalist olan bir qələm dostunu - Azər Ədiloğlunu şirin duyğularla xatırlayaraq onun qələmin gücünü bu cür obrazlaşdırır: "yazılardan od püsgürürdü, alov dilimlənirdi". Bu məcazlı ifadələri eyni ilə Qorxmaz müəlimin özünə də şamil etmək olar. Çünkü Qorxmaz Abdulla da publisistik yazılarında jurnalist dostu kimi həyat həqiqətlərini kəskin bir dillə ifadə edir.

Xocalı faciəsindən - soyqırımdan söz açan yazıçı "biz məcbiri köckünlər ağır kürk kimi çıxımızdə gəzdirdiyimiz Xocalı dərdinin, möhnətinin yükü altında əzilərdik", - deyə bu qətliamı qəlb ağrısı ilə qələmə alır.

Qorxmaz Abdulla: "Türk qanına susayan canavar xislətli daşnaklar həmişə din-məzhəb qardaşları olan sarı qulaqların ocaq eşələyən maşası olublar", - deyərək qarı düşmənimizin iç üzünü açıb göstərməklə ona olan nifrətini obrazlı şəkildə qara boyalarla bu cür çalarlandırır.

"Azmişam gündüzün qaranlığında" - deyən yazar qardaşım o qaranlıqlardan çıxmağın aydınlıq yolunu belə göstərir: "Ərazilərimizin erməni-daşnaq faşistlərdən azad olunması, qaçqın və məcburi köckünlərin doğma yurda qayıdışı mənəvi, fiziiki, əməli birlikdən keçir. Məqsədə çatmaqdən yana vahid yumruq halında birləşməyimiz gərəkdir!"

Nə xoş ki, Qorxmaz qardaşımın üç il bundan öncə yazdığı "Qisas qiyamətə qalmasın" xatirə-povesitindəki murazı gözündə qalmadı, dövlətimizin, xalqımızın və yenilməz ordumuzun polad birliyi sayəsində işgal altında olan torpaqlarımız azad edildi. Nə xoş ki, yazıçı dostum, əzizim, ağsaqqalım Qorxmaz Abdullaya göz aydınlığı və rənərəldən birincilərdən biri də mən oldum, sevimcimdən ağlaya-ağlaya... sevinc yaşları axıda-axıda...

Bu sevimli yazıçı-publisist xatirələrini dilə gətirdiyi ayrı-ayrı məqalələr toplusuna nəzər yetirdikcə görürsən ki, usta yazar cəmiyyətimizdəki ictimai-siyasi eybəcərlikləri kəskin bir dillə qamçı-

lamaqdan yan keçmir və bizi keçmişin acı səhvlərindən ibrətamız dərs almağa çağırır. Çünkü "Xudafərin" qəzetinin redaktoru, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, gözəl qələm sahibi Şakir Əlifoğlunun dediyi kimi "keçmiş özü də hardasa insanın dönüb özünə baxması üçün bir həyat güzgüsüdür". Bu güzgünen aydınlığında isə Qorxmaz müəllimin düşüncələrinin tamlığı, bütövlüyü qələminin kəsəri ilə parlaq şəkildə görünməkdədir. Onun ayrı-ayrı görkəmli incəsənət adamları haqqında yazdığı məqalələri, xatirələri fikrimin isbatı üçün daha bariz nümunədir.

Qorxmaz Abdulla təkcə publisistikası ilə deyil, eyni zamanda nəşri ilə də könülləri fəth etmək gücünə qadirdir. O, qələminin məhsulu olan povestləri, hekayələri, əfsanələri, rəvayətləri, təməsilləri ilə də bir nasır kimi oxucularının rəğbətini qazanmışdır. Bu ustad yazıçı hər şeydən önce isə kiçik həcmli hekayələri ilə diqqətimizi cəlb edir. Bu kiçik, yiğcam, bir içimlik hekayələrində biri-birindən fərqli, biri-birindən dolğun o qədər gözəl insan obrazları, insan xarakterləri yaradır ki, hekayələri oxuduqca müəllifin ustalığına qələminin cilasına heyrət etməyə bilmirsən. Təkcə tədqiqat objektinə cevirdiyim "Qisas qiyamətə qalmasın" kitabında deyil, eyni zamanda oxuduğum "Ömürdən o üzə uzanan yollar" və "Öten günlərimin yadda qalan məqamları" kitablarındakı hekayələrində də eyni şeyin şahidi olursan.

Yazıcının bu hekayələrindəki canlı xalq dilindən yerli-yerində bəhrələnmə üslubu, dilinin şirinliyi oxucunu özünə six tellərlə bağlaya bilir, hansı hekayəsinə göz uzadan kimi, istəmirsən ki, bitirmədən ondan ayrılsan.

Onun hekayələrində işlətdiyi "söz körüyünün eylecini basdı", "aramsız axtarışlardan maya tutur", "yandır qəmin atasını", "sınıq-salxaq su dəyirmanı təki aramla, şaqqa-şaqla üyüdüb tökürdü", "qarşımızdakı xeyirbanlamazın uzun-uzadı bəd nitqinin, darıxdırıcı vəzəriyatının "dozanı" artırmağa kökləndiyinə şübhə yerim qalmadı", "əsəblərim daima ayaq üstədi" poetik ifadələri yazıçının obrazlı fikir tutumunu ortaya qoyur, bu isə olduqca sevindiricidir.

Qorxmaz Abdulla kiçik həcmli hekayələrində yaratdığı dolğun obrazlarında tipik cizgilər vəsi-təsi ilə tipik də xarakterlər yarada bilir. Bu onun ən gərəkli məharətlərindən biridir. Hekayətlərinin eksəriyyətinin gözlənilməz sonluqla, novella-

sayağı bitməsi isə onun uğuruna daha da uğur qatır.

İstedadlı yazılıçının yazdığını "Ən istəkli əmimin ölümü", "Endirim", "Məktub yetişmədi", "Qeyri-adi yarı� gün", "Starik, oranı qatla", "Qaynar xətt" və bu kimi sayını artırmağa lüzum bilmədiyim çoxlu hekayələrini nümunə göstərmək olar.

" -Vətəndaş, nə istəyirsən, hara zəng etmisən?

-Bağışlayın, bura "qaynar xətt" deyil?

-A kişi, nə "qaynar xətt"? Dolamışan bizi? Burda qaynayan ayrı şeydi. Saunaya düşmüsən. Nömrəni düz yiğə bilmirsən?

Heyrətdən telefonumuzun dəstəyi əlimqarışq havada dondu".

"Starik, oranı qatla" hekayəsi isə belə bir sonluqla bitir: "Boş vaxtlarında oxuduqlarından yoldaşlara maraqlı epizodlar... danışırdım. Şirinağa yay-qış təri qurumayan burnunu silə-silə deyirdi: "Starik, mən ölüm, o dediyin yerləri qatla, sizə gələndə oxuyacam.

Ancaq Şirinağa nə bizə gəlir, nə də qatladığım səhifələri oxuyurdu.

Qız ovuna çıxmaqdan başı avazıydı ki..."

Bir sözlə, nasır hər bir hekayəsindəki obrazların daxılı aləmini ustalıqla açır, bu kiçik adamların dünyasını əlvən boyalarla göstərə bilir.

Qorxmaz Abdullanın qələmə aldığı "Bənəvşə nişan aldı" əfsanəsi də olduqca maraqlı doğurur.

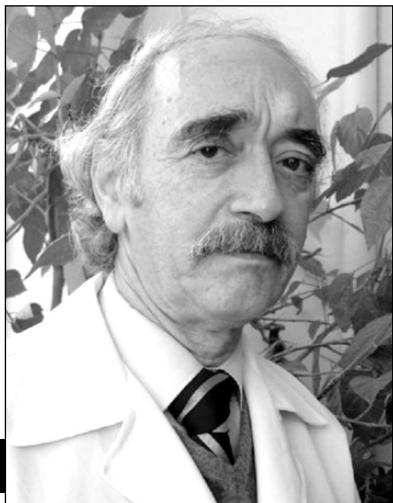
Xalq arasında dolaşan bənövşə çiçəyi haqqında əfsanəni geniş və dolğun çalarlarla təsvir etməklə yetinmir. Baharla Bənəvşənin sevgisinin mücəssəməsinə çevrilən bu boynu büük çiçəklə öz taleyini, çarxi tərsə dönmüş həyatını müqayisə edir. Bu isə acı olsa da son dərəcə həyacanlıdır.

"Ay boynu büük, ...bağrı sökük bənəfşəm! Qəm yükünün ağırlığından mənim də boynum əyilib, ciyinimdə bitib. Yadıma düşəndə Vətənim, elim, sinəmin odunda qovrular dilim, həsrətin çəkməkdən bükülüb belim..."

Son olaraq, ömrünün səksəninin dizini yerə vurmuş bu gözəl yazar qardaşımı onu demək istəyirəm ki, sən artıq köçkün deyilsən. Qoy, ilhamın daha gur çağlaşın, qələminin cilası isə pozulmasın.

9-12 dekabr 2020-ci il

Ələsgər TALIBOĞLU
Şair-publisist,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,
Məmməd Araz mükafatı laureati

HAFİZ ƏLİMƏRDANLI

AZADLIĞA GEDƏN YOL

(poema)

I

Min illər babalar azadlıq demiş,
Azadlıq yolunda qurbanlar vermiş.

Babəklə parlayıb azadlıq yolu,
Bu yolda çətinlik, məşəqqət dolu.

Bölündük kəndbəkənd, şəhərbəşəhər,
Xanlıqlar yaratdı bu yolda çəpər.

Bölündük bu gün də "güney" "quzeyə",
Gör neçə mahala, neçə şaxəyə.

Qonşular göz dikdi, bu torpaqlara,
Keçdi günlərimiz, keçdi qapqara.

Talandı var-dövlət, yad məqsədlərlə,
Vətən oğulları gəlmədi dile.

Tanrıdan yetişdi, zaman, nəhayət,
Gəldi bu torpağa, gəldi səadət.

Azadlıq yönündə yaranıb imkan,
Dağıldı qəfəslər, dağıldı zindan.

Azadlıq havası doldu sinəmə,
Həsrətim xəbəri yaydı aləmə.

II

Azadlıq qazanmaq çətindir, çətin,
Bunu gərkidir ki, insanlar bilsin.

Bu yolda atdığım hər yeni addım,
Məndən tələb edir nəzərə alım.

Getdiyim yol yeni, eniş-yoxuşlu,
Sıldırıım qayalar sağı, həm solu.

Gözləyir burada bizi sınaqlar,
Mənfur qonşumuzla çox çətin anlar.

Tanklarla, toplarla hücum eylədi,
Aldı hamilərdən kömək əmməli.

Çağırıdı bir daha Vətən köməyə,
And verdi müqəddəs duza, çörəyə.

Vətən oğuları qalxdı ayağa,
Hər biri bənzədi sarsılmaz dağa.

Amansız döyüşlər getdi Şuşada,
Oğullar qaya tək durdu burada.

Qüvvələr olmadı heç də bərabər,
Boşaldı Şuşayla, Laçın, Kəlbəcər.

Susamış al-qana xain qonşular,
Qırıldı minlərlə ahıl, çocuqlar.

Xocalı qırğını gəlməz qələmə,
Çingizin ahiyla çatdı aləmə.

Yenidən itirdik biz torpaqları,
Oldu Qarabağım düşmən tapdağı.

Çətin bir dövrdə, çətin bir anda,
Yetişdi köməyə, qoymadı darda.

Ucaldı Heydərin möhtəşəm səsi,
Çağırkı Vətəni sevən hər kəsi.

Horadız burada son döyüş oldu,
Düşmənin öndən siper qoyuldu.

Hamilər tez düşdü ələ-ayağa,
Bir saziş bağlayıb qoydu qovluğ'a.

Kim harda dayanmış, orda da qalsın,
Arada danışq daha yer alsın.

III

Zamanı geriyə döndərmək olmaz,
Azadlıq ruhunu söndürmək olmaz.

Azadlıq millətin yanın ruhudur,
Azadlıq millətin şax qürurudur.

Torpaqlar olmasa düşməndən azad,
Yaralı quş təkin çalacaq qanad.

Şikəst könlümüzdə, şikəst duyğular,
Bizə qəm kədərli həyat uyqular.

Zaman öz sözünü söyləmiş artıq,
Zamanın sözünə biz qulaq asdıq.

IV

Bir şeytan xislətlə gör neçə dövlət,
İstədi guya ki, etsin məsləhət.

Minsk şəhərində onlar yııldı,
Bir qrup yarandı, saziş bağlandı.

Vaxtı uzatmaqçun etdilər kömək,
Mənfur qonşulara versinlər dəstək.

İşgali qanuni etmək son məqsəd,
Şeytan da onlara aparar həsəd.

Yaddan çıxarıldı millətin səsi,
Vulkantək püskürən odlu nəfəsi.

Yazılmış tarixdə unutmaq olmaz,
Hər gələn yadelli bu eldə qalmaz.

Tarixin dərsini öyrənsə onlar,
Etdiyi əməldən peşiman qalar.

Arxalı köpəkdən qorxmur bu millət,
Bir gün qovar onu, budur ədalət.

Nə qədər uzansa, örökən, yenə də,
Keçir doğanaqdən, keçir həmişə.

V

Dünyanı idarə edən qüvvə var,
Unutmuş bu haqda indi qəsbkar.

Cahanda tam başqa durum yaranmış,
Azadlıq şüarı başda dayanmış.

Bu şuar səslənir indi göylərdə,
Səslənir ürəkdə, axşam, səhər də.

Günəşi saxlamaz kənar bir qüvvə,
Ucalıq timsalı, möhtəşəm zirvə.

Təbiət sevərmi qarışsa insan,
Vulkanlar, daşqınlar edər Yaradan.

Azadlıq yolunda hərəkət azad.
Bu qanun əbədi çalacaq qanad.

Azadlıq olmasa, əsarət gələr,
Torpaq da canlıdır, azadlıq sevər.

Torpağıbecərmək əgər istəsən,
Deməli, bu torpaq Vətəndir, Vətən.

Vətən Qarabağdır, Muğan, Lənkəran,
Vətən Abşerondur, Gəncə, Naxçıvan.

Vətən Quba, Qusar, Şəkiyələ Şirvan,
Vətən Qazax eli, Qaxla Qobustan.

İnləyir Qarabağ, gör neçə zaman,
İnləyir ürəyim, inləyir vicdan.

VI

Dözərmi heç millət, bu əsarətə?
Yox deyər zaman da bu müsibətə.

İlk cavab verildi Lələtəpədə,
Düşmənə vuruldu yaxşıca zərbə.

Hami də, itirdi tamam özünü,
Bildi zaman deyir sözün düzünü.

Alacaq bu millət düşməndən qisas,
Çağırkı tələsik dərhal bir iclas.

Bir qərar verildi döyüşlər əgər,
Dayansa, bir neçə rayon verilər.

Saxlandı döyüşlər bu məqsəd ilə,
Yarandı sükunət belə vəd ilə.

Yenə də başlandı boş boş görüşlər,
Hər görüş mənasız qəlbimi üzər.

Səbr ilə yanaşın sınaq düzü,
Bir daha açıldı düşmənin üzü.

Sülh ilə göründü qayitmaz torpaq,
Axan qanla yəqin azad olacaq.

VII

Səbrin öz həddi var, ümidlər qalar,
Ümidlər məqsədə doğru yol salar.

İlləri gözlədik biz ümid ilə,
Ümid də, nəhayət, gələcək dilə.

Azadlıq söz ilə əldə edilməz,
Düşmən qovulmasa, işgal da bitməz.

Tovuzda döyüşlər göstərdi bunu,
Qurtardı hamının min bir oyunu.

Yeni torpaqlara göz dikdi düşmən,
Həyasız-həyasız, söylədi qəsdən.

Səbr eyləmək daha bize yaraşmaz,
Ümidlər bəsləmək illərlə olmaz.

Yetişdi zamanı alsın dərsini,
Bu alçaq qonşumuz bilsin yerini.

VIII

Ötən illər dedi, yetişdi zaman,
Azadlıq yoluna çağırdı vicdan.

Vətənin uğrunda axıdılardan qan,
Keçər mərd oğullar, keçərlər candan.

Bir qərar lazımdır, versin komandan,
Verilsin bu fərman söylədi dövran.

Ucaldı İlhamın bu yerdə səsi,
Lazımdır xalqının tam iradəsi.

Düşmənin üstünə seltəki getsin,
Döyüşdə bu dəfə dərsini versin.

Açılsın tarixin bu səhifəsi,
Yazılsın qoy Vətən müharibəsi.

IX

Dəstəklər verildi dost ölkələrdən,
Türkiyə söylədi, həm də Pakistan.

Torpaqlar uğrunda gərəkdir savaş,
Vətəndir müqəddəs, hər qaya, hər daş.

Tarixi heç zaman aldatmaq olmaz,
Bu yerlər düşmənə əbədi qalmaz.

Bir millət olmuşuq, iki də dövlət,
Sarsılmaz heç zaman yaranan vəhdət.

Qaldırıdı səsini əziz Ərdoğan,
Tək deyil dünyada Azəribaycan.

Qoy bilsin oğullar kömək olacaq,
Qardaşdan həmişə dəstək alacaq.

X

Başlandı döyüşlər təmas xəttində,
Füzuli, Cəbrayıł alov içində.

Qayıtdı torpaqlar, qayıtdı bir-bir,
Zəngilan, Qubadlı bunu söyləyir.

Şuşada döyüşə dünyانın özü,
Qalmışdır məəttəl, deyilir düzü.

Göstərdi düşmənə Vətənin oğlu,
Nədən ibarətdir qələbə yolu.

Vətən eşqi ilə yaşayan hər kəs,
Sevinclə almışdır dərindən nəfəs.

Sevindi ruhları Üzeyir bəyin,
Pənah xan, Natəvan ürəkdən desin.

Çəkildi bu yerdən mənfur qonşular
Qaranlıq o günlər tarixdə qalar.

Itirdi özünü "mənəm" deyənlər,
Düşündü kimlərsə kömək edərlər.

Bağladı bir saziş çarəsiz qalıb,
Məğlub olduğunu boynuna alıb.

Ağdamla Kəlbəcər, Laçın elindən,
Söz verdi çıxmağa verilsə aman.

Beləcə, dövranı şərəfsiz bitdi,
Açıldı xisləti aləm də bildi.

XI

Qələbə, qələbə... hamı sevindi,
Tam azad Vətənim, azaddır indi.

Qələbə qazandı qorxmaz ərənlər,
Saxlamaz onları, mənfur qüvvələr,

Neçə oğul burda keçdi canından,
Şəhid adlanacaq indi hər zaman.

Şəhidlər yaşayır, ölməzdir onlar,
Ruhları Vətəndə əbədi qalar.

Hər bahar gələndə yenə qayıdar
Açılan lalələr, qəlblərdə yanar.

Vətən şəhidlərlə daim fəxr edər,
Vətən şəhidlərdən həmişə deyər.

XII

Fikrim gələcəyə hey pərvazlanar,
Qarabağ haqqında xəyalalalar.

Qovuşdu bu torpaq ana yurduna,
O qara günləri yetişdi sona.

Viranə qalmışdır şəhərlər, kəndlər,
Dağılmış məscidlər, deyim müxtəsər.

Dünya tanımındı bu vandalları,
Qoyun dərisində canavarları.

Yaymışdı aləmə boş əfsanələr,
Tarixdə olmayan yalan xəbərlər.

Yetişdi yalanın axırı, sonu,
Mənfur adamların min bir oyunu.

Çağırıldı dünyani biz Qarabağa,
Dağılmış kəndlərə bir də baxmağa.

Tarimar edilmiş, neçə abidə,
Budurmu ədalət, bumu əqidə?

Şübhəsiz bu yerlər dirçələr əlbət,
Həyat özü verir bu cür məsləhət.

Qəhrəman oğullar burda yaradar,
Yenə kömək edər, yenə ruzigar.

Salınar yeni kəndlər, yeni şəhərlər,
Bərpa da edilər o abidələr.

İndi yaratmağa zaman gərəkdir,
İndi yaratmağa vicdan gərəkdir.

Dönər Qarabağım, dönər cənnətə,
Gələr ora ellər də səyahətə.

Görsənər kimlərdir torpağa sahib,
Tarixdə yazılıb və kimlər gəlib.

XIII

Ey şanlı rəhbərim, böyük sərkərdə,
Yaratdırın bir ordu, olmayan yerdə.

Bu ordu göstərdi böyük sücaət,
Qazandı ürəkdə sevgi, məhəbbət.

Ucaldı üçrəngli, aypara bayraq,
Sevindi Qarabağ, sevindi torpaq.

Sevindi ürəyim etdim tərənnüm,
Qürurla dolanım, fəxrlə özüm.

İndi dünya bilir, torpağım azad,
Xain qonşu etsə nə qədər fəryad.

Tarixi bir daha aldatmaq olmaz.
Yalanlar uydurub qazanmaq olmaz.

Yaşayar burada azad nəsillər,
Hüquqlar bərabər, istək bərabər.

Addımlar atacaq, saf nəfəsiylə,
Azad dövlətlərin cərgəsi ilə.

XIV

Yüksəldi gur səsi Azərbaycanın,
Azadlıq nəğməsi Azərbaycanın.

Qarabağ azaddır, qoy bilsin ellər,
Azaddır Qubadlı, Laçın, Kəlbəcər.

Yanacaq ocaqlar yenə orada,
Hər ocaq, hər bina salınar yada.

Tikilər şəhərlər, yeni məscidlər,
Şəhərlər, axşamlar əzan yüksələr.

Oxunar "Qarabağ şikəstəsi" də,
Gələcək yenidən çocuk səsi də.

Üzeyirin ruhu alqışlar deyər,
Yeni simfoniya yəqin bəstlənər.

Yaratmaq eşqiylə ürək döyüñər,
Gələcək günlərə bizi səsləyər.

DİLBƏR RZAYEVA

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu

"Mətbuat tarixi və publisistika" şöbəsi, elmi işçi

"BƏHLUL" satirik jurnalında "MOLLA NƏSRƏDDİN" ənənələri

XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda "Molla Nəsrəddin" jurnalının təsiri ilə Bakıda bir çox satirik jurnallar nəşr edilmişdir ki, onlardan birincisi 1907-ci ilin may ayında Bakıda nəşr edilən "Bəhlul" satirik jurnalı olmuşdur.

"Bəhlul" jurnalının ilk nömrəsi 1907-ci il may ayının 19-da Bakı şəhərində "Kaspi" mətbəəsində çıxmışdır. Jurnalın redaktoru Azərbaycanın görkəmli inqilabçı və maarif xadimlərindən olan Ələsgər Abdulla oğlu Əliyev idi.

Ələsgər Əliyev 1883-cü ildə anadan olmuşdur. 1898-ci ildə Bakıda rus-tatar məktəbini bitirdikdən sonra "Kaspi" mətbəəsində mürettib şagirdi işləmişdir. O, Bakının inqilabi hərəkatında yaxından iştirak etmişdi. 1902-1903-cü illərdə bolşeviklərin bir sıra intibahnamələrinin çap olunmasında Ələsgər Əliyev fəallıq göstərmişdir. O, 1903-cü ildə Bakıda keçirilən məşhur iyul tətilinin iştirakçılarından biri idi. 1904-cü ildən başlayaraq Bakıda və onun ətraf kəndlərində müəllimlik etmişdir. Müəllimliklə yanaşı mətbuat səhifələrində məqalələrlə çıxış etmişdir. Həmin illərdə Peterburqda çıxan "Ülfət", Kazanda çıxan "Vaxt" qəzetində onun bir sıra publisist məqalələri dərc olunmuşdur. 1917-ci ildə Moskva da Sovet Bolşevik (Komunist) Partiyası sıralarına daxil olmuş, 1917-1918-ci illərdə aqvardiyaçılara qarşı Qızıl Ordu sıralarında vuruşmuşdur. 1918-ci ildə Həştərxana qayıdaraq Dadaş Bünyadzadənin redaktorluğu ilə çıxan "Tatış" qəzetiндə (tatar di-

lində çıxan partiya qəzeti idi) əməkdaşlıq etmişdir. Həmin il inqilabi fəaliyyət zamanında ingilis müdaxiləçiləri tərəfindən tutulmuş və Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduğdan sonra o, bir sıra partiya və sovet təşkilatlarında çalışmışdır. Ələsgər Əliyev 1938-ci ildə vəfat etmişdir.[1.s.95]

Ələsgər Əliyevin jurnalistlik fəaliyyətində "Bəhlul" jurnalı böyük yer tutur. "Bəhlul" "Molla Nəsrəddin" in təsiri ilə nəşrə başlayan, ayda iki dəfə nəşr olunan "məzhəkə səyagında siyasi, fənni, ədəbi, iqtisadi və ictimai" jurnal idi.

"Bəhlul" jurnalının səhifələrində Ələsgər Əliyev, Mirzə Ələkbər Sabir, Əli Razi Şəmçizadə, Əliqulu Qəmküsər, M.H.Zeynalov kimi müəlliflər yaxından iştirak edirdilər.

Jurnalın cəmi doqquz nömrəsi işıq üzü görmüşdür. Onun nəşri 1907-ci il noyabr ayının 4-də 9-cu nömrəsindən sonra "zərərli məsləkinə görə" dayandırılmışdır. Buna səbəb jurnalın səhifələrində zəhmətkeş kütlələrin 1905-1907-ci illərdəki inqilabi mübarizəsinə geniş yer verilməsi olmuşdur.

Jurnal ərəb əlifbası ilə Azərbaycan dilində nəşr olunurdu. "Bəhlul"un bütün nömrələrinin üz qabığında abunə qiyməti və mündəricati ilə yanaşı, redaksiyanın yerləşdiyi ünvanı bildirilir. "İdarə mühərrirətə təshih etməyə sahib-ixtiyadır. Açıq türk dilində olmayan məqalə çap olunmayacaq. İmzasız və maraqsız məktublar qəbul olunmur" - cümlələri ilə məcmuənin məqsəd və məramı oxucuların

diqqətinə çatdırılır.

Yurnal fəaliyyətə başladığı andan onun ətrafında cəmləşən qələm sahibləri "Molla Nəsrəddin" ənənələrinə sadıq olduqlarını nümayiş etdirməyə böyük səy göstərirdilər. Onlar hamı üçün maraqlı və aktual olan həyat həqiqətlərini əks etdirən müxtəlif məzmunlu şeirləri, hikmətli sözləri, Nuxa, Gəncə, İstanbul, Təbriz, Tiflis və digər şəhərlərdən əldə olunan xəbərləri və felyeton əvəzi yazıları maraqlı dairəsində saxlamaqla məcmuənin səhifələrini daha oxunaqlı etmək üçün bütün imkanlardan istifadə edirdilər.

"Bəhlul" jurnalında ən çox böyük əhəmiyyət və diqqət kəsb edən məsələlər, ilk növbədə, müsəlman - islam dünyasındaki vəziyyət, çatışmazlıqlar, dövlətçilik sahəsindəki uyğunsuzluqlar, dini-xurafat, milli münasibətlərin kəskinləşməsi istiqamətində yeridilən siyaset, qadınlara münasibət, ədəbiyyat, və s. bu kimi məsələlər öz həllini əsasən tapmışdır.

Jurnalın 1,4,5,8-ci səhifələrində şəkillər, 2,3,6,7-ci səhifələrində isə felyetonlar, səyahətnamələr, mükalimələr, təleqraf xəbərləri, satirik şeirlər, poct qutusu, lügət və s. yazılar dərc olunmuşdur. "Bəhlul" jurnalında ədəbi, ictimai-siyasi məsələlər jurnalın bütün nömrələrində dövrün tələbinə uyğun şəkildə davam və inkişaf etdirilmişdir.

"May ayının 19-cu günündə nəşr olunan məcmuə" (№ 1,2,3), "Mavaqe" (№ 1,2,3), "Şirvanda mühüm həvadis" (№7), "Fəhləyə dair" (№7), "Şadlığım bundadır" (№8,9), "Muştuluq" (№4) və s. felyetonlarda ictimai həyatın mənfi cəhətləri tənqid olunur və sadə xalq dilində, satirik üslubda oxucuya çatdırılırdı.

Jurnalın materialları bir qayda olaraq, satirik nəşrlər üçün xarakterik olan gizlin imzalarla dərc edilirdi. Bunlar aşağıdakılardır:

"Bəhlul", "Duzəxi", "Naxələf", "Heyrəti", "Yuxulu", "Ə. Dündük", "Dərdmənd", "Bambulu", "Fırıldaq", "Titrətməli", "Qeydkəş", "Ağızları qıfıldayan", "Maryak", "Qanmaz (İrani)", "Carübüldövlə", "Bambilə bədən", "Laübali", "İpləmə", "Zurnaçı", "Şalvarül Zakirin", "Müahidi qədim", "Əqrəb", "Xudanız Mirzə Xətbaşı".

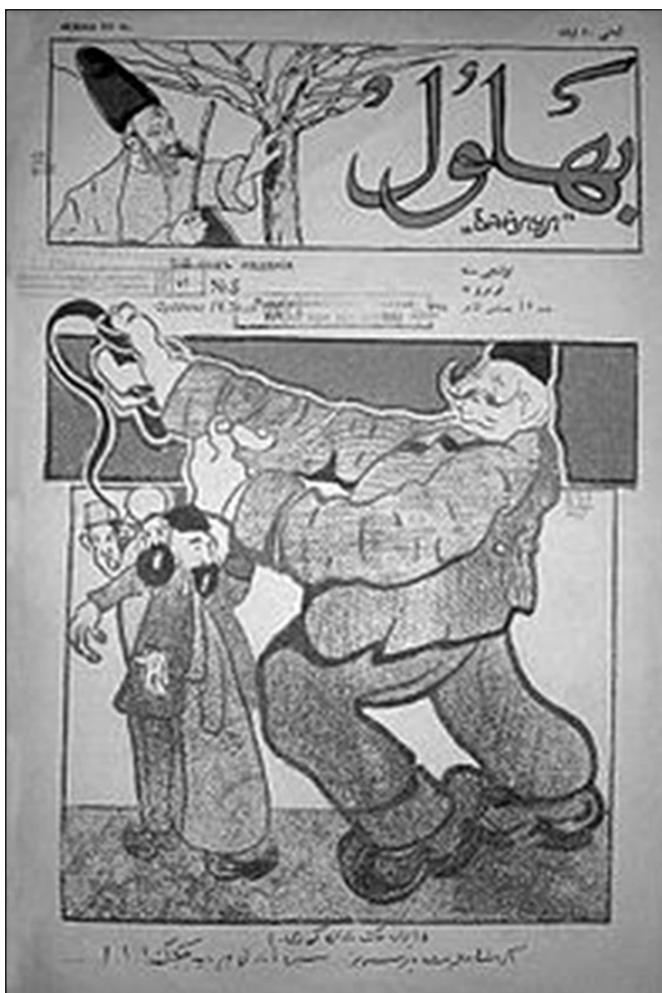
Jurnalın ilk sayı "Bəhlul" imzasıyla verilmiş "May ayının 19-cu günündə nəşr olunan məcmuə" adlı felyeton ilə açılır. Məqalədə xalqı maarifə, birliyə, elmə çağırmaq, bir sıra pis əməllərdən yaxa qurtarmaq, mədəni-maarif işləri ilə məşğul olmaq və s. məsələlər öz əksini tapmışdır.

"Bəhlul" jurnalı birinci nömrəsindən başlayaraq zəhmətkeş xalqı hakim qüvvələrə qarşı mübarizəyə çağırırdı. Jurnal yazındı ki, "çarizm zülmü, ədalətsizliyi aradan qaldırmaq məqsədilə heç bir təşəbbüs götərmir və o bunu heç vaxt edə bilməz. Dövlət duması kimi məclislər isə xalqın başını tovlayan bir qurğudur".

Jurnalın bir neçə nömrəsində fəhlə həyatına dair maraqlı yazılar dərc olunmuşdur. Bunlardan biri də jurnalın 8-ci nömrəsində "İpləmə" imzası ilə çap olunmuş "Fəhləyə dair" adlı iki səhifəlik felyetondur. Felyetonda sahibkarla fəhlənin arasında gedən söhbət əks etdirilir. Fəhlənin ağır maddi şəraiti, ailəsini dolandırmaq üçün heç bir imkana malik olmaması söhbətin məzmununu təşkil edir.

Həmin felyetonda göstərilir ki, fəhlələr sahibkarların üzünə dik baxırlar, "hürriyyət", "azadlıq" sözünü başa düşəndən sonra onlar ağalardan öz haqlarını tələb edirlər:

"Fəhlənin üzə durub göz içində dik-dik baxmayı lap mənə təəccüb gəlir. Az qalıram çatlıyam. Fəhlə nədir, üzə durdu nədir? Bilmirəm axırda üzü rus çəkməsinin altına oxşar fəhlənin bizim üçün nə kələki var? Ağzını tutursan, başı dillənir. Başını

tutursan, ağızı dillənir. Nə çarə edək?" [1.s.3].

"Bəhlul" jurnalının 4 noyabr tarixli 9-cu nömrəsində çap olunmuş "Fəhləyə dair" 2-ci felyetonda fəhlələrin həyatı, sahibkarların onlara münasibətləri təqnid edilir. Burada iş axtaran fəhlə ilə ağanın səhbəti təsvir olunur. Fəhlə ağaya müraciət edir ki, onu işə götürsün. Fəhlənin əvvəllər gündə səkkiz saat işlədiyini və dörd abbasından tutmuş altı abbasıya kimi pul aldığıni eşidən ağa dəhşətə gəlir. Çünkü fəhlənin belə tələbi ilə razılaşdır. O, fəhlənin qarşısında başqa şərt qoyur: fəhlə səhər saat beşdən axşam saat altıya kimi işləməlidir və bunun müqabilində üç abbası almalıdır.

Buradan aydın görünür ki, ağa ilə fəhlə arasındakı səhbət baş tutmur. Çünkü həmin fəhlə artıq öz hüququnu daha yaxşı başa düşmüşdür. Fəhlə artıq səkkiz saatlıq iş gününü tələb edir. Odur ki, fəhlənin bu tələbi ilə razılaşmayan sahibkar deyir:

"Biz hələ ata-babadan fəhləni bu qiymətə işlətmışik. Mənim atam, babam fəhləni on iki saat işlədəndə on iki şahı pul verirdi. İndi mən üç abbası verirəm, ona da razı degilsən? Və mənim ata-babam yay fəslində on şahıya fəhlə işlədərdi, özü də gün çıxanda fəhlə işə girərdi, gün batanda işdən çıxardı... Mənim on iki saat işlətməyimə razı deyilsən"(2.s.3).

İnqilab zamanı fəhlələrin siyasi mübarizəsi, fəhlə və kəndli ittifaqı "Bəhlul"da geniş işıqlandırıldı. Jurnal fəhlələrin siyasi təşkilatına, fəhlə partiyasına, xüsusilə də "Hümmət" qrupunun fəaliyyətinə yüksək qiymət vermişdir. İnqilabçı fəhlə Xanlar Səfərəliyevin 1907-ci ildə xaincəsinə ölümü fəhlələrin hiddətinə səbəb olmuşdur. Bu münasibətlə jurnalda "Hümmət" təşkilatına xüsusi bir müraciətnamə dərc olunmuşdur.

Bu müraciətnamənin özü jurnalda 1905-1907-ci illərdə Bakıda baş verən ən mühüm siyasi hadisələri işıqlandırmağa çalışdığını göstərir.

Jurnal zəhmətkeş siniflərin mövqeyindən çıxış edir və xalq mənafeyini əsas götürürdü. 1905-1907-ci illər inqilabı dövründə tətillər, siyasi nümayişlər, fəhlə və kəndlilərin ağır vəziyyəti, dövlət dumalarının mürtəce siyasəti "Bəhlul" jurnalında zəhmətkeşlərin mənafeyinə uyğun bir şəkildə işıqlandırılırdı.

"Bəhlul" jurnalının bütün nömrələrində "Molla Nəsrəddin" yurnalına dair maraqlı materiallar da verilmişdir. Jurnalın 8 və 9-cu nömrələri bütünlük lə "Molla Nəsrəddin"ə həsr edilmişdir. Məlumdur ki, iyun ayının 8-də müvəqqəti olaraq "Molla Nəsrəddin" jurnalının nəşri dayandırılmışdır.

"Bəhlul" da həmin məsələyə öz münasibətini bildirərək "Söhbət" (№4), "Öz bəsirətim" (№4), "Muştuluq" (№ 4) və başqa sərlövhəli felyetonlarında jurnalın nəşrinin dayandırılanların iç üzünü açaraq satirik qələmlə ifşa etmişdir. "Bəhlul" öz ustası haqqında yazırkı ki, bizim mürşidiımız olan "Molla Nəsrəddin" məcmuəsi görünür ki, bir para bimürvət, zalim bə biinsaf adamların əlindən axsamaqdadır".[№8]

"Öz bəsirətim" adlı felyetonda mütərəqqi ziyanlıların "Molla Nəsrəddin"ə münasibətini belə bildirir: "Nə etməli? Nə doğru sözü açıq və aşkar demək olur və nə yalanı, bəs necə etməli? Bəli, aləmi-islamda rəyasət sahibi olan sahibi-elmələrin, bizim mürşidi-kamil olan Molla Nəsrəddin əfəndimiz gizlin işlərini açmaqdan ötrü kafir eləyirlər və axırında belə elədilər ki, jurnalda baxmağa haram buyurdular". Daha sonra qabaqcıl ziyanlı həmin jurnalı məhz onun gözü ilə baxmağı tövsiyə edir: "Molla Nəsrəddin" həqiqi göz ilən və doğru nəzər ilən baxsan Nili-mübarəkin suyu kimidir. Amma cəfayada! Mənim gözümlə baxmamısız, o gözülən baxmısız ki..." [№4]

Jurnal 20 oktyabr 1907-ci il 8-ci nömrəsində redaksiya adından xalqa müraciət edərək "Molla Nəsrəddin"i müdafiə etməyə, ona tərəfdar olmağa dəvət etmişdir. Bu yazıda "Molla Nəsrəddin"in "islam mətbuatı arasında ən böyük və tərəqqipərvər olduğu" göstərilir, onun tərəfdarları, tərəqqipərvər şəxslər bir qədər ayıq olmağa çağrılır: "Cəmaət! Bizim mürşidi-kamilimiz olan "Molla Nəsrəddin" məcmuəsi belə görünür ki, bir para mürtəd, zalim və biinsaf adamların əlindən axsamaqdadır!..

...Hər bir işin iki müdafiəcisi tərəfdarı olar: biri tərəqqipərvərlik tərəfdarı olub, o birisi isə onun ziddinə çalışır. İndi, cəmaət! Bu məcmuəni paymal edənlər zillət meydana qədəm qoyub öz hiyləyi-təzvürində, taktikalarında amadədirlər. Amma bu məcmuənin dostları aşkarən demək olar ki, yatıblar. Ey ağlar gözlərin yaşın silənlər! Bu işin barəsində tədbir etmək lazımdır. Yatmaq zamanı deyil! Oyanın... Oyanın!!!" [8]

Jurnalın əhatə dairəsi çox geniş idi. Burada Bakı şəhərinə aid materiallar çoxluq təşkil etsə də, jurnalın səhifələrində Azərbaycanın bir sıra yerləri (Qazax, Gəncə, Nuxa (Şəki), Şamxor, Quba, Qutqaşen (Qəbələ), Şamaxı və s.) ardıcıl olaraq işıqlandırılırdı.

Jurnalda Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrindən, müxtəlif məzmunlu məktublar dərc olunurdu. Bu məktublar xüsusi müxbirlər tərəfindən göndərilir-

di. Məktub müəllifləri Azərbaycanın ayrı-ayrı yerlərində olan vəziyyəti satirik tərzdə əks etdirirdi. Məktublar əsasən "Dərdmənd" gizli imza ilə Nuxadan (Şəki) və Gəncədən göndərilirdi.

Belə məktublardan biri "Nuxadan" adlanırdı. Məktub jurnalın birinci nömrəsində dərc olunmuşdur. Məktubda söhbət möişət məsələsindən getsə də, əslində ictimai məsələlərə toxunulurdu.

"Bəhlul" jurnalı daim çar senzurasının nəzarəti altında idi. Materialları ciddi yoxlanılırdı. İnqilabi ruhlu yazıların nəşrinə izazə verilmədikdə materialların yeri boş qalırdı və "redaksiyadan asılı olmayan səbəblər üzündən çap olunmadığı" göstərilirdi. Məsələn: "1907-ci il 3-cü nömrədəki 4-cü səhifənin yarısı tamamilə ağ buraxılmış və altında yazılmışdır: "Bu səhifə bir neçə səbəblərə görə çap olunmadı". [4]

"Molla Nəsrəddin"lə müqayisədə, "Bəhlul" bir gülgü jurnalı kimi zəif idi. Əli Nəzmi "Keçmiş günlər" adlı məşhur mənzum xatirəsində "Bəhlul"da yalnız bir şeir çap etdirməsinin və jurnalın bir ildən artıq davam etməməsinin ondakı satirik gülüşün zəifliyi ilə izah edir.

"Bəhlul" yurnalı Mirzə Ələkbər Sabir yaradıcılığına geniş yer vermişdir. Mirzə Ələkbər Sabirin "Bəhlul" jurnalında "Təraneyi-nəfsi pərstanə" (№6), "Bəzi yerlərdə təsadüf olunur aşə, ətə" (№6), "Mən belə əsrarı qana bilmirəm" (№6), "Şirvanda mühüm həvadis" (№7), "Təraneyi-əsilanə" (№5), "Əğniyalar qinası və yaxud zadəgan bağırıtsı" (№1) və s. əsərləri dərc olunmuşdur. İctimai haqsızlıq, bərabərsizlik, burjua-mülkədar aqalığı şəraitində avamlığın və dini cəhalətin tənqidi və bir çox mühüm problemlərin işıqlandırılması həmin satiraların əsas mövzusunu təşkil edirdi.

Mirzə Ələkbər Sabir mətbuatda bir çox gizli imza işlətmışdır. Qulam Məmmədli və Afaq Əliyevanın "İmzalar" kitabına və bir sıra digər qaynaqlara istinad edərək deyə bilərik ki, "Bəhlul"da işlənmiş imzalardan aşağıdakılardır Mirzə Ələkbər Sabirə məxsusdur: Duzəxi, Yuxulu, Carübüldövlə, Laübali, Ağızları qıfıldayan.

Jurnal rəngarəng ədəbi üsullardan, satira janrlarından da istifadə edirdi. "Telegraf xəbərləri", "Bakı xəbərləri", "Qafqaz xəbərləri", "Ümumi xəbərlər", "Qarşıq xəbərlər" başlıqları altında bir neçə yazı dərs edilirdi. İmzasız olan və həcmə bir neçə sətirdən ibarət olan bu yazılar böyük təsir gücünə malik idi.

Bu xəbərlər ölkənin daxili və xarici həyatının müxtəlif cəhətlərini işıqlandırırırdı. "Telegraf xə-

bərləri" ümumi başlığından sonra konkret yer adları ilə bağlı xəbərlər gəlirdi.

Jurnalda "Xarici xəbərlər" başlığı altında dərc olunan xəbərlərdə bir çox ölkə, şəhər və əyalətlərdə baş verən məlumatlara geniş yer verilirdi. "Xarici xəbərlər"də İstanbul, Tehran, Ərdəbil, Təbriz, Ənzəli, Qəzvin, Məşhəd, və s. yerlərdə baş verən hadisələr xəbərlərin əsas mövzusuna çevrilirdi.

Azərbaycanda nəşr olunmuş satirik jurnallarda olduğu kimi, "Bəhlul" jurnalında da mükəlimələr və səhnəcik janrından geniş istifadə edilirdi. Bu səhnəciklər, mükəlimələr vasitəsilə dövrün vacib məsələləri: fəhlə və kəndlə həyatı, inqilabi-azadlıq məsələləri satirik üslubda oxuculara çatdırılırıldı. "Bəhlul" satirik jurnalında aşağıdakı səhnəciklər, mükəlimə-söhbətlər dərc olunmuşdur: "Mütəfəriqə" (№ 4) "Söhbət" (№ 4), "Dörd yoldaşın söhbəti" (№ 5) və s.

Jurnalda dərc olunan karikaturaları məşhur rəssamlardan Y. Hamberq, R. Girş, C. Cəlilbəyov çəkmişdir. Karikaturalardakı fikirlərə jurnalın nəzm və nəsrlə yazılmış felyetonlarında da rast gəlmək olur.

Jurnalın ilk nömrəsində olan karikaturaları Y. Namberq, R. Girş çəkmişdir. Onlar öz əsərlərində cəhaləti, qadın hüquqsuzluğunu, irticani, dini fanatizmi kəskin tənqid etmişdir.

"Bəhlul" satirik jurnalında səyahətnamə, bəhritəvil, poct qutusu, sual-cavab, lügət və s. kimi satirik janrlara da geniş yer verilmişdir.

Beləliklə, 1907-ci il mayın 19-dan fəaliyyətə başlayan və noyabrın 4-nə kimi davam edən "Bəhlul" satirik jurnalı indiyə qədər müəyyən dərəcədə araşdırılsa da daha geniş elmi araşdırmalara ehtiyac vardır.

Azərbaycan satirik mətbuatında "Bəhlul" jurnalı nəşrə başladığı dövrdən ölkədə və beynəlxalq aləmdə baş verən mühüm ictimai-siyasi, sosial, ədəbi-mədəni hadisələrə fəal münasibət bildirmişdir. Jurnalda əksini tapan publisistik yazılar və satirik poeziya nümunələri çağdaş dövrümüzdə də öz aktuallığını qoruyub saxlamaqdadır.

Ədəbiyyat:

1. Akif Alışarlı. "Azərbaycan mətbuat tarixi" (1875-1920) Bakı, "Elm və təhsil", 2009. s.95
2. "Bəhlul" jurnalı, 1907, 20 oktyabr, №8
3. "Bəhlul" jurnalı, 1907, 4 noyabr, № 9
4. "Bəhlul" jurnalı, 1907, 19 may, №1

RƏHMAN BAYRAM

XATIRƏ

Qəribə taleyi varmış insanın,
Yaşasa, ümiddir, ölsə, xatirə.
Köçən doğmaları salıb yadına,
Hönkürüb ağlaya bilsə, xatirə.

İlk sevda görünə bir hilal kimi,
Danışa baxışlar iki lal kimi,
Uşaqlıq çağlarının bir xəyal kimi,
Gözünün öününe gəlsə, xatirə.

Rəhman, qəribədir bu həyat yolu,
Baş aça bilməyir bir Allah qulu,
Şirin nağıl kimi, qayğıyla dolu,
Keçmişin üzünə gülsə, xatirə.

QARABAĞ

Artıq köçün geri dönən vaxtıdır,
Ulusun yaylaqdan enən vaxtıdır.
Azad torpaqların dinən vaxtıdır,
Açılıb torpağın dili, Qarabağ,
Qarşıla obanı, eli, Qarabağ.

Derdərin nəşeyə qatıldı getdi,
Gərəksiz əşyatək atıldı getdi,
Dəyər-dəyməzinə satıldı getdi,
Unut qəmlə gələn seli, Qarabağ,
Qarşıla obanı, eli, Qarabağ.

İllərdi təşnəsən toya, büsata,
Ağır məclislərə, qaynar həyata,
Qəribəmiş, perik düşmüş elata,
Sındı intizarın beli, Qarabağ,
Qarşıla obanı, eli, Qarabağ.

Aç qoynunu, yüklü dəvələr gəlir,
Əlini öpməyə nəvələr gəlir,
Dilini bəzəyən şivələr gəlir,

Daha tək deyilsən, bəli, Qarabağ,
Qarşıla obanı, eli, Qarabağ.

Şəhidlərin qanı tökülən yerdə,
Yenidən cücerər, şəhidlər bir də,
Bəxş etdi ordumuz, Böyük Sərkərdə,
Şuşa tək incini, ləli, Qarabağ,
Qarşıla obanı, eli, Qarabağ.

TƏLƏBƏ MƏKTUBU

Tamarziyam ləziz meyvə dadına,
Ana, öz əlinlə dər, mənə göndər.
Gavalı qurusu düşsə yadına,
Pörtdət qaynar suda, sər, mənə göndər.

Yaman darixmişam sözün gerçəyi,
Tanrı sevgisən, behişt mələyi,
Təzə pendir, bir də təndir çörəyi,
Ay cənnət qoxulu pir, mənə göndər.

Ancaq röyalarda gəlirəm kəndə,
Köhnə sevda salıb yeni kəməndə,
Qonşu qızın şəkli dururmu səndə?
Qalsın aramızda sərr, mənə göndər.

Yarpızı ovcumda əzməyim gəlir,
Sübə çığı bağçanı gəzməyim gəlir,
Reyhani, nanəni üzməyim gəlir,
Şehli-şəhli təzə-tər mənə göndər.

Şəfali əllərin xərif sığalı,
Unutdurar dərdi, qovar mələli,
Bir az qaymaq, bir az da beçə balı,
Kənddən gələn olsa, ver, mənə göndər.

ŞƏKİ

Qafqazın qoynunda məğrur dayanan,
Qədim, əzəmətli diyardı Şəki.
Neçə şəhid verib torpağa qurban,
Vətən məhəbbətli diyardı Şəki.

Ruhu Bəxtiyar tək oxşayan hanı?
Herdən yadına sal Molla Cumanı.
Mirzə Fətəlini, Sabit Rəhmanı,
Yetirən qüdrətli diyardı Şəki.

Qartallar qız vurur qaya başında,
Miin bir tarix yatır hər bir daşında.
Yolüstü qonaq ol Qayabaşında,
Gör necə hörmətli diyardı Şəki.

Qarşılardan qonağı duzla, çörəklə,
Min bir naz-nemətlə, sidqi ürəklə.
"Hə indi", "cözuu yiym" deməklə,
Ləhcəsi şərbətli diyardı Şəki.

Baş Zəyziddə yaman sərtdi qış çağı,
Hər fəsildə əskik olmaz qonağı.
Dadlıdır pitisi, aşı, qaymağı,
Süfrəsi ləzzətli diyardı Şəki.

"Gavur", "Zəy" qalanı gör, tanı bari,
Dost istəsən, üz tut Fazila sarı.
Bölər çörəyini sənlə tən yarı,
Dosta sədaqətli diyardı Şəki.

"Gələrsən görərsən" bir tamaşadır,
"Karvansaray" qədim tarix yaşıdır.
"Marxal", "Narin qala" sanki Şuşadır,
Gözəl təbiətli diyardı Şəki.

Keçmişə nəzər sal "Kiş məbədi" ndə,
"Xan sarayı" heyran edir bu gün də.
Dur namaza "Gileyli məscidi" ndə,
Tarixi qiymətli diyardı Şəki.

ÇOX ŞÜKÜR

(Mübariz Mənsimov azadlığa çıxdı)

Əl tutan əllərə qandal vurulub,
Yaxşıya qiymətin buydumu, dünya?
Xeyirxah insana tələ qurulub,
Nankorlar pislikdən doydumu, dünya?

Hər iki Mübariz bir-birinə tən,
Ürəyində Vətən, dilində Vətən.
Biri şəhid, biri imdada yetən,
Görəsən, bunları duydumu dünya?

Bir ürəkdə türkün iki dövləti,
"İki dövlət, bir millət" məhəbbəti.
Hanı bu dünyanın haqq-ədaləti,
Əməlin sözünlə uydumu, dünya?

DƏYMƏZ

Vətəni, milləti sevməyən kəslə,
Düşmən qarşısına çıxmaga dəyməz.
Kimin ki, dostluqda təmənnası var,
Uğrunda canını yaxmaga dəyməz.

Rüşvət yuva salsa, saf vicdanında,
Düşəcək hörmətin, adın, sanın da,
Öyünbü övladla sonsuz yanında,
Məsum bir ürəyi sixmağa dəyməz.

Yaşadar Rəhmanı dost etibarı,
Ağır təbiəti, namusu, ari,
Kim ki, anasından çox sevir yarı,
Dindirib üzünə baxmağa dəyməz.

GƏRƏK

Dingiliş qadın tek irişmə yenə,
Kişidə ləyaqət, ar olsun gərək.
İstəsən inciyib, küsməsin vicdan,
Gözün tox, tamahın dar olsun gərək.

Zəka yollarında ötüşmək üçün,
Sağalmaz yaralar bitişmək üçün,
Eşqin vüsalına yetişmək üçün,
Yaradan üstündə yar olsun gərək.

İnsanlıq can verir, düşüb dərinə,
Bilinməyir ünvani nə, yeri nə?
Qəlbində xəbislik, pislik yerinə,
Xeyirxah duyğular var olsun gərək.

KİMİ

Bir nankor batırar nəslin adını,
Bir dana naxırı korlayan kimi.
Ayazda bərkiyər, dəyişməz insan,
Təmiz bal şaxtada xarlayan kimi.

Göz aşkar vurular, eşq pünhan gölər,
Sevda sərt qayəni, daşı da dələr.
Vüsal dəmlərində gözlər nur cılər,
Ulduzlar səmadə parlayan kimi.

Doymaz tamahkarın vardan gözləri,
Qurudar iştahı göy dənizləri.
Soldurar səfalət al bənizləri,
Dərd şəvə telləri qarlayan kimi.

QUBAYA GƏLSİN

Məskəni möhtəşəm Qafqaz dağları,
Səyahət istəyən Qubaya gəlsin.
Halallıq rəmziidir alma bağları,
Bərəkət istəyən Qubaya gəlsin.

Gəz, dolan Qəçrəsi, seyr et Şahdağı,
Göynədər dişini büllur bulağı,
Gözünün üstündə saxlar qonağı,
Nəzakət istəyən Qubaya gəlsin.

Bu cənnət diyari gəz başdan-başa,
Xinalıq, Təngaltı başqa tamaşa.
Bütün varlığıyla dosta, yoldaşa,
Sədaqət istəyən Qubaya gəlsin.

Qırmızı Qəsəbə dostluq məbədi,
İnşallah, bu dostluq yaşar əbədi.
Cox qonaqərvərdi qədim Nügədi,
Ünsiyyət istəyən Qubaya gəlsin.

Zirvələr ağappaq, yaylaq səfali,
Yamaclar laləzar, bulaq şəfali.
Qızları ismətli, əhdə vəfali,
Məhəbbət istəyən Qubaya gəlsin.

Hüsünə heyrandi hər gələn mehman,
Bu yerdən ötəri keçmə, ay Rəhman.
Çiçəyi, çeşməsi, havası dərman,
Təravət istəyən Qubaya gəlsin.

SƏNİ SEVMƏK ÜÇÜN GƏLDİM DÜNYAYA

*Mərhum şairimiz Zəlimxan Yaqubun
eyni adlı şeirinə nəzirə*

Təbiət min zinət verib ciçəyə,
Bülbül gülə aşiq, ari ləçəyə,
Təşnə ciçəklərə qovuşsun deyə,
Bulaqlar qaynayıb töküller çaya.
Səni sevmək üçün gəldim dünyaya.

Üz üzə həsrətdir, göz gözə, gülüm,
Könül duyğulara, söz sözə, gülüm.
Sevgi başdan-başa möcüzə, gülüm,
Torpaqda dən oldum, ciçəkdə maya,
Səni sevmək üçün gəldim dünyaya.

Baxışın əfsunlar Rəhman Bayramı,
Hüsünün vəsfine çatmır ilhamı,
Bir Novruz gecəsi, bayram axşamı,
Sevənlər söyləyər dərdini suya,
Səni sevmək üçün gəldim dünyaya.

HALALLIQ HARAMA OXDU DÜNYADA

Kim halalliq alsa, ata-anadan,
O kəslərə zaval yoxdu dünyada.
Kimin ki, vicdanı pakdır binadan,
O insanın gözü toxdu dünyada.

Yaltaqlığı şərəf sayıb özünə,
Maskalanıb, girib xalqın gözünü,
Bilinmeyir astarı nə, üzü nə?
Belə nanəciblər çıxdu dünyada.

Fərəh çağlayanda gülər göz yaşı,
El sevən ustəni sevərmi naşı?
Dürüst insanların əyilməz başı,
Halalliq harama oxdu dünyada.

ŞÜKÜR, DƏRDLƏRİMİZ ƏRİYİR BİR-BİR

*"Allah, bu millətin neçə dərdi var?
Dərd dərdi gətirər qalaq içində,
Irəvan, Kəlbəcər, Goyçə dərdi var.
Hamısı bir boyda, eyni biçimdə"*

R.Bayram

Yüz illərdi dağlar boyda qalanmış,
Şükür, dəndlərimiz əriyir bir-bir.
Aldıq torpaqları, köksü talanmış,
Şükür, dəndlərimiz əriyir bir-bir.

İz açmaq əzəldən çətin olubdu,
Xalq dəndlə yoğrulub, mətin olubdu.
El yumruğa dönüb, bütün olubdu,
Şükür, dəndlərimiz əriyir bir-bir.

Hələ əriyəsi neçə dərdim var,
O tayım, Borçalım, Goyçə dərdim var.
Böyük Turan adlı bircə dərdim var,
Şükür, dəndlərimiz əriyir bir-bir.

Təbəssüm kədərlə yaranıb qoşa,
Ordumuz layiqdi böyük alqışa.
Yenilməz Sərkərdəm, yaşa, min yaşa,
Şükür, dəndlərimiz əriyir bir-bir.

ÇƏTİNDİR

Sənən dərdi yandırmağa nə var ki...
Nadanları qandırmağa nə var ki...
Ürəkləri sindirməğa nə var ki...
Sınıq könülləri tikmək çətindir.

Açılan cığırдан keçmək asandır,
Yaxşını yamandan seçmək asandır.
Əkilən zəmini biçmək asandır,
Sevdanı cürcədib, əkmək çətindir.

Dünya məskənidir gəlib-gedənin,
Qalmışq əlində cibin güdənin.
Vicdansız məmərun, zəngin gədənin,
Önündə boynunu bükmək çətindir.

İnsan mətinləşər dərdi-səriylə,
İgid ad qazanar öz hünəriylə,
İllərlə çalışıb, alın təriylə,
Tikdiyin binanı sökmək çətindir.

Məzlumun ahını almağa nə var,
Məsumları tora salmağa nə var.
Özgənin dərdinə qalmağa nə var,
Övladın dərdini çəkmək çətindir.

YAXŞIDIR

Vüsal bəxş etməyən əfsun baxışdan,
Qəlbə ümid verən dilək yaxşıdır.
Fəlakət gətirən seldən, yağışdan,
Telləri oxşayan külək yaxşıdır.

Anlamaz sevgini könül verməyən,
Sevda bağçasından çıçək dərməyən,
Vurulub zəhmətə, rüşvət görməyən
Əlləri saxlayan bilək yaxşıdır.

Rəhmanam, həyanı qoru arsızdan,
Mərhəmət gözləmə qəlbi varsızdan,
Nanəcib oğuldan, gəzəyən qızdan,
Bir dənə damazlıq inək yaxşıdır.

VALİDEYN AĞACDIR, ÖVLADLAR BARI

Ən gözəl təbəssüm körpə gülüşü,
Ən ləziz, şirin dad balanın dadı.
Ən acı övladın vaxtsız gedisi,
Sarsıdar bir nəslə, doğmanı, yadı.

Ailə nə gözəl qismətdi, bəxtdi,
Valideyn ağacdır, övladlar bari.
Ailə sevməyən insan bədbəxtdi,
Olsa da dünyaca şöhrəti, varı.

Nankor xislətini dəyişə bilməz,
Xeyirxah duyğular yoxsa canında.
Hər adam torpaqcın döyüşə bilməz,
Vətən məhəbbəti yoxsa qanında.

HƏYATDA

Az sədəqə çox bəladan qoruyar,
Yaxşılığı üzə vurma həyatda.
Valideyn duası cənnət qoxuyar,
Əzizlə onları, qırma həyatda.

Xalqa hörmət elə, çox sev Vətəni,
Ürək ucaldacaq onda bitəni,
İstəsən bu oba, el sevsin səni,
Kimsənin işini burma həyatda.

Rəhman, sonsuz deyil ömür aləmi,
Gah sevinc bəxş edər, gah da ki, qəmi,
Gördün ki yetişib ayrılıq dəmi,
Vaxtında halallaş, durma həyatda.

GƏLIBDİ

Nə gözəl yaraşır təbəssüm sənə,
Çöhrəndə gül açıb, yazmı gəlibdi?
Eşqin çeşmə kimi çağlayır yenə,
Məftunu olduğun qızmı gəlibdi?

Yaşamaz çıçəkdən, güldən aralı,
Bəzən qismət olmaz arıya balı,
Sevinir Kəlbəcər, Laçın mahalı,
Şəmsir sinəsində sazmı gəlibdi?

Qubardan artsa da saçında dəni,
Dağıldı başından duman, çəni,
Vətən torpağından qovduq düşməni,
Bu yerlərə yağı azmı gəlibdi?

MƏFTUNAM

Çağlayan gülüşü bənzəyər çaya,
Ləbləri şəkərə, bala məftunam.
Zülfü pərişana, qaşları aya,
Alma yanaqları ala məftunam.

Sinə bəmbəyazdı, qarmı ələnib?
Yaşdı yanaqları, şəhmi çilənib?
Qoynunda bircə cüt nar düymələnib
Xumar göz, baxışı lala məftunam.

Sarışın telleri dara, hör indi,
Divanə aşiqi ara, gör indi,
Sürüşdü örəpəyi buxaq göründü,
Gül üzlü, örəpəyi şala məftunam.

Qəlbimdi eşq adlı gülə bürünən,
Arxasınca kölgə kimi sürünen,
Büllur buxağında qoşa görünən,
Taleyimə bənzər xala məftunam.

AĞLAMASIN

Ürək yorulanda tər gözdən axar,
Həyalı yanaqda tər üzdən axar.
Ocaq sönən vaxtı tər közdən axar,
Qoy yansın ocaqlar köz ağlaması.

Kədər buxarlanıb uçsun yel kimi,
Dilək qönçələnib açsın gül kimi.
Fərəh göz yaşları aksın sel kimi,
Bəd xəbər eşidib göz ağlaması.

Rəhman bəxtəvərdi doğma elində,
Öz ana dili var hər bir elin də,
Elə danışın ki, ana dilində,
Şairlər qovrulub, söz ağlaması.

"ÖZÜMÜ YENİ DOĞULAN UŞAQ KİMİ APARIRDIM"

Həmsöhbətimiz Vətən Müharibəsi iştirakçısı, gənc yazar Elvin İntiqamoglu'dur.

-Müharibə başlamamışdan öncə təlimdə idin.

-Təlim məsələsindən, hardasa bir-iki həftə qabaq Sumqayıt Hərbi Komissarlığından atama zəng edib mənimlə maraqlanmışdır. Atam mənə deyəndə adı qarşıladım, dedim yəqin müddətli hərbi xidmətim son bir ildə bitib deyə çağırırlar anket doldurmağa - çünki, əsgərliyim vaxtı demişdilər ki, bir il ərzində nömrənizi aktiv saxlayın, və ya komissarlıqla işlək nömrə verin... Sentyabrın 21-i səhər saat səkkiz - doqquz arasında qapımız döyüldü. Mən hələ yatmışdım. Anam gəldi oyadı ki, bəs Sumqayıt Şəhər Mənzil İstismar Sahəsi - nin (JEK) iki qadın işçisi gəlib, səni soruşur. Yuxulu-yuxulu fikirləşdim ki, mənim o qurumla nə əlaqəm - ədəbiyyat hara, mənzil istismarı hara; özü də iki qadın? Salamlashdıq, biri dedi ki, bəs hərbi biletinizi götürün, gəlin "Nəriman Nərimanov" adına mədəniyyət evinə, üç günlük təlimə gedirsiz. Hərbi biletini harda qoyduğum belə yadında deyildi, intensiv ailəvi axtarışdan sonra tapıldı. Getdim Nərimanov klubuna və oradan da bir nəqliyyat vətəndaş Qusara yollandıq, ikinci dəfə əsgər olmağın.

-Heç təlim vaxtları müharibənin başlayacağını bilirdiniz? Nə deyirdilər bu barədə?

-Yuxarıda qeyd etdiyim ki, 21.09.2020 tarixində bizi Qusarda yerləşən N sayılı hərbi hissəyə yerləşdirilər - ilk dəfə idi ki, səhər düzülüşündə o qədər əsgər gördüm - kaş qayıdanda da o qədər görünərdik...

Hərbi dərslər keçirdik, atış məşqlərinə gedirdik, günün planına uyğun hərəkət edirdik, - bir sözlə əsgər idik.

Hərbi hissədəki hərbçilərin bəziləri deyirdi ki, müharibə mütləq olacaq; bəziləri deyirdi yalandı, olan deyil; bəziləri deyirdi, gözləniləndi - ola da bilər, olmaya da... Ancaq dəqiq bilirdik ki, düşmənə verilən 45 günlük möhlət sentyabrın 27-si başa çatacaq - Qaradağda yaşayan bir əsgərin dediyi kimi: "27-si ya Qarabağa, ya Qaradağa..."

Ayın 26-sı axşam bütün ehtimallara nöqtə qoyuldu - hərbi hissənin silah anbarını taborlara daşıdlar...

-Müharibəyə başlayanda döyüş yolun hansı bölgələrdən keçdi?

-Ağcabədi rayonunun Qarabağ istiqamətində olan "Hind arxi" qəsəbəsi, Füzuli rayonunun adları yadimdə tam qalmayan silsilə kəndləri ("Gorazılli", "Musabəyli" yadimdadi), Cəbrayıł rayonu, Xocavənd rayonu ("Zoğalbulaq", "Şəhərkənd", "Qırızızbazar" qəsəbə və kəndləri). Qısaca desək, "Hind arxi"ndan "Qırızızbazar" acan...

-Eşitdiyimə görə yaralanmışan...

-Bəli, doğru eşitmisən. Oktyabrın 13-ü Füzuli rayonunun Musabəyli kəndində zədə aldım. Təminat maşınından su götirməyə getmişdim döyüş yoldaşlarımla. Qayıdanda mərmi yağışına düşdük, mən dalğaya düşdüm (valna)... Özümü yeni doğulan uşaq kimi aparırdım, vəziyyətimi nəzərə alıb "Füzuli Müalicə Diaqnostika"ya apardılar, ordan "Xocavənd rayon Mərkəzi Xəstəxanası"na, oradan da "Qəbələ Müalicə Diaqnostika"sına... Noyabr ayının 1-i yenidən döyüşə - Xocavənd rayonuna göndərildim...

-Hospitalda heç müharibə üçün darixirdin? Baxma, döyüş yoldaşların döyüşdə idi.

-Müharibə üçün yox, adam da heç müharibə üçün darixar? Amma döyüş yoldaşlarım üçün hə... Bilirəm, sən müharibə deyəndə Vətəni nəzərdə tutdun, amma mənim üçün Vətən döyüş yoldaşlarım demək idi, müharibə yox...

-Nə vaxt tərxis olundun?

-Yaralılar kateqoriyasına aid olduğum (Prezidentin sərəncamı) üçün dekabrın 21-i ehtiyata buraxıldı...

-Ən təsirlili məqamlar hansılar oldu?

-Emin, sən də o səhnələrin içində olmusan, özün məndən yaxşı bilirsən ki, müharibənin hər saniyəsi veteran yaddaşında silinməz izdi. Ancaq ən təsirliləri yaddaşda olmur, insanın özün izləyir kölgə kimi: "Cəbrayıllı kruqu" deyilən yerdə erməninin əks hücumü, gizirimizin yaralanması, mühasirəyə düşməyimiz...

06.10.2020 tarixində Cəbrayıl yollandıq, "Cəbrayıllı kruqu"nda kino başladı. Orada olanları bir cümləylə desəm, anlayarsan nə demək istədiyimi: "Hamımız şəhid olacaqdıq orada, sadəcə Allahın yazığı gəldi bizə..."

Tağımızın giziri Həsrət Quliyev Füzulidə gedən döyüşlərin birində şəhid Mədinov Rəşidin nəşini çıxarmaq istəyərkən düşmən snayperinə tuş gəldi, boğazından vuruldu; onu tibb maşınına aparıldan biri də mən idim; boğazından ayağına qədər qanın içindəydi, inan Allaha, baxa bilmirdim ona təref... Çox şükür ki, vaxtında çatdırı bildik,indi Türkiyədə müalicə alır...

Mühasirə epizodu ilə bağlı şeirim var, mühasirəmizi bacardığım qədər əks etdirmişəm "Mühasirə"mdə:

*Ölüm qorxusu deyil,
Əsir düşmək qorxusudur
Qorxusuz müharibənin dərd tərəfi -
On iki oktyabr,
Füzuli,
İki daşın arasında
tora düşdük iki dağın arasında:
Ermənidir dörd tərəfi...*

Rabitə xətlərindən aslı qalib komandır:

Kömək edin, cənab polkovnik-leytenant,
Kömək göndərin bizə;

Etibarsız çıxdı rabitə daşı...

Təki Vətən sağ olsun,

Çıxarıın daraqları -

İçindən hərə bir güllə götürsün atsın cibə:

Ola bilsin oldu bizlər üçün son müharibə;

Mən onda bildim güllənin tərifin -

Bir dəqiqlik sükut,

Bir ömürlük göz yaşı...

Başımıza güllə yağıdı,
daş töküldü, qaya düşdü -

Səsimiz də çıxmadi,

Birdən eşidən olar...

Susuzluqdan can verən əsgərlərin

Arzuları suya düşdü...

Saat 05:55,

Göydə rənglər qarışır -

Güllə Günəşdən seçilir...

Göydəki rəhmlidi,

O bizi görməsəydi,

Orda nələr olardı, Allah bilir...

-Döyüş yoldaşını itirmək necə bir hissdir?

-Bizim tağımızdan beş nəfər şəhid oldu - tağım komandirimiz leytenant Emil Əsədov; səfərbərliklə gələn əsgər Rəşid Mədinov, əsgər Hüseyin Sultanov, əsgər Samir Süleymanov; dörd ayın əsgəri Məhəmmədəli Həsənzadə... Allah cəmi şəhidləri-

mizə rəhmət etsin! Biz müharibədən bir həftə qabaq hərbi hissədə məskunlaşmışdıq deyə bir-birimizə öyrəşmişdik, hətta dostluq əlaqələri də qurmuşduq. Ümumiyyətlə, tanımadığımız biri şəhid olanda təəssüf hissi keçiririk, o ki qaldı münasibətin olan kimsə...

Əsgər Rəşid Mədinov tağımımızın ilk qəhrəmanına çevrildi, Allah onu Vətənə çox gördü; o gözlərin yumanda biz o qədər ağlıq ki, hər birimizi bir nəfər sakitləşdirməyə çalışırı - çox heyif, nə ağlıq Rəşid qayıtdı, nə sakitləşdik Rəşid qayıtdı... Digər tağım yoldaşlarım şəhid olanda mən xəstəxana-daydım, amma olduğum yerdən asılı olmayaraq bütün tağım yoldaşlarımı tanıyırdım və simaları da yadında idi; eşitdikcə halim pisləşirdi: valideynlərimə, dostlarımı, qardaşımı, qohumlarımı zəng edib şəhid olan tağım yoldaşım haqqında (əməlləri, xasiyyəti və s.) danişirdim, elə bil danişdinqəra rahatlaşdırırdım; zəng etdiyim adamlardan fərqli nəsə eşitmək istəyirdim, ancaq çox əfsus ki, hamısı eyni cümlələri deyirdi: "Allah rəhmət etsin, Allah sizi qorusun" və s.

Hüseyin Sultanov mənimlə eyni yaşda idi, eyni ildə eyni ali məktəbi (Sumqayıt Dövlət Universiteti) bitirmişdik, hətta eyni əsgər yatağında yatırıldıq. Hər mövzuda düşüncələrimiz üst-üstə düşürdü. Ən təsirlisi odur ki, mən varam, onunla çəkdirdiyim şəkillər var, ancaq o, yoxdu; ikimizin də telefonu sö-

nülüydü, zəng çatmadı, hər gün ümid edirəm ki, bir gün öz nömrəsiylə mənə zəng edib deyəcək ki: "Qardaşım, bağışla, nömrəm xarab olmuşdu, təzəsin almışam, sənin nömrəni çox axtardım, ancaqindi tapdım..." And olsun Allaha, incimərəm ondan...

Şəkil demişkən, Füzulinin Babı kəndində çəki-lən bu şəkildə sağında oturan Hüseyndi, solumda oturan Rəşid... Bu şəkilə görə tağım komandiri məni danlamışdı ki, şəkil çəkmək olmaz. Ona demişdim ki, komandır, sabah bilmirik nə olacaq, heç olmasa xatırə şəkil olsun - qismətə bax, bu gün nə şəkildəki iki nəfər var, nə tağım komandirim... Yəqin, Allahın valideynlərimə yazışı gəlib: körpəliyimdə onları mənlə sinağa çəkdi ki, bu gün sağ-salamat qayıdım müharibədən...

-Bir gənc yazar kimi hansı hadisənin yaradıcılığına təsiri oldu? Müsbət yönü var mı?

-Təsirli olan hadisələri çalışıram nəzmə çəkim, şeir halına saldıığım və qələmə almadığım müharibə detalları var. Qismət olsa, hamisin misralaşdırıacam və sonda "Müharibə şeirləri silsiləsi" başlığı altında kitab halında çapa verəcəm...

Əvvəller müsbət yönü yox idi; əsəbdən, stress-dən nə nəsə fikirləşə bilirdim, nə şeir yaza bilirdim. Artıq üç ay keçib, zaman-zaman özümü toplayıram. Yaxşı olacaq, Allah qoysa...

**Söhbətləşdi: EMİN PİRİ
"Ədalət" qəzeti, N43(5875), 22 aprel 2021-ci il**

ELVİN İNTİQAMOĞLU

XATIRƏLƏR ELMLƏRİ DOKTORU

Filologiya elmləri doktoru Rafiq Əliyev Sumqayıt Dövlət Universitetinin "Azərbaycan və xariçi ölkələr ədəbiyyatı kafedrası"nın professorudur. SDU deyəndə Rafiq müəllim, Rafiq Əliyev deyəndə SDU yada düşür.

R.Əliyevin elmi fəaliyyəti və ədəbi yaradıcılığı ilə bağlı məlumatlar yetəri qədərdir. Lakin professorla bağlı mənim sizlə bələşcəyim xatirələr yazılı şəkildə heç yerdə yoxdur, onları ancaq tələbələrindən öyrənmək olar - çox uzağa getməyin, biri elə mən, yazım, siz oxuyun...

2014-cü ildə SDU-nun filologiya fakültəsinə ("Azərbaycan dili və ədəbiyyatı" ixtisası) qəbul oldum. İlk dərslərdə mühazirə müəllimlərimin fəxrlə dedikləri taleyülü oxşar cümlələri məni xeyallara apardı: "Mənə İsmayıł Şıxlı dərs deyib", "Mənə Bəxtiyar Vahabzadə dərs deyib" və s. Yəqin ki, təsəvvür edirsiz bu tip bitmiş fikirlər insanı necə qürurlandırır. Mənə də o vaxtdan maraqlı gəldi ki, görəsən, mənə kim dərs deyəcək?! Özüm axtarışa başladım: yuxarı kurs tələbələrindən öyrəndim ki, R.Əliyev əsl mən axtardığım adamdır. Interneti ələk-vələk edəndə yadı-

ma düşdü ki, Rafiq Yusifoğlunun şeirlərin, sən demə, orta məktəbdə oxumuşam.

Dərs cədvəlinə görə, professor təhsil ocağına gələndə biz olmurduq, biz gələndə o. Dekan müavinindən maraqlandım və cavabı bu oldu: "Rafiq müəllim IV kursda sizə dərs deyəcək..." Çox məyus oldum, ona görə ki, dövrün ziyalılalarından biri cəmi üç ay bizə mühəzirə keçəcək...

II kursda olarkən, təsadüfən Rafiq müəllimi universitetin həyətində gördüm. Yadına gəlir: həmin saatın dərsinə girmədim ki, nə yolla olur olsun, yaxınlaşış səhbət edəcəm... Ağlımda o an yalnız bir variant var idi: ədəbiyyatla bağlı bildiyim sualı verim, izah etsin (bilmədiyim mövzudan sual verərəm, suala sualla cavab verər, bilmərəm, məni oxumayan tələbə kimi yadda saxlayar deyə). Müəllimlərlə hansısa mövzunu müzakirə edirdi, müzakirə bitdikdən sonra dedim ki, "Rafiq müəllim olar bir dəqiqli vaxtinizi alım?" Heç bir dəqiqli belə gözləmədən:

-Müəllim, epitet ancaq məcazi olur?

-Yox, onu sənə kim deyir?

-Orta məktəbdən yaddaşımıma elə yazmışam.

-Epitet dar və geniş olur, məcazi olanlar genişdir, həqiqi olanlar dar.

-Çox sağ olun, müəllim. Mənim adım Elvindi, 972-dən. Bağışlayın, vaxtnızı aldım.

-Yox, Elvin, nə sualın olsa, soruşa bilərsən.

-Çox sağ olun, müəllim.

Sanki, həmin gün professordan adımı eşitmək üçün çalışırdım və ona da nail olmuşdum.

III kursda "Xəzinə" adlı poeziya antologiyası hazırlamaq fikrinə düşdüm, bəzi müəllimlərin məsləhətləri məni qane etmədi... Divarda üzü saysız-hesabsız tələbə üzü görmüş dərs cədvəlinin sabahkı gününə baxdım. Yaxşı ki, özümü çatdırı bilmışdım, bir az da geciksəydim, Rafiq müəllim evə gedəcəkdi:

-Salam, Rafiq müəllim.

-Salam.

-Rafiq müəllim, məni yəqin tanıdız?

-Hə, adını umutmuşam amma.

-Canınız sağ olsun, müəllim, olar bir dəqiqliqə vaxtnızı alım?

-Əlbəttə.

-Müəllim, poeziya antologiyası çap etmək istəyirəm, məsləhətinizə ehtiyacım var.

Məsləhətlər hissəsin yazsam, monoqrafiya alıncasəq. Bütün məsləhətlərinə əməl etdim və uğur qazandım... Açığı, müəllimin adımı unutması mə-

ni üzdü, amma məsləhətləri üzüntünü aradan qaldırıldı. Uzun sözün qisası, ikinci dialoqumuz mənim ugursuzluğa bənzər ikinci uğurum idi...

III kursun sonlarında antologiya hazır oldu və müəllimə hədiyyə etdim - artıq əvvəlki kimi həyəcanlanmirdim professora yaxınlaşarkən, söhbət edərkən, çünki artıq o məni tanıydırdı:

-Elvin, korrektorun elmi dərəcəsin verməsəydi olardı.

-Müəllim, Böyükxanım müəllimə özü dedi elmi dərəcəm də yazılsın.

-Hə, o başqa məsələ.

-Minnətdaram hər şey üçün, müəllim.

Yol boyunca bir sual məni düşündürdü, müəllim adımı unutmuşdu, mən adımı çəkmədim, ancaq adımla müraciət etdi - hardan xatırladı... İlk ağlıma gələn müəllim heyəti, ya da qrup jurnalı oldu; professorun işi-gücü qurtarıb mənim adımı axtarsın?! Bu fikirdən vaz keçdim. Evə gələn kimi antologiyamı vərəqlədim, gördüm öz tərcümeyi-halim və şeirlərim. Bu axı necə ağlıma gəlməmişdi? Demək, hələ də həyəcanlanıram müəllimin yanında, yoxsa anında bilərdim səbəbin. Buna baxmayaraq çox sevinciliydim: professor məni oxuyub və inanmirdim ki, bir də yadından çıxsın adımlı...

Və nəhayət IV kurs başladı. Tez printerdən isti-isti çıxan dərs cədvəlinə göz gəzdirdim: 972.Rafiq Əliyev. "Ədəbiyyatşunaslığın əsasları" (mühazirə). Rafiq müəllimi axtarış təpdim:

-Müəllim, üç ay bizimləsiz...

Antologiyalarımın növbəti cildlərini də imzalayaraq Rafiq müəllimə verdim. Onu da qeyd edim ki, Rafiq müəllimin dərsləri "elmi istirahət" görkəmindəydi; tələbələrini yormurdu; mövzuları praktiki başa salırdı, nəzəri yox - başqa sözlə desək, məsələn, lətifə janının xüsusiyyətlərin sadalamırdı, lətifə danışındı və gülə-gülə öyrənirdik. Dörd il ərzində yeganə dərs idi ki, mühazirələrin hamısında iştirak etmişdim, hətta digər tələbə yoldaşlarımda çərşənbə günü sonuncu dərsi qaçırmırdı: işi olan işin təxirə salırdı, özün pis hiss eyləyən patokda dərman axtarırdı və s.

Hərbi xidmətdən qayıtdıqdan sonra da əlaqə saxlayırdım Rafiq müəllimlə, ancaq görüşməyimiz alınmadı... 5 Oktyabr Sumqayıtdakı "Poeziya evi"ndə rəhmətlik Nisə xanımın şeirlər kitabının təqdimatı idi; mən də ordadım, yarımdan saatdan sonra Rafiq müəllim də gəldi. O çıxış edərkən yanında əyləşən şair-publisist Cabir Ağaoğluna dedim ki, şair, diqqətlə izləyin. Professor elə ilk cümləsində zalda sükut yaratdı və pafoslu çıxışını davam etdirdi. Düzü, mən o qədər də təəccüb-lənmədim, çünki Rafiq müəllimin bütün dərsləri bu ssenarıdəydi - əvvəlcə dinləyiciləri susdurdu, daha sonra alqışlamağa məcbur edirdi... Gözüm ondaydı, biliydim ki, çox oturmayaçaq və elə də oldu; arxasiyaca mən də çölə çıxdım və çıyninə toxunaraq:

- Müəllim, bayramınız mübarək.
- Elvin, sən burda nə iş görürsən?
- Heç müəllim, qonaq gəlmışdım təqdimata.
- Lap yaxşı, nə işlə məşğulsan?
- Hərbi xidmətdən üç aydı gəlmışəm, görək də, müəllim.
- Məqsədin nədi?
- Ədəbiyyat.
- Xeyirlisi, nəsə lazımlı olsa, de mənə.
- Çox sağ olun, professorum.

Ayrılarkən məni qucaqladı, doğrusu, bir az kövrəldim... Maraqlısı odur ki, müəllim hər tələbəsin qucaqlamır, demək, mən onun nəzərində adı tələbə deyildim...

"Xəzinə"nin IV cildini çapdan götürdüm, Rafiq müəllimə zəng etdim:

-Müəllim, salam, kitabı hara getirim?
Yer təyin etdik, görüşdük, bir az gəzisək, həyət-lərində oturduq, məsləhətlərini dinlədim. Bir fərqi hiss etdim, artıq müəllim öz tələbəsinə öz yolunun davamçısı kimi yanaşındı. Bəlkə də, mənə elə gəlirdi.

Çoxumuzun bildiyi kimi, Rafiq Əliyev həm də "Göyərçin" jurnalının baş redaktorudur, jurnalın

redaksiyası da Azərbaycan Nəşriyyatındadır...

"Haqqın sədasi" ictimai-ədəbi qəzetində ədəbiyyat şöbəsinin müdürü vəzifəsində çalışırdım, sən demə, "Göyərçin"lə üzbüüz idik. Bir dəfə redaksiyaya gələrkən gördüm ki, professor dəhlizdə həmkariyla söhbət edirdi; ənənəyə sadıq qalaraq doğma insanlar kimi görüşdük, əsgər komandirinə məruzə etdiyi kimi son ədəbi fəaliyyətim barədə məlumat verdim; sevinirdim ki, müəllimlər eyni yerdə, eyni mərtəbədə işləyəcəm...

Daha sonra görüşməsək də, vaxtaşırı əlaqə saxlayıram, yaradıcı heyəti olduğum mətbü orqanlarda elmi-bədii yazılarını müntəzəm olaraq çapa verirəm. Sözsüz ki, mənim Raqfiq Əliyevi və Rafiq Yusifoğlunu çap etməyimə onun ehtiyacı yoxdu, ancaq bununla xəcalətindən çıxmaga, dörd ilin qarşılığını ödəməyə cəhd edirəm... Ancaq özüm də başa düşürəm ki, borcumu qaytara bilmirəm, bacarmıram, bacarmayacam da...

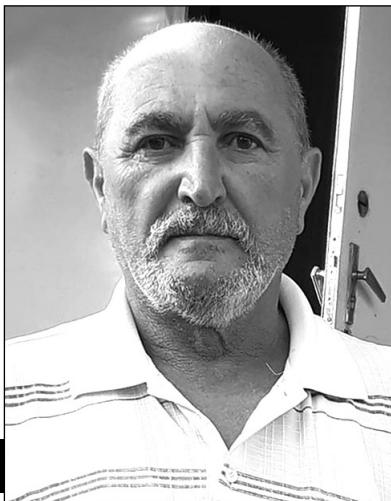
PROFESSOR ŞAİRİM

(Rafiq Yusifoğluya ithafən)

Bir dünya dahi olsa,
İnanmaram bənzəyə
Yusifoğlu Rafiqə...
Müəllim, bağışlayın,
Ömrünüzdən almışam
Neçə doxsan dəqiqə!

Siz mənə öyrətmisiz:
Nəsrin üz qızartısın,
Nəzmin ağın, qarasın...
Mən kimə lazımmam ki,
Allah ömrümdən alsın
Ömrünüzə calasın!

Təzad deyim sizə, siz -
-Yeni əsrin Soveti,
Köhnənin müasiri...
Qələblərə yol tapmısız,
Ey tələbə şairin,
Professor şairi!

*O qədər yaxşilar olub yanımda,
Gözümü qapayıb ötüb keçmişəm.
O qədər yamanlar bitib yanımda,
Başımı birtəhər qatıb keçmişəm.*

TEYFUR ÇƏLƏBİ

ALLAH, BU MİLLƏTƏ YAZIĞIN GƏLSİN

Bu qədər yaltağı, yalağı hardan,
Bu qədər alaçağı, alağı hardan,
Bu qədər uzun fil qulağı hardan,
Allah, bu millətə yazığın gəlsin...

Bu nə zorbalıqdı, nə qorxu, hədə,
Bu qədər haqsızlıq olmaz, ay gədə.
Məzluma, mağmına şeytan rəhm edər,
Allah, bu millətə yazığın gəlsin...

Özünü, sözünü tuturlar daşa,
Hoşa eyləyirlər, hoşa, ay hoşa,
Düşməni çıxardıb yuxarı başa,
Allah, bu millətə yazığın gəlsin...

ZƏNG ÇATMIR

Dosta zəng çatmir ki, söz də çata,
Gərək bu dünyamın ipini yiğam.
Məmləkətin,
millətin qaraçuxası yatdığı kimi,
Gərək elə eləyəm
əllərdə qalmasın yaxam...

Sərçə balaları ağızını açıb,
acıb nəsə istəyir axı.
Sərçə dən hayında, harayındadı.
Zamanın bu qədər gözəgəlimli çağı,
Elə bil dəyişib suyun, çörəyin dadı.

Tirin belindəki tısbağalar da
İndi görkəmli, möhtəşəm, təşər-təşərdi...
Adam balasına söz demək olmur,
Adam balaları dəymədüşərdi...

Batana yox yerdən əl uzadırsan,
Ayağından çekir, qolunu dartır...
Arxası üstə tısbaga kimidi insan,
Başını gizləyib havayı əl-qol atır...

Nənim də qaralan qanım bir qaşiq,
İsa da, Musa da olmaqdan keçib.
Sətirlər dolaşiq, fikrim qarışiq,
Olmayan saçı da yolmaqdan keçib.

İlahi, yol sənin, sənin yolağa,
Mən qılınc çekincə, sən əncamın çok.
Mən çəkim, sən çəkmə kənara yaxa,
Yoxsa üstümüzə qan tökülcək.

ƏLİ BƏY AZƏRİYƏ

Bizlər qarışqanı fil edənlərik,
O fil qulağında yatırıq hərdən.
Biz gedən qatara əl edənlərik,
Əlləri qoynunda batırıq hərdən.

Biz hələ şeytana daş atırıq, daş,
Devlər də oyanıb, biz hələ naşı.
Neynirsən dəyirman daşımı, qardaş? -
Bizi batıracaq dəyirman daşı...

Daha vaxtimız yox baş qaşımağa,
Batır bağımıza hələ də tikən.
Nə var daş kəsməyə, daş daşımağa,
Nə bənnə olaniq, nə də ev tikəm.

Tutub yaxamızdan nə istəsən sən,
Baş üstə deyənik, bəli, baş üstə.
Tanrıya çatırsa səsin, onda sən,
Bizə ağlamağa göz yaşı istə.

O vaxtdan quruyub dəhnəsi, arxi,
Heynirsən dəyirman daşını belə?
Nə dəyirman qalib, nə də ki çarxı,
Devlərin bərgedən vaxtıdı hələ.

NÜSRƏTƏ

Biz eyni boydanıq, eyni boydanıq
Sənə halal olsun, halaldır, Nüsət.
Biz sevinc əkənik, hirs soyudanıq
Yamanlar məkrdi, məlaldi, Nüsət.

Nüsət Kəsəmənlinin adı adında,
Məmməd Mustafanın odu odunda.
Cələbi şeirini saxla yadında
Haqqə girmək özü babaldı, Nüsət.

Hər zaman adını, namını düydüm,
Anladım çıxunu, hamını duydum.
Dünyadan kam aldım, kamını duydum
Baxdım ki, ağıldı, kamaldı Nüsət.

Mən söz aləmində bir qala qurdum,
Yollarda at çapdım, çox atlı yordum.
Yenilməz, basılmaz ləşkərim, ordum,
Sənət əqidədi, amaldi, Nüsət.

Teyfur Çələbinin məbədi sözdü,
Qaçaq Kərəmdi o, Nəbidi dözdü.
Biz köçüb gedənuk, əbədi sözdü.
Bilinər kim öldü, kim qaldı, Nüsət.

BİR ŞEİRƏ

"Seyidin sözünü dərk etmək üçün,
Omun məqamına çatasan gərək".
Qarışım almağa naqafol köçün,
Kəhər yalmanına yatasan gərək.

Şairlər baş açar Tanrı sözündən,
Özgəsin təriflər, deməz özündən.
Mahir ovçu vurar quşu gözündən,
Ovu bərəsində tutasan gərək.

Obalar görmüşük busatlı-toylyu,
Dağ çayı görmüşük haraylı-haylı.
"Şücaət eyləməz hər uzun boylu",
Döyüşə vaxtında yetəsən gərək.

YA YINDI

Mənim çəza payım söz mələyidi,
Xəlbir də, ələk də düz ələyidi,
Neyləyim, bu dünya əliəyridi,
Görünür, şeytəndi, cindi, yayındı.

Mənim göylərimdən quş üçə bilməz,
Ömürdü yayındı, gündü yayındı.
Kimsə bu fələkdən baş aça bilməz,
Qəfil köhləninə mindi yayındı.

Kimə artıq ömrü göz dağı verdi,
Kiminə aşmağa söz dağlı verdi,
Kiminə yatmağa yasdığı verdi,
Üzünü döndərdi, döndü yayındı...

Mənim çəza payım söz mələyidi,
Xəlbir də, ələk də düz ələyidi,
Neyləyim, bu dünya əliəyridi,
Görünür, şeytəndi, cindi, yayındı.

NECƏSƏN...

Sən dünyanın hər üzünü görmüsən,
Necəsən, Teyfur Çələbi, necəsən?
Haqdan gəlib haqqə könül vermisən,
Necəsən, Teyfur Çələbi, necəsən?

Mənnən deyən mənləri çox sınadın,
Daşları da parçaladı inadın.
Xainləri nə söydü, nə qınadın
Necəsən, Teyfur Çələbi, necəsən?

Sən bilirdin əzəlindən sonunu,
Üzüüstə buraxmadın sən onu.
Aydı, gündü, itirmisən sən onu,
Necəsən, Teyfur Çələbi, necəsən?

Tək Tanrıya dost idin, sirdəş idin,
Açıq, gizli dərvish ömrü yaşadın.
Dərdlərini ürəyində daşdırın,
Necəsən, Teyfur Çələbi, necəsən?

Çox ürəyi yanar-sızlar görmüsən,
Ağlıdayaz oyunbazlar görmüsən,
Kəndirkəsən kəndirbazlar görmüsən,
Necəsən, Teyfur Çələbi, necəsən?

ZAUR USTAC

HƏRB MÖVZULU YAZILAR

*və ya**DÜNYANIN BİR RƏNGİ VAR**(...on yeddinci yazı... - ixtisarla - jurnal variantı)*

...müasir dövrümüzdə, bəlkə də, ən vacibi, xüsusi diqqət və qayğıya ehtiyacı olan sahə hərb mövzulu yazılarıdır. Günümüzdə - yeniyetmə və gənclərimizin bu qədər informasiya bolluğu içində itib-batlığı bir vaxtda bundan vacib mövzu ola bilərmi? Məncə, bu məsələyə xüsusi diqqət göstərilməlidir.

...Ümumi yazılarından, standart romançılıqdan fərqli olaraq, hərb mövzulu yazılar yazardan xüsusi dəqiqlik tələb edir ki, yazıçı müəyyən kriteriya və dəyərlərə ciddi əməl etməlidir. Əgər, ehtiyac yaranarsa, mütləq peşəkar hərbçilərdən, mütxəssislərdən məsləhət və tövsiyələr almmalıdır. Əks təqdirdə, yəni öz bildiyi kimi, bir az hissə qapılıb, bir az da eşitdiyi real vəziyyəti eks etdirməyən şışirdilmiş söhbətlərdən bəhrələnərək qələmə alınan yazılar, povest, roman (indi dəb halını almış sənədlə romanlar da daxil olmaqla) deyil, olsa-olsa nağılvəri publisistika şəklində, çox gülünc formada təzahür edir.

...hərb mövzulu yazılar əslində dəqiq məsələ və terminlərdən istifadə olunan yazılardan heç nə ilə fərqlənmir. Nəsə xırda bir qeyri-dəqiqlik olsa, təxminən hamimizin sevə-sevə dəfələrlə izlədiyi "Bəxtiyar" flimindəki o məşhur səhnəni ("10 metr - 5 metr" məsəlesi) xatırladan gülünc vəziyyət ortaya çıxır. Hansı ki, xüsusilə son dövrlər Birinci Qarabağ Müharibəsindən bəhs edən əsərlər belə səhv'lərlə zəngindir. Bu qəbildən olan qeyri-müəyyənliklər, əsasən, subardinasiya məsələlərində və döyüş səhnələrini təsvir edərkən məlumatlılıqdan baş verir. Bu proses bir yandan təbiidir, çünkü, məşhur yazarların da belə problemləri olub. Məsələn, dünyaca məşhur Remarkin (Erich Maria Remarque) əsərləri bu

tip çatışmazlıqlarla doludur və onun fikirləri, təxəyülü birtərəfli olub, gənc əsgər düşüncələrindən o yana keçə bilmir... Halbuki, ordu, müharibə təkcə əsgərlərdən ibarət olmayıb, daha mürəkkəb quruluşa malik bir təsisat və hadisədir.

...hazırda müharibə vəziyyətində yaşayan ölkənin vətəndaşlarıdır. Hardasa, az qala hamımızın ətrafında döyük yolu keçmiş qazilərimiz, hərbi xidmətini davam etdirən hərbçi dost-tanışlarımız var. Sadəcə, bu məsələdə bir balaca diqqəti və məsuliyyətli olmaq tələb olunur. Bütün şübhəli məqamlarda təxəyyülün məhsulunu, və ya real hadisəni kağız üzərinə köçürüb, tarixin yaddasına atmazdan əvvəl mütləq "dosta ganaşmaq" lazımdır. Necə deyərlər, - "məsləhətli don gen olar". Bir cümləni yazarkən düşünün ki, nə vaxtsa bu sətirləri saatlarla qızımar Günəşin istisində qanlı döyüşün od-alovunu unudan və ya şidirgi yağışın altında islanıb, çim su mundirdə ayağını qoymağə bir barmaq quru yer axtarışında soyuq gülələnin hər an bəxş edə biləcəyi buz kimi ölümü unudaraq, ilan-çayınlı, qarlı-saxtalı, çovğunlu-boranlı məşəqqətli yollar keçərək sağ qalmış əsgərlə yanaşı, həmin döyüşləri təşkil edən, tək-tək əsgərləri deyil, yüzlərlə, minlərlə nəfərlərdən ibarət bölmələri şahmat taxtasında ki fiqurlar kimi döyük sahəsinə düzən və hər nəfərinə görə məsuliyyət daşıyan, döyüslərə rəhbərlik edən, müharibələri udan, bəzən uduzan - bu qaçılmazdır - generallar da oxuya bilər... Düşünürəm ki, hərb mövzulu yazının uğurlu alınmasının birinci şərti yazarın hadisələrə reala yaxın təfəkkürlə baxmasından, və qəti olaraq hissə qapılmamasından ibarət ola bilər.

Bəşər övladı əlinə qələm alan gündən onu əsas iki məsələ; döyüş və eşq düşündürüb. Demək olar ki, lap qədimdən üzübəri yazı nümunələri ya döyüş və ov səhnələri ilə zəngin müharibələrdən, ya da eşqi, sevgini tərənnüm edən məhəbbət dastanlarından ibarət olub. Ən uğurlu nümunələr bu iki mövzunun birlikdə işləndiyi, hadisələrin həməhəng inkişaf etdiyi əsərlərdir. Belə nümunələr lap qədim zamanlardan mövcuddur və günüümüzdə də var. Bu hadisə öz-özlüyündə onu göstərir ki, dünya nə qədər rəngarəng, hadisələrlə zəngin görünsə də əslində onun bircə rəngi var, bizim onu hansı məqamda, hansı rəngdə görməyimizdən asılı olmayaraq, dünya qırmızı rəngdədir. Dünya müharibələrin qırmızı qanı, eşq məclislərinin qırmızı şərabı rəngdədir. İddia edirəm ki, dünyada tək bircə əsl rəng var o da qırmızıdır, al-qırmızı... Yerdə qalan ağdan qarayadək olan rənglər sadəcə qırmızının ağa doğru solğunlaşmasından, nəhayətdə "AĞ"dan - XEYİR (GÜNDÜZ) - və qaraya doğru tündləşməsindən sonda "QARA" dan - ŞƏR (GECƏ) - ibarətdir. Al-qırmızı rəng bu spektrin düz mərkəzində dayanır və həyat mənbəyi rolunda çıxış edir. Yəqin ki, bəşər övladının keşf edib, adlandırdığı ilk rəng də məhz qırmızı, al-qırmızı olmuşdur. Bu proses çox sadə - insanın özü yaralandıqda və ya övladığı ovun axan qanı ora-bura bulşındıqda (yəqin ki, insan əlini ocaq qalamazdan əvvəl yaralayıb) baş verə bilərdi... Cox güman ki, insan oğlu ilk müharibənin başlaması xəbərini də, elə ilk sevgi məktubunu da məhz öz qanı ilə, qırmızı rəngdə yazmışdır...

...belə bir mühakime yürütmək olar ki, qırmızı elə mükəmməlliyyin rəngidir. Al-qırmızı rəng, əslində elə mükəmməllikdir. Özündə sevgi ilə nifrəti, savaşla barışı, sülh ilə müharibəni birləşdirən vəhdətin, birliyin, tamlığın, bərabərliyin simvoludur, qırmızı... Bəli, məhz tamlığın, mükəmməlliyyin rəmziidir, qırmızı... Yerdə qalan rənglər onun çalarları, sadəcə bu rəngin mövcudluğunu göstərmək, mütləq hakimliyini sübut etmək üçündür.

...yazılı nümunələrin içərisində misal göstərmək üçün belə bir əsər var, onu böyük əminliklə qırmızı, mükəmməl adlandırmaq olar. Bu, dahi Lev Tolstoyun "Hərb və sülh" əsəridir. Əslində əsərin adı artıq özü barədə tam məlumat verir. Ancaq, bu sadəcə təsadüfi belə seçilimiş maraqlı, celbedici ad da ola bilərdi. Əsərlə tanış olanlar bilir ki, bu belə deyil. "Hərb və sülh" yuxarıda sadalanmış və sadalanmamış bütün vacib kriteriyalara, meyarlarla tam cavab verən mükəmməl bir əsərdir. Olduqca geniş spektrli müşahidə qabiliyyətinə, vacib biliklərə, dərin dünyagörüşünə malik olan böyük sənətkar döyüş səhnələrindəki ən xırda detalları, rütbə və statuslardan asılı olmayaraq hərbçilərin hiss və fəaliyyətlərini, mülki həyatda olan münasibətləri, sevgi məsələlərini elə yüksək zərgər deqiqiliyi ilə təqdim etmişdir ki, sadəcə deməyə söz tapmırısan. Bu əsərdən bütün insanlığa tövsiyə ola biləcək bir vacib məsaj da çıxır. Qərarsızlıq, elə yoxluğun özünə bərabərdir. "Etməyib peşman olmaqdansa, et peşman ol..." - deyir mütəfəkkir. Bəli, dahi Lev Tolstoyun, məşhur "Hərb və sülh"ü mükəmməldir. Ancaq, görək,

bu əsər müasir azərbaycan oxucusunun tələblərinə cavab verirmi?

...ilk baxışda müasir gənclərin olduqca böyük əksəriyyəti üçün "KİM OXUYACAQ???" baryeri yaranan belə vacib əsərlər günümüzdə rəflərdə qalmağa məhkumdur. "Hərb və sülh"ü misal çəkməkdə məqsədim sadəcə böyük əksəriyyətimizə məlum olan, tanıdığımız belə bir əsərin varlığını xatırlatmaqdan ibarətdir. "Hərb və sülh" ümumi bir əsər olsa da, sərf hərb mövzulu yazılar üzərində işləyən yazarlarımız bu, məlum və məşhur əsərdən faydalana bilərlər.

...Sovet döneninin kitabxanaları xidmət etdiyi ideologiyadan asılı olmayaraq hərb mövzulu əsərlərlə yetərinçə təmin olunmuşdular. Sovet yazıçılarından əlavə rus dilinə çoxlu tərcümələr də olurdu. Ayri-ayrı məşhurlara gəldikdə, gənclər arasında yaygın şəkildə mütaliə olunan Remark tam birtərəfli yazıb. Remarkın yazdıqlarının nəinki, bizim gəncliyə faydası var, hətta düzgün başa düşülmədikdə zərəri ola bilər.

Birinci, dünyaca məşhur, kolumbiyalı yazıçı, ədəbiyyat sahəsində Nobel mükafatı laureati Qabriel Qarsiya Markesin 1956-1957-ci illərdə yazdığı və ilk dəfə 1961-ci ildə dərc etdirdiyi "Polkovnikə məktub yoxdur" pəvesti - hamını özünə borclu bilən bir hərbçinin xidmətdən (bütün həyatını nəyinsə və ya kiminsə uğruna xərc-lədikdən) sonra keçirdiyi hissələr...

Dino Bussatinin "Tatar çölü" əsərinin qəhrəmanı Bastiani qalasında xidmət edən Covanni Drogonun bütün həyatı, gənc zabit kimi seçim qarşısında qalması, ümidi-lərlə dolu xidməti, mülki həyatla ordu həyatı arasında çırıntılar, dünyadan istədikləri, ala bildikləri, nələrin uğrunda nələrdən vaz keçdikləri və son... Hamisi elə us-taşıqla təqdim olunub ki, yazarın ustalığına heyran olma-maq mümkün deyil.

...üçüncü, Emmanuil Kazakeviç və onun 1948-ci ildə qələmə aldığı "Dvoevstepi" pəvesti...

Təəssüf ki, bu pəvestin dilimizdə olan tərcüməsinə rast gəlməmişəm.

Kazakeviçin bu pəvestdən başqa da hərb mövzulu bir-birindən maraqlı əsərləri var.

Kazakeviç İkinci Dünya Müharibəsinin sovetlə birliyində yaşayanlar üçün Böyük Vətən Müharibəsi adlanan əsas və həlledici hissəsinin başlığı ilə gündən qələbəyədək döyüşən ordunun tərkibində, olduqca müxtəlif cəbhələrdə şərəfli döyüş yolu keçmiş, tanınmış sovet yazıçısıdır. Kazakeviçin yaratdığı Oqarkov obrazı dahi Lev Tolstoyun, məşhur Qabriel Qarsiya Markesin, görkəmli Dino Bussatinin qəhrəmanlarından nümunə ola biləcək dərəcədə fərqlənir. Əlin qələm alıb hərb mövzusunda nəsə yazmaq istəyən şəxsin Emmanuil Kazakeviçin yaradıcılığı ilə, ələxsus bu pəvesti ilə tanış olması olduqca faydalı ola bilər. Pəvestdəki istər döyüş səhnələri, insan taleləri, qəbul olunan qərarlar, istərsə də əsərin qəhrəmanı gənc zabit Oqarkovun başına gələnlər, onun ən müxtəlif; həm döyüş, həm şəxsi münasibətlər zəminində aldığı doğru qərarlar ibretməzdir. Əgər fikir verdinizsə,

Lev Tolstoyun "Hərb və sülh" əsərindən başqa misal götirdiyim və əslində ən faydalı ola biləcək əsərlər sırasında adı hallanan nümunələr ikisi povest, biri isə o qədər də böyük həcmli olmayan roman oldu. Bu nümunələr xərici - dünya ədəbiyyatından seçmələr idi. Bəs görək bu qəbildən özümüzün olan, milli, nəyimiz var?

...O, tarixiliklə müasirliyi yaradıcılığında böyük ustalıqla birləşdirməyi bacarıb. Onun "Batmanqılıncı"nın nə qədər tarixidirsə, "Dolu"su da o qədər müasirdir. Bu şəxs doğru olaraq, "Çadırda Üzeyir Hacıbəyov doğula bilməz" deyən Aqil Abbasdır. Aqil Abbasın "Dolu" romanı da eyni adlı ekran əsəri olaraq tarixin yaddaş səhnəsində öz yerini almışdır. İstər roman kimi, istərsə də film kimi "Dolu" yuxarıda sadaladığımız tələblərin çoxuna cavab verən, faydalana biləcəyimiz nümunələr sırasına daxildir. Ancaq, bütün bunlara rəğmən, nə dünya, nə sovet, nə müasir ədəbiyyatımızda elə bir nümunə yoxdur ki, bundan əvvəlki - on beşinci - "Yazarlar və yazıclar" adlı yazaında "Əli və Nino" kimi misal götərib, nümunə göstərəsən. İndi mükəmməl yazı ortaya qoymaq istəyən yazar, "Hərb və sülh"dən, "Dvoevstipi"dən, "Uzaq sahillərdə"dən, "Dolu"dan eyni dərəcədə bəhrelənib, təxminən 70-80 səhifə həcmində iri həcmli povestlər və ya yiğcam romanlar ortaya qoymaqla dövrümüzün standartlarını yaratmalıdır.

Demək olmaz ki, heç bir iş görülməyib, əksinə çox iş görülüb. Müxtəlif yaş təbəqələrindən olan çoxlu yazarlarımız öz səyləri, vəsaitləri hesabına nələrsə etməyə çalışırlar. Hələ ötən əsrin 90-cı illərindən başlayaraq, mühərbi, onun götirdiyi problemlər, cəmiyyətdə törətdiyi fəsadlar haqqında hekayələr, povestlər, romanlar, publisistik yazılar yazılmışa başlayıb. Son on illikdə (2010-cu ildən), xüsusilə ilə Mübarizdən və Aprel hadisələrindən (2016-cı il) sonra silsilə əsərlər ortaya qoyulub ki, əslində bu yazının yaranma səbəbələrindən biri, bəlkə də birincisi elə bu yazılar olmuşdur. Son illər nəşr olunmuş bəzi əsərlərlə tanış olduqda yazarın ən elementar məlumat və biliklərdən xəbərsiz olduğu ortaya çıxır. Rast gəlinən ən çox və yolverilməz səhvələr aşağıdakılardır:

-Subardinasiya məsələlərinin pozulması (buna maksimum Aqil Abbasın "Dolu"sundakı "Komandir" xitabı səviyyəsində icazə verilə bilər ki, bu da Birinci Qarabağ Mühərbi və hazırlıda bəzi döyüş postlarındakı təcrübədən qaynaqlanır):

-Rütbələrin və vəzifələrin qarışdırılması (X - XI sinif səviyyəsindəki hərbi bilikdir),

-Bölmə (taqım, bölük, tabor və s.) adlarının səhv salınması,

-Döyüş səhnələrinin təsvirində adı keçən silah-sursatın texniki göstəricilərinin bilməməzlik ucbatından nəzərə alınmaması (çox gülünc mənzərlər ortaya çıxır ki, əgər qiylaslaq, heç nağıllarımızda belə səhbətlər olmayıb) və s. bu qəbildən olan digər məsələlər.

Unutmayaq ki, həkimlik, rəssamlıq, memarlıq, coğrafiyasınlıq, mühəndislik, hesabdarlıq kimi, hərb işi də spesifik bir sənətdir. Və sadaladıqlarının hamisindən çə-

tin, məsuliyyətli, dəqiq olduğu qədər də yaradıcılıq tələb edən bir işdir. Yuxarıda nümunə göstərdiyimiz əsərlərin müəlliflərinin həyatına bir də qısa nəzər salaq:

-Həm Lev Tolstoy, həm də Emmanuil Kazakeviç müharibədə iştirak etmiş, real qanlı döyüş səhnələrinin və bütün digər proseslərin canlı şahidi olmuş peşəkar zabit idi.

-Həsən Seyidbəyli və İmran Qasımovun ömürlərinin yeniyetməlik-gənclik çağları, təhsil illəri, demek olar ki, şəxsiyyət kimi formalasdıqları vaxtlar mühərbiyin ən amansız, qızığın dövrlərinə təsadüf edir. Məncə, bu nəsil yaradıcı insanlar üçün "onlar mühərbiyin şinelində çıxmışdır" ifadəsi vəziyyəti tam izah edir. Üstəgəl, bu şəxslər daim yazdıqlarını ilk önce bir-birlərinə oxuyur, cavabdeh qurumların qarşısına çıxmazdan əvvəl dost-tanışdan məsləhət alırlar.

-Müasirimiz Aqil Abbas - Qarabağ həsrəti-dərdi ilə qovrulan həsas, şair ürkəli qələm adamı və eyni zamannda Birinci Qarabağ Mühərbiyin başlandığı ilk gündən istər-istəməz daim baş verən hadisələrin tən ortasında qalmış, bütün baş verənlərdən az-çox xəbəri olan ictimai-siyasi xadim.

Məncə, müəlliflərin keçdiyi həyat yolu və onların yaratıdları əsərlərlə tanış olduqdan sonra bu məsələdə qaranlıq heç nə qalmır.

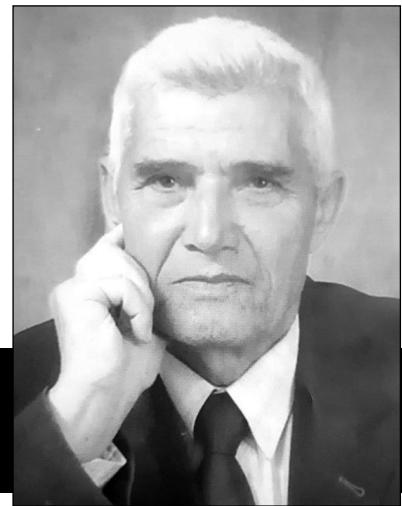
Son söz: - mühərbi, hərb mövzusunda yazdıqda, xüsusilə əgər orda döyüş səhnələri varsa, mütləq bu işdən anlayışı olan bir nəfərlə məsləhətləşin, verin ilk oxucunuz dəyərli qazılımız olsun, şübhəli məqamları peşəkarlarla dəqiqləşdirin, yox əgər bunların heç birini etmək istəmirsizsə, "Google" dostumuzun xidmətindən yararlanın (internetdə istənilən məlumatı tapıb dəqiqləşdirmək olar). Əvvəlki yazıldarda da mütəmədi olaraq bu barədə qeydlər edirəm. Ümumiyyətlə, onu unutma-yaq ki, indi nə yazırıqsa, sabahkı gənclik bizim bu günü-müzədən xəbərdar olmaq üçün böyük acgözlükə o yazıları tapıb oxuyacaqlar. Gelin elə yazaq ki, onları aldatmayaq... Baxmayaraq ki, biz çox aldanmışıq... Qoy onlar aldanmasınaqlar...

Sona qədər həmsöhbət olduğunuza görə təşəkkürərimi bildirir, fealiyyətinizdə yeni-yeni uğurlar arzu edirəm. Uğurlarınız bol olsun. Bu yazının ilk sözündən sonuna qədər bir məqsədi olub - faydalı olmaq, uğura xidmət etmək...

19.02.2019. Bakı.

Redaksiyadan:

Məqalə natamam təsir bağışlasa da, kiçik ixtisarlarla çap etməyin faydalı olduğuna qərar verdik. Gənc müəllif, görünür məqaləni hazırlayanda Fazıl Güneyin "Qara qan" trilogiyasından, Meyxoş Abdullanın "Əsir qadın", "Alagöz" romanlarından, Əli bəy Azərinin "Hərbi Zəngilan" roman-xronikasından, "Arazgersən keçən köç", "Qəmlibel müsibəti" povestlərindən, Elçin Hüseynbəylinin, Rəşid Bərgüşadlınin, Camal Zeynalogluğun və adını çəkmədiyimiz onlarla qələm sahibinin mühərbiyədən bəhs edən hekayələrindən xəbərsiz olub.

BUDAQ TƏHMƏZ

*Sair-publisist, Azərbaycan Yazuçular Birliyinin üzvü,
Məmməd Araz mükafatı laureati*

SİYAQTUDAN UÇAN QARTAL

(poema)

Prolog

Bu acı xəbərdən ürəyim dindi,
Kədər haray çəkdi, qəlbimə axdı.
Murov zirvəsində yerin göründü,
Sandım ki, başımda ildirim çaxdı.

Mehdidən, Həzidən danışardın sən,
Döyüşdə qazandın cəsurluq adın.
Deyərdin canımdan şirindi Vətən,
Sevindi eşidən yaxının, yadin.

Siyaqt göyünü bürüdü duman,
Analar, bacılar qara bağladı.
Murov zirvəsində tökülmüşdü qan,
Bu xəbər qəlblərdə ürək dağladı.

Zirvədə qartalın sindi qanadı,
Susdu Arpaçayı, sular dayandı.
Qartala verildi şəhidlik adı,
Ürəklər alışdı, ürəklər yandı.

***QOVDUQ ALÇAQ DÜŞMƏNİ BİZ,
TƏMİZLƏNDİ VƏTƏNİMİZ.***

Cəbhəyə yollandın bir bahar çağrı,
Atan qucaqlayıb gözündən öpdü.
Düşündün dardadı Vətən torpağı,
Anan da arxanca baxıb su səpdi.

Aslan ürəklisən, qeyrət simalı,
Görünür gözünə Şusanın yolу.
Soyun Türk soyudu, nəslin də Ali,
Murovda bir səngər qurmusan, Şahmar!
Vətən keşiyində durmusan, Şahmar!

Atanın, ananın sən nər oğlusan,
Sən qeyrət oğlusan, hünər oğlusan.
Bu qanlı döyüşdə zəfər oğlusan,
Neçə cəbhələri yarmışan, Şahmar!
Həsrət zəncirini qırmışan, Şahmar!

Murovda qaldırdın Vətən bayrağın,
Düşmənə verirdin hər gün göz dağın.
Qubadlı solundu, Kəlbəcər sağın,
Düşmənin bağını yarmışan, Şahmar!
Bu gün də zirvədə durmusan, Şahmar!

Ucdun qartal kimi qondun Murova,
Çəkirdi döyüşə qəzəb, kin səni.
Dözdün gecə-gündüz qara, borana,
Dedin: "əzməliyik azğın düşməni".

Qanad çaldın düşmən üstə qartaltək,
Aldın caynağına mənfur düşməni.
Qəzəbdən yanırkı sinəndə ürək,
Candan əziz tutdun ana Vətəni.

*Şərur rayonu, Siyaqut kənd sakini
Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin zabiti
leytenant Səfərov Şahmar Nazim
oğlu 17 noyabr 2021-ci il tarixdə
Murovdağ zirvəsində döyüşərək
qəhrəmancasına Şəhidlik zirvəsinə
yüksekmişdir. İkinci Fəxri-Şəhidlər
Xiyabanında dəfn olunub.*

Dedin: "Torpağında qalmasın yağı,
Düşmənin kökünü kəsməliyik biz.
Gərək azad ola Vətən torpağı,
Düşmənin başını əzməliyik biz".

Fəqət, dəydi sənə düşmən güləssi,
Bu qəfil gülədən düşdün torpağı.
Dilindən düşmürdü Vətən nəgməsi,
Murov zirvəsində sən döndün dağa.

Kədərdən Murov da əydi başını,
Qeyrət qaynayırdı töküllən qanda.
Yadigar saxlayır qanlı daşını,
Yasını tutmuşdu Azərbaycan da.

Qovduq yurdumuzdan azgrün düşməni,
Bu xəbər yayıldı bütün hər yana.
Biz azad eylədik doğma Vətəni,
Ellər alqış deyir Azərbaycana.

Epiloq

Vətənə borcunu sən verdin, Şahmar,
Bu qanlı döyüşdə qələbə çaldıq.
Zəfər tarixində bu gün adın var,
Zəfərdən-zəfərə qalxıb ucaldıq.

Murov zirvəsində izin qalıbdı,
Bu gün də bizimlə yaşayırsan sən.
Murovun zirvəsi çox ucalıbdı,
Sənə alqış deyir bu doğma Vətən.

Bəxtinə düşsə də sənin nəs illər,
Məhv etdik düşməni, ruhun şad olsun.
Səni yad edəcək gələn nəsillər,
Əbədi məzarın qoy nurla dolsun.

Yox... Yox... Ölməyibsən, yaşayırsan sən,
Məzarın üstündə gülər, çiçəklər.
Səninlə fəxr edir bu ana Vətən,
Sənə layla çalışır əsən küləklər.

Bakı, 25.11.2021

DAĞLAR QIZINA

*Filologiya üzvü fəlsəfə doktoru
Sona Vəliyevaya*

Əsrimin öz qızısan, sözün hikmətlə dolu,
Tutduğun yol ədalət, Tanrı yolu, Haqq yolu.
Sən Nigarın, Həcərin ismətli nəvəsisən,
Natəvanın, Heyranın incə, zərif səsisən.

Səsində dağ havası, bulaq nəgməsi vardır,
Hər kəlmən, hər bir misran üzə gülən bahardı.
Sonalar sonasılan, adın sənə yaraşır,
Mahnıların quş kimi dərə keçir, dağ aşır.

Doğulanda dünyani çəhrayı rəngdə gördün,
Ürəyini, qəlbini doğma Vətənə verdin.
"Arazbarı" qəlbindən doğan nisgillərindi,
"Qarabağ, Təbriz" dedin, yaraların dərindi.

Min arzu, min diləklə gələcəyə gedirsin,
Arzum budur düşməsin heç vaxt saçlarına dən.
Qeyrətinə heyranam, susma, yarat el qızı,
Ey Şərur dağlarının çiçək qızı, gül qızı.

ŞUŞAYA GƏLİN

Çəkildi üstündən qara buludlar,
Açıldı qönçəsi xarı bülbülün.
Bu gün Qarabağda özgə büsət var,
Səslənir kaməni, xarı Bülbülün.

Vaqif də dayanıb cıdır düzündə,
Zövq alır Qarabağ gözəllərindən.
Cabbar da astadan qaldırır səsin,
Deyir xanqızının qəzəllərindən.

Şuşa dağlarına yenə yaz gəlir,
"Şuşanın dağları" oxuyan Xandı.
Burda bir gözələ gözüm düşübdür,
"Qırmızı koftalı, yaşıl tumanlı".

Şuşa dağlarına yenə yaz gəlir,
Günəş də üfüqdən boylanıb baxır.
Aşıq sinəsində telli saz gəlir,
Bu sevinc düşməni yandırıb yaxır.

Başlayıb Şuşanın toyu, bayramı,
Azadlıq nəgməsi deyir uşaqlar.
Şuşanı təbrikə gəlibdi hamı,
Bu gün bu şəhərdə özgə büsət var.

Bakı, 25.11.2021

DAHA SƏN AZADSAN...

İlkin sinən üstə Pənah xan gəzib,
Vaqiflə birlikdə Nətəvan gəzib.
İgid övladların düşməni əzib,
Kəlbəcər səninlə dayanıb qoşa,
Daha sən azadsan, azadsan, Şuşa.

Məskəni olmusan xarı bülbülün,
Gəzib bu yerlərdə yarı Bülbülün.
Bizə yadigardı tarı Bülbülün,
Qubadlı, Laçınla verib baş-başa,
Daha sən azadsan, azadsan, Şuşa.

Burda yaranıbdı Üzeyr bəsdəsi,
Hopub qayalara Cabbarın səsi,
Qəlblərə ruh verib xoş şikəstəsi,
Gəlmışık can verək torpağa, daşa,
Daha sən azadsan, azadsan, Şuşa.

Qayalar içində açan çiçəksən,
Necə də gözəlsən, necə qəşəngsən,
Şəhərlər içində bircə sən təksən,
Hüsnünü görənlər gəlirlər cuşa,
Daha sən azadsan, azadsan, Şuşa.

Sən azad olmusan, ey ana torpaq,
Sinəndə dil açır hər qaya, hər dağ,
Səni salamlayır hər gələn qonaq,
Səni dirçəldirik əbədi yaşa,
Daha sən azadsan, azadsan, Şuşa.

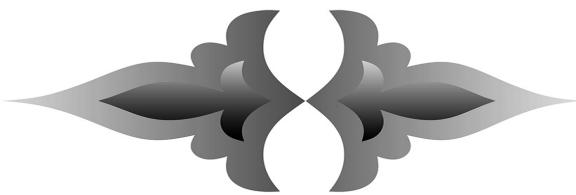
YAZ GƏLIB

Əriyir dağlarda quzeydəki qar,
Qış çöküb, yerini alıbdı bahar.
Coşub dilə gəlir şirin arzular,
Çöllərə, düzənlərə yenə yaz gəlib.

Oyanıb yuxudan meşə, dağ, dərə,
Könül heyran olur gözəlliliklərə.
Xallı kəpənəklər qonur güllərə,
Çöllərə, düzənlərə yenə yaz gəlib.

Al-əlvan geyinib aran da, dağ da,
Bülbüller oxuyur bağçada, bağda.
Şirin nəgmə deyir dil də, dodaq da,
Çöllərə, düzənlərə yenə yaz gəlib.

Yenə söz üstədir şair ilhamı,
Gülüb salamlayır insan-insanı.
Gözəllik bürüyüb Azərbaycanı,
Çöllərə, düzənlərə yenə yaz gəlib.

XALIQ AZADI

XOSBƏXTLİYİN SON HƏFTƏSİ

(povest)

Əgər, Taledən bizi bircə dəfə verilən həyatı lazıminca yaşaya bilmədiksə, ətrafımızda cərayan edən gəzəlliklərdən istifadə etməyi bacarmadiqsa, "düzgün yaşadıq!" - deməyin mənası və dəyəri nədir?

1

Gündəlik fiziki hərəkətin zəruriliyini nəzərə alaraq İdman məqsədi ilə təşkil etdiyim gündəlik gəzintim iki hissədən ibarət idi: sürətli yerişlə beş-altı kilometr, sonra asta gəzinti. Bu günkü gəzintimin birinci bir saatlıq mərhələsini başa çatdırmışdım. Ayalarla etdiyim adətə görə, skamyaların birində beş dəqiqə oturmali, sonra ikinci mərhələyə keçərək, addımlamalıydım. Amma, bu dəfə yavaş addımlarla.

Gündəlik işim belə idi. Həm, səhhətimin, fiziki formanın bərpası məqsədi ilə (çünki son vaxtlar yenə çəkim artmış, boyuma görə normanı çıxdan arxada qoymuşdu) həm də ki, işdə hər gün saatlarla oturmaq vərdişindən çıxmak arzusundaydım. Oturaq işim, az hərəkətli yaşayış obrazım məni məcbur edirdi gündəlik uzun gəzintiyə, sürətli gəzintiyə.

Alımların araşdırmasına görə, sürətli addımla gəzinti ürək-damar sisteminə köməyin vacib anlarañdan biridir. Bu gəzintidə insanın yeriş sürəti 7 km/saata çata bilər. Addımların sayı dəqiqlidə 90 və 120 arasındadır. Bu tempdə hərəkət edərkən nəbz vurması artır, bu da bədəndə qan dövranını gücləndirir və bütün orqanların işini yaxşılaşdırır.

İlk gündə başladım yeyin addımlarla iki kilometrlik gəzintidən. Sonra, hər həftə 500 m əlavə edə-

**QEYD: Xalıq Azadını Rusiya Yazuçular
Birliyin üzv qəbul olunması
münasibətilə təbrik edirik.**

rək, çatdırıldım 6 km-ə. Vaxtı və məsafləni dəqiqləşdirmişdim. Bir dəqiqliyə 105-110 addım atırdım. Bir saat tez yeridikdən sonra, 5 dəqiqli otururam, yenidən durub gəzirəm, bu dəfə astadan.

İndi də oturmaliydim. Baxdım ətrafa, park çox böyük olsa da, həmişə çoxluq olduğundan, skamyalar həmişə boş olmurdu. İndi də elə. Aralıda bircə boş skamyaya gözümə dəydi. Yaxınlaşdım. Üç paralel taxtadan düzəldilmiş oturacağın bircə taxtası qalmışdı. İki taxta yox idi, çıxarılmışdı. Yəqin, dəyişmək məqsədi ilə. Komfort olmasa da, oturmaq olar.

Təzəcə oturmuşdum, böyürdən səs eşitdim:

-Olar, sizinlə yanaşı oturmaq?

Üzü, az qala uşaq üzünü xatırladan bir qadın buludsuz asimanlıq göm-göy gözlerini zilləmişdi mənə. Üzündə maraqlı qarışq təbəssüm görünürdü.

-Əlbətdə, buyurun! - dedim, - amma, oturacaq bircə taxtadan ibarətdir. Yəqin, ikimizi saxlamağa gücü çatar.

Qadın eyleşdi.

-Mənim 54 kilogramıma sizin "neçənizi" əlavə edək? - dedi zarafatla.

-Bir həftə qabaq, az qala 90 idim! - dedim.

-Oho, yaxşıdır. Demək, sizin 60%-nizi təşkil edirəm. Heç də pis deyil. - Zarafatla və sakit gülüşlə dedi, - birgə -144 kilo. Saxlayar, yəqin bir taxta ikimizi.

Oturub rahatlaşdı.

-Bu gün gəzintiyə çıxanlar daha çoxdu. Boş yer yoxdur oturmağa.

-Elədir, - dedim, - ona görə də bu sıniq oturacaqda oturmali olduq.

Telefonu zəng çaldı. Çıxarıb açdı, bir an baxdı, sanki, cavab vermək variantlarını dü-

şünürdü. Telefonsa zəng çalırdı.

-Danışmaq isteyirsinzsə, mən durub aralana bilərəm, - dedim.

-Yox, yox! Siz nə danışırsınız! Gözlədim ki, zəng qurtarsın, söndürüm telefonu tamam, - deyərək, telefonu tam söndürdü.

-Dünən siz yox idiniz! - dedi qadın.

Təəcübümüz gizlədə bilmədim. Doğrudan da, dünən başqa şəhərdə işləyən oğullarına baş çəkməyə getdiyim üçün, parka çıxa bilməmişdim.

-İki dəqiqədir oturduğumuz, iki dəfə məni xoş mənada təəccübləndirdin. Birinci o oldu ki, siz sañiyə ərzində 90 rəqəminin 60%-ni tapdınız. Bu həzircəvəliq, yəqin ki, riyaziyyatla münasibətdə olduğunuza işarədir. İkinci təəccübüməsə, mənim dünən parkda olmadığımı deməyiniz oldu.

-Yaxşı olardı ki, ilk əvvəl, tanış olardıq. Adətən ilk addımı kişilər atırlar! - gülərək, dedi.

-Doğrudan da! Görünür, sizin burada olmağınızla tam özümü unutmuşam! - mən də zarafat etdim, - bağışlayın məni! - Adımı dedim.

-Roza! - o da öz adını dedi. - Axır ki, tanış oldug! İndi isə sualınıza cavab verim. Altı aydır ki, mən də tez-tez bu parkda gəzirəm. Demək olar ki, eyni bir vaxtda gəlirəm, eyni vaxtda da gedirəm. Bir belə vaxtda çoxlarını dəfələrlə gördüğüm üçün yaddaşında qalırlar. Siz də o cümlədən. Sizin iki obrazlı gəzintinizin olduğunu bilirom. Çox vaxt sizin arxanızca addımlayıram. Siz addımlayanda bir saat dayanmırınsız. Bu isə əsas məsələdir. Mən bəzən, addımlayanda, özümü unuduram, fikirlərim gedir uzaqlara. Ayılram ki, dayanmışam. Amma, elə ki, sizin dalınızca addımlayıram, dayanmırıam. Gözlərim dikilir sizə, eyni sürətlə gedirik. Və siz məni paravoz tək arxanızca aparırsınız! Ona görədir ki, siz gəlmədiyiniz günləri əzbər bilirəm.

-Mən də sizi çox görmüşəm. Amma, nə vaxt gəlməyiniz, gəzməyiniz yaddaşında qalmayıb. Sadəcə olaraq, parkda gəzənlər çoxdurlar, ona görə.

-Xüsusən də, qadınlar çoxluq təşkil edir, bəlkə də ona görə. - gülərək dedi.

-Bəlkə də, ona görə. Sağlamlıq barədə nələr varsa, qadınlar orada birincidirlər. Kişiər xəstələnin yixilmayınca, həkimə getmirlər.

-Siz kişiərə kim qadağan edir ağilla-başa yaşamağı? Yeyib-içmək, səs-küy, dava-qırğıñ, kiməsə nəyisə sübut etmək, "mənəm!" - demək yormur kişiəri.

-Elə bu sadaladıqlarınızdır kişiəri qadınlardan fərqləndirən.

-Ola bilər. Qaldı, o biri sualınıza, düzgün qeyd

etdiniz. Riyaziyyatla müəyyən həddə münasibətim var. - Mənim saatə baxdığını görüb əlavə etdi, - yəqin, vaxtinizdir. Gəzmək vaxtinız. İstəmirəm sizin həyat tərzinizin pozulmasına səbəb olum. Addımlamaq lazımdır.

Ayağa durdum, deyəsən, bir elə də həvəsim yox idi durub getməyə. Azından, yarım saat gəzməliyəm.

-Siz də gəzmək isteyirsinzsə, bəlkə bir yerdə addımlayaq? - Ərklə dedim.

-Nə lazım mane olmaq gəzintinizə? - gülümsünərək, dedi.

-Asta gəzintiyə siz necə mane olarsınız, Roza! Əksinə, sizinlə birgə addımlamaq ikitərəfli olar: lazım olanı və xoşa gələni birləşdirər özündə: birinci-addımlamaq, ikincisi - sizinlə birgə addımlamaq!

-Yox, gedin gəzinin, bu günə tamış olduğumuz kifayətdir. Söhbətimizə sabah da davam edə bilərik. Elə bu vaxtları burada.

-Onda, hələlik!

-Uğurlu gəzinti!

Mən gəzintilər üçün ayrılmış ciğira düşməyə həzırlaşdım. Roza isə dönüb əks tərəfə getdi. Gözaltı baxdım arxasınca, parkın çıxışına çatmışdı. İstifadə etdiyi nərgizli ətri isə hələ qalmışdı burnumda.

2

Səhərisi gün parka gələndə, öz-özlüyümdə hiss etdim ki, ilk dəfədir, bura gəzməyə belə həvəslə gəlirəm. Maşını parkın qabağına qoyub, girdim içəri. İstirahət edənlər, uşaqlarla vaxtı keçirənlər, görüşə çıxanlar - hansı təbəqə desən, burada tapmaq olardı.

Gəzdikcə, gözümü dolandırdım ətrafa, onu görmədim. Bəlkə də, gəlməyəcəkdi bu gün. "Nə olar, müqaviləmiz yoxdur ki! Sabah görərəm Rozanı!" Özüm özümü bir növ, arxayınlasdırmaq istədim. Yeyin addımlarla böyük dairə ilə getməyimdə idim. Bu dairəni getmək, az qala iki kilometr yol edirdi. Yarım saatə qədər keçmişdi ki, tanış səs eşitdim:

-Niyə dayandınız? Dayanmayın, xahiş edirəm! - gülüşlü səs eşitdim.

Roza idi. Dayanmağimsa, şüuraltı olub. Yəqin, ətrafa boylanmaq istəmişəm. Razi halda yerişimə davam etdim. Nəhayət, telefonun taymeri vaxtin başa çatdığını bildirən zəngi çaldı.

Dayanıb arxaya çevrildim. Dabanbasaraq gəlirdi. Salamlaşdıq.

-Gedək, görək yer tapa bilirikmi? - dedi Roza.

Yer tapıb oturduq.

-Siz məndən gec gəldiniz bu gün, - dedim.

-Öksinə, siz bu gün tez gəlmisiniz!

Doğrudan da, mən vaxtin əvvəlinə 20 dəqiqə əlavə etmişdim ki, sonra gəzməyim ikinci hissəni. Bunu Rozaya deyəndə, ucadan güldü.

-Vallah, ləp körpə uşaq kimi edirsin! Artıq başlamışınız mənə görə adət etdiyiniz rejimi dəyişməyə!

-Yox, Roza. Düzü, çoxdan istəyirdim keçəm bir-cə rejimə.

-Yaxşı, iti addımla yeridiyiniz zaman bir-iki dəfə dayanıb ətrafa baxmağınız necə? Əvvəllər sizin belə etdiyinizi görməmişdim!

-Dayanmışdım? - guya təəccübləndim.

-Azından, iki dəfə.

-Adətən, dayanmiram! Düzü, cavabsızam, bilmirəm, niyə dayanmışdım.

-Deduktiv metodlarla hesablaşsaq, heç də çətinlik çəkmərik, taparıq səbəbin! - dedi zarafatla. - Xüsüsən də, tez-tez boylanmağınızı nəzərə alaraq!

Roza susdu. Ona baxırdım. İlk baxışda, az qala yeniyetmə təəssürati bağışlasayırdı. Yaxşı fiziki formada olması onun neçə yaşı olmasını anlamağa imkan vermir. 20 də demək olardı, 30 da. Bəlkə də, bir az da çox. Gök səmanı xatrladan gözləri, nəzik dodaqları, zərif üzünə yaraşq verirdilər. Balaca burnu vardi, həddindən çox balaca. Əgər, Rozada eyib gəzmək istəsəydik, burnunun balacılığını qoymaq olardı ortaya.

-Riyaziyyatçılar öz dəqiqlikləri ilə nəyisə gizlətmək şansı vermirlər meydanda olana. Yəqin, müəlliməsiniz!

-Elə də demək olar. İnstitutda işləyirəm, amma, müəllimə deyiləm. Fizika-riyaziyyat üzrə iş aparıram.

Beləcə, bir saatdan çox oturduq parkda. Artıq, tanışlığımız lap köhnə dostların tanışlığını xatırladırırdı.

-Çıxıb getmək arzusu ilə yaşayıram, - dedi Roza.

- Nə vaxt ki, oluram Moskvada, Minskdə, qayıtmak istəmirəm. Amma, neynəyəsən, ev-eşik, işim-güçüm!.. Onsuz da gedəcəm. Ən böyük arzum və niyətim budur, müdafiə olum, gedəcəm. Dəyişəcəm institumu. Oradaca rəfiqəm işləyir, kömək edəcək, danışmışlıq hər şeyi.

-Əlbətdə, böyük şəhərlərdə gün-güzaran qurmaq, qabağa getmək imkanı da çoxdur.

-Bir halda ki, oğlum da orada oxuyur. Ümid edir ki, gələcəm, birgə yaşayacaq. - Rozə mövzunu dəyişdi. - Gündə bura gəlib bir neçə kilometr keçməyə sizdə ciddi sədəb var, ya, elə-belə?

-Roza, olar, bir-birimizi riyazi dillə desək, "cəm şəklində" görməyək, "sən"lə danışaq?

-Hə, nə olar!

-İlk növbədə oturaq işim olduğu üçün və əlbəttə, belə işin nəticəsini aradan qaldırmaq üçün.

İşim-sənətim barədə danışdım. Nə qədər mənə yüngül idi Roza ilə səhbət etmək, soruşmaq, cavab vermək. Sanki, onu yüz il idi tanıydırdım...

O gündən Roza ilə, demək olar ki, az qala hər gün görüşürdük. Yavaş-yavaş dostluğumuzun statusu böyüüb elə həddə çatdı ki, görüşməyimiz qanuna çevrildi. Artıq, istədiyimiz yerə vədələşirdik. Görüş vaxtlarımızı intizarla, bəlkə də həyacanla gözləyirdik, desəm, yəqin səhv etmətəm. Artıq, dostluq-tanışlıq münasibətlərimizin öz adiliyini itirdiyimi, böyüyərek güzel, həm də, bir-birini tamamlayan hissələr müstəvisinə köç elədiyini hər ikimiz gözəl başa düşürdük. İki yaşlı insanın reallığa münasibəti cavanlığın şıtaqlığından yüksəklərdə dəyanmışdı. Hər ikimiz gəncliyin şirin naz-qəmzəli çağını çoxdan arxada qoymuşduq və sərbəst, real həyatımızı yaşayırdıq.

Bəzən Rozanı işindən evinə də aparası olurdum. Cox vaxt tək olmurdu, gözəl boy-buxunlu, uzun saçları olan bir rəfiqəsi qonşuluqda yaşadığı üçün işdən birgə çıxırdılar. Həmişə də mübahisə edirdilər. Mənə elə gəlirdi ki, Rozanın bu rəfiqəsi bizim Roza ilə bir yerdə olmağımıza, tənha qalmağımıza hər vasitə ilə mane olmağa çalışırdı. Bir dəfə, axşam gəzintisində onun kimliyi barədə soruştum.

-Krasivaə sterva - gözəl ...zibil - dedi Roza. - Elə gözəlliyyin qabağında xasiyyəti çox pisdir.

-Rəfiqənin gözəlliyyini xüsusi vurguladın. Düşünmüərəm ki, sən həsəd aparırsan ona!

-Əlbətdə yox! Mənim ona həsəd aparmağımı səbəb yoxdur. Nə isə... Bəzən, çox gözəl olanlara yazığım gəlir!

-Başa düşmürəm sözlərini! Niyə, nə səbəbə?

-Heyf, indi qaranlıqdır. Yoxsa, qocaları göstərədim sənə, misal üçün. Bax hansısa bir qocaya, qariya. Üz-gözlərinə nəzər sal. Bəzilərinin qaşı-gözü üzünü qat-qat qırışlarının içində itib. Kim bilir, bəlkə bu qarı cavanlıqda ən gözəl qadın olub. Amma, elə qoca görmək olar ki, üz-gözü, bədəni heç də bu qədər pis günə düşməyib. Demək, qocalıq hamiya yaraşır. O gözəlliyi, gümrahlığı saxlamağa nəsə başqa şey gərəkdir.

-Məni qorxutma qocalıqla, Roza!

-Sən qocalmayıacaqsan, sən həmişə belə cavan olacaqsan! - dedi Roza.

Axşam gəzintisi üçün yeganə yer olan şəhər bələdiyyəsinin qabağındaki meydan yavaş-yavaş boşaldı. Biz də ayağa durduq.

Küçə fanarlarının qaranlıqları yaranışında Roza cəzibədar görünürdü. Gözəl bədən forması, dik duran sinəsi bu yarımqaranlıqda tunc heykəli xatırladırıdı. Mən onun hərdən uşaq tək söylədiyi boşboğazlıqlara maraqla qulaq asaraq düşünürdüm.

Nə qədər fərqli idi həyatlarımız, həyata baxışlarımız! Cox vaxt hər deyilən sözdə məna axtarmışam, səbəbini anlamaq istəmişəm. Sürüşkən buzun qorxulu olduğunu bilə-bilə çıxmışam buzun üstünə, yixilmişəm. Yıxılarda sözümü, iradımı buza, qışa, bəxte, nə bilim nəyə dediyim anlarım çox olub. Keyfim olmayıbsa gülməyi bacarmamışam. Roza isə belə deyildi. Hər şeyi reallıqla, uşaq sadəlöhvlüyü ilə, yalan və məkrədən uzaq formada qəbul edə bilməsi, bu reallıqlardan lazıminca pozitivlik tapma bacarığı nə qədər xoş idi! Bu insan xoşbəxtliyin müvəqqətiyyini, axarlığını qəbul etmirdi. Mümkün olanlardan sevinmək şansı tapmağı bacarırdı Roza.

Qoluma girdi.

-Daha qaranlıqdır. Əgər kimlər tərəfindən tanına biləcəyimiz qorxun varsa, artıq qorxu yoxdur.

Sağ böyrüm od tutub yanındı. Sözlə ifadə edə bilməyəcəyim sırlı və ince bir hiss bürümüşdü bədənimi. Qucaqlamaq, sinəmə sıxmaq kimi dəli arzular oynayırdı başımda. Amma, olmazdı, tez idi. Az-cox xasiyyətini başa düşməsdəm, tələsmək, artıq hərəkət etmək onu incidə bilərdi. Məntiqi sonluq onsuza yolumuzun üstündəydi. Haradasa intizarla bu məntiqi sonluq bizi gözləyirdi, salamlamaq üçün.

3

Bir aydan çox keçmişdi tanış olduğumuz gündən. Növbəti dəfə onu evlərinə gətirmişdim. Yerdən ikinci mərtəbədə yerləşən mənzilini göstərsə də, içəri girməmişdim. Neçə vaxt idi bəhanə gəzirdim ki, mənzildə olum. Və təsadüf mənə yetirdi bu imkanı.

Binanın girəcəyinin qarşısında Roza maşından düşdü. İlk addımı atmaq istəyirdi ki, "ax, vay!" deyərək maşına söykəndi.

-Dayan, - dedi mənə, - deyəsən, gözləməli olacaqsan. Ayağım yaman büdrədi, pis ağrı var. Ayaq-qabının dabani qopdu.

Yaxınlaşış qolundan tutdum. Bir-iki dəqiqə keçdi. Deyəsən, ağrı keçmirdi.

-Roza, ağrı güclüdürse iş uzana bilər. Burada ayaq üstə nə qədər duracağıq?

-Bəs, nə edək? Yerimək çətindir, 5-6 dəqiqə dayanmaq lazımdır.

-İki yolumuz var: ya, oturaq maşına, ya da ki...

-"Ya da ki" - nə?

-Ya da ki, bax belə! - sinnmiş dabanı qoydum cibimə, Rozanı aldım qucağıma, cumdum binanın girişinə. İlk əvvəl, Roza qızlarını etiraz əlaməti tək oynatsa da, bir an keçməmiş qollarını keçirtdi boy numa. Birinci mərtəbəni keçmişdik ki, daha dözə bilmədim. Dodaqları düz çənəmin altında durduqlarından, özümü unutmuşdum. 3-4 sm məsafə! Yapışdim onlara. Necə də şirin idi Rozanın dodaqları. Məst olmuşdum. Beləcə, ikinci mərtəbədə, mənzilin qabağında bu vəziyyətdə nə qədər dayanmışdıq, bilmirəm! Handan-hana, Rozaya çatdı ki, içəri girməmişik.

-Ay mənim ağilsızım, yerə qoy məni, qapını açımlı! - dedi.

-Yox, elə beləcə aç! - dedim və yenə yapışdım dodaqlarına.

Qucağımda eşələnib, sumkasından açarı çıxartdı. Elə bu vəziyyətdə də qapını açdı. İçəri girdik. Qapını ayağımla itələyib bağladım. Roza çantasını hansısa kresloya vizildatdı, zali keçib girdik otağına...

...Uzanmışdıq. Roza başını sinəmə qoyaraq, danışındı.

-Axır ki, arzuna çatdın! Doğrusunu de, bu istəyin çoxdanmı yaranmışdı?

-İlk dəfə səsini eşitdiyim saniyədən, hələ gözəl üzünü görməmişdim də, heç!

-Yalançı! - dedi, - düzünü bilmək istəsən, mən səndən addım atacağımı çoxdan gözləyirdim. Keçən həftə supermarketdə yerə dağılmış boyagın yaratdığı göldən məni keçirdəndə! Boynundan asılmışdım. Düşünürdüm, öpəcəksən, dodaqlarımı hazırlamışdım. Öpmədin!

-Yəqin, məni "fərsiz" adlandırdın ürəyində!

-Əsla yox! Qalantılığına qiymət verdim. Amma, hərəkət etsəydim, etirazım güclü olmayacaqdı.

-Etirazının olmayacağıni indi başa düşdüm. İtirdiklərimizin əvəzini çıxməq lazımdır! - deyərək, sinəmə sıxdım.

-Düşündüm ki, bu günün limiti qurtarıb!

-Səhv düşünmək hamida olur!..

O gündən beynimin içində sanki böyük dəyişikliklər olmuşdu, indinin dili ilə desək, reforma baş vermişdi düşüncələrimdə. Nə etsəydim, hara bax-saydım, Rozanı görərdim. Nəsə düşünsəydim, fikrimin sonunda O gəlib dayanardı. Nə olmuşdu mənə? Bəlkə, qadın tanışlarım az olmuşdu? Nə gizlədim, günah da olsa, boy numa almalyam ki, son 20-25 il-də bir neçə qadın tanışlarım olub. Ağillısı da, gözəli də, çirkini də. Amma, ürəyimdə belə yer tutan olubmu, yəqin ki, yox. Rozanın fərqi nə idi başqala-

rindan? Gözəl, qıvraq bədənimi? Ətraf mühiti, cü-nün suetasını unutdura bilən şənliyimi, sadəliyimi? - Bilmirəm! Onu dəqiq anlayırdım ki, Roza ömrümün, düşüncələrimin ən vacib aparıcı amilləri sırasında yer tutub özünü.

...İki gün sonra, Roza işdən çıxanda mənə piyada birgə getməyimizi təklif etdi.

-Bu küçələri piyada nə vaxt keçmişən?

-Bilmirəm, yəqin son 3-4 ildə heç vaxt.

-Gedək onda piyada.

Xeyli dəyişiliklər olubmuş bu küçələrdə. Sueta-larda yaşamaq, işə tələsmək, işdən evə, nə bilim - harasa! Ömürü, illəri beləcə yola veririk. "Şərq mətbəxi" yazılış kafelərin birinin qabağından keçəndə təklif etdim:

-Yeməyə həvəsin varsa, gırək kafeyə.

-Kafeyə? Hə, gedək. - Roza razılışdı.

İçəridə tündlük idi. Görünürdü, hansısa ziyafət keçirilir. Üç-dörd stolu yaxınlaşdırılmışdır. Səslili-küylü bir dəstə yeyib içirdilər. Roza: "Gəl, çıxaq buradan!" - desə də, bir küncdə yer tapıb oturduq. Yemək sifariş etdim.

-Qorxmursan belə şəraitdən? - Roza yeyib-içən dəstəyə işaret ilə sual etdi.

-Yox, niyə qorxasıyam? - dedim.

-Mənsə qorxuram. Belə dəstələri görəndə nara-hatçılıq məni tutur. Amma, bir halda ki, sən arxa-yınsan, mən də sakitəm. Ümumiyyətlə, sən nədən çəkinirsən, qorxursan hyatda?

-Mənim bu günləri ən böyük qorxum sənsən, Roza. Səndən qorxuram. - dedim olduqca sakit və inandırıcı tonla.

-Məndən? Niyə, nə səbəbə?

-Səndən çox xoşum gəlir, daha doğrusu, düşünürəm ki, sənə həddindən artıq vurulmuşam. Sən də hiss edirsən sənə bağlılığımı. Amma, nə olsun? Nə qədər yollarında maneələr durub! Evliyəm, səndən xeyli yaşlıyam, bu gün sabah 56-m olacaq. Bir də ki, necə olsa da, bir gün vaxt gələcək, sən gedəcəksən buradan. ...Mənə sənsizlik ağır olacaq!

-Elə demə, əzizim mənim, xahiş edirəm!.. Hələ ki, yaşayırıq... Nə bilmək olar? - dedi Roza.

4

Bir neçə dəfə Roza ilə, onun "bağ evi" adlandırdığı köhnə evlərinə getmişdik. "Bağ evi" formal ad idi. Əslində, ev əsil kənd evi idi. Şəhərdən çox aralı olmasa da, kənd öz tənəzzül dövrünü yaşayırıdı. Evlərin çoxu, o cümlədən Rozanın ata evi yalnız yay dövrü şənlənərdi. Bəzi evlərsə, tam sahibsiz qalmışdı. Rozanın "bağ evi" adlandırdığı ev iki

otaqlı idi + mətbəx, ortada isə böyük "rus peçi". Qonşu evlər sahibsiz qaldıqları üçün yaramaz və-ziyətə düşmüşdülər. Bu ev isə, hərdən baş çəkildiyi, əl gəzdirildiyi üçün yaşamağa hələ yararlı idi. Əkililib becərən olmadığı üçün evin ətrafında cavan beryoza meşəliyi yaranmışdı. Qabaqda kiçik, güllü-çiçəkli, üzü yoxuşa gedən tala durmuşdu. Tala sonu dərin dərəni xatırladan diklə qurtarırıdı. Dikin ətəyində isə kiçicik bir çay axırdı. Xoşum gəlirdi hərdən bu dikin başında dayanıb aşağılarda göz işlədikcə uzanan, haradasa uzaqlarda üfüqlərlə birləşən tayqaya baxmağa.

Müəssisəmizin kəndlərdə həmişə uzun müddətli müəyyən işləri olduğundan, həmişə imkan yaranırdı arxaya qayıdanda, lazım olan anlarda bu evə baş çəkməyə. Bunu Roza da bilirdi. Növbəti dəfə kəndlərə üç-dörd günlük iş dəlinca gedəsi oldum. Danışdıq ki, iki gündən sonra görüşək. Mən rayondan birbaşa bağ evinə gələcəm. Roza artıq orada olacaq. Həmin gün, axşam düşəndə artıq oradaydım. Köhnə və ağır darvaza qapısı yarım açıq idi. Arxadan səs eşitdim:

-Deyəsən, ocaq qalaya bilməyəcəyik. Bu dəqiqə leysan yağacaq. - Roza əlində suyla dolu vedrəylə arxamda dayanmışdı. Qucaqlaşış görüşdük.

-Bəlkə çatdım yaşısan. Kömür tez yanır. Vaxt itirməyək!

O dəqiqə işə başladım. Ocaq on dəqiqəyə alovə büründü. Yarım saat keçdi, şışlərimiz manqalın üstündəydi. Amma, işi tam axıracan çatdırıa bilmədik. Qəfil başlayan gur yağış bizə şışləri yüksəldirməyə məcbur etdi. "Qaynar olan ciy ola bilməz!" - dedi Roza. Amma, bir-iki tikəni nəzərə almasaq, kababımız heç də pis alınmamışdı. Bir saatdan artıq davam etdi yağış. Pəncərələrə, evin köhnə damına çırıplan, yaxınlıqda bitən beryozaların piçiltili səsini öz səsinə qatan leysanın yaratdığı gurultuların müşaiyəti altında yeməyimizi sona çatdırıq.

Yağış qurtarmış, gecə qaranlığı çökmüşdü. Roza balkonun məhəccərinə dırmaşaraq oturmuşdu.

-Görəsən, o necə rəngdir? - asimanıa işaret edərək, dedi.

Göyə baxdım. Qara buludlar yox olmuşdular. Səmanı ağ, seyrək buludlar tutmuşdu. Bəzi yerlərdə uluzlar görünürdü. Ayın ətrafını isə mavi rəngli bulud topaları zəbt etmişdilər. Aya baxdıqca adamın gözləri axırdı. Sanki hərəkət edən buludlar yox, Ay özü idi. Yumşaq bir sürətlə sonu görünməyən səma boşluğunə üz tutan ay, sanki ulduzlarla yüksəkliklərə qalxmaq uğrunda yarışa girmişdi. Uşaqlıqda xoşum gələrdi belə baxmağa Aya. Dağların başında

Ay yaxın görünürdü. Bir neçə saniyə göz ayırmadan baxardım, ayılardım o vaxt ki, yer "ayağımın altın-dan gedir", başım fırlanır.

-Bu gözəlliye isti gecə küləyinin gücü ilə yaranan yarpaqların həzin piçiltisini əlavə etsək, cənnətin olmasına şübhə qalmır! - dedi Roza.

-Mənə qalsa, cənnətin varlığını təsdiq edən arqumentlərin başında mənim gözəl Rozamin yanında olmayıdır! - deyərək, arxadan qucaqladım. Başını arxaya çevirdi, gündüz səmasına oxşayan sevinc dolu göy gözlərini mənə zillədi:

-Mən bunları bilirəm. Deməsən də hiss edirəm. Bir neçə ay müddətinə belə münasibətin yaranması nə deməkdir? Mən də səni sevirəm! Sevirəm bütün varlığımla, ürəyimlə, bədəninin bütün hüceyrələri ilə! Həyatımın, düşüncəmin tərkib hissəsi sənsən, sən! Əzizim!

Heç vaxt unutmayacağam Rozanın bu sözlərini, daha doğrusu, hansı incəliklə dediyini. Bir-birimizə sarılmış vəziyyətdə qaldıq. Nə qədər - bilmirəm. Ürəyin qapısı olsaydı, yəqin, o qapını açıb, Rozani salardım ürəyimin içine.

Həzin səslə zümrüməyə keçdi:

"-Bizi seçirlər, biz seçirik,
Bəzənsə gecikirik..."

-...Mən heç vaxt taleyimdən qaçmağa çalışmadı, - yataqda böyrümə qışılaraq, Roza danışındı, - səni də qismətimə düşən, taleyimə yazılın yazı saýram. Bilirom, sənin həyatını iki ləmişəm, bölmüşəm tən. Hiss edirəm mənim payıma düşən hissə, ən azından, sənə məxsus dünyanan yarısıdır. Günah edirəm! Amma, əzizim, mənə bəxş etdiyin o yarı dünyani qaytarmağa hazırlam. Mənə çox lazım deyil. Ürəyinin bir küncündə balaca bir yer ayırmən üçün. O balaca hissənin sahibəsi qoy mən olum. Mənə bəsdir, bununla mən xoşbəxtəm!

Böyük ehtirasla qucağıma sıxdım. Uzun-uzadı şirin dodaqlarını öpdüm.

-Mən səni necə var, eləcə də, ailəli bir insan tək sevirəm! Mən səninlə özümü xoşbəxt hiss edirəm. Bununla birləşdə, sənin ailəli olduğun status mənim üçün müqəddəsdir! - deyirdi Roza.

Ürəyimdə Rozayla bağlı fərəh, təşəkkür hissələri bir-birinə qarışmışdı. Bununla yanaşı, az qala həsəd edirdim Rozaya. Necə də asan idi Rozaya özünü xoşbəxt hiss etmək! Biz birləşdə nə etsəydik, hara getsəydik, yaşısa düşsəydik, soyuqlarda dursayıdık, Roza oradan yalnız pozitiv anları tapıb çıxarırdı qabağa. Onun hər görüşümüzə, birgə addımımıza arxalanın sevinci məni də sevindirirdi. Onun "mən xoşbəxtəm səninlə!" deməyi mənim öz xoşbəxtliyi-

min dəyərini ikiqat artırırı. Demək, mən ailəli, yaşı 50-ni keçmiş bir insan, məndən asılı olmayan bir kənar kimsəyə xoşbəxtlik götər bilərmışəm!

Alman yazıçısı E.Remarkin məşhur tezisinin doğruluğunu sübut etmişdi Roza: "Məntiqlə düşünmək doğrudur, amma məntiqlə yaşamaq doğru deyil"...

...Mən oyananda saat on olardı. Tez oyanmağa adət etmiş olsam da, səhərə yaxın yatdığını üçün gec durdum. Roza yatırdı. Onu oyatmamaq üçün ehtiyatla durdum, paltarı götürüb çıxdım eyvana. Günləş çıxdan çıxmışdı. Üz tutdum evin qabağında, 40-50 metrlikdə olan talaya. Qonşu evlər çıxdan boş qalmışdı, heç kim yaşamırı. Ona görə də, etrafda sükütü yalnız quşların mahnları pozurdu. Üstündə oturmaq üçün evdən götürdüyüm köhnə paltonu yerə saldım. Bir xeyli talanın dikində oturub quşlara qulaq asdım, göz işlədikcə aşağılarda uzanan Tayqa meşəliyinə baxdım.

Evdən səs gəldi. Roza oynamışdı. Telefonu qoşmuşdu, musiqi səsi gəlirdi. Bir azdan musiqi kəsildi. Yarımçılpaq halda eyvandan bayırı çıxaraq, yün-güllükə yerə atıldı. Saçlarına qızılı rəng verən günəş şüaları altında şəhli otları tapdalayaraq, az qala, uşaq tək atıla-atıla mənə təref, cəmənliyə qaçıdı. Axşamkı gur yağışdan hələ də qurumayan torpaq onun yalın ayaqları üçün yumşaq bir xalçaya çəvrilmişdi. Hündür şəhli otlar sanki, sevinclə özlərini Rozanın yarımcılpaq bədəninə sürtərək çıçəklərini bu gözəlliyyə hədiyyə kimi, qıçlarına, qarnına yapışdırırdı.

Şəhli talanı ceyran cəldliyi ilə keçərək, oturdugum dikdə mənimlə üzbeüz diz üstə çökdü. Keçirdiyi anların xoşbəxtliyi bu hissələrin təsirindən cəhrayı rəngə çalan yanaqlarında oynayırdı. Gözləri sevgi və sevinc hissələri ilə parıldayırdı.

Nəsə demək istədim.

-Hələ heç nə demə. Qoy, insan səsi mane olmasın bu gözəlliyyə...

Dodaqları ilə mane oldu danışmağıma...

Bir an keçdi, quşların mahnı sədaları ilə müşaiyət olunan öpmək prosesi sona çatdı.

-Belə getsə, buradan getmək çətin olacaq! Gözəl təbiət - quşların cəh-cəhi, məşənin həzin səsi, göz işlədikcə uzanan tayqanın şamil etdiyi arxayıncılıq, üstəgəl, qucağıma sığınan çılpaq gözəl! Dünən deyiyimiz cənnət bu deyilmi, məgər? - dedim.

-Lazım gələr, qalariq bu gün də, - dedi Roza, - amma, bir şeyi düz demədin: mən çılpaq yox, yarım çılpaq formadayam.

-Bəlkə, bu qarderob predmetlərini xatırladan iki

kiçicik "nəyisə" də çıxarıb atasan bir qırğığa, flora və fauna ilə yekdil olmaq üçün?

-Elə bilirsən, soyunmaram?

-Bəlkə, kimsə baxır o tayda, tayqadan?

-Qoy baxsınlar, məndən azalmayacaq ki! Bir də ki, bizim zəmanədə çılpaq bədənlə kimisə təəccüb-ləndirmək çətin məsələdir. Buyur, bu da belə! - Roza tam çılpaq qaldı. - Amma, sən də soyunmalısan!

Boyun qaçırmış istəsəm də, alınmadı. Roza cumdu üstümə. Başa düşdüm ki, könüllü soyunmasam, cırılaq, şalvarsız qalacam. Axır, ikimiz də düşdük əcdadımız Adəmlə Həvvənin cənnət bağında düşdükləri formaya. Yerə sərilmüş paltonun üstüne oturduq. Rozanı sıxdım sinəmə.

-Heç olmasa bədənimlə səni gizlədim kənar gözdən!

-Hə, gizlət, əzizim. Qoy quşlar görməsin çılpaq qadını! - dedi Roza.

Qaynar günəş şüaları bizi xumarlandıraqca bütün dünya, ətraf bizzən uzaqlaşır, yerini məhəbbət adlı varlığa təhvıl verirdi. Yalnız quşlar şən cingilti-leri ilə bizim tək olmadığımızı bildirirdilər...

...Oturmuşduq yan-yana. Bir saat qabaqkı geyim formamıza qayıtmışdıq.

-Mən 8-ci sinifdə olanda köcdük buradan. Xoşum gələrdə bu dikin başında oturub uzaqlara baxmağa. Hansısa şeiri deyərdim hündürdən. Səsimi külək uzaqlara aparardı, xəyallarım tək. Qayıda biləydim o ana. Bircə dəqiqəliyi də olsa! Olaydım həmin o qızçıqaz. Atam, anam... - Roza susdu.

Durub sakitcə aralandım. Bir neçə dəqiqəliyi dikiñ etəyinə düşdüm. Çayın soyuq suyunda əl-üzümü yudum. Yuxarı qayıdanda Roza hələ də oturub gözlərini sonsuz uzanan tayqaya zilləmişdi. Doda-qaltı nəsə deyirdi. Sakitcə dayanmışdım, istəmirdim mane olam. Roza düşüncələrində həqiqi mənada dönmüşdü 25 il qabağa. Məni tam unutmuşdu. Bir neçə dəqiqə beləcə keçdi. Gözlərindən arabir yaş gilələri yanaqlarına düşür, diyirlənib sinəsi aşağı enirdi. Nədənsə, istəmədim onun ağlamağını. Yاخınlaşış paltonun bir qırğında oturub:

-8-ci sinif şagirdi Roza ilə tanış olmaq olarmı? - dedim.

Sanki ayıldı, qucağıma sıxlıdı.

-Qaytardın məni oradan! Çok sağ ol, əzizim. Yoxsa hönkürəcəkdir, heç nədən əhvalımız pozulacaqdı...

5

Roza mesaj yazmışdı: "Salam, necəsən?", demək, zəng etmək lazımdır. Belə şərtləşmişdik cox-

dan. Rozanı da, Ruslan adı ilə qeyd etmişdim. Konspirasiya məqsədi ilə.

-Qızılgülümü eşidirəm!

-Gəzintiyə yarım saat qabaq çıxa bilərsən?

-Əlbətdə. Nə olub, xeyir ola?

-Balaca bir tort var. Öz əməyimin məhsuludur. Axşam hazırlamışam, ikimizə həsr olunub. Yarım saat tez çıx, gəl mənim yanımı. Tortu yeyək, sonra gedərik idman normasını verməyə! Kaloriləri xərc-ləməyə.

-Kaloriləri xərc-ləməyə başqa variant da tapa bilərik!

-O səndən asılıdır!

Sadəlik gözəl şeydir...

...Tortu bir saat qabaq yeyib qurtarmışdıq.

-İşimlə əlaqədar zəng etmişdilər. Dörd gün sonra elmi şura baxacaq işimə. Sabaha bilet sıfariş etmişəm! - arxa tərəfində Roza ayaq üstə dayanaraq, boynumu qucaqlamışdı. Çılpaq qollarından öpdüm.

-Dünən heç nə demədin mənə?

-Bu gün zəng ediblər. İndi bildim.

-Özüm aparacağam aeroporta, - dedim, - saat neçədə çıxmaliyiq?

Vaxtı dedi. Uçuş axşam onda idi. 160 km yoldur aeroporta qədər.

Biz hava limanına çatanda uçuş vaxtına hələ iki saatdan çox vardi.

-Bəlkə, çıxbı gedəsən? - dedi Roza, - gecə vaxtı 5-6 saat evdə olmamağın sənin üçün hansıa sözsöhbətə səbəb olmaz ki?

-Yox, arxayın ol. Hər şey dinc yolla həll olunaçaq. Mənim bu gün evə gec gəlməyimin səbəbi bu olacaq: Mən getmişəm qonşu şəhərə. Yük avtomobilimizi yol polisi saxlayıb, sənədlərdə səhvlik var. Onu qaydaya salanacan bir neçə saat keçir.

-Anadan doğulandan bilirdin yalan danışmayı, yoxsa təzə öyrənmisən? - gülə-gülə zarafat etdi

-Qızılgülümü tapandan sonra.

Yola saldım Rozanı. Gündə zəng edirdi, danışır-dıq. Amma, işi barədə nə soruşturдум, "gələrəm, danışarıq!" - deyirdi. Bir neçə gün sonra növbəti zəngində "Sabah gecə filan reys, saat birdə qarşıla!" - dedi.

Gecə yarısı orada idim. Reys geldi.

Gözləmə zalının o başından məni gördü. Əlini yuxarıda yelleşərək, məni gördüyüni və salamlığıni bildirdi. Girəcəyin yanında, divara söykənib mənə tərəf gəlməyini seyr edirdim. Gözəl görünürdü. Əlindəki çantası rəngində olan dikdəbanları, ya-raşlıqliqçıları, belinin nazikliyini xüsusi qeyd edən və çantası rəngində olan enli kəməri. Məgər, bu gö-

zəlliyi qucaqlayıb sinəyə sıxmaqdan özümü saxlaya bilərdimmi!

-Konspirasiya (gizlilik) qanunlarına əməl etməyə çalışsan da, uzaqdan tanımaq olur səni, - dedi. Yəqin, nədənsə gözlərimə taxdığım qara şüşəli ey-nəyə işarə edirdi.

-Salam, Roza gülüm! Şadam səni gördüyüümə, - dedim. Qucaqlaşdıq. Öpməyə qoymadı.

-Dayan, hövsələn olsun, - dedi.

Çantasından antiseptik salfetkalar çıxartdı. Üzüñü-gözünü, dodaqlarını arxayın sildi.

-Bax indi buyura bilərsən, mənim əzizim! Mən sənin ixtiyarında! - dedi və yenidən boynumdan asıldı. Tanış və xoş nərgiz ətiri dodaqların şirinliyinə qarışaraq məni məst etmişdi.

Axır ki, maşına tərəf addımladıq. Qapını açıb, oturmamış, böyük gül dəstəsini arxa oturacaqdan götürüb ona təqdim etdim.

-Oy, necə də gözəldir güllər, əzizim! - deyərək məni qucaqlayıb öpdü.

Aralanıb əlavə etdi:

-Amma, bu güller əgər elmi işin müdafiəsinə həsr olunubsa, tələsmisən. Müdafiəm qaldı gələn dəfəyə! Özüm sənə demədim telefonda.

-Mən gözəl Rozanı qarşılıyıram, elmi dərəcəni yox! Bu buket də başqa bir gülü, Roza gülüünü salamlamaq, "xoşgeldin!" demək üçün hazırlanıb.

Razi halda oturdu maşına.

-Bu gün hansı əfsanəni fikirləşmişən evdəkilər üçün?

-Hə, yaxşı yadına saldın, mənə jurnal gətirdin?

-Əlbəttə! Budur, mənim kağızlarımla bir dəstədə. Qəribə xahiş etmişdin: iki jurnal olsun, fərq etməz adları. Amma, Moskvada dərc olunan olsun!

-Bu iki jurnal bu gecəki aeroport səfərimin izahının əsas süjetidir. Redaksiya göndərib bu jurnalları, mənsə qarşılamalıydım ki, alım onları!

Röza uzun-uzadı güldü bu sözlərimə.

-Ay sizi, kişilər! Nələri düşüne bilirsiniz! Evə qalxan kimi, yazacam kolleksiya dəftərimə. Maraqlıdır, hərdən sənin fantaziyalarını oxumaq.

-Nə qədər yiğmişən o dəftərə mənim düşünmə və kəşv etmə qabiliyyətimin sübutlarını?

-Bilmirəm, çoxdur. Rəfiqələrim oxuyurlar. Gülməli alınır. Onların ərlərinin "janları" bir az başqadır. Əsasən, "balıq tumağa gedirik", "qarajda işimiz var" kimi nağıllardır.

-Aclığın yoxdur ki? - sual etdim.

-Mən yemək istəmirəm. Sən acsan, yəqin, axşam yeməmisən?

-Mən ...acam! - Çiyinlərindən qucaqladım, - da-

xılımdə ac qurd hökm edir, "Rozanı ye!" - deyir.

-Qoy "ac qurd" evə kimi otursun sakit, qərəzsiz.

Axır, çatdıq şəhərə. Mənzilə birlikdə qalxdıq.

...Ayrılanda saat 6-nı ötmüşdü. Ona azacıq da olşa istirahət lazım idi.

6

Görüşmək istəyirdim, zəng etdim.

-Qızıl gülüm haralardadır? - dedim.

-Həyətdəyəm! Buldozer tək buraları eşirəm!

-Yer əkini yazda olur, bu gün isə ilk qar yağib. Tələsməmisən ki?

-Məcburi əkindir. Yaxşı olardı, özünü çatdırıydın köməyə! - dedi Roza.

-Bir hadisə baş verməyib ki? - dedim.

-Ciddi bir şey yoxdur. Uzaqdasan?

-Filan küçəylə gəlirəm.

Üç dəqiqə keçməmiş Rozanın yanındaydım. Maşından düşüncə, gülə-gülə dediklərini eştirdim:

-Bax, gülmə mənə! Mənzilin açarını itmişəm, bir saatdır axtarıram. Kömək edə bilsəydim...

-Əziz gülüm mənim! Haçan görmüsən ki, mən səni görəndə gülmək arzusuna düşüm? Səni görən anda mənim nəbzim çoxalır, sinəmdə ayrı arzular yaranır, səni başqa fonda görməyə çalışıram!

-O hansı fondur, məni görmək istədiyin?

-Təbiətin yaratdığı bəzəksiz, düzəksiz fon. Palatosuz, koftasız fon!

-O fonu yaratmaq çətin deyil. Amma, indi kömək lazımdır. Bax, dayanmışdım burada. Əlimdə də tek açar. Bir qadın və bir kişi xizəkdə oturmuş körpəni qabaqlarında itələyərək, yanından ötürüdlər. Qirağa çökildim ki, onlara yol verim. Girdim qarın içində. Sonra çıxdım qabaqca dayandığım təmizlənmiş yerə. Qayıdanda, artıq, açar əlimdə yox idi.

Qarın qalınlığı iyirmi santimetr olardı. Roza hər yeri qatmışdı bir-birinə. Çətin olacaqdı burada açar axtarmaq.

-Onda, belə edək: sən dur burada, qoru bu sahəni. Mən 10 dəqiqəyə gəlirəm.

-Hara gedirsən? Bəs açar?

-Elə gedirəm "açar axtaran" dalıyca! - zarafat etdim. - Sən boş durma. "Mimino"da sürücü-professoru qışkırdığı kimi qışqır, qoru bu sahəni: "Dost, ya-xınlaşma bura! Burada iz var, iz var!" Əlinə də bir kərpic qırığı götür.

İş yerimdə yemək boşqabı enliyində ortası deşik ağır bir maqnit parçası vardi. Bir metrdə nə vardi - çəkirdi özünə tərəf. Onu götürüb gəldim.

Maqnitin kəndirindən tutub sürüklədim bu sahə-

də o baş-bu başa. Tez-tez qaldırıb təmizləyirdim qardan, zir-zibildən. Beş dəqiqə çəkmədi açar maqnitlə birgə qalxdı yuxarı.

-Sağ ol, əzizim! Qapını sindırmaqdan məni xilas etdin! Ehtiyat açarı var rəfiqəmgildə, onlar da bu saat yoxdurlar evdə. - dedi Roza.

Sonra piçilti ilə, "Bax, indi gedək evə. Hansı fonusu istəsən, yaradaq! Mən canla-başla!" - dedi.

Axır ki, Roza elmi işi müdafiə edərək, fizika-riyaziyyat üzrə elmlər namizədi oldu. Arzusunun bir pilləsinə çatdı Roza. Sevindirici hal idi. Amma, bu sevindirici hadisənin digər tərəfi də var idi. Bu müdafiə məsələsi həm də o demək idi ki, Rozanın köçüb getmək vaxtı uzaqda deyil. Ona həmin institutda yer verəcəkdilər. Danışışq çoxdan olub. Buna görə də Roza öz yaşadıǵı mənzilini də iki ilə yaxın idi ki, satmışdı. Pulunu alıb, göndərmişdi həmin şəhərdə tikilməkdə olan binaların birində yeni mənzil almaq üçün. Burada isə Rozaya məxsus mənzili satın alan onun iş yoldaşı olduğu üçün Rozaya gedənə qədər yaşamağa icazə vermişdi.

7

Rozayla keçən gözəl axşamlarımın, günlərimin sayı artdıqca mənim daxili dünyamın, psixoloji vəziyyətimin dəyişdiyini hiss edirdim. İş yoldaşları, tanış-bilişlər də son vaxtlar ünvanıma tez-tez "göz dəyməsin, sən elə, hey dəyişirsən!" - deyirdilər. Əvvəller həmişə fikirlə göründüyüm üçün belə sözləri bircə dəfə də eşitmək nəsib olmamışdı. İndi, yəqin, əhvalımın kök olmayı, deyib-gülməyimin çıxalmağı diqqətləri cəlb edirdi. Rozaya bu haqqda zarafatla dedim.

-Onda, variant kimi deyim: çalış, məni saxla yanında, qoyma gedim buradan! - Gülə-gülə cavab verdi.

Ölbətdə, zarafat da olsa, gözəl təklif idi. Amma, tanışlığımızın birinci gündən Rozanın dilindən düşməyən planlarını, istəklərini yaxşı bilirdim. Olduqca kədərlə bir səslə:

-Nə müddətdir, mənzilini də satmışan, kirayə qalırsan. Bu bir, ikincisi, sənin gündə səsləndirdiyin arzuları hansı həvəslə dilə gətirdiyini bildiyim üçün səni burada qalmağa sövq etmək çətindir mənə! Yox, Roza! - dedim nədənsə. Hansı güclə dedim bu sözləri, Rozanın məndən ayrılib uzaqlaşmasını? Hərənin bir cür olur axmaqlığı...

-Sağ ol, əzizim! Çətin olacaq sənsiz. Bəlkə də, qayıdır arxaya, sənin yanına qaçıdım! - sözünə ara verərək, gülümsədi. Sıxıldı sinəmə.

-Doğrusu, mən ağlıma gətirmirəm ki, sənin buradan getməyinlə hər şey bitəcək, tükənəcək. Nə olsa da, biz görüşəcəyik! - dedim.

-Belə də olacaq, əzizim! Mənim heç bir şübhəm yoxdur. Axı, tam ayrılığa biz dözə bilmərik və yol vermərik! Nə dərəcədə biri-birimizə bağlılığımızı çox gözəl bilirəm. İki yaşlı və müstəqil həyat tərzi olan insanın aralarında yarada biləcəyi ən gözəl, ən şirin hissələrin, məhəbbətin biz ikimizin aramızda olduğunu gizlətmək mümkün müddət? İndi, sənin hərəkətin səni mənim üçün daha da qiymətli edir. Axı, başqası olsayıdı, məni yüz dillə çalışıb saxlardı yanında.

-Mənim əziz Rozam, bilirsən ki, ürəyimdə, beynimin içində həkk olunubsan. Bilirəm, sonralar nələr düşünəcəm özüm barədə. Amma, sənin arzuların mənim üçün müqəddəsdir, hörmətə layiqdir. Tutaq ki, hansısa arqumentlər tapıldı, səni yoldan eylədim, axı, bir il keçəcək, iki il keçəcək, nə düşünenəksən mənim barəmdə? Peşimanlılıq hissi düşəcək qəlbinə. Mən sənə nələri verə bilerəm burada qalsan? Hətta, hər qadının ön arzusu olan ailə qurmağı belə, mən təklif edə bilmərəm sənə.

-Ailə qurmaq barədə, biz sənilə məsələmizi çoxdan həll etmişik. Mənə ərə getmək lazımlı olsayıdı, indi yüz hoqqadan çıxardım, çalışardım səni yola gətirim. Bax, sualıma cavab ver. Mənim xoşbəxt yaşamağım, sevinməyim kimlərə lazımdır? Üç nəfərə! Birinci mənim özümə, ikinci oğluma, üçüncüsü, sənə! Vəssalam! Bu üçlükdən mən öz xoşbəxtliyimlə, bu günü gənəmə razıyam, mən xoşbəxtəm! Oğlumu götürək, əgər ondan sual etsək, o deyəcək: "Əziz anam, əgər sən özünü xoşbəxt sayırsansa, mən şadam!" Sonra götürək sənin fikrini. Mənə elə gəlir ki, mənim belə halda "xoşbəxtəm!" deməyim ilk növbədə, səni qane etməlidir. Çünkü, bu xoşbəxtliyi ikimiz birlikdə qazanmışıq. Kənarların ünvanıma nəsə deyəcəkləri məni narahat etmir. Mən sənilə xoşbəxtəm, bu isə, ən başlıca məsələdir. Bununla yanaşı, biz real baxmaliyiq həyata: mən bilirəm ki, getməliyəm. Və bili-rəm: biz görüşəcəyik! İmkan düşəcək, mən gələcəyəm. Sənin də mənim yanımı gəlməyin mümkün olacaq.

Sadə arqumentlərlə gözəl danışmağı bilirdi Roza.

Xoşum gəlməyən, daha doğrusu, az qala mənə "od vuran" bəzi ədəbiyyat qəhrəmanları var ki, heç vaxt onlara oxşamaq istəməzdəm. Birisi Qonçarovun "Oblomov" romanında əsl məhəbbəti qiymətləndirə bilməyən, "suya axıdan" Oblomov olub.

İkincisi isə, elə həmin yolu təkrar edən Rudin ("Rudin" romanı, İ. Turgenev) olub. Hər ikisi özlərini əsassız filosof sayağı apararaq, saf sevgini, gözəlliyi, dəlicənə sevməyi bacaran qadın ürəyini də-yərincə anlaya bilməyiblər. Bunları düşünbüb, "ob-lomov"çuluq etdiyimdən utandım. "Bəlkə, dilə tutum, heç yerə getməsin?" - düşündüm. İnanırdım ki, yola gətirə bilərəm. Məni nə qədər sevdiyini bildirdim. Bax, elə, ona görə də onun arzularına qəsd etmək istəmirdim. "Qal!" desəydim özümün öz gözümüzdə, eləcə də əvvəlki sözlərimin qiyməti nə olardı? Bir də, inanırdım ki, bu gediş son deyil.

Roza yenə danişdi:

-Hər gün sənlə görüş vaxtimızı gözləyirdim... Necə də şirin idi gözləmək! Gəncliyimdəki kimi. Gözüm yollarda, ürəyimdə həyacan qarışığı sevinc! Məgər, bu deyilmi xoşbəxtlik? Bu sevincin, fərəhin gücü qarşısında mən günü-gündən gəncləşirdim, bəlkə də uşaqlaşdım. Gözləyirdim ki, sən təəcübə mənə: "sən necə də gənc imişsən, Roza!" - deyəcək din, - Roza gülərək sözünü qurtardı.

-Sənin od yağıdır, səmaya oxşayan göy gözlərini, günü-gündən çazibə gücünü çıxaldan al yanaqlarını, ballaşan dodaqlarını öpdükçə, od püskürrən qaynar vulkanı xatırladan gözəl bədənini hiss etdikcə mən özüm cavanlaşmışam. Mənim bioloji təqvimim öz xronologiyasını gəncliyə istiqamətləndirmişdi. Günü-gündən çıçək açan Rozam, səninlə yanaşı təqvim çıxdan öz əhəmiyyətini itirib mənim üçün.

8

Son həftəmiz ağır keçdi desəm, yumşaq alınar. Mənəvi yük, "axı, biz ayrılıraq" fikri tam almışdı bizi əlinə. Demək olar ki, vaxtimızın hər sutkaya 5-6 saatını çıxmaqla, bir yerdə olduq. Sanki gələcəyin, bizi gözləyən ayrılığın əvəzini bəri başdan çıxmaq istəyirdik.

"Xoşbəxtliyimin son həftəsi!" - adlandırdı Roza son həftəmizi. Tam razı idim bu ifadəylə.

Axır, bu son həftə də sona çatdı.

Budur, hava limanındayıq. Gah ayrılığı reallaşdırın, gah da insanları birləşdirən sirlə, şirin bir məkan. Hava limanı - görüş yeri. Hava limanı - ayrılıq məkanı...

- Əzizim, əlvida! - piçildadı, arxaya döndü.

-Yaxşı yol, Roza, unutma məni, - sakit səslə desəm də, alınmadı. Həyacanımı, qəmli olduğumu gizlədə bilmədim. Roza yaxşıca eşitdi qəmli piçiltimi.

İki addım atdı, ikicə addım da atsaydı, qeydiy-

yat xəttinin arxasında olacaqdı. Dayandı. Qayıdib üstümə cumdu. Göz yaşlarından islanmış dodaqları dodaqlarına yapışdı. Xeyli beləcə qaldıq.

-Mənə çətin olacaq sənsizlik, əziz Rozam! - dedim.

-Mənə də, əzizim!..

Son dəfə vidalaşaraq əlini yellədi. Uzaqlaşdı, əridi, yox oldu. Həyatıma necə gəlməmişdə, eləcə də getdi.

Düşündüm ki, hökmən hər ayda bir-iki dəfə gələcəyəm hava limanına. Gələn təyyarələri qarşılıyacağam. Birdən möcüzə baş verə...

...Havada kiçik nöqtəyə dönən təyyarənin daliyca nə qədər baxdığını deyə bilmərəm. Axır, yadıma düşdü ki, maşına minib evə qayıtməq lazımdır. "Bəli, nə olar? Getdi Roza, yaxşı yol! Həyatı uğurlu osun! Bu gün üçün qurtardı səhbət!" Özümüzü sakitləşdirmək üçün: "...Biz hökmən görüçəcəyik" - düşündüm. Yəqin ki, bu sözlərlə ürəyimi, düşüncəmi, şüurumu sakitləşdirmək, reallığa qaytarmaq istəyirdim.

Telefonuma mesaj gəldi: "Əzizim! Sevirəm, sevəcəyəm! Sənə bu sevgim həyatının sonuna qədər mənimlə olacaq, son nəfəsimə qədər!"

Üz tutdum 300 m aralı saxladığım maşına tərəf. Nədənsə addımlarım çətin atılır. Elə bil, gündə 5-6 km qaçan mən deyiləm. Birdən, mən başa düşdüm yorğunluğunun səbəbini: mən qayıtdım son illərdə unutduğum yaşıma.

Ömrüm, bədənim, şüurum son 5-10 dəqiqə ərzində haradasa, 10-15 il sıçrayış edərək, gəlib qanuni öz 56 yaşımin üstündə dayandı. Yarım saat qabaq, dünən, bir il qabaq mən ilişib qalmışdım gözəl gəncliyin son mərhələsini xatırladan bir dövrdə, uzağı, 35-40 yaşlı idim, Roza ilə həmyaşid idim. Hətta, bəzən ikimiz də, daha da arxaya qayıdırıq, 20-25 yaşa! Daha qayıda bilməyəcəm o yaşıma. Təkrar olunmayacaq o qayıdış! Artıq, 56 yaş yenə tutdu yaxamdan, bir daha buraxan deyil.

Bunu dəqiq başa düşdüm.

Gecə qaranlığında yanınca saysız-hesabsız yol fənərlərinin işığı ətrafa xüsusi gözəllik versə də, görmürəm bu gözəlliyyi. Yeridikcə, çevrilib arxaya baxıram, ilk dəfə parkda Pozanı axtardığım gün kimi. Ürəyim şüurumun düşünmədiyi ümüdlərlə piçildiyir: "Bəlkə minməyib Roza təyyarəyə, bəlkə, arxamca gəlir Roza?!" Sonra başımı qaldırıb göyləri cil-çırığa döndərən ulduzlara baxıram.

Haradasa, oralarda balaca bir nöqtə var, saatda 1000 km məndən əks tərəfə hərəkət edən, Rozanı məndən uzaqlaşdırın nöqtə...

BİR İYUN - BEYNƏLXALQ UŞAQ GÜNÜDÜR!

Baba şairlər heç vaxt nəvələrini unutmaz, ən gözəl şeirlərini nəvələri üçün yazarlar. Müasir Azərbaycan Ədəbiyyatının sevimli şairlərindən olan İBRAHİM YUSİFOĞLU nəvələr üçün bir boxça şeir göndərib jurnalımızın poqtuna. Biz də onları balaca oxucularımızın hüzuruna çıxardırıq. Buyurun, sevə-sevə oxuyun!

İBRAHİM YUSİFOĞLU

ARABA

Yoldan çıxın:
-ba-ba-ba...
Yola çıxıb
a-ra-ba.
Sürəti
at surəti,
Sükanısa
cıloddu.
Cıloddan
bərk-bərk tutan
Od parçası
Bıloddu.
Bılov çekir
yüyəni,
Boylanır
sağ-soluna.
Arabani
döndərir
Bir an bostan
yoluna.
Bu yolla
gedə bilməz
Nə "Mersedes",
nə də "CİP".
Ancaq bizim
araba
Öz yolunu
düz seçib.
Neçə çuxur,
gölməçə,
Qarşısına
çıxsa da,

Asanlıqla
adlayır,
Bu yollardan
araba.
Təkərlərin
tak-tuku,
Səs salsa da
dörd yana,
Arabamız
yetişir,
göz oxşayan
bostana.
Sıqnal verir:
-ba - ba - ba...
-Ay uşaqlar,
tez dərin,
Qovun, qarpız,
şamama.
Qovunlar
əzilər ha...
Bircə-bircə
bələyin
Arabada
samana.
...Tutan kimi
yükünü,
Yola çıxır
araba.
Sıqnal verir:
-ba-ba-ba...
-Aparırıq
sovqatı,
Bağçada
uşaqlara!

AYNA

Bu şirindil, gül bala,
Mehriban qız Aynadı.
Əlləriylə tutduğu
Balaca bir aynadı.

Ayna aynaya baxcaq,
Qanı yaman qaynadı.
Aynadakı qız ilə
Deyib-gülüb, oynadı!

DÜŞ GƏL YERƏ, GÜLƏŞƏK

Araz deyir: -Ay Günəş,
İşığın aşış-daşır.
Sənə baxa bilmirəm,
Gözlərim bərk qamaşır.

Qaçış çıxmışan göye,
Cığallığından əl cək.
Əgər məndən qorxmursan,
Düş gəl yerə, güləşək!

QARIŞQALAR

Yuvaları öündə ,
Qarışqalar qaynayırlar.
Toxunmayın onlara,
Bir-biriylə oynayırlar.

Hücum vaxtı xırmana,
Düzülürlər sıraya.
Buğda dənələrini,
Tez alırlar araya.

Yolda hansi yorulsa,
Köməyinə çatırlar.
Mənzilə yetənəcən,
Lap qan-tərə batırlar.

Qış uzunu havalar,
Şaxta olsun, ya da qar,
Yeməyin azlığından,
Qorxmayır qarışqalar!

TUT AGACI

Tut ağacı, tutlara de,
Yenə dava başlamasıń.
Mən kölgəndə uzanmışam
Məni üstən daşlamasıń.
Təzə köynək geyinmişəm,
Üst-başımı yaşlamasıń!

ÇAYDAN

Qazın üstündə çaydan,
Özünü bərk saxladı.
Alovlar qəzəblənib,
Onu yaman dağladı.
Yazlıq çaydan dözməyib,
Hönkür-hönkür ağıladı!

ÇIRAQ

Çıraq yanır bayaqdan,
İşığını az salır.
Nəsə olub cırağı,
Yamancana sozalır.

Akif dedi: -Bilirəm,
Əlacını cox asan.
Gərək onun astaca,
Qulağını burasan.

ALMA NEYNİR ALMANI

Babanın götirdiyi,
Boğça dolu almadi.
Almaya alma verdi,
Alma alma almadi.

Alma dedi: -almaram.
Almani, baba canı.
Mənim özüm almayam,
Alma neynir almani!

ULDUZLAR YERƏ YAĞIR

-Babacan, ay babacan,
Nənəni də tez çağır.
Göydə olan ulduzlar,
Qar olub yerə yağır.

ULU DAĞLARIN

Şış qayaları
Göyləri qucar.
Zirvələrində
Qartallar uçar -
Sərt, əzəmətli
Ulu dağların

Gədiklərində
Dənər qar saxlar.
Ətəklərində
Buludlar çağlar -
Dupdur, bumbuz
Sulu dağların

Öz donlarını
Buluddan seçər.
Qorxunc keçiddən,
Aşırımdan keçər -
Cığırı, izi,
Yolu dağların

Dağ lalasını
Külək qoxlayar.
Bal, armud dadın,
Ayı yoxlayar -

Barla, bəhərlə
Dolu dağların

Pələng nərəsi
Qəlbləri dağlar.
Ceyranlar hürkər,
Cüyürlər ağlar -
Səngərə dönər
Kolu dağların.

Yayda qoynuna
Qonaqlar gələr.
Çadırlar qurub
Burda dincələr -
Meşədi sağı,
Solu dağların.

Görünməz gözə,
Ucu-bucağı.
Gəzsən qurtarmaz
Yaxın-uzağı -
Uzanıb gedər
Qolu dağların

05.01.2020

GÖY YERƏ ZƏNG EYLƏYİR

Hava yaman tutulub,
Şimşek hay-küy eyləyir.
Topa-topa buludlar
Yerə yağış ələyir.
Baxıb yağan yağışa,
Uşaqlar söz söyləyir;
İlkin deyir: -Bu yağış
Yeri lap dəng eyləyir.
Toğrul deyir: -Damcılar
Bax, yerlə cəng eyləyir.
Araz deyir: -Uşaqlar
Göy Yerə zəng eyləyir.

KÜLƏK APARDI

-Aysun əlində
Şarların vardi.
-Baba, şarları
Külək apardı.

-Aysun, bəs sənin
Güllərin hanı?
-Külək apardı,
Babanın canı.

-Aysun, telindən
Bantı kim açdı?
-Bantımı külək
Açıdı və qaçıdı.

-Aysun, heybəndə
Bu nar nə nardı?
-Baba budaqdan
Külək qopardı.

-Aysun, sən sabah
Bəs nə edəssən?
Bağcaya şarsız
Bantsız gedəssən?

İstədim alam
Sənə bant, şarı.
Əlimdən pulu
Külək apardı.

"SEYTAN BALA"

Babamın dəcəl
Quzusu vardi.
Rəngi elə bil
Ağappaq qardı.
Yaman dəcəldi,
Yaman bəladı.
Hələ adı da
"Şeytan bala"di.
Səslədim mən də,
Gəlmədi quzu.
Göstərdim ona
Bir ovuc duzu.
Yanıma qaçıdı,
Xoş görkəm aldı.
Əlimdən öpdü,
Duzu yaladı.

ÇAQQALA

Budaqlardan sallanan,
Çaqqaladı, çaqqala.
Bir cib yiğdim yeməyə,
Babam dedi: -dur, bala!

Əgər yesən çaqqala,
Dodaqların bütürər.
Dişlərin bərk qamaşar,
Göz yaşlarının süzlər.

Günəşdən nur əməcək,
Morlananda çaqqala,
Yamanca xoş gələcək,
Uşağı, aqsaqqala.

ÜZƏRRİK

Ay üzərrik, üzərrik,
Sizi koldan üzərik.
Boyunbağı eyləyib,
Sinəmizə düzərik!

QUMRUDU

-Budağa qonub baxan,
O quş necə yumrudu.
-Tanımadın, ay Araz,
Onun adı Qumrudu.

GÜNƏBAXAN

Günəbaxan, günəbaxan,
Ay özünü günə yaxan.
Quşlar səni dənləyəcək,
Açıq qalıb axı yaxan.

POLİS ƏMI

Polis əmiyə baxın,
Hamı keçiddən keçir,
Təkcə yolda o qalır.
Küçənin ortasında
Özü də ki fit çalır.

NAR ÇİÇƏYİ

Hər ağacın, hər kolun.
Özünün var çiçəyi.
Mənə daha xoş gəlir,
Bağçada nar çiçəyi.

Kolların budaqları,
Al-qırmızı bələnib.
Çiçəklərin üstünə
Mirvari şəh ələnib.

Günəşdən nur əmərək,
Onlar bara dolacaq.
Çiçəklərim payızda
Gulöyşə nar olacaq.

KÜFTƏ

-Uşaqlar, bişirdiyim,
Yumru, yumru kündədi.
Kim adını tez desə,
Biri ona müftədi.

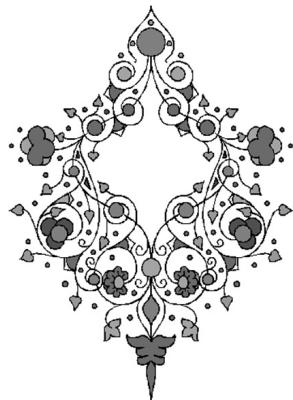
Səttar dedi: -Ay nənə,
Mən deyim adı nədi.
İyindən bilirəm ki,
Bişirdiyin küftədi.

ƏRİŞTƏ

-O hansı yeməkdi ki,
Un ələkdən ələnir.
Sonrasa xəmir olur
Balaca kündələnir.

Bu balaca kündələr,
Oxlovla ovxalanır.
Doğram-doğram doğranıb,
Sonra ipdən sallanır.

Hələ onu bişirmək,
Tələb edir səriştə.
Aymir deyir: - Ay nənə,
Əriştədi, əriştə!

"İRƏVANDA XAL QALMADI..."

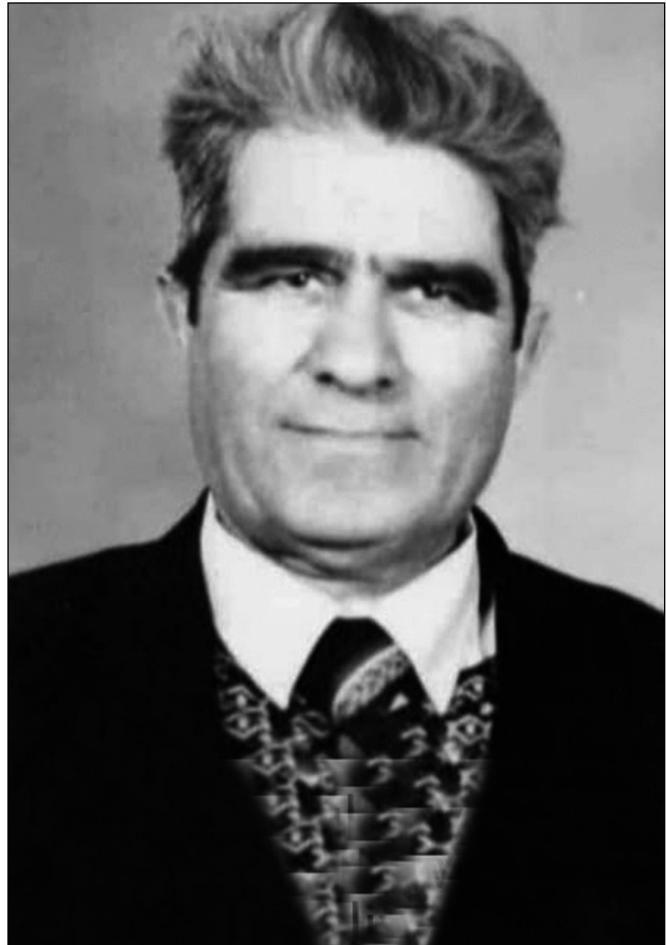
(esse)

*Sevimli orta
məktəb müəllimim
Əli Quliyevin xatırəsinə*

Hardan eşitmışdı, kimdən duymuşdu bu nəğməni ilk dəfə... Soruşsaydın bilməzdi heç özü də. Bir şey məlum idi ki, eşidən kimi də sevmişdi. Uşaq anasını, igid sonasını sevdiyi kimi... Bu idi ən doğrusu, ən düzü də... Ən əsası isə bu idi ki... qoyun-quzu da-lınca süründüyü zaman, bu mahnının ecazkar ahənginə büründüyü zaman çubuq atı əlində, bu mahnı da dilində sevə-sevə xəlvət-xəlvət oxuyardı yaman, könlünə çələng toxuyardı yaman...

"Irəvanda xal qalmadı..."

Hər oxuduqca da gözlərində düyünlənən iki damla qəhəri silə-silə, qəlbindəki şəkər-şəkər duyğuları çevrilərdi selə... O anda kim-səni görməzdi gözləri. Təkcə öz qəlbini deyil, onu gizlin-gizlin dirləyən uşaqlıq dostlarının da qəlbini isidərdi çatdığı közləri... Uşاقlar acıydılar ona, hər dəfə deyərdilər yana-yana... "Ay ağıldan kəm, səndə ki var bu cür səs, onu gizlətməyin boşuna, əbəs... Orda-burda, toyda-zadda oxu ki, qoy, bilsin hər kəs... Bu səni çıxara bir yana, bəlkə... Niyə ayaq atmır-san ki, bu ilkə?..."

"Irəvanda xal qalmadı..."

Hər kəs onun səsi olduğunu biləndən sonra, hər şənlikdə, hər toyda başa çəkdilər onu. Oxudu sevə-sevə, canı dildən, hər fürsəti vermədən əldən. Kəndin o başında oxuyanda, bu biri başında eşidilərdi səsi, ünү... Oxudu səsi gəldikcə hər şənlikdə, toyda... Çalışdı səsi ilə insanlara versin bir fayda... Sevincindən siğmadı kəndə-kəsəyə. Hər kəs onu öpdü, oxşadı öz balası kimi min bir dillə səvələyə səvələyə...

"Irəvanda xal qalmadı..."

Irəvanda xal qalmasa da, arzuları ürəyində qaldı... Qəfil başlayan Böyük Vətən müharibəsi, 41-45-in savaşı onun arzularını qoydu ürəyində. Hər yerə vəlvələ saldı. Nəçə-neçə kənd oğulları yollandılar cəbhəyə, "Vətən" deyə-deyə... Gözləri yaşlı qaldı ana-bacılar, hər yerdə başladı sonsuz ağrıacular... Nəgməsi susdu dodağında... Necə oxusun ki, qan-qada ucalındı Vətən torpağında...

Orta məktəbi qurtaran kimi, yaşı düşməsə də, cəbhəyə apardılar onu da... Üç il səngərlərdə qoydu can, ölümlə üzləşə-üzləşə hər an... Ağır yara alsa da, qalib bir əsgər kimi döndü geri... Yenə də hər məclisdə oldu özəl yeri... sonunda.

"Irəvanda xal qalmadı"

Kolxozda ona iş verdilər. Ailə qurdı. Həyatında dəyişdi gərdi. Kolxoz komsomol təşkilatının katibi kimi rayona saldı səs-səda... Raykom komsomola apardılar... Ali təhsili olmaya-olmaya bir müddət Şərur Rayon Komsomol komitəsinin birinci katibi, sonra isə rayon partiya komitəsində ümumi şöbənin müdürü vəsifəsində işlədi. Və nəhayət öz günahı üzündən vəzifə karьерasına son veriləndən sonra, ali təhsil düşdü yadına. Bu işdə xeyirxah insanlar yetdi onun dadına... Irəvan Dövlət Azərbaycan Pedaqoji İnstytutunun filologiya fakültəsinə daxil oldu.

"Irəvanda xal qalmadı"

Bu ali təhsil ocağında təhsil ala-ala, onun ictimai həyatında da fəal iştirak etdi. Çallışıl böyük bir şövqlə, gənclik həvəsiylə, könülləri fəth etdi neçə-neçə ülfətli nəgməsiylə.... O təhsil illərində Bakıdan

Irəvana qastrola gələn ölməz ustad Şövkət Ələkbərova, Əbülfət Əliyev, Tükəzban İsmayılova, Əlibaba Məmmədov kimi böyük sənətkarlarımlzla birgə eyni səhnəni bölüşdü... Hətta o sənatkarları kəndimizə gətirib evində ağırladı. Bəxtinə gün düşdü, kimsənin bəxtinə düşməyən gün... Onu Bakıya dəvət etdilər. O isə söz versə də əməl etmədi sözünə, bir qazan su tökdü şölənən közünə...

O, ailəsindəki problemlərə görə, kənddə qalası oldu sinəsini hər əzaba gərə-gərə... Bir müəllim kimi qalan ömrünü həsr etdi gül ballalara, yaşamı boyu Irəvanda qoyub gəldiyi xoş xatirələrə dala-dala... Gah siravi müəllim, gah dərs hissə müdürü, gah da məktəb direktoru kimi... Nəgməsi dilindən düşmədən davam etdi ömrünün yarpaq tökümü....

"Irəvanda xal qalmadı..."

O ülvi səs sahibi həyatında bu mahnımı oxudu təkcə? Xeyr! O, muğamlarımızla, xalq mahnılarımla yanaşı, bəstəkar mahnılarımızın da gözəl ifaçısı idi. Böyük nakam şairimiz Mikayıl Müşfiqin sözlərinə yazılmış nəgmələr daha şirin səslənərdi onun avazında. Lakin dünən də, bu gün də, sabah da hər kəs onu daha çox "Irəvanda xal qalmadı" mahnısı ilə tanıyıb, xatırlayıb, xatırlayır, xatırlayacaq da. Elə bu ilk mahnısı ilə də sevənlərinin qəlbində yaşayıb, yaşayır və daima yaşayacaq da...

29-30 yanvar 2021-ci il

ƏLƏSGƏR TALIBOĞLU
Şair-publisist,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü
Məmməd Araz mükafati laureati

ƏBÜLFƏZ ÜLVİ

HƏRDƏN DÜŞÜNÜRƏM

(ECAZKAR SƏSİ İLƏ ÜRƏKLƏRİ FƏTH EDƏ
BİLƏN HÜSNİYYƏ İSMAYILLİYA)

Hüsniyə xanımın səsinə əhsən,
Bu səs qucaq açıb kamana, tara.
Bu elə bir səsdır Müşfiq demişkən,
Yolçunu yolundan edir avara.

Edir təbiət də onun bəhsini,
Bəlkə söyləməsi bir az ayıbdı.
Mənə elə gəlir bülbüл səsuni,
Hüsniyə xanımdan oğurlayıbdır.

Elə bil bu səsdə dəniz eşqi var.
Qoymaz bir kəlməni ahdan inləyət.
Ondan şahə qalxır bəlkə dalğalar,
Bu gözəl xanımın səsin dinləyə.

Ay da bu insanın düşür məstинə,
Sanki günəşün də marağın artır,
Mənə elə gəlir bu qız səsinə
Elə onların da ruhunu qatır.

Bu kəsin səsinin heyranıyam mən,
Qəlbində min saray əzəməti var.
Hərdən düşünürəm, deyirəm görən,
Köçüb bu sarayda yaşamaq olar?

12.03.2021

ANLAMADI

(Bir yaxın dostumun həyat səhifələrindən)

Sevdiyim gözələ xoş həyat verdim,
Sandı alovumu qor, anlamadı.
Qanımdan bəslənən üç övlad verdim,
Zalim bu barı da, bar anlamadı.

Görəsən, o nəyə şəkk eləmişdi?
Həsrəti sevdaya həkk eləmişdi.
Bilmirəm, ya huşu tərk eləmişdi,
Ya gözü olmuşdu kor, anlamadı.

Hicranın adına qaldırdı badə,
Bilmirəm hiss öldü onda, iradə?
Yəni bu qədərmi bilmədi nədə,
Fərqlənir nor ilə şor, anlamadı.

Aldı neyim vardı, çəkdi əlini,
Sanki bunda gördü işin həllini.
Anladı sərvətin, malin dilini,
Həya anlamadı, ar anlamadı.

Söndürdü ocaqda o son közü də,
Həyadan abırdan qaçıdı üzü də,
Özünə qurduğu toru özü də,
Bilmədi nə tordu, tor anlamadı

Uçurdu, məhv etdi o son himi də,
Qırkı eşq himnini çalan simi də,
Hətta ən şüursuz canlı kimi də,
Nədir eşq, nədir hiss, yar anlamadı.

Sevgi yox, gəzdirir bəs nə bağrında?
Bir yol mən tərəfə baxmir oğrun da,
Belə bir nəticə çıxır ağlında,
Yəqin çatmamazlıq var, anlamadı.

06.03.2021.

NECƏ TƏBIƏTİ QINAMAYIM MƏN

Baxışdıq, mən yaşlı, sən cavan, quzum,
Sandım məhvərimdən qopacağam mən.
Elə itirdim ki, özümü özüm,
İndi, necə onu tapacağam mən?

Bilmədim baxışı nə təhər çözüm,
Bilmədim təsəlli idı, ya tənə.
Elə dikilmişdi üzümə gözün,
Bəlkə yandı-qındı verirdin mənə?

Düzddürmü məhəbbət budağın əyəm,
Bu günah boyumdan ucadır, axı.
Qorxuram mən sənə ürəyim deyəm.
Sən gəncən, ürəyim qocadır, axı.

Necə təbiəti qınamayım mən,
Qara saçlarımı o məndən aldı.
Sənin gəncliyini elə bil qəsdən,
Mənim qocalaşan vaxtımı saldı.

Vaxtında gələrdin dünyaya bu tərz,
Yaşamaq çətindir Rəbb deməyəni.
İndi atsan məni, heç qurd da yeməz,
Canım, sən neynirsən qurd yeməyəni?

Bilmirəm nə işdir, bilmirəm nə iş,
Baş açınır bu işdən beç cür fələk də.
Sevgi çörəkdən də müqəddəs imiş,
Çörək odda bişir, sevgi ürəkdə.

Eşqin andırırsa da yaz naxışını,
Görənlər bu halı nə sayaq yozar?
Sən Allah, ehmalca çək baxışını,
Tələsik çəkərsən, üzümü clzar.

05.04.2021

XƏYALƏ HƏKİM

*İnsanların sağlamlığının keşiyində duran,
Xalqının həkim qızı, Naxçıvan
MR Ə.Əliyev adına Mərkəzi Uşaq
Xəstəxanasının həkimi Xəyalə Quliyevaya*

Eşq olsun xalqımın həkim qızına,
Niyyəti kərəmdir Xəyalə həkim.
İnsana dərd verən dərdin özünə,
Dərd yazan qələmdir Xəyalə həkim.

Bənzəyir gözəllik naxışlarına,
Yol verməz qəm, nisgil yağışlarına,
Ümidsiz xəstənin baxışlarına,
Mil deyil, məlhəmdir Xəyalə həkim.

Elə bil sərr vardır, sərr addımında,
Sanki xoşhal olur yer, addımında,
Haqqızlı yol getməz, hər addımında,
Haqq ilə bahəmdir Xəyalə həkim.

Yol verməz qəlb vursun ələm içində,
Qoymaz ölüşgəsin göz nəm içində,
İşə bax, bu boyda aləm içində,
Özü bir aləmdir Xəyalə həkim.

Xülasə, söndürmür, yandırır şamı,
Düşdü Ülviyə də həkim ilhamı,
Məhrəm ola bilməz hamiya hamı,
Hamıya məhrəmdir Xəyalə həkim.

01.01.2021

QADIN

Elə müqəddəsdir, billurdur, əsla,
Ulu Tanrıya da xoş olur qadın.
Belə söyləyərdim ömür göz olsa,
O gözün üstündə qaş olur qadın.

Şux olur, ruh alır mehrin təkindən,
Sevgisi boylanır, baxır içindən.
O zaman soluxur, solur kökündən,
Nə vaxt xəyanətə tuş olur qadın.

Onlarla davranır fələk də kövrək,
Heç belə olmayıb mələk də kövrək.
Ürək də kövrəkdir, dilək də kövrək,
Bircə iradəsi daş olur qadın.

Çekir mətanətlə elin qəm yükün,
Hazırda saxlayır gözdə nəm yükün,
Deyərdim tək elə bu məslək üçün,
Bütün yaranışdan baş olur qadın.

Ədəbi, ərkanı kiçilmir, Allah,
Naməhrəm boyuna biçilmir, Allah,
Şərbət tək hər kəsə içllmir, Allah,
Təkcə məhrəminə nuş olur qadın.

14.09.2020

MÜƏMMALAR

Dünyada nə qədər müəmmalar var,
Hərdən dost da səndən dönüb, yan keçir.
Yolçunu yolundan saxlamaq olar,
Dəmirdən sədd çəksən vaxt, zaman keçir.

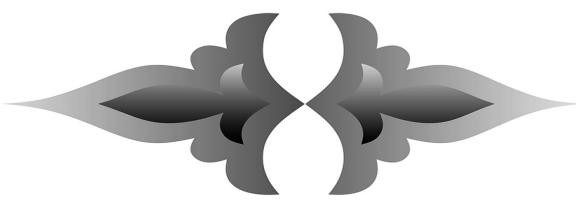
Bahar gül gətirir, xəzan saraldır,
Tərslik yolu azır, izi daraldır,
Başdan bir yekə söz qanı qaradır,
Adı bir gülüşlə həyacan keçir.

Bülbül nəğmə deyir, Bəyquş ulayır,
Namərd mərd işinə başın bulayır,
Görürsən dil ötür, meydan sulayır,
Cəzanın əlinə, amma can keçir.

Haramı sevəni haram yallayıır,
Şər buynuz çıxarıır, qəlbi xallayıır,
Canını verdiyin burnun sallayıır,
Bilmirsən aradan nə duman keçir.

Ülvi bu dünyamı sevir, pisləmir,
İşə bax, yansa da günəş, hisləmir,
Ürək qan axmasın heç vaxt istəmir,
Amma öz içindən daim qan keçir.

12.03.2021

ZAREMA ƏLİYEVA

ZƏNCİROTU

Atamın əziz xatirəsinə həsr edirəm

(hekayə)

Sona qızlar bulağından elə bil indicə su içib yeni-yetməlik dövrünə qədəm qoymuşdu. Onun on üç yaşı var idi. Qarabuğdayı bənizi, şəvə kimi qara cod saçları göz oxşayırırdı. Ömrünün bu çağrı, öz izlərini onun yenicə xallanmağa başlamış üz dərisində nahamarlıqlarla, kələ-kötürlüklərlə özünü göstərirdi.

Kitab oxumağı çox sevirdi. Az bir zamanda Mərkəzi kitabxananın ən sevimli üzvlərindən birinə çevrilmişdi. Onun şəkli kitabxananın fəal üzvlərindən ibarət ləvhədən asılmışdı. Mütaliə onun həyatının aynılmasız hissəsi idi. Kitab oxuma həvəsi, özünün dediyinə görə, ona genetik kodlar vasitəsilə atasından keçmişdi. Sonanın ilk müəllimi də elə atası olmuşdu. İxtisasca mühəndis olmasına baxmayaraq qızı Sona üçün müəllimlik etmişdi. İlk hərfləri, "ata", "ana" sözlərini yazmağı atası öyrətmışdı ona. Sona kiçik yaşlarında atası üçün belə bir kiçik şeir də yazmışdı:

*Mənim mühəndis atam,
Həm də mənim müəllimim.
Öyrədir hərfləri,
Ata, ana sözlərin.*

Atası hər gün onun dərsləri ilə maraqlanır, sual-cavab edirdi. Sonanın sualları arasını heç vaxt yormurdu. Əksinə, onu çox sevindirdi. Çalışırkı ki, qızının verdidiyi sualları ətraflı cavablandırırsın. Həmişə qızına oxumağı, bilik əldə etməyin vacibliyini deyirdi. "Qızım, əgər gələcəkdə dostlarının, tanışlarının yanında susub qalmaq istəmirsənsə, çoxlu kitab oxu. Onlar dünyadan, tarixdən, coğrafiyadan, ədəbiyyatdan danışanda sənin də mövzu ilə bağlı danışmaq üçün biliyin olsun. Sonuncu peygəmbərimiz olan Məhəmməd peygəmbərin belə bir sözü var. O, deyirdi: "Beşikdən qəbir

Zarema Əlibala qızı Əliyeva 21 mart 1986-ci il tarixdə, ilin ən xoş günündə Azər elinin şəhər etdiyi Bahar bayramında Azərbaycanın qədim və ecazkar təbiəti ilə qonaqlarını heyran qoyan guşəsi olan İsmayılli rayonunda dünyaya gəlib. 1992-ci ildə Eldar Məmmədov adına 3 sayılı tam orta məktəbin birinci sinifinə daxil olub. 2003-cü ildə həmin məktəbin on birinci sinifini bitirib. 2004-cü ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsinin fransız dili və ədəbiyyatı ixtisasına qəbul olub. 2008-ci ildə universitetin bakalavr pilləsini bitirib.

Ailəlidir, iki övlad anasıdır. Yaradıcılıqla məşğuldur, əsasən maraqlı hekayələr müəllifi kimi tanınır. Özünün qeyd etdiyinə görə yazdığı hekayələri əsasən, atasına və oğluna həsr edir.

"Zəncirotu" Zarema Əliyevanın "Xəzən" jurnalında çap olunan üçüncü hekayəsidir.

evinə kimi oxuyun!" Harda kiçik bir qəzet parçası, kitab vərəqi gördün, onu da götür, oxu. Ordan da bilik əldə etməyə çalış, heç vaxt peşiman olmazsan..."

Sonanın il ərzində məktəbdə istifadə etdiyi dəftərləri atası toplayırdı. Onları öz iş otağında saxlayırdı. Sona bədii ədəbiyyatla yanaşı tibbə aid kitabları oxumağı da çox sevirdi. Düzdü, hələ orta məktəbdə kimya dərsini keçmirdilər. Ona görə elmi dildə yazılmış kimya kitablarını oxuyub anlamaqda çətinlik çəkirdi. Atasının əmisi oğlu təbabəbələ məşğul olurdu. O, xəstələri bitkilər vasitəsilə müalicə edirdi.

Günlərin bir günü Sona Fərman əmidən təbabətə dair kitablar alıb oxumağa başladı. O kitablardan hər bir bitkinin müalicəvi əhəmiyyəti olduğunu öyrənirdi. Əvvəllər heç də bitki və otlara fikir verməyən Sonra kitabları oxuduqdan sonra: "Aman Allahım, əczaxana

bizim ayağımızın altındadır ki..." deyirdi.

Böyük vaxtlarında rəfiqələri ilə birlikdə çobanyastığı, oymadərən, qırxbuğum, şalfey kimi dərman bitkiləri toplamağa gedirdi. Onları götürüb evdə qurudub saxlayırdı. Lazım olanda tibbi dərman kimi istifadə edirdilər.

Təbabit, bitkilər aləmi artıq Sonanı ovsunlamışdı. Getdikcə onun düşüncələri dəyişirdi. Müəllimə olmaq fikrindən daşınmışdı. Savadlı həkim olmaq üçün hər gün səylə və inamla çalışırdı.

Bir gün Sona məktəbdən gələndə atasını evdə gördü. Atası, adətən, bu vaxtlarda evdə olmurdu. O, atanını görüb çox sevindi. Lakin atanının solmuş, xəstəhal bənizini görüb çox təccübəldi. Boynunu qucaqlayıb üzündən öpdü.

-Ata, sənə nə olubbb? Rəngin çox solub, xəstələnmisən? İsdən də tez gəlmisən... - dedi.

-Hə, qızım, bir az özümü narahat hiss edirəm bu gün. Ona görə də işdən icazə alıb gəldim.

Bir neçə gün Sonanın atası evdə qaldı, işə getmədi. Amma halı heç yaxşılaşmırırdı.

Sonanın və bibisinin təkidi ilə atası müayinə olunmaq üçün həkimə getdi. Rayon xəstəxanasında müayinə üçün bəzi lazımlı tibbi ləvazimatlar olmadığından ona Bakıya gedib müayinə olunması dedilər. Bakı sözünü eşidən ata duruxub qaldı.

-Məncə, siz məndən nə isə gizlədirsiniz. - deyə təccübünü bürüzə verdi. - Burada kifayət qədər tibbi avadanlıqlar var, müayinə olunmaq üçün... İndi mənə deyirsiniz Bakıya gedim?

Doğrudan da, əsaslı şübhələr yaranmışdı. Həkimlər onda ciddi bir xəstəlik olduğundan şübhələnmışdır. Onu birbaşa üzünə demək istəmirdilər.

Müayinə edən həkim yalnız bircə kəlmə dedi:

-Gedin Bakıya, zaman itirmədən müayinə olunub, müalicə alın.

Sonanın atası beyni dumanlı halda evə qayıtdı. Sona heç bir şey olmamış kimi sevincək atanını qarşılıdı.

-Nə oldu, ata, nə dedilər?

-Heç nə, qızım, hər şey yaxşıdır. Həkimlər dedi ki, ciddi bir şey yoxdu. Bir-iki günə ötüb keçəcək hər şey. - Atası dilucu cavab verdi.

-Nə yaxşı, atacan, çox şükür. Otur, sənə isti çay gətirim. - Sona dedi.

Bir neçə dəqiqədən sonra Sona atası ilə birlikdə oturub çay içə-icə diqqətlə onun gözlərinə baxdı. Atasının gözlərinin dərinliklərində və üz çizgilərində kədərin gizləndiyini hiss etdi. Hiss etdi ki, atası ondan nə isə gizlədir. Daha heç nə demədi.

Günbəgün Sonanın atanının vəziyyəti pisləşirdi.

Nəhayət, buna dözməyən Sona dilə gəldi:

-Ata, yalvarıram, gəl, Bakıya, yaxşı bir xəstəxanaya gedək. Orda səni müayinə edib müalicə yazsınlar. Səni belə görəndə mənim qəlbim parçalanır. Axı mənim səndən başqa kimim var? Yalvarıram, ata.

Sonanın bu sözləri atasını çox kövrəltdi.

-Qızım, paytaxta, xəstəxanaya getməyi müayinə olunmağa getdiyim gün həkimlər mənə demişdilər. Mənə bəzi tibbi avadanlıqların çatışmazlığını bildirdilər. Guya ki, tibbi avadanlıqla görə paytaxt xəstəxanalarının birində müayinə olunmalıyam. Düzü, mənə paytaxta gedin deyəndə içim şübhə ilə doldu. Fikirləşdim ki, ciddi heç bir problemim yoxdu. Bunları sənə deməmişdim. İndi vəziyyətimin günü-gündən ağrılaşdığını görünəm.

-Ata, kaş, deyərdin mənə. Həmin gün səninlə birlikdə gedərdim mən də. İlk müayinə olunduğu gündən artıq xeyli vaxt keçib. Hazırlaş, sabah gedək.

Sona ağlamsınmış kimi dedi bunları. Ertəsi gün Bakıya yola düşdülər.

Paytaxt xəstəxanasında atası müayinə olunmaq içəri girdi. Sona qulağını qapiya dirəyib qulaq asırdı. Atasının xəstəliyi haqqında eşitidləri onun qulaqlarını kar etmişdi. Gözlərinə qaranlıq çökmüşdü. Sona həkimlərin söhbətini eşidirdi. Onlar öz aralarında xəstətin vəziyyətini, neçə ay yaşamaq şansının olub-olmadığını müzakirə edirdilər. Atası hələ içəridəki otaqda idi. Çölə çıxanda Sonanı yerdə uzanmış vəziyyətdə gördü. Tez həkim çağırıldı. Nəbzini, təzyiqini yoxladır. Bir stəkan su içəndən sonra qızçıqaz özünə gəldi.

-Ata, sən yaxşı olacaqsan, yaxşı olacaqsan, bilirommm... Gəl, gedək burdan, mən səni sağaldacammm... bilirsən axı, mən təbabətə aid çoxlu kitablar oxuyuram. Bilirəm ki, bitkilər sənə şəfa verəcək. Mən buna əminəm... - deyəndə gözlərindən axan gizlin yaş çənəsinin altında yumrulanıb dayandı.

O, fikirləşirdi ki, artıq atası əvvəlki kimi onun qayğısına qala bilməyəcək. Onu sevib, əzizləyə bilməyəcək. Onlar evlərinə qayıtdılar. Yol boyunca Sona atanının əlini buraxmadı. Əlini elə möhkəm tutmuşdu ki, sanki heç vaxt ondan ayrılmayacaqdı. Amma əslində isə düşüncələrində: "Əgər atam olmasa, mən nə edərəm? Gün gələcək ki, mən birdə bu ələ toxuna bilməyəcəm..." kimi fikirləri canlanırdı.

Evə gəldikdən sonra Fərman əmisi Bakıdakı həkimə zəng vurub danışdı. Həmin həkim də vəziyyətin ciddi olduğunu bildirdi. Bu zaman Sona Fərman əminin yanında dayanıb onun sözlərini və o tərəfdə həkimin dediklərindən sonra onun üzündə yaranan hər bir tərpənişə və üz çizgilərinə diqqətlə baxırdı. Sanki,

ondan ümidi bir söz eşitmək istəyirdi. Danışib qurtarandan sonra soruşdu:

-Həkim nə dedi, əmi? Az da olsa həkim ümid verdim?

-Çalışarıq nə isə edək. - deyib Fərman əmi qanıqara halda otaqdan çıxdı.

Əslində həkim ona Sonanın atasının iki ay ömrü qaldığını demişdi. Ancaq o, bu xəbəri zavallı qızı necə deyəydi?

Fırman əmi başa düşürdü ki, heç bir türkəçarənəin artıq heç bir əhəmiyyəti yoxdu. Ancaq Sona təkidlə dirəşirdi:

-Əmi, bu gündən atamın müalicəsinə başla. Vaxt itirməyək.

Fərman əmi Sonanı yola vermək üçün təskinlik verirdi.

-Atan üçün lazıim olan dərman bitkisi məndə yoxdur, qurtarib. Gərək gedib sabah yiğim, qurudum, sonra başlayaram müalicəyə.

-Mən özüm yiğcam, əmi. Araşdırıñşam, öyrənmişəm ki, atamın xəstəliyinin dərmanı Zəncirotu bitkisidir. Bu bitkidi böyük şəfa gizlənib. İnşallah, atamı Zəncirotu sağaldacaq.

Fərman əmi yenə heç nə demədən Zərnisan ananı Sonagilə gətirmək üçün otaqdan çıxdı. Zərnisan Sonanın nənəsi idi. Onun yetmiş beş yaşı var idi. Oğlunuñ xəstə olduğunu ona deməmişdilər. Yalnız dünən axşam Sona zəng edib atasının halını ona xəbər vermişdi.

-Nənə, gəl, bizdə qal. Atam çox halsızdır, xəstədir... Bir dəqiqə onun yanından ayrıla bilmirəm. Sabah mən atam üçün şəfa bitkisi toplamağa gedəcəm. Sən onun yanında qalarsan.

Həmin gecə Sonanın atası çox narahat yatdı.

Ağrıları, siziltiləri getdikcə artırdı. Sona da atası ilə bərabər səhərə kimi oyaq qalmışdı. Yaziq qızçıqaz axı nə etsin! Ondan başqa atasına baxan kimsə yox idi. Atası çarpayıda yatmışdı. Sübh açılana yaxın atasının əlindən yapışib başını çarpayının dəmirinə dayayıb yuxuya dalmışdı. Bir-iki saat yuxusunu almışdı ki, nənəsinin səsinə oyandı. Zərnisan nənə həm oğlunu, həm də nəvəsini qucaqlayıb ağladı.

-Ay bala, Səməd, bu nə günlərdir mən görürəmmmm... Kaş, mən xəstələnərdim. Sənin başından bir tük əskik olana kimi mən gedərdim qara torpağın altına, ay bala.

-Ana, heç vaxt mənim üçün ağlama. Hətta ölsəm belə mənim üçün ağlamayın. - dedi Səməd.

Artıq heç nə yeyib-içmirdi. Bir damcı su, tikə çörəyə həsrət qalmışdı. Ona görə də göz görə-görə şam kimi əriyirdi.

Sonanın qəlbindəki ümid işığı isə hələ sönməmişdi. Rəfiqələri ilə birlikdə çöllükdən zəncirotu toplayıb gətirirdi. Otun həm çiçəklərini, həm də kökünü dəmləyib məcbur atasına içirirdi.

-İç, atacan, yalvarıram, iç bu çayı. Bu, çay sənə şəfa verəcək, tezliklə sağalıb yenidən əvvəlki həyatına qayıdaqsan. - deyirdi.

Lakin... amansız həyatt... öz bildiyini edirdi. Sonanın bütün cəhdlərini geri çevirirdi. Atası hər ötən saat, hər ötən dəqiqə bu dünyadan uzaqlaşırırdı. Sona nənəsi ilə birlikdə atasının qurumuş əllərinə, ayaqlarına, cuxura düşmüş gözlərinə baxıb xisin-xisin ağlayırdı. Səməd o dərəcədə arıqlamışdı ki, artıq dərisi qabiq verirdi. Danışmağa taqəti çatmırırdı. Yavaş-yaavaş dilin funksiyalarını əlləri yerinə yetirirdi. Hər sözü əli ilə işarə edərək başa salırdı. Ona baş çəkməyə gələnlər halını sorusanda "yaxşıyam, sağalacam" deyirdi.

Səməd bütün varlığı ilə Allahan sevgisini hiss edirdi. "Allah böyükdür, Allah rəhimlidir" deyirdi. Allahdan özünə qarşı bir möcüzə gözləyirdi. Lakin zalim fələk öz tərs özünü çevirmişdi. Yardım əlini uzatmaqdan imtina etmişdi, sanki. Vaxtsız gələn ölümün pəncəsindən xilas olmaq mümkün deyildi. O vaxtsız ölüm ki, bir insanın cisməni yoxluğu, digər yaxın insanların mənəvi ölümünə səbəb olur. Atasının cisməni yox olması Sonanı mənəvi cəhətdən məhv etmiş, başqa bir dünyanın insanı etmişdi. Sanki, dünyaya qara rəngli eynəklə baxırdı.

...Bir neçə il atasının yoxluğu ilə barişa bilmədi Sona. Hər gün atasının siması, danışqları, zarafatları gözlərinin önündə canlanırdı. Zərnisan nənəni də oğlunun vaxtsız ölümü xəzən yarpağı tək soldurmuşdu. O, artıq ata-anasız qalan Sonanın həm anası, həm də atası əvəzi sayılırdı.

İllər sonra imtahan verib Kanadanın ən nüfuzlu universitetlərindən biri olan Manitoba universitetinə qəbul olması Sonanın həyatını tamamilə dəyişdi. Dövlət xətti ilə təhsil almaq üçün Kanadaya yollanan Sona orada böyük nailiyyətlər qazandı. Uşaqlıqdan müxtəlif dərman bitkilərinə marağlı olan Sona universitetdə zəncirotu, zəncəfil və digər bitkilər üzərində tədqiqatlar aparmaqla müxtəlif növ dərmanlar hazırlayırdı. Ali təhsilin bütün səviyyələrini oxuyub qurtardı. Bu zaman eyni universitetdə oxuyan azərbaycanlı bir oğlanla tanış oldu. Onlar bir müddət sonra ailə qurdular. Ailə qurdुqdan sonra həyat yoldaşı ilə birlikdə bir dərman şirkəti yaratdılar. Vətənə - doğma Azərbaycana gələndə isə ilk getdiyi məkan ata, anasının və nənəsinin qəbirləri yerləşən kənd qəbiristanlığı oldu.

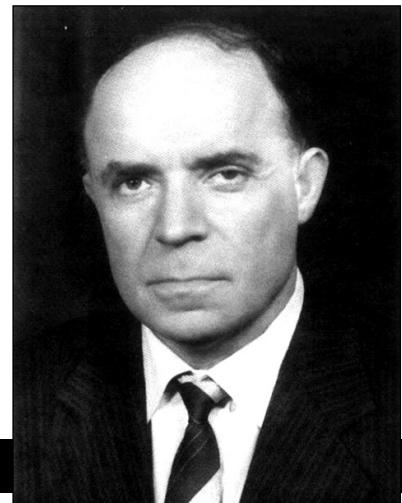
QƏBƏLƏLİ ŞAİRLƏR

Azərbaycan Yaziçilər Birliyinin və "Xəzan" ədəbi-bədii jurnalı redaksiya heyətinin üzvü, əslən Qəbələdən olan şair Məhəmməd Əlinin təklifi və təşkilatçılığı ilə jurnalın bu sayında bir qrup qəbələli şairin yaradıcılığına üz tutduq. Onlar rayonun müxtəlif yaşayış məntəqələrində yaşayıb-yaradır, respublika ədəbi mühitindən kənarda olduqlarından başqalarına nisbətən dövrü mətbuatda və ədəbi dərgilərdə az çap olunurlar.

Baxmayaraq ki, mərkəz ədəbi mühitindən kənardadırlar, ancaq ədəbi fəaliyyətlərini "Qəbələnin səsi" şairlər birliyində davamlı olaraq aparırlar. Mütəmadi olaraq toplaşır, müzakirələrini aparırlar. Şeirləri ilə tanışlıq zamanı heç də geriləmə hiss olunmur. Hətta bəzi hallarda paytaxtda yazıb-yaradan bir çox şairlərdən daha yaxşı yazdıqları məlum olur.

Buyurun, Qəbələdə yazıb-yaradan şairlər jurnalın bu nömrəsində qonağımızdır, sevə-sevə oxuyun!

KAMİL MƏMMƏDOV

DÜŞUNCƏLƏR

Oldum bu dünyayla baş-başa,
Çətin ala bildim istəyimi.
Həyatım bəzən oxşadı qısa,
İsidə bilmədim heç ürəyimi.

Bəzən titrədim, bəzən duruxdum,
Enişli, yoxuşlu yollarında mən.
Əhdə çatmaq istəyimlə vurnuxdum,
Həmdəm oldun mənə, mübarizəm, sən.

Gördüm bu dünyanın hər üzünü,
Eşitdim insanların yalan, düzünü.
Dinləyirəm, həyat, söylə sözünü,
Qalacaqmışan belə, aç üzünü!?

Olmayıb uşaqlıqda oyuncaq velosipedim,
Böyüdüm mən kotançı qoynunda.
Gəzirəm indi "Toyota"da, neyləyim?
Olmamış heç velosiped uşaqlığımıda.

Enişli-yoxuşlu yollara düşdüm,
Onlar heç də hamar olmadı.
Yaxşı yadımdadı, gəzməyə getdim,
Dondurma almağa pulum olmadı.

Qəlbimdən keçəni edə bilmədim,
Heç olmasa bir dəfə vətənə gəlim.
Sizi heç vaxt unuda bilmədim,
Həsrətlə sizlədi ürəyim mənim.

Taleyim beləymış, nədir faydası,
Küsüb-inciyirəm özüm-özümdən.
Dərdimi söylədim, sanki ürək yarası,
Şikayətlənmə artıq keşməkeşli ömürdən.

Kamil Seyid oğlu Məmmədov 1931-ci ildə Qəbələ rayonunda anadan olub. Orta məktəbi "Qızıl mədal"la bitirib. 1956-ci ildə Leninqrad (indiki RSFSR ərazisi) Texnologiya İnstitutunun mexanika fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə başa vurub. Ərzaq Məhsulları Sənayesi nazirliyində, Respublika Nazirlər Sovetində məsul vəzifələr tutub, Ət-Süd Sənayesi nazirinin müavini işləyib. Uzun illər Yeyinti Sənayesi naziri olub. Daha sonra Aqrar Sənaye Komitəsi sədrinin birinci müavini, Taxıl Məhsulları Dövlət Şirkətinin prezidenti olub. Respublikanın "Əməkdar mühəndis" idir. Dəfələrlə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinə deputat seçilib. Azərbaycan respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsüdür. "Yaşadıqlarım" kitabının müəllifidir. Kamil Məmmədovu 90 yaşı münasibatlı təbrük edir və bir şeirini oxuculara ünvanlayırıq.

Deyiləm artıq təlaş keçmişimdən,
Qismən keçibdir həyata arzularım.
Həzz alıram nəvə, nəticələrdən,
Fərəfdi, arxadı mənə övladlarım.

Bitib-tükənməzdir sözlərim ancaq,
Gedirəm əvvəlki düpdüz yolumu.
Əminəm, irsim sizlərə qalacaq,
Çün eyləyəcəksiniz bütün arzumu.

Bəsdir, Kamil, andın keçmişləri,
Neyləyim, doludur qəlbim xatirələrlə.
Seçib onlardan yalnız nikbinləri,
Ötürmək istədim, bölüsdüm sizlərlə.

10.04.2021, Qəbələ

Qəbələ rayonunun Mixliqovaq kəndində anadan olub. Azərbaycan Dövlət Universitetini (indiki BDU) bitirib, ixyisasca iqtisadçıdır. Müxtəlif dövlət işlərində yüksək vəzifələrdə çalışmışdır. Üç kitab müəllifidir.

SƏMƏD SƏMƏDOV

AZƏRBAYCAN

Adınlə fəxr edirəm, doğma vətən,
Söylə kim tanımır səni dünyada?
Şöhrətin yayılıb, ucalmisan sən,
Dosta dost olmusan, düşmənsən yada.

Azadsan, bəxtiyarsan, Azərbaycan!
Ellərə səs salıb hünərin sənin.
Haqqın, ədalətin dillərdə dastan,
Doğmadır, əzizdir amalın sənin.

"Mən səni sevmişəm körpəliyimdən",
Üçrəngli bayraqın doğmadır mənə.
Məni özgə sanma, öz balanam mən,
Anamtək doğmasan əzəldən mənə.

Azadsan, bəxtiyarsan, Azərbaycan!
Ellərə səs salıb hünərin sənin.
Haqqın, ədalətin dillərdə dastan,
Doğmadır, əzizdir amalın sənin.

GECƏLƏR

Fikirlər, xəyallar qoymur yatmağa,
Yuxumu əlimdən alan gecələr.
Baxıram göylərə, açılmır səhər,
Arzumu qəlbimdə qoyan gecələr.

Gah çox uzun olur, gah da qısalır,
Hərdən göy üzünü duman-çən alır.
Ulduzlar fəzada, uzaqda qalır,
Gündüzü həsrətdə qoyan gecələr.

Ömrümün yarısı səndə qalıbdır,
Məni nə bir qüssə, nə qəm alıbdır.
Gözəl xatırələr səndə qalıbdır,
Hər anı qəlbimdə qalan gecələr!

DÖRDLÜK

Başqa cür olurmuş ata qayğısı,
Bilmirəm kim aldı onu əlimdən.
Öz doğma anamın şirin laylası,
Olmadı qismətim, bilmirəm nədən.

SƏNİN DEYİL, MƏNİMKİDİR O VƏTƏN

Qarabağ torpağı, odlar diyarı,
Əksilmir başından nə duman, nə çən.
Qəhrəman əsgərin, igid qızların,
Sənin keşiyində dayanıb, vətən.

Gəlin, igidlərim, çağırır vətən,
Gəlin, seyrəlməsin cərgələrimiz.
Müsəlləh əsgərik biz də bu gündən,
Vətənlə döyüñür vuran qəlbimiz.

Qələbə başladı Lələtəpədən,
İgidlər bayraqı sancı zirvəyə.
"Bu torpaq bizimdir" deyən igidlər
Düşmən səngərinisovurdu göyə.

"İrəli" əmrini alan ordumuz
Aldı qisasını, aldı yağıdan.
İllərlə işgalda qalan o yerlər,
Açıldı yolumuz, çəkildi duman.

Dağlıdı düşmənin bəndi, bərəsi,
Qovuşdu vüsala kəndlər, şəhərlər.
Açıdı qucağını obaya, elə,
O doğma Şuşamız, doğma Kəlbəcər.

Yağı düşmən, eşit məni, yaxşı bax,
Qisas vaxtı unutmadıq, anla sən.
Ürəyimin bir parçası Qarabağ,
Sənin deyil, mənimkidir o vətən.

ÇƏKİLİB XƏLVƏTƏ TƏNHA YATIRAM

Allahım, bilmirəm nədir günahım,
Nədən həbs olundum ahil çağımıda?
Baxıram ətrafa, boylandım çölə,
Min xəyala daldım öz otağında.

Qohumdan, qardaşdan düşdüm aralı,
Dostlarım da daha axtarmır məni.
Bezdim bu xəbərdən, "evdəqal" sözündən,
Ailəm də küçəyə buraxmir məni.

İnsanı qoynuna alıb xəstəlik,
Çarəsi tapılmır, başlar işləmir.
Küçələr boşalıb, qapılar bağlı,
Adamlar aralı, səsləri gəlmir.

Elə bil divarlar çöküb başıma,
Xəyallar içində itib-batıram.
Dünya qəmə batıb, çarəsi yoxmuş,
Çəkilib xəlvətə, tənha yatıram.

MƏNDƏN AYRI GƏZDİ, BEZDİ BU HƏSRƏT

Kim ayırdı səni, bilmirəm məndən,
Dönüb xatirəyə gizli bu həsrət.
Düşəndə yadına kədərlə hərdən,
Allah, ürəyimi üzdü bu həsrət.

Tükənibdi ayrılığa dözməyim,
Tanrırm, söylə nədir günahım mənim?
Məni tənha qoydu bircə mələyim,
Ayrılığa necə dözdü bu həsrət?

Xəyalım dünyani dolaşır, gəzir,
Könlüm görününə yaman tələsir.
Nə olar, qayıt, gəl, qəlbimi dindir,
Yolu gözləməkdən bezdi bu həsrət.

Üzür məni bu ayrılıq, bu həsrət,
Bizi cüt yaratmış ulu yaradan.
Səsin qalıb qulağında o vaxtdan,
Məndən ayrı gəzdi, bezdi bu həsrət.

TƏBIƏTİ SEV, BALA

Söylə görüm, ay Cəlil,
Neçə ağac əkmisən?
Neçəsini becərib,
Dibinə su səpmisən?

Ağac əkib, gül becər,
Faydasını görərsən.
Erkən durub hər səhər,
Ona qulluq edərsən.

Təbiəti sevməsən,
Tez qocalarsan, bala.
Yaşıl meşə, göy çəmən,
Ömür verir insana.

FƏRMAN ƏZİZLİ

Fərman Məhəmməd oğlu Əzizli Qəbələ şəhərində anadan olub. ADPI-nin məzunuudur. 1971-ci ildən müəllim işləyib. 1979-1980-ci illərdə şəhər məktəbində direktor müavini, 1980-1984-cü illərdə RMİE-də direktor, 1984-2002-ci illərdə şəhər 4 saylı tam orta məktəbində direktor müavini və direktor vəzifələrində çalışmışdır.

1976-ci ildə "baş müəllim", 1979-cu ildə Azərbaycan SSR-nin "Qabaqcıl Maarif xadimi" adlarını almışdır. 1987-ci ildə müəllimlərin XVI qurultayına nümayəndə seçilmişdir. Həmin ildə Maarif Nazirliyi tərəfindən ona "metodist-tərbiyəçi" adı verilmişdir. Azərittifaqın XVIII qurultayının nümayəndəsi olmuşdur. 1995-2001-ci illərdə Rayon Müəllimlər Şurasının sədri seçilmiş və həmin il yenidən müəllimlərin qurultayında iştirak etmək etimadı qazanmışdır. Əlli idən artıq elmi-pedaqoji məqalənin müəllifiidir.

"Ziyali", "Təhsil problemləri", "Xocalinin səsi" qəzetlərinin, "Ziyali" jurnalının xüsusi müxbiridir. Respublikanın qəzet və jurnallarında yazıları dərc olunur.

2008-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Əməkdar müəllim" adına layiq görülmüşdür. Rayon Ağsaqqallar Şurası İdarə Heyətinin üzvüdür.

RÖVŞƏNİN ADI

53 bahar özür sürmüş müəllimim Rövşən Şəfizadənin əziz xatırəsinə

O gündən başladı işə həvəslə,
Nə gecəsi oldu, nə də gündüzü.
Dəyişdi havası doğma məktəbin,
Həmişə şagirdtək düşündü özü.

Öyrətdi şagirdə öyrəndiklərin,
Öyrənə-öyrənə kamilləşdi o.
Məktəbi həmişə öz evi bildi,
İş rəvan getdikcə yüngülləşdi o.

Müəllimlər qoşuldu gənc Rövşənə,
Şagirdlər onlardan geri qalmadı.
Qəbələ rayonu ağsaqqalların
Dilindən düşmədi Rövşənin adı.

VAR OLSUN

Respublikada tanınmış ziyali, uzun müddət dövlət işlərində, məsul vəzifələrdə yüksək səviyyədə işləmiş dəyərli ağsaqqal Qəbələlilərin sevdiyi insan Səmədov Səməd Cəlil oğluna

Ad günün mübarək, qoy, olsun sənin,
Həmişə həyatda olğınən mətin.
Yüz il yaşayasan sağlam can ilə,
Budur mənim sənə olan niyyətim.

Yaradan yaradıb bəxtəvər səni,
Qazancın dövrəndə dostlar olubdur.
Ay Səməd müəllim, at kədər-qəmi,
Dar gündə yanında onlar olubdur.

Elxan, Almaz, Kamran, Sevil, Məlahət,
İsteklə həmişə durub arxanda.
Əgdərlə Cahangir Şəfizadələr
Dayanıb sərasər sənin yanında.

Qəbələ elinə salamlar olsun!
Yaradan sizlərə yarikar olsun!
Fərman Əzizli də sizinlə bahəm,
Bu zəfər gündəndə müdam yar olsun!

ÜRƏYİMƏN BİR HİSS KEÇDİ

*Dünyasını dəyişmiş dostum
Xanlar Qutqaşınlinin əziz xatırəsinə*

Bulaq qayalardan sızıb gəlmirsə,
Bu qədər içməli olmazdı, Xanlar!
Sənin keçdiyin yol asan olsayıdı,
Şöhrət ünvanına dolmazdı, Xanlar.

Halallıq içində böyüdüyündən,
Hər kəsə, hamiya həmdəm oldun sən.
Nə qədər əziyyət gördün deyirsən,
Gələn qışın sonu bir yazdı, Xanlar.

Sinə gərməsəydin yağışa, qara,
Ömrün qovuşmadı güllü bahara.
Qalxıb alpinisttək sıldırımlara,
Sevimli bir rəssam olmazdın, Xanlar.

İLQAR HƏKİM

*Sevimli tanınmış həkim
İlqar Şahismayıł oğluna*

Sənin ürəyində işiq səli var,
İlahidən gəlir onun mənbəyi.
Tanrının verdiyi tükənən deyil,
Bu olub qəlbimin əzəl istəyi.

Sən xoşbəxt həkim sən, məğrur atasan,
Dostların sözüdür, bu mənim deyil.
Həmişə beləcə sənə üz tutub,
Gələn insanların göz yaşını sil.

"Əl tutmaq Əlidən qalıb" deyirlər,
Deyirsən həkimlik vəzifəmdi bu.
Bir daha inandım səni görəndə,
Belə olmalıdır, müəllim, həkim oğlu.

Müəllim evində var-dövlət olmaz,
Müəllimin vari yalnız elmidir.
Elm elə dövlət, elə vardi ki,
Onun hərəkəti ancaq elindir.

Müəllim, həkim də el adamıdır,
Elin sevincini yaşayır onlar.
Qədimi tarixdən deyirlər belə,
Günəşin ömrünü daşıyır onlar.

CAVANŞİR HƏKİM

*Böyükərin, kiçiklərin sevimlisi
Cavanşir Kərimova ithaf*

Biz də eşitmişik dostdan, tanışdan,
Sən də çox insana dayaq olmusan.
Onlar rahat yatıb-oyansın deyə,
Başları üstündə oyaq olmusan.

Sənin ünvanına üz tutanların,
Yoluna gül səpdin, çıçək ələdin.
Gözə görünməyən xəstəlikləri,
Özün də bilmədin hara, neylədin.

İnsan işiq demək, insan haqq demək,
Həkimlik peşəsi işiqdir, haqdır.
Onlar insanların talelərində,
Hər an işiq kimi yaşayacaqdır!

Sənə kökdən gəlir işiq, Cavanşir,
İnsan taleyindən ağrıları qov.
Necə deyiblərsə, elə desinlər,
İşıqlı həkimdir yoldaş Kərimov!

ANADAN OLANDAN BELƏ DOĞULUB

*Qəbələ rayon 3 sayılı tam orta məktəbin
qabaqcıl müəllimi Şəlalə Arif qızına*

Bəli, bir güzgündür insan ürəyi,
Hər kəs bilməlidir bu həqiqəti.
Gərək ləyaqətlə tanıda bilək,
Bizim müdrik olan xalqı, milləti.

Millətin sərvəti ləyaqətində,
Vətən sevgisində görünə bilər.
Bizə qonaq gələn hər yad ellini,
Durub qarşılıayaq mehriban, gülər.

Bu gün tələbədir, sabahsa alim,
Təbliğ edəcəkdir nə vaxtsa bizi.
Gedəndə aparsın qoy özləriylə,
Bizim sevgimizi, istəyimizi.

Beləcə düşünüb hər zaman, hər vaxt,
İstəyi sözdə yox, əməldə olub.
Çünkü Şəlalə müəllim özü
Anadan olandan belə doğulub.

XALİD MÜƏLLİM

*Tənqidçi-ədəbiyyatşunas, Azərbaycan Yaziçilər
Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru,
professor Xalid Əlimirzəyevin 80 illiyinə*

Qəbələnin fəxrisən,
Canlı, yetgin tarixsən.
Alımlər yetirmisən,
Sən, ay Xalid müəllim.

Dağlar qədər ucasan,
Kim deyir ki, qocasan?
Səksən yaşı cavansan,
Sən, ay Xalid müəllim.

Parladın öz elinlə,
Ucaldın əməlinlə.
Seçildin qələminlə,
Sən, ay Xalid müəllim.

Səksəni yola salırsan,
Eldən ilham alırsan.
Xalqa arxalanırsan,
Sən, ay Xalid müəllim.

Gözəl insan, atasan,
Mehriban bir babasan.
Görüm yüzə çatasan,
Sən, ay Xalid müəllim.

Sən gənclərə dayaqsan,
Yollarında mayaqsan.
Daim parlayacaqsan,
Sən, ay Xalid müəllim.

Gəldik təbrik eyləyək,
Nəğmə qoşaq, söz deyək.
Bir ağızdan söyləyək:
Səksən yaşın mübarək!

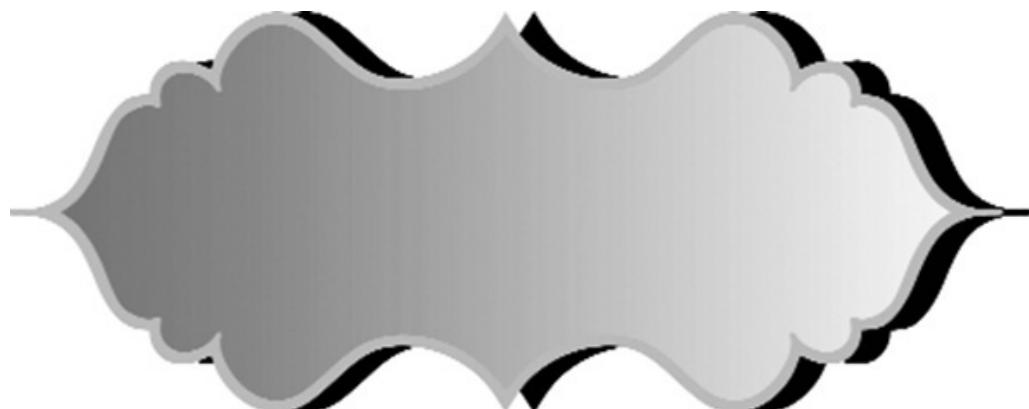
KÖKÜNƏ BAĞLANAN KÖKLÜ OLAR

*Dövlət mükafatı laureati, Texnika
elmləri doktoru, professor
Nizamov Telman İnayət oğluna*

Necə inanmayım bir həqiqətə,
Bu müdrik insanın dediklərinə.
Səksən il zamana imtahan verib
İmtahan içində yaşayır yenə.

Baxdım sifətinə, dərin qırışlar,
Getdiyi yolların izidir dedim.
Dünyada əzablı günlər keçirən
Bəlkə bu insanın özüdür dedim.

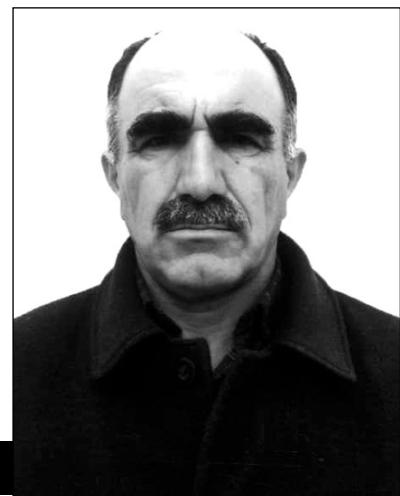
Danışdı min səhbət, min-min xatirə,
Körpə uşaq kimi dinlədim onu.
Hər sözü bir işıq seliydi, sanki,
Dinlədim Telman İnayət oğlunu.

Cəlil Səfərçinov 1960-cı ildə Qəbələ rayonunun Dızaxlı (indiki Yeni Dızaxlı) kəndində anadan olub. Orta ixtisas təhsilli zootexnikdir.

İndiyə kimi dörd kitabı - "Şəhidlər əmanəti" (2007), "Dost gəzirəm" (2010), "Toy təranələri" (2014) və "Ana dilim" (2019) işiq üzü görüb.

Şeirləri dövrü mətbuatda müntəzəm olaraq çap olunmaqdadır. Ailəlidir, bir qız və bir oğul atasıdır.

CƏLİL XEYİRBEY

KİMŞƏ

Elin süzgəcindən gəlib keçməmiş
Huriyəm, mələyəm deməsin kimsə.
Yaxşını yamandan min yol seçməmiş,
Xəlbirəm, ələyəm deməsin kimsə.

Minən unutmasın qanadlı ata,
Qüdrətdən verilir insana buta.
Gücü çatmayırsa bir alaq ota,
Tufanam, küləyəm deməsin kimsə.

Hünər zirvəsinə çıxa bilmirsə,
Bir "mənəm" deyəni sixa bilmirsə,
Meydanda birini yıxa bilmirsə,
Qatlanmaz biləyəm deməsin kimsə.

Olsa da Allaha bir yaxın vəli,
Əməl var, insanı eyləyir dəli.
Bir insan oğluna çatmırısa əli,
Kiməsə fələyəm deməsin kimsə.

Bəzi söz-söhbətin yaldaq-yalağın,
Vallah, eşidəndə sancır dalağın.
Günahsız birinin kəsib qulağın,
Bax, mən də beləyəm, deməsin kimsə.

Hərdən bir yetimin varıb yerinə,
Baş vura bilmirsə suyun dərinə.
Kimsəsiz birinin körpələrinə,
Beşiyəm, bələyəm, deməsin kimsə.

Uçmağa qanadı, lələyi yoxsa,
Qorucu hurisi, mələyi yoxsa,
Kələyə qarşı bir kələyi yoxsa,
Hiyləyəm, kələyəm, deməsin kimsə.

Tikənlər olsa da göz ad-sanına,
Xeyirbəy, gətirmə söz ad-sanına.
Güvənib varına, öz ad-sanına,
Dolayı fələyəm, deməsin kimsə.

Kİ...

Dar gündə yanımda olmayana mən,
Gen gündə qəlbimi necə açım ki?..
Qəlbimə, könlümə dolmayana mən,
Günəştək nurumu necə saçım ki?..

Ey mənə xoş günü çox gören nadan,
Nə vaxt ürəyimcə açılıb ki, dan?
Allahın verdiyi dərdi-bələdan,
Allah istəməsə, necə qaçım ki?..

Ötənlər, keçənlər düşəndə yada,
Doğmadan daha çox dönürəm yada.
Deyim ki, qartalam, tərlənam, ya da,
Qanadım yoxdursa, necə uçum ki?..

Allahım, Cəlili Cəlildən etdin,
Sevdiyi İbrahim Xəlildən etdin.
Eşqinə, sevginə zəlildən etdin,
Bilmək istəyirəm, nədir suçum ki?..

HEÇ

Bir az ağlı, huşu yerində olan,
Yaxşını yamanla bir tutarmı heç?
Salıb el malına olmazın talan,
Oğrunu, qulduru bir tutarmı heç?

Hünər meydanında qazansa da ad,
Sonacan ağızında kimin qalib dad?
Əslinə, kökünə bağlı bir övlad,
Atadan, anadan sir tutarmı heç?

Özünü özündən alsan da Cəlil,
Əfi ilan kimi çalsan da Cəlil,
Çirkab quyusuna salsañ da Cəlil,
Nütfədən pak olan kir tutarmı heç?

MƏHƏBBƏT

Hərdən şirin olur, hərdən də acı,
Həmişə eyni cür olmur məhəbbət.
Ağılı başların ağlıdan tacı,
Ağılsız başlara dolmur məhəbbət.

Qatıb sevincinə dağ boyda qəmi,
Bəzən axıtsa da gözündən nəmi,
Cənnət bağlarının güləri kimi,
Saralmır məhəbbət, solmur məhəbbət.

Unutma, yaxanda gər varsa əli,
Edəcək sənin də yolunu bəlli.
Tutub saxlasan da lap iki əlli,
Çırキン ürəklərdə qalmır məhəbbət.

Yoluna səpsən də dünyalarcan var,
Bir gün güldürəni, bir gün ağladar.
Onun öz əlqası, öz havası var,
Hər yetən havanı çalmır məhəbbət.

Gözəllik gəzənə mahlar-mahıdır,
Ah-fəryad gəzənə ahlar-ahıdır.
Sultanlar-sultani, şahlar-şahıdır,
Kimsəni vecinə almir məhəbbət.

Cəliləm, istəsəm, öyə bilərəm,
İstəsəm, söz ilə döyə bilərəm.
Amma əminliknən deyə bilərəm,
Hər qəlbə yolunu salmir məhəbbət.

YANMAZ Kİ, YANMAZ

Nə qədər nəsihət, öyüd versən də,
Nadan öyüdünü qanmaz ki, qanmaz.
Yolunda odlara sinə gərsən də,
Zərrəcə sözünü anmaz ki, anmaz.

Bu gözəl həyatda insandan qalan,
Bir acı doğrudur, bir şirin yalan.
Aqılın qəlbini düşsə də talan,
Yenə həqiqəti danmaz ki, danmaz.

Uyub haqdan gələn bir şirin səsə,
Xoşbəxtdir sözünü deyənlər kəsə.
Özünkü sanmasa səni bir kimsə,
Gözünün işığı sanmaz ki, sanmaz.

Bu dünya Cəlilə şirin bir nağıl,
Nağıl var, başında qoymayırla ağıl.
Əsilsiz bir övlad; qız, yaxud oğul,
Ata-anasına yanmaz ki, yanmaz.

MƏN O GÜLƏ GÜL DEMƏRƏM

Mən o gülə gül demərəm, gər etməsə bülbü'lə naz,
Gülün nazi bülbü'l üçün dil-dil ötən sədəfli saz.

Deyirlər ki, ey əhli-dil, naz etməyi xoşlaşa da,
Gül bülbü'l naz edənməz, öz vaxtında gəlməsə yaz.

Çox hikmətli kəlamdı bu, dağdan ağır çəkisi var,
Qarşısında dura bilməz, nə Dəli Kür, nə Xan Araz.

Aqıl üçün bu dünyada, yoxdu sözdən qiymətli şey,
Bu mənəni dərk eyləməz hər başı boş, aqlı dayaz.

Həqiqəti görməsəm də, fakt qalır öz faktlığında,
Vaxtsız açan çiçək, gülü demə vurmaz şaxta, ayaz.

Hərdən könlüm qapılsa da, yad hisslərə, fəqət yenə
Bülbü'l kimi pərvaz edib qəlbim deyir, Xeyribəy, yaz!

MƏNI

İlahi, qurban olum, yetir o yarə məni,
Bəlkə bildi dərdimə o da bir çarə, məni.

Ona yetmək arzusu ağlımı alır əldən,
Ya alsın kandarına, ya çəksin dara məni.

Onsuz da ondan başqa yoxdur bir pasibanım,
Salmağa can atmasın borana, qara məni.

Özünü çəkib bir az, sözümə naz etsə də,
Eşqidə tay tutmasın təki kor, kara məni.

Aşıqəm, aşiqlikdə nöqsanım olsa da lap,
Saymasın ağ üstündə silinməz qara məni.

Cəliləm, odlanıram, vəslinə nə vaxtdan gör,
Bunca həsrət qoymasın qoynunda nara məni.

Mirhəsən Əlibala oğlu Ağayev 1951-ci ildə Qəbələ rayonunun Mirzəbəyli kəndində anadan olmuşdur.

1970-ci ildə Şəki Pedaqoji Texnikumunu bitirmiş, 1985-ci ildə Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi İnstitutunu qiyabi yolla bitmişdir.

3 kitab müəllifidir, ailəlidir, 2 övladı və 5 nəvəsi var. Hazırda təqaüdçüdür.

MİRHƏSƏN AĞAYEV

TANIMIR MƏNI

O mənsiz ya yeməz, ya da içməzdi,
Birdən-birə gəldi ayrılıq dəmi,
Bir vaxt aramızdan su da keçməzdi,
İtirdin ortada olan güvəni,
İndi elə bil ki, tanımır məni.

Etibarsız oldun, artıq bezmişdik,
Xeyrinə çox şeylər birgə çözmişdük,
O gözəl dağlarda xeyli gəzmişdik,
Apardın özünlə dumani, çəni,
İndi elə bil ki, tanımır məni.

Neyçün yaxşılığı sən gizlədirsən,
Əməlinlə ürəyimi üzürsən,
Artıq görürəm ki, kənar gəzirsən,
Görmək istəmirəm daha mən səni,
İndi elə bil ki, tanımır məni.

Keşikçitək qapınızda bitmişdim,
Səndən ötrü haralara getmişdim,
Dəfələrlə sənə kömək etmişdim,
Unutdun keçmiş, hətta dünəni,
İndi elə bil ki, tanımır məni.

Nələr etdiyini yaxşı bilirsən,
Artıq tənha qaldın, vallah, ölürsən,
Kimlərə qoşuldun özün görürsən,
Göynətdin heç nədən mənim sinəmi,
İndi elə bil ki, tanımır məni.

Həmişə bizlərə gəlmisən kələk,
Səni yandıracaq o zalim fələk,
Nə tez unutdun sən, söylə bir görək,
Gəzdiyimiz bağlı, çölü, çəməni,
İndi elə bil ki, tanımır məni.

Çox zaman gəzirdik birlikdə qoşa,
Qalmışan tək-tənha eləcə yaşa,
Tezliklə vurarsan ömrünü başa,
Nə qədər incitdin sən Mirhəsəni,
İndi elə bil ki, tanımır məni.

TURAL

Şəhid Tural Cəlilovun əziz xatirəsinə

Sənə saxladığım gülər solubdu,
Arzularım ürəyimə dolubdu,
Artıq bizə, inan, olan olubdu,
Qalmayıb bizlərdə ya əhval, ya hal.
Bizi tənha qoydun, gəlmədin, Tural.

Tanrıya üz tutub coşdun, çağladın,
Düşmənin sinəsin yaman dağladın,
Bir vaxt yarla əhdi-peyman bağladın,
Onun da qəlbinə düşdü ləkə, xal.
Bizi tənha qoydun, gəlmədin, Tural.

Məzara dönübür indi yerimiz,
Gizli qalmayıbdır heç bir sirrimiz,
Yoluna baxırıq hər gün birimiz,
Arada bizləri sən yadına sal.
Bizi tənha qoydun, gəlmədin, Tural.

Məni boş sözlərlə yormayın hədər,
Gözləmək olarmı axı bu qədər?
Büründü sinəmi bu dərd, bu kədər,
Haqqımızı eyləmişik biz halal.
Bizi tənha qoydun, gəlmədin, Tural.

Rəhmət diləyirik ürəkdən sənə,
İnan ki, batmışıq kədərə, qəmə,
Acı xəbər gəldi bu Mirhəsənə
Bilirəm düşməndən gəldi bu zaval.
Bizi tənha qoydun, gəlmədin, Tural.

QARDASAN

*Dayımın nəvəsi şəhid
Ağasırın Babayevin əziz xatırəsinə*

Sənsiz bu dünya da sanki qaraldı,
Vətən çağırıbdır, sən də ordasan,
Atan da, anan da vaxtsız saraldı
Nə üçün gəlmədin söylə, hardasan,
Bəlkə borandasan, bəlkə qardasan.

Nə olar hay versən, sən, səsimizə,
Göz yaşımız axıb döndü dənizə,
Həmişə təsəlli verərdin bizə,
Sağdamı axtaraq, yoxsa soldasan,
Bəlkə borandasan, bəlkə qardasan.

Ay Şirin, dərd bizi nə hala saldı,
Sənsizlik, inan ki, canımı aldı,
Bir ata, bir ana oğulsuz qaldı,
Hiss edirdim alovdasan, oddasan,
Bəlkə borandasan, bəlkə qardasan.

Ay Şirin, dönmədin sən yanımıza,
Bu kədər işlədi lap qanımıza,
And olsun Allaha, bu canımıza,
O saat duyurdum bərkədə, dardasan,
Bəlkə borandasan, bəlkə qardasan.

Ay dayoğlu, çox sevirdik biz səni,
Tökdün üstümüzə kədəri, qəmi,
Ömürlük gözlətdin sən Mirhəsəni,
Gözüm yolda qalıb, sanki yoldasan,
Bəlkə borandasan, bəkə qardasan.

QAÇDI BU SEVGİ

Bu həyat mənə də sevmək öyrətdi,
Gözümə bir işiq saçdı bu sevgi.
Sonradan bağrimı yaman göynətdi,
Öz-özümə dedim çəşdi bu sevgi.
Məni yalqız qoyub qaçdı bu sevgi.

Can atırdım ona tərəf gəlirdim,
Vəfasız olduğun artıq bilirdim,
Bəzən kədərlənib, bəzən gülürdüm,
Hər yerə günəştək saçdı bu sevgi.
Məni yalqız qoyub qaçdı bu sevgi.

Çox zaman oturub xəyalə dalar,
Heç nədən araya söz-söhbət salar,
Gözəlim, nə qədər ağlamaq olar,
Gözlərimdən axan yaşıdı bu sevgi.
Məni yalqız qoyub qaçdı bu sevgi.

Hər dəfə araya nifaq salırdı,
Bəlkə bili-bilə qisas alırdı,
Dindirəndə, vallah, donub qalırdı,
Elə bil kəsəkdir, daşdı bu sevgi.
Məni yalqız qoyub qaçdı bu sevgi.

Nəhayət, söylədi bağışla məni,
Vallah, çox incitdin sən Mirhəsəni,
Deyə bilmirdi ki, sevmirəm səni,
Axır ki qəlbini açdı bu sevgi,
Məni yalqız qoyub qaçdı bu sevgi.

QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!

İlhamlı biz zəfər çaldıq,
Torpaqları geri aldıq,
Yeni şəhər, kəndlər saldıq,
Bunlar bizə bir dərmandır.
Qarabağ Azərbaycandır!

Hamımızın dərdi-səri,
Qoru ərənləri, əri,
İgid Azəri əsgəri,
Yandır erməninini yandır.
Qarabağ Azərbaycandır!

Dünyaya salmışdız çox səs,
Bilirəm ki, tərəssiz siz, tərs,
Bu da oldu sizə bir dərs,
Kafir cındırısan, cındır.
Qarabağ Azərbaycandır!

Hər tərəfdə vardır yağlı,
Təmizlədik solu-sağı,
Azad etdik Qarabağı,
Şəhidlər Vətəndir, candır.
Qarabağ Azərbaycandır!

Buludlar açdı yolları,
Qovduq torpaqdan onları,
Hər yerdə bilindi sonları,
Neçə ildir yerlər qandır.
Qarabağ Azərbaycandır!

Çox qüdrətli ordumuz var,
Haqq yoludur, yolumuz var,
İgid oğul, qızımız var,
Şəhidlər zirvədir, şandır.
Qarabağ Azərbaycandır!

Nə qədər dedik qanmadı,
Sözümüzə inanmadı,
İgid ordumuz yamandı,
Verməyin şans, ay amandır.
Qarabağ Azərbaycandır!

Elimizdə, obamızda,
Belə gözəl yurdumuzda,
Bütün torpaqlarımızda,
Bayrağını dalğalandır.
Qarabağ Azərbaycandır!

ZƏMANƏDƏNDİR

Çox qəribə zamanımız var bizim,
Bəzən yaşamaq da, vallah, çətindir.
Hər yerdə qalıbdır mənim də izim,
Daşlığım ariq, cılız bədəndir,
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

Varlılar tuturlar həm sağı, solu,
Qanunlar da bağlayıbdır hər yolu,
Kasıblar olubdur varlinin qulu,
Yeri düşsə bir-birini didəndir,
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

Oğul atasını evindən qovur,
Ata neyləsin ki, əlini ovur,
Belə haqsızlığı göylərə sovur,
Bir çox evlər artıq pərən-pərəndir,
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

Gəlin öz toyunda yaziq görünür,
Elə bil gedənmir, sanki sürüñür,
Ertəsi gün baxın necə öyünür,
Elə bil bu evdə bir cangüdəndir,
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

İndi yada düşmür ya bacı-qardaş,
Özünə tapmayır heç kimsə sirdəş,
Artıq yaşı üstünə gəlir neçə yaşı,
Bilin bu dünyadan hamı gedəndir,
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

Bəzən analar da çölə atılır,
Bütün işlər bir-birinə qatılır,
Miras qalan əmanətlər satılır,
Guya, doğrudan da halal yeyəndir.
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

Nə qədər haqsızlıq olar dünyada,
Baxmırlar şöhrətə, ya şana, ada,
Ağıllı olurlar bəzən arada,
Guya, elə bilir daim öndərdir,
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

Gözü doymur, vallah, dünya malından,
Heç kimsənin sormaz bir an halından,
Aman verməz danışar çox yalandan,
Elə bilirlər ki, öndə gedəndir,
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

Gözləri yaşıla da dolur həmişə,
Nahaq yerə saçın yolur həmişə,
Niyə haqsızlıqlar olur həmişə,
Bilirsizmi bunlar belə nədəndir,
Nə olsa, deyirik zəmanədəndir.

ATA BİLMİRƏM

Od düşüb bağrıma, alovlanıram,
Arzuya, istəyə çata bilmirəm.
Hər gün xəyalımda səni anıram,
Ya gecə, ya gündüz yata bilmirəm,
Mən səni qəlbimdən ata bilmirəm.

Heç kəs inciməmiş dilimdən mənim,
Çoxdan xəbər yoxdur gülüməndən mənim,
Artıq heç nə gəlmir əlimdən mənim,
Düşmüsəm dəryaya bata bilmirəm,
Mən səni qəlbimdən ata bilmirəm.

Neyçün ayrıılmağa belə tələsdin?
Bahar çiçəyitək hər yana əsdin,
Anlaya bilmədim nə idi qəsdin,
Dərdini dərdimə qata bilmirəm,
Mən səni qəlbimdən ata bilmirəm.

Sevinc daşa dönüb fikrə dalmışam,
Sevgidə hər zaman öndə olmuşam,
Səni də həyatda razı salmışam,
Görəsən, etdimmi xəta, bilmirəm,
Mən səni qəlbimdən ata bilmirəm.

Həsrət ürəyimi yandırıb yaxar,
Eşqin həyatında əbədi yaşar,
Hicran üstümüzə ələyibdi qar,
Sevgi çələngitək tuta bilmirəm,
Mən səni qəlbimdən ata bilmirəm

Qərib Ərifşah oğlu Hüseynov 25 fevral 1958-ci il tarixdə Qəbələ rayonunun Qəmərvan kəndində dünyaya gəlib. Orta məktəbi həmin kənddə bitirib. 1975-1980-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin "Fizika" fakültəsində ali təhsil alıb. Hazırda Qəbələ şəhər 3 sayılı tam orta məktəbdə müəllim işləyir.

Dövri mətbuatda 1978-ci ildən çap olunur. İki kitab müəllifidir. Ləzgi və azərbaycan dillərində yazır.

QƏRİB HÜSEYNOV

BAYRAQDAR

(Yaralı gizirimi Xanoğlan Mikayılova)

Sən harda doğulmusan, kimlərdənsən bilmirəm,
Xalqı türk, avar, talış, ləzgi deyib bölmürəm.
Səni balam sanaraq mən özümə gəlmirəm, -
Aldığın yaralardan axdıqca qızıl qanın,
Mən burda qırılıram, bəlkə də çıxır canım.

Səbri daralmış düşmən kətan kimi ağarır,
Görəndə bayraqım da igidləri çağırır.
Bayraq : "Enməyə qoyma məni!" - deyə bağırır,
Yellənir, qürürlənir: "Görün məni kim sancı?" -
Bayraqdar oğulların bolluğu bir qazancdır!..

Xanoğlan da şir kimi öndə edirdi həmlə,
Ayaqları altında Laçındakı bir zirvə.
Bayraqı qaldıranda qızını dəldi güllə, -
Qolunu qəlpə qırıdı, ciyni də paralandı, -
Yaraya can verməyən qəhrəmanım aslandır!..

Aylında dostları çox-çox uzaqda idi,
Burnu ovulmuş çäqqal qaçmış, - duzaqda idi.
Şəhid dostun meyiti bir az qırqaqda idi, -
Onu qoyub ciyninə yeridi pəhləvanım,
Aparacam söylədi, hara yetir imkanım.

Yaralı ayaq onu büdrədirdi, yixirdi,
Neyləsin ki, dost yükü hər bir yükdən ağırdı.
Şiddətlənən ağırdan dözürdü, güc yiğirdi, -
Dost nəşini özünə ip ilə də bağladı,
Nə qədər mənzil gəldi kim ölüdü, kim yoxladı?..

Ağrını sağ qalmağın borcuna bükə-bükə,
Paralanmış ciyində dost yükü çəkə-çəkə,
Razılaşmırıd meyit qalsın bir təhlükədə, -
O yeridi, süründü... Bir də getdi özündən,
Qol qırıq, ciyin qırıq, qan fişqırır dizindən...

...Ayıldı, başı üstə dayanmış iki əsgər,
Silaha əl atanda: "Dur!" - dedi bizimkilər.
Allahı dada yetdi, pardaxlandı o hünər, -
Önündə aciz gücüm bir bu şeirə çatdı,
Şükür, qələbə çaldıq, küçədə partapardır!..

10 noyabr 2020

ŞƏHİDLƏRİN HARAYI

Vətən, dikəlmeyinə biz də bir çiycin verdik,
Qoymadıq: "Məğlub!" - sözü işlənə ünvanına.
Neçə fəlakətindən qazanan nadan gördük, -
Min ağrından birini dərd etməyən canına.

Sənə qurban olduq ki, qurban olmağın bitsin,
Ölümü adı edən qeyri-adi gücün var.
Yadların tapdağında talan olmağın bitsin, -
Hər işğala: "Yox!" - deyən böyük dirənişin var.

Səni kökə bilənlər, yağlı tikə sayanlar
Dadını çıxatlığı kefinə qatdı səni.
Bir satdıq əşya kimi üstünə əl qoyanlar
Elə dəyər-dəyməzə hər kəsə satdı səni.

Bu alver bilənlərin satmadığı nə qalmış? -
Kimə qürur mənbəyi, kimə bazar yerisən.
Üstünə düşmənlərin atmadığı nə qalmış? -
Ən isti sevgilərə soyuq məzar yerisən.

Uğrunda ölməyə də varmış yetim-yesirin,
Dar gündə harayına kasıblarındı yetən.
Hansı varlı balası oldu düşmən çəpərin,
Hansında qeyrət oldu düşmənin üstə gedən?

Subayıız da öldü, evlimiz də, ay Vətən,
Qismət belə gətirmiş, sağ qalanın sağ olsun!
İmkan vermədik səni ayaqlasın hər yetən,
İstəmədik torpağın itlərə tapdaq olsun!..

DEDİ: "SƏNİ GƏZİRDİM!"...

(Qələm dostum Cəlil Komradının tək oğlu
Xeyrbəy Vətən müharibəsində
kömüllü şəhid olmuşdur)

Bir ana öz oğluna ən gözəl qız gəzirdi,
Bir ata ürəyinin toy arzusu təbii.
Nə ana axtarışdan yorulurdu, bezirdi,
Nə də aram tapırdı şair atanın təbi.

Eh!.. Oğul da hər qızı bəyənmirdi doğrusu,
Gah boyu düz gəlmədi, gah bir az xasiyyəti.
Bilmədi necə olur əsil könül arzusu,
Sevgiyə çevirmədi etdiyi ünsiyyəti.

Bibilər, xalalar da elə hey danlayırdı:
-Bir de, axı, nə olub filankəsin qızına?
Onu qızları olan analar yanlayırdı:
-Lap mənim balam kimi bir sənəm tap özünə!..

Neçə kəndin toyunu, nişanını çəkmişdi,
Neçə dilbər gözəlin səbəbmiş həsrətinə.
Harda nəyi gördüsə xəlvətləyib bükmüşdü, -
Dönmədi o nüanslar sonra el söhbətinə.

Özü kömüllü getdi Qarabağ savaşına,
Atasının tək oğlu olmağına baxmadı.
Canını qurban dedi Vətənin hər daşına, -
Bir qarış torpağını düşmənə buraxmadı...

Bu çətin dirənişdə gülmür hər kəsin bəxti,
Yadında atasının o coşqulu yubileyi!..
İşvəli qız cildində ona bir qəlpə baxdı,
Dedi: "Səni gəzirdim!" - qucanda Xeyrbəyi...

YETİMLİKDƏN ŞƏHİDLİYƏ

(Hamımızın sevimliyi olmuş şəhid balamız
Fərid Mövsümovun əziz xatirəsinə)

Özümü inandıra bilmirəm bu itkiyə,
İnanmiram bir yolluq biz səni itirmişik.
Bizə xəbər etmədən, sən, getmişdin cəbhəyə, -
Bəs xəbərin oldumu döyüşü bitirmişik?

Yetimlik acısını çəkə-çəkə böyüdün,
Bir az əmi qayğısı, dayı himayəsində.
İgidlər cərgə tutmuş xiyabanda uyudun,-
Udduq bu döyüşləri sizlərin sayəsində.

"Erməni nə qoduqdur?" - demişdin bir söhbətdə
Bizə qorxaq deyələr, boynubükük deyələr.
Deyirdin ki, ölərəm, qalmaram bu töhmətdə, -
Bir o qalmış bizləri ermənilər söyələr?..

Deyirdin ləzgilərin qartal oğullarını
Görüb perik düşərlər o erməni qarğalar.
Nə qədər istəyirsə bərkitsin divarını,
Beton qalalarını yumruğumuz dağıdar!

Ağıllı söhbətlərin, şirin zarafatların
Heç inana bilmirəm indi xatirə olmuş.
Yazısı belə imiş o səmavi qatların,
Biz kimi çox istəsək əlimizdən tez almış.

Qismətində olmadı, övlad arzuda idin,
Yetimliyin acısı şəhidliyinlə bitdi.
Sən, o qaynar köksündə soyuq mərmi əritdin, -
Deyən olmasın deyə bu Vətən əldən getdi.

Xətrin çox əziz idi, sən, mənə balam kimi,
Tabutunun dalınca ayağımı süründüm.
Niyə o vaxt yarıda qoyduq müharibəni? -
Ölümündə günahkar elə bizik, Fəridim!..

BİLDİNMI

Yaxşılığın, yamanlığın bir həddi,
Ömür yolun imkanına sərhəddi.
Aldın, verdin... Hər nəfəsin öz şərti:
Torpağını Vətən edə bildinmi?

Nə vaxt getdin istəyinin əksinə?
Satıldımın güc düşəndə tək sənə?
Qılincinən kişi kimi çəksənə! -
Torpağını Vətən edə bildinmi?

Şirin oldu, qalxdı bir az şəkəri?
Nə söylədi Xan Araza Həkəri?
Ağanın yox, yurdun, elin nökəri!-
Torpağını Vətən edə bildinmi?

Talan gördün: talançıya dur dedin?
Yalan gördün: yalançıya dur dedin?
Müqəddəsi ocaq etdin, pir etdin,-
Torpağını Vətən edə bildinmi?

Kimi bura o ac nəfsi göndərib?
Kim daşırıb nifrətini əndərib?
Qopan selin ağzin xeyrə döndərib
Torpağını Vətən edə bildinmi?

Düşündünmü nə toxumdur əkdiyin?
O nə ağımiş büküldüün, bükdüün?
Gözə töküb, ya üstə göz tökdüün
Torpağını Vətən edə bildinmi?

Mənim deyib qamarlayar manyak da,
Kim qaldırdı, kim saxladı ayaqda?
Sən, Nuh olub ovuc boyda qayıqda
Torpağını Vətən edə bildinmi?

Bir ümidə söykək olmuş taqəti,
Çox Qəribin xəyal imiş məbədi!
Ölsən, qalsan yenə boynun minnəti:
Torpağını Vətən edə bildinmi?

BATABAT

Yaz ətriylə dopdoludur bu yazım,
Bənövşənin, kəkotunun, yarpızın.
Ovsun açdın yaylağında "Şahbuz"un, -
Yatıb yosun döşeyində, Batabat!

"Əyriqar"ın qarı sənə əyilmiş,
"Gəmiqaya" gəmiçisi dəliymış,
"Zor bulağı"n göz yaşının seliymiş
"Biçənəyin" üzüyəndə, Batabat!

"Üzən ada"n dönüb harin ayğıra,
Üstdən gəzib acıq verir "Vayxır" a.
Şərab verdin mən tək qoca çayxora
Qədəh-qədəh çicəyində, Batabat!

Hökmülüsən, qızı Kiçik Qafqazın,
İçindəsən yay alovun, qış buzun.
Soyuqlarsan, gəl, köksümə köç, qızın, -
"Lay-lay!" - deyim keşiyində, Batabat!

Kəllərinin buynuz qırır inadı,
Xəyalının qartallarmı qanadı?
Dirnaqları ürəyimtək qanadı
Məndən ürkən kəkliyin də, Batabat!

Dolay yollar heyranları qucaqlar,
"Südlü" əmir burda qaymaqdodaqlar.
Yağ-balınlə lap ballandı qonaqlar, -
Dad var pendir dürməyində, Batabat!

Naxçıvanın nə götürüb naxış!
"Salvartı"nın od gözü, buz baxışı.
Qəribəsən, mən Qəribdən al qışı, -
Yer ayrırib ətəyində, Batabat!

15. 09. 2016

GÖY-GÖL

Hissim, duyğularım düşdü tilsimə,
Xəyaldan yoğrulmuş gerçəkdi Gøy-göl!
Ürkmüş maral kimi qaçıdı üstümə, -
Hər kəsi ram edən göyçəkdi Gøy-göl!

Niyə Hacıkəndin dilbər gəlini,
Belə susqun yatar açmır dilini?..
Min ildir lal edir seyrə gələni, -
Min ildir ən şirin diləkdi Gøy-göl!

"Zəlzələ gülü"ymüş anamız Yerin,
Yaşıl çətir altı olur çox sərin.
Bəlkə güzgüsüdür mavi göylərin, -
Bəlkə güzgülənən mələkədi Gøy-göl?!

Darandı dumanla duman içində,
Dağlar lövbər atdı liman içində,
Yanıldığın məni də güman içində, -
Nə vaxt dəcəllilikdən əl çəkdi Gøy-göl?!

Uyub dövrəsinə o "insafsız"ın
Böyük təbiəti Kiçik Qafqazın.
Yorğun bir ədanın, oğrun bir nazın
Bilib qaydasını bol çəkdi Gøy-göl!

Rəssam işimi bu?.. Heyrətdən çəşdim,
Ya o insanlaşdı, ya mən sərxoşdum.
Aynacamallımla lap qucaqlaşdım, -
Özü əhdimizə qol çəkdi Gøy-göl!

Murov o pəriyə həsrət yaşadı,
Qoşqar köks ötürdü, həsəd daşıdı;
Bir vaxt Kəpəzin də bağırı daş idi, -
Ən daş ürəyə də yol çəkdi Gøy-göl!

Qəribin tox tutdu Tanrı payından,
Yağış səpələtdi- qarın payından;
Gömgöy yaylaqların arı payından
Yavan sözlərimə bal çəkdi Gøy-göl!

07.08.2016

Əhməd Məhəmməd oğlu Məmmədli 1949-cu ildə Qəbələ rayonunun Nic qəsəbəsində dünyaya göz açmışdır. 1968-ci ildə Nic 1 saylı tam orta məktəbi, 1971-ci ildə Bakı Bədən Tərbiyəsi Texnikumunu (I buraxılış), 1985-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedagoji İnstitutunu bitirmiştir. 47 il müəllim işləmişdir. Hazırda təqaüddədir. Dörd övlad atası, 7 nəvə babasıdır.

ƏHMƏD MƏMMƏDLİ

CÜT ALİMLİ SINİFİN CÜT ŞAİRİ DƏ VARDIR

(Elmira Abdurahman qızının
yubileyinə - 16.02.2021)

Altmış səkkizdə orta məktəbi vurdub başa,
Təhsil dalınca getdik dağ-daşı aşa-aşa.
Çox sevindik, sinifdən cüt alim çıxdı başa,
Ay belə sinif səni, görüm yaşa, yüz yaşa!
Cüt alimli sinifin cüt şairi də vardır,
Qəbul etsəz biri mən, biri də Elmıradır.

Tahir hesabdar şair, mühəndis, Kamil həkim,
Belə yoldaşlarıyla kim fəxr etməz, deyin kim?
Sinfimiz üz ağartdı, başımızı tutaq dik,
Yaqub professor oldu, Səttərsə akademik,
Cüt alimli sinifin cüt şairi də vardır,
Qəbul etsəz biri mən, biri də Elmıradır.

Cavanşir, Cümşüdümüz, Səhrayə var, Sevil var,
Həqiqəti unutsaq, de bizi kim bağışlar?
Sinifdə qızlar olub bacıtək baş tacımız,
Görüm səni yüz yaşa, ay Elmira bacımız.
Cüt alimli sinifin cüt şairi də vardır,
Qəbul etsəz biri mən, biri də Elmıradır.

ANA YANĞISI

Ucqar kəndin birində bir kişi dükən açdı,
Lazım olan şey üçün hamı dükana qaçıdı.
Alveri "xod" gedirdi, əli yaxşı gətirdi,
Qazanc artdıqca onda insaf, mürvət itirdi.

Öz halal qazancına az-az haram da qatdı,
Piştaxtinın altından saxta araq da satdı.
Dedilər: çox dəbdədir knopkalı bıçaqlar,
Bıçaq satdı, demədi kim kimisə bıçaqlar.

Xəbər gəldi: oğlunu sərxoş bıçaqlayıbdi,
Başqa sərxoş vurulan bıçaqları sayıbdi.
Ailənin tək oğlu çatdırıldı həkimə,
Oğul keçinib, həkim əlac eyləsin kimə?

Ana töküb benzini, tez dükana vurdu od,
Tüstü buruldu, qalxdı, sanki işləyir zavod.
Dükən söndü, külünü külək yaydı hər yana,
Ananın ürəyisə qalıbdı yana-yana.

ERMƏNİLƏR

Xocalını görən gözlər, illər keçir, gülə bilmir,
Faciədən çökən hüznü, yüz-yüz sevinc silə bilmir.
Ermənilər insanlığın nə olduğun bilə bilmir,
Axıtdığı nahaq qanda boğulacaq ermənilər,
Görən, nə vaxt insan kimi doğulacaq ermənilər?

Qanqaldırlar, bitdilərsə, daha heç nə bitmir orda,
Nahaq qanlar, ah-nalələr heç tükənmir, itmir orda.
Yalan şütyür yel kimi, doğru addım getmir orda,
Axıtdığı nahaq qanda boğulacaq ermənilər,
Görən, nə vaxt insan kimi doğulacaq ermənilər?

İnsaf, mürvət, vicdanını atıbdı itə erməni,
Haqq-ədalət tanımayırlar, dönübüdü kütə erməni.
Bizdə al-qumaş geyərdi, möhtacdı çitə erməni,
Axıtdığı nahaq qanda boğulacaq ermənilər,
Görən, nə vaxt insan kimi doğulacaq ermənilər?

Kimə sığınsa erməni, eşib tökür öz başına,
Xəyanət edir nə ki, yad, öz doğmaca qardaşına.
Dünya gərək inanmasın, hiyləgərin göz yaşına,
Axıtdığı nahaq qanda boğulacaq ermənilər,
Görən, nə vaxt insan kimi doğulacaq ermənilər?

AY BƏRƏKALLAH

(*Sabiranə*)

Xeyir varsa, ağa deyirik qara,
"Puldu" deyirik hər bir dərdə çara.
Yuxuda da biz görürük pul-para,
Qazanc üçün doğrumu böhtanlarıq,
"Ay bərəkallah, nə gözəl canlarıq!"

Yatmağa fil qulağıdı yerimiz,
Top atsalar diksinmərik birimiz.
Ölmüşdən betər ölüdü dirimiz,
Ayılsaq da hər şeyi tərs anlarıq,
"Ay bərəkallah, nə gözəl canlarıq!"

Qulp qoyuruq özgə görən işlərə,
Lağ edirik oxuyub bilmışlərə.
Biz sadıqik bu köhnə vərdişlərə,
Şərə salıb öndəkini damlarıq,
"Ay bərəkallah, nə gözəl canlarıq!"

Biz olmuşuq əmrə müntəzir, sayıq,
Müdirlərin qultək qoltuğundayıq.
Olmasaq da vəzifəyə biz layiq,
Vəzifəçün pula müdər yanlarıq,
"Ay bərəkallah, nə gözəl canlarıq!"

Özümüzdən çox razıyıq hamımız,
Nə bəy, rəiyyət - qazıyıq hamımız.
Düz deyəndən narazıyıq hamımız,
Nahaqdan yoğrulub haqqı danlarıq,
"Ay bərəkallah, nə gözəl canlarıq!"

Düz öyüdü anlayırıq tərsinə,
Tərsliyimiz bəllidi Yer ərzinə.
Məhəl qoymuruq işin gerisinə,
Bir çəp sözə bıçaqla dost qanlarıq,
"Ay bərəkallah, nə gözəl canlarıq!"

Bağ qiyana salxım, gilə vermirik,
Bir damcı su - dönə külə, vermirik.
Borcumuzu bilə-bilə vermirik,
Yaz tarixə - biz belə nadanlarıq,
"Ay bərəkallah, nə gözəl canlarıq!"

BIÇAQ

Bıçaq soyuq silahdır,
Hərdən isinir qanla.
Onla həll edir işi,
Heyif, insan insanla.

Beyin qızışan zaman,
Bıçaq ağılı oğrayır.
Bircə göz qırpmında,
Doğma, yadi doğrayır.

Şillə, yumruq işləmir,
İşləyir iti bıçaq.
Sağ qalanı saxlayır,
Beş-on il dəmir barmaq.

Çoxu dönüb cəllada,
Doğrayır bir-birini.
Burda oğul ananı,
Orda arvad ərinin.

Kim xilas eyləyəcək?
Bu, cahil bədniiyyəti?
Gəl, sən təzada bir bax,
Ağıl küt, bıçaq iti.

Gözü yaşlı qoymayaq,
İnsanları haqq-nahaq.
İti ağıl axtaraq
Kəsən bıçaqdan qabaq.

YEDDİGÖZƏL ŞƏLALƏSİ

Göyün yeddi qatındadı,
Qafqazın dağ çatındadı.
Çapır - köhlən atındadı
Dağın yeddi piyaləsi,
Yeddigözəl şəlaləsi.

Zəmzəmidi bu yelərin,
Suyu soyuq, hava sərin.
Zirvə uca, dərə dərin,
Mövzusudur yüz əsərin,
Möcüzələr möcüzəsi,
Yeddigözəl şəlaləsi.

Suyun səsi - həzin nəğmə,
Qalxır zilə, enir bəmə.
Sevinc nöqtə qoyur qəmə, -
Verir ucalmaq həvəsi,
Yeddigözəl şəlaləsi.

Dağların min sırrı varmış,
Ətəkdə yay, zirvədə qış.
Tanrı nələr yaradarmış, -
Zirvələrin çağırış səsi,
Yeddigözəl şəlaləsi.

Hər tərəfi sal bir qaya,
Ucalıbdı günə, aya.
Ellər gəlir tamaşaya, -
Qəbələnin möcüzəsi,
Yeddigözəl şəlaləsi.

SƏDİYAR SƏFƏRƏLİYEV

ƏZİZLİ FƏRMAN

Şəxsiyyətinə hörmət etdiyim yaxın dostum
Əzizli Fərman Məhəmməd oğluna

Qocadan qocasan, cavandan cavan,
Mənim yaxın dostum Əzizli Fərman.
Ürəyin genişdir, məramın temiz,
Ömür yollarında qalıbdır izin.

Həyat bir xatirə, illər dağ-dərə,
Dost-tanış yanında hörmət yiğmişan.
Yaxşı əməllərin çox çatıb elə,
Sənin adın ilə qalar dünyada.

Bir sadə müəllim olsan da özün,
Çox hikməti olub dediyin sözün.
Təmizlik, sadəlik, düzlik, etibar,
Yer tutub nitqinin hər kəlməsində,
Bunu əməlinlə qazandın özün.

İllər öz qoynunda aparır bizi,
Yaş üstə yaş gəlir, biz qocalrıq.
Sənin timsalında görürəm ki, mən,
Özün qocalsan da dostluq qocalmır.

Soy adın gələndə Əzizli Fərman,
Xəyal da canlanır, dərdlərə dərman.
Bir hikmət yaşayır bu qafiyədə,
Onu əməlinlə yaşat hər zaman.

Sənin ünvanına mənim yazdım,
Dostluqda hər zaman gördükərimdir.
Sənin dostlarının, tanışlarının
Sözündən, işindən bildikərimdir.

Sədiyar İsbəndiyar oğlu Səfərəliyev 1947-ci ildə Qəbələ rayonunun Həmzəlli kəndində anadan olmuşdur. Uşaqlıqdan saz-söz vurğunu olan S.Səfərəliyev xalq şeiri üslubunda yazıb-yaradan könül adamıdır. Onun şeirlərində ailə məişəti ilə bağlı çalarlar, ailə sevgisi, saf məhəbbət duyğuları insanlarda xoş ovqat yaradır. S.Səfərəliyev N.Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Azərbaycan Prezidenti yanında Dövlət İdarəcilik Akademiyasının məzunu olmuş, uzun müddət rayonda rəhbər vəzifələrdə çalışmışdır. 2010-cu ildən təqaüddədir. I dərəcəli dövlət qulluqçusudur. Onun şeirlərindən bir neçəsini oxuculara təqdim edirik.

Bir müəllim ömrü yaşıdır səni,
Alın tərin ilə açılr güllər.
Neçə könüllərdə qurdugun yuva,
Öz halal zəhmətin, öz hünərindir.

İnsan bir çeşmədir, axır qayadan,
Mənbəyi dağların qatlarındadır.
Xoşbəxt insanların həyat yolları,
Sevilən insanlar arasındadır.

Yaşa dağ qoynunda bir qartal kimi,
Dostlar yüksərəna baxıb sevinsin.
Gözəl övladların, şux nəvələrin,
Fərman adın ilə daim öyünsün.

05.03.2021, Qəbələ şəhəri.

HƏYAT GÖZƏLDİR

Dağlar sənə bənzəyir,
Durur, vüqarla baxır.
Çaylar sənə bənzəyir,
Coşur, kükreşir, axır.
Yollar sənə bənzəyir,
Hey qovsan da sonu yox.
Güllər sənə bənzəyir,
Tikanı çox, gülü çox.
Göylər sənə bənzəyir,
Duyduqca genişlənir.
Hər parlaq ulduzunda
Min bir aləm gizlənir.
Sən necə yaranmışan?
Həm şirinsən, həm acı.
Gəl, gizlətmə üzünü,
Səndə tapdım özümü.
Mən sənə vurulmuşam,
Aşıqinəm əzəldən.
Dedim ürək sözümüz:
Sən ömürsən, gözəlsən!
Sən baharsan, gözəlsən!
Sən həyatsan, gözəlsən!
De! Doymaq olarmı heç,
Həyat kimi gözəlsən.

12.12.2019, Qəbələ şəhəri

SEVƏSƏN GƏRƏK

Bizim qoşa sevgimiz
Xatırələr dastanı.
Varaqlasan, görərsən
Məftun edir insanı.
Bir sevgi çələngidir
Kökləri qəlbimizdə,
Tutubdur kainatı.
Çiçəkləri ulduzlar,
Meyvələri nəvələr.
Bahar kimi ətirli,
Günəş kimi nurludur.
Yanacaqdır hər zaman.
Yollar zirvəyə qalxır,
Ordan sonu görünmür.
Sevməyi bacarmasan,
Xatırəsi bilinmir.

13.02.2021, Qəbələ şəhəri.

NƏVƏLƏR

Mənim səkkiz nəvəm var,
Yeddi qardaş, bir bacı.
Onlar həm dərdlərimdi,
Həm dərdimin əlacı.

Sevirəm nəvələri,
Bir aydın sabah kimi.
Sevirəm nəvələri
Bir isti ocaq kimi.

Nəvələr ürəyimdir,
Nəvələrim canımdır.
Nəvələrin yaddaşı
Mənim son məkanımı.

Mən bu yaşa çatmışam,
Başım qar, sinəm ocaq.
Nəvələrim yurduma
Günəş kimi doğacaq.

06.01.2021, Qəbələ şəhəri

EVİMİZDƏ GƏLİN VAR

Söz-söhbəti yiğ bir az,
Evimizdə gəlin var.
Öz içində sığ bir az,
Evimizdə gəlin var.

Oğlanları danlama,
Gələr başqa anlama...
Heç məni də yanlama,
Evimizdə gəlin var.

Dindirməyəndə, dinmə,
Ucalığından enmə.
Çox da dəblə geyinmə,
Evimizdə gəlin var.

Evdə salma qalmaqla,
Sakit ol, bir nəfəs al.
Bezdirdi məni bu hal,
Evimizdə gəlin var.

Səhər tez qalx yerindən,
El desin hünərindən.
Az danış dərd-sərindən,
Evimizdə gəlin var.

QOCALAR SAN

Haram mayadan üz tutmaz,
Qanmayana söz də batmaz.
Ac uşaq gecələr yatmaz,
Səhərədək yırğalasan.

Qeyrətini satma yada,
Ər adın qalsın dünyada.
Var-dövlət də çatmaz dada,
Şərəfini xirdalasan.

Ömür keçir bu minvalla,
Dost-tanışdan qalma dala.
Tez düşərsən əyri yola,
Böyük sözün tapdalasan.

Həyat özü gör-götürdü,
Bərkə-boşa çökər səni.
Düz yolunu əymə yana,
Son ayaqda tək qalarsan.

Həyatını əməkdə gör,
Öz xalqına xidmətdə gör.
Bərkə-boşa sinə gərib,
Şərəf ilə qocalarsan.

DOSTA XAHİŞ

Mənim ürəyim yanır,
Sən papiros çekirsən.
Dərdi, qəmi, bələni,
Ürəyinə tökürsən.

Papirosu çekənlər,
Ondan xeyir görməyib.
Bədənin zəhərləyib,
Əcəliylə ölməyib.

Öz əməli özünə,
Qənim olur həmişə.
Tezliklə tərgit onu,
Çevrilməsin vərdişə.

Papirosu tərgitmək
Sənə gəlməsin çətin.
Qabağında heç nədir
İradə, cəsarətin.

Qoy, hamı görsün onu,
Qoy, hamı bilsin onu.
Papirosu tərgitdin,
Budur xahişin sonu.

ŞƏHLA XƏLİLQIZI

AZƏRBAYCAN BAYRAGI

Vətəndə bayrağın əgər ucalsa,
Vətən oğulları baxıb bac alsa,
Xalqımız bir olub həmrəy yaşarsa,
Ucalan bayraqım bir daha enməz.

Yağılar baxdıqca aparsın həsəd,
O mənfur düşmənin niyyətidə bəd,
Çəkdik tarixə biz əbədi bir səd,
Şəhidlər qanıdır daim, silinməz.

Bayrağın öpərək köksünə sixan,
Şəhla deyər bayraqımız ərmağan,
İbrət götür Azərbaycana baxan,
Üç rəngli bayraqım zirvədən enməz.

SÖZÜM TÜKƏNİB

Şəhid analarına verəcək təsəllimiz tükənib

Şəhid anasının qəmli üzünü,
Dil üstə naləsi "oğul" sözünü.
Övlad həsrətiylə dolan gözünü,
Təsəllim tükənib, dözüm tükənib,
Deməyə, ay ana, sözüm tükənib.

Nə deyim, bilmirəm, qurtarib sözüm,
Donubdur qarşında daş olub könlüm,
Yamanca dağ çəkmiş ayrılıq, ölüm,
Qarşına çıxmaga dizim tükənib,
Deməyə, ay ana, sözüm tükənib.

Vətənçün tökülen son damla qanı,
Arzusu düyünlü, o şirin canı,
Ucaldı vətəni Azərbaycanı,
Ocaqdan verəcək közüm tükənib,
Deməyə, ay ana, sözüm tükənib.

Bu ürək dağının acısı ötməz,
Dərd çəkən sinədən silinib getməz,
Ağlasan, sizlasan qəmin də bitməz,
İradəm tükənib, əzmim tükənib,
Deməyə, ay ana, sözüm tükənib.

Şəhlayam, analar, qurbanam sizə,
Şərikəm hər zaman mən dərdinizə,
Qürursuz bu elə, vətənə, bize,
Üzünə baxmağa üzüm tükənib,
Deməyə, ay ana, sözüm tükənib.

QƏM YEMƏ, AY ANA

Mənə "igid oğlum" deyərdin anam,
Vətən torpağında məşələm, odam.
Deməyin dünyaya biganə, yadam,
Qəm yemə, ay ana, şəhid olmuşam.

Murovdan, Şuşadan alarsız soraq,
Yanır Qarabağda əbədi çıraq.
Vətənə oğullar görəkdir dayaq,
Qəm yemə, ay ana, şəhid olmuşam.

Deməyin oğlunuz olubdur nakam,
Vətənim bizlərdən almadımı kam?
Hər günü gör neçə yerdə izdiham,
Qəm yemə, ay ana, şəhid olmuşam.

Məzarıma gül ək, gəl qonağım ol,
Bilirəm çəkəçək bu iriz, bu yol,
Başını uca tut, sən vüqarlı ol,
Qəm yemə, ay ana, şəhid olmuşam.

Mən cənnət quşuyam, ağlama mənə,
Göz yaşı tökmədən gərginən sinə,
Vəsiyyət edirəm, ay anam sənə,
Bir mələyəm, cənnətimə qonmuşam,
Qəm yemə, ay ana, şəhid olmuşam.

QARABAĞA GEDİRİK

*Cəbrayıl alınanda sevincindən
coşub-daşan ananın dilindən*

Kaş, vətənə gedəndə narın yağış yağaydı,
O torpağın qoxusu ciyərimə hopaydı,
Əlim ilə qoyduğum ruhum gedib tapaydı,
Qoxun gəlir, vətənim, gözlə bizi, gəlirik,
Ordumuzun gücünə Qarabağa dönürük.

İllər boyu ağlayıb içimdə yas bağladım,
Qəlbimin həsrətindən, hicranından dağladım,
O bircə gülüşümü qələbəyə saxladım,
Dağları, zirvələri, təpələri enirik,
Ordumuzun gücüylə Qarabağa gəlirik.

Qisas deyir gözümüzdən axıdılan qanlı yaş,
Görən qalıbmı orda oturduğum nəhəng daş.
Gözünüz aydın olsun, elim-obam, a yurdaş,
Qələbə sevinciyə danişırıq, gülürük,
Ordumuzun gücüylə Qarabağa dönürük.

Erməni düşəsi gözünü dikdin elimə,
İllərin həsrətini çəkdiñ dərdli könlümə,
Fikir ver, nadan, faşist deyəcəyim sözümə,
Haray çək dünyaya ciyərinizi dəlirik,
Ordumuzun gücüylə Qarabağa gəlirik.

Daha qaçqın anası deməyiniz siz mənə,
Otuz ili bu dərdə dözərək gərdim sinə,
Çağırır vətən məni, sıxacaq öz köksünə,
Vətənim Qarabağa zəfər ilə dönürük,
Qoxun gəlir vətənim, gözlə bizi gəlirik,
Ordumuzun gücüylə Qarabağa dönürük.

ƏSGƏR ŞEİRİNƏ

*Seir yazan gənc şair əsgərlərimizin
ruhuna ittihof olunur*

Vətən yol açdı əsgər şeirinə,
Qələm tək silahı aldı sehrinə,
Yerlərdə, göylərdə doldu qəhrinə,
Mürəkkəb qanıdı, silahı qələm,
Əsgər şeirinə mat qaldı aləm.

Şəhidlər adına yazılın dastan,
Azadlıq eşqiylə çöl-çəmən oyan,
Ey dünya şairi, bir dur, bir dayan,
Mürəkkəb qanıdı, silahı qələm,
Əsgər şeirinə mat qaldı aləm.

Vətən poemasın yazdı əbədi,
Əyilməz poladtək duruşu, qəddi,
Qoymadı düşmənə aşşin o həddi,
Mürəkkəb qanıdı, silahı qələm,
Əsgər şeirinə mat qaldı aləm.

Əsgərin qələmi süngütək iti,
Vətənə verdiyi sözündə qəti,
Aslan tək nərəsi, ər cəsarəti,
Mürəkkəb qanıdır silahı qələm,
Əsgər şeirinə mat qaldı aləm.

Şəhlayam, deyirəm elin balası,
Əkdiyin bayrağın şəfəq saçası,
Oğullar ölməzdir, şəhid anası,
Şairin əsəri yaraya məlhəm,
Mürəkkəb qanıdır, silahı qələm,
Əsgər şeirinə mat qaldı aləm.

23.11.2020

NƏYİMƏ GƏRƏKDİR

Hicran da, kədər də sirdaşın olur,
Həyatın qəm yolu yoldaşın olur,
Tək sənə qalanı göz yaşın olur,
Nəyimə gərəkdir beləcə dünya.

Kimə inanasan, kimi anasan.
Haqsızlıq öündə, odtək yanasan,
Yada arif ol ki, nəsə qanasan,
Nəyimə gərəkdir beləcə dünya.

Uyma bu dünyada vara, dövlətə
Sonu sonsuz olar, uyan ziynətə.
Yaxşılıq qalıbmı qoya qiymətə,
Nəyimə gərəkdir beləcə dünya.

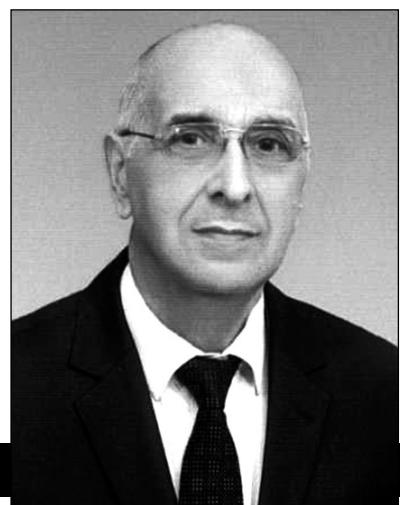
Kiçiklər yanında böyük alçalır,
Zamanın hökmüylə kimsə ucalır.
Arsızı kef çəkir, dərdli qocalır,
Nəyimə gərəkdir beləcə dünya.

Arxada qalıbdır ata sözü də,
Atəşi od olsa, sönər közü də.
Haqqə göz yumarsa, görər gözü də,
Nəyimə gərəkdir beləcə dünya.

Susmağın axırı gedəcək hara,
Şəhlayam, qəlbimdə baglanar yara
Ağa ağ olana, deyərsə qara,
Nəyimə gərəkdir beləcə dünya.

Ənvər Feyzulla oğlu Əlifov 1951-ci ildə Azərbaycanın dil-bər guşələrindən biri olan Qəbələ (o vaxt Qutqaşın adlanır-dı) rayonunun Soltan-Noxa kəndində kəndli-zəhmətkeş ailəsində anadan olmuşdur. Təqaiüddə olan müəllimdir. Yazıları Respublikanın qəzet və jurnallarında çap olunur.

"Xəzən" jurnalı redaksiya heyəti Ənvər Durucalını 70 yaşıının tamam olması münasibətilə təbrik edir və "Duruca" şeirini oxuculara ünvanlayırıq.

ƏNVƏR DURUCALI

DURUCA

Gözümü açanda, nəfəsim oldun,
Bilmədim nə vaxtı gəncliyə doldum.
Səndən ayrıلندا, inan ki, soldum,
Səndən necə doyum özüm, Duruca?

Xatırəm qəlbimdə varaqladıqca,
Xəyallar qoynunda soraqladıqca,
O Dərman bulağın yada saldıqca,
Dolmazmı qəhərdən gözüm, Duruca?

Əfəndi ocağın unutmaq olmaz,
Zirvələr gəzdikcə insan da doymaz.
Gəzək ziyarəti, nisgilim qalmaz,
Ocağa od verən közüm, Duruca.

Maya, Armud sənin olub bulağın,
Yadıma düşdükcə o ötən çağın.
Gül-çiçək ətirli Laləli dağın,
De, mən necə sənsiz dözüm, Duruca?

O dağları qarış-qarış gəzmişəm,
Yıxılanda ağrısına dözmüşəm.
Əziləndə qürurumla gəzmişəm,
Verirdin sən mənə əzim, Duruca.

Şəlalələr sözüləndə qayadan,
Möcüzə yaratmış ulu yaradan.
Sənə xəbər verim dağdan, qayadan,
Yaylaqlar məkanı, bizim Duruca.

Ənvər deyər, sənsiz qəlbim döyünməz,
Sonsuz məhəbbətim alovətək sönməz.
Səndədir sirlərim, bir kimsə bilməz,
Heç vaxt qoyma itsin izim, Duruca.

FƏXRƏDDİN BABAYEV

Fəxrəddin Hümbət oğlu Babayev 1951-ci il fevralın 1-də Qəbələ rayonunun Yengicə kəndində müəllim ailəsində dünyaya göz açıb. 1967-ci ildə orta məktəbi bitirib. Bir il istehsalatda çalışdıqdan sonra 1968-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstytutun filologiya fakültəsinə daxil olub, 1972-ci ildə oranı fərqlənmə diploma ilə başa vurub. Həmin vaxtdan 2018-ci ilədək fasıləsiz olaraq müəllim işləyib. Dəfələrlə fəxri fərmanlarla təltif olunub. Həzirdə təqaüddədir.

Ara-sıra yaradıcılıqla məşğuldur, şeir yazır. Şeirləri dövrü mətbuatda çap olunub, Almanaxnlara, Toplulara salınıb.

*Ürəyimi əzən sözlər,
Bu cahani gəzən sözlər.
Hər cəzaya dözən sözlər,
Amalım siz, yelkənim siz. - deyəbən sözləri
nizama düzə-düzə şairin sorağı gəlib çatdı biza.
"Xəzan" jurnalı redaksiya heyəti Fəxrəddin
Babayevi 70 yaşının tamam olması münasibət
tilə təbrik edir, onun şeirlərindən bir neçəsini
oxuculara ünvanlayır.*

MÜƏLLİM

Kimlə müqayisə edim, görəsən,
Sığmir kəhkəşana, elə müəllim.
Dünyanın təməli ordan başlanır,
Layiqdir ad-sana, şana müəllim.

İlk qələm tutmağı, ana deməyi,
Vardır üstümüzdə haqqı, əməyi.
Daim düşünərdik, görən, yeməyi
Hansı əli ilə yeyir müəllim?

Təmiz geyinməyi, düz danışmağı,
Çətinə düşəndə dağlar aşmağı.
Qaranlıq zülmətə işiq saçmağı,
Dönə-dönə öyrədərdi müəllim.

Dar gündə dözümlü, möhkəm olmağı,
Hər kiçik nöqtəyə nəzər salmağı,
Gözəl məclislərdən ləzzət almağı,
Dəfələrlə söyləyərdi müəllim.

Uğursuz sevgidən, xoşbəxt olmaqdan,
Bəzən çətin anda tənha qalmaqdan,
Varlıya, kasıba nəzər salmaqdan
İlhəm ilə danişardı müəllim.

Düşmənə baş əymə, cəsarətli ol,
"Vətənə xidmət et", deyərdi yüz yol.
Tarlada sünbüllər yetişəndə bol,
Göylərdə uçardı, sanki, müəllim.

Fəxrəddin, müəllimə əyməlisən baş,
Nə olsun yetmiş haqlayıbdi yaşı.
Heç kimə yaradan etməsin möhtac,
Möhtaca sığmayır heç vaxt müəllim.

ŞEİRİM

Hafızlər töhfəsi, ulular sözü,
Qəlbimin alovu, ocağı, közü,
Qəlbimdə qaynayan atəşin özü,
Tanrı piçiltisi, payıdı şeirim.

Fırtınalı, təlatümlü dənizdir,
Xatirimdə əksi qalan bir izdir.
Bir gözəlin sevgisitək təmizdir,
Tablomun Goy-gölü, çayıdı şeirim.

Ozan babam çalan qopuzdu, sazdı,
Şairə ruh verən çiçəkli yazdı.
Habil segahıdı, incə avazdı,
Sevgi səmasının Ayırdı şeirim.

Məhəbbəti ürəyimdə kök salıb,
Ulduz kimi o Günəşdən nur alıb.
Babam Oğuz xandan yadigar qalıb,
Ömrümün baharı, yaydı şeirim.

Ruhum vətən üçün alışib-yanıb,
Azəri yurdunu qibləgah sanıb.
Xocalıda al-qanına boyanıb
Şəhidlərin ah-vaydı şeirim.

Fəxrəddinəm, nəğmə deyən diləm mən,
Xəzri kimi xəfif külək, yeləm mən.
Zirvələrdən axıb gələn seləm mən,
Vulkan, fəvvərənin tayıdı şeirim.

BƏYƏNDİM

(Pərvanə Zalamlının "Bəyən" şeirinə cavab)

Ana təbiətin çıxdım seyrinə,
Çömçə bulağından içdim, bəyəndim.
Dirmaşdım sıldırıım qayalıqlara,
Qorxulu yerlərdən keçdim bəyəndim.

Topladım yemliyi, kəkotunu mən,
Ayrıldım bir müddət qüssə, kədərdən.
Öyilib götürdüm bir daşı yerdən,
Atdım uzaqlara, ölçdüm, bəyəndim.

Göy mavi səmada göründü bulud,
Çıxdı qabağıma şahmərdən palıd.
Bir layla çalırdı yaşıl yoncalıq,
Onlardan bir qucaq bişdim, bəyəndim.

Qulaq batırırdı zirvədə çaylar,
Qayadan süzülən damçılar ağlar.
Bu gözəllik məni özünə bağlar,
Gözel "At yaylağı"nın seçdim, bəyəndim.

Nişanlı qızların al yanaqları,
Şəkər-şerbət dadən bal dodaqları,
Toy-düyündə gülər qaş-qabaqları,
Lazada mağara düşdüm, bəyəndim.

Bir atmaca atdı nazlı sənəm də,
Fəxrəddin, bir atəş yandı sinəmdə.
İllərlə duyğusu ölmüş bədəndə
Sevgi alovlandı, bişdim, bəyəndim.

DALĞALAR

Sahilə çırpmasa özünü sular,
Xəstə insan kimi olər dalğalar.
Qayalar üstündə ləpəri qalar,
Mənimlə dərdimi bölər dalğalar.

Köpükler elə bil suların dişi,
Əsrlər yaşadır belə vərdişi.
Mavi sulardakı gizli təşvişi,
Sahilə deyməklə silər dalğalar.

Neçə səyahətçi olub qonağı,
Onlara öyrədib çətin sınağı.
Dəniz sularında lalə yanağı,
Özündə əks edib gülər dalğalar.

Hər gün görüşənlər olub qonağı,
Yaxşı seçə bilir qaranı, ağı.
Üstündə üzərsə qəsbkar, yağı,
Şahə qalxar, üsyan edər dalğalar.

Fəxrəddin sahildə dalıb xəyalə,
Qarşısında şərab dolu piyalə.
Qağayılar heyran qalıb bu halə,
Bu məclisə sevinc ələr dalğalar.

NECƏ GÖRMƏSİN?

Otlara bax, baş qaldırıb yerindən,
Quşlara bax, nəğmə süzür dilindən.
İnsana bax, ayrı düşüb elindən,
Şair olan bunu necə görməsin?

Bülbülə bax, dil açıbdır, danışır,
Çaylara bax, axıb gedir şırhaşır.
Ellərə bax, bir-biriylə yarışır,
Şair olan bunu necə görməsin?

Durnaya bax, Qatar düzüb uçurlar,
Güllərə bax, bir-birini müşcurlar.
Ulduza bax, necə işiq saçırlar,
Şair olan bunu necə görməsin?

Körpəyə bax, qığıldayır qaz kimi,
Gözələ bax, bəzənibdir yaz kimi.
Dostlara bax, dilə gəlib saz kimi,
Şair olan bunu necə görməsin?

Şahinə bax, qanad açıb havada,
Qumruya bax, gizlənibdi yuvada.
Belə vətən tanınmazmı dünyada?
Şair olan bunu necə görməsin?

MƏRZİYƏ QƏBƏLƏLİ

VƏTƏNİN OGULLARI

Otuz illik bir həsrətə son qoyub,
Tarix yazdı vətənin oğulları.
Hər addımda, hər qarışda can qoyub
Şəhid oldu vətənin oğulları.

Bu yazının mürəkkəbi qan oldu,
Neçə igid əldən, ayaqdan oldu.
Neçə köksə, neçə gözə qan doldu,
Qan axıtdı vətənin oğulları.

Qartal olub Murovuma qondular,
Boz qurdlarım çaqalları boğdular.
O itləri yuvasına qovdular,
Dastan yazdı vətənin oğulları.

Fəxr eylədik bu orduyla hər ani,
Unutmayaq şəhidi, axan qanı.
Sevək bütövləşən Azərbaycanı,
Bütövləşdi vətənin oğulları.

YAXŞIDIR

Həyat yolun döngəsi var, düzü var,
Döngələri dönə bilsən yaxşıdır.
Bu yolun yüz ölçüsü, bir biçi var,
Doğru-dürüst biçə bilsən, yaxşıdır.

Döngələrdə görməyirsən qarşını,
Qəm küləyi hey darayı saçını.
Şeytan elə qarışdırır başını,
Cavan ikən qocalmasan yaxşıdır.

Sanma asan bu yolda sən sevgini,
Anlamazsan nə düzünü, səhvini.
Qıracaqlar milyon dəfə qəlbini,
Düşmən dönüb dəst olmasa, yaxşıdır.

Mərziyyəm, bu yolda çox ağladım,
Dost bilibən düşmənə bel bağladım.
Çox dərdimi öz içimdə saxladım,
Heç deməsəm, söyləməsəm yaxşıdır.

NECƏSƏN?

Ağlımı əldən alıb, tərsinə qarə verənim,
Üst-üstə yarə vurub, sonra da çarə deyənim,
Üzünü çöndərərək, məndən özün yan edənim,
Salıb öz toruna hey, könlümü şikar edənim,
Necəsən?

Nədi bu qəsdimə durmaq beləcə, söyle, bilim,
Nöqsanım varsa əgər, söylemərəm, susar dilim,
Könlümü ayna bilib, qarşısında hey duranım,
Büzərək dodağıni sevgimə hiylə quranım,
Necəsən?

Yuxumu gözdən alıb, gecəmi əsir edənim,
Dolanıb boynuma bil, sənlə olan "eşq kəfənim",
Səbəbin söylemədən lal kimi çıxıb gedənim,
Saxta bir sevgi ilə eşqimi məyus edənim,
Necəsən?

GƏL, BÜRÜNƏK DÜNYANIN ÇİRKİLİ, AĞIR KÜRKÜNƏ

Gəl, bürünək dünyanın çirkli, ağır kürkünə,
Yön üzlü, çirkab dolu, geyək onu tərsinə.
Bəlkə gizlənə bildik bu kürkün sağ cibində?
Bəlkə bizi qovanlar gizlənib sol cibində?
Bilmirəm ki, günahlar səndədi, yoxsa məndə?
Özümüz salmışıqmı ruhumuzu kəməndə?
Dəyişəcək heç nə yox bu günahlar üzündən,
Biz ki, ayrı düşmüşük sevginin dənizindən.

Dəqiq bilmirəm ki, biz nəyik, nəçiyik belə?
 Dəqiq bilmirəm nədir aramızda olanlar.
 Bəlkə də dərya, dəniz, bəlkə okean, ümman,
 Bəlkə də bir həqiqət, bəlkə də şübhə, güman...

Nə olub olsaq da biz qoşalaşa bilmədik,
 Nə qoşa dayanmadıq, danışmadıq, gülmədik.
 Bəlkə yalan kölgəsində qəmə batmış gerçəyik?
 Bəlkə sevgi boğazında üzülən bir dilçəyik?
 Bəlkə ana bətnində bulanıbdı suyumuz?
 Bəlkə ordan başlayıb bu natamam yolumuz?
 Bəlkə ana bətnində qəm ilə yoğrulmuşuq?
 Bəlkə hər ikimiz də yarımcıq doğulmuşuq?

Elə bil həyatımız riyaziyyat dəftəri,
 Dama-dama bölünüb, səddi bizə xətləri.
 Damaların içində sən də təksən, mən də tək,
 Qırılıb dayanmışıq damarlarda sıfırtək.

Natamam ola-ola günümüz cədvəl çekir,
 Cədvəl isə toplayıb, vurub, bölib, xətt çekir.
 Kəsirlərlə doluyuq, könlümüzdən silirik,
 Bu rəqəmsal sevgidə cəmə dola bilmirik.
 Elə bil rəqəmlərdə təkcə elə (1) birik biz,
 Natamam sevgilərdə tək deyilik, (1000) minik biz.

Gəl, bürünək dünyanın çirkli, ağır kürküñə,
 Yön üzlü, çirkab dolu, geyək onu tərsinə.

ARAMIZDA BİR SEVGİ VAR

Aramızda bir sevgi var,
 Məsafləyə bənzəyən,
 Xəritədə yaxın olan
 gerçəkdəki uzaq kimi
 əl uzadıb çatmağıma güman yox.

Aramızda bir sevgi var,
 Təcavüzdən peydə olan
 həm qüsurlu, həm də şikəst
 erkən doğulan uşaqlı
 Qüsurludu, yaşamağa güman yox.

Aramızda bir sevgi var,
 gülə kolun bənzəridi.
 Ləçəyində dodaq izi,
 budağında tikan çox.
 Tikanların öpməsinə güman yox.

Aramızda bir sevgi var,
 səhər doğan günəş kimi.
 Bu sevgidən qaynaqlanar
 hər ehtiras bulaq kimi.
 Gizlənirik, qovuşmağa güman yox.

Aramızda bir sevgi var,
 bir kimsəsiz uşaqlı kimi.
 Söykənərək xəyallara,
 ovunmağa, toxtamaga...
 Səndən sonra yaşamağa güman yox.

YAĞIŞ, NOLAR, YAĞMA, DAYAN

Yağış, nolar, yağma, dayan,
 Səngərlərdə əsgərim var,
 Vətən üçün savaşırlar.
 Hər birinin haqqı səsi var.

Yağış, nolar, yağma, dayan,
 Torpaq soyuq, daş da soyuq.
 Biz yatırıq isti evdə,
 Gecə boyu əsgər ayıq.

Çoxu gəncdi, sinəsində
 arzusu var, niyyəti var.
 Çoxu ata qoyub gəlib,
 Evdə kiçik körpəsi var.

Bəzisi də nişanlıdı,
 qovuşmayıb sevgisinə.
 Tanrı qoru, gəlməsin heç
 Namərd düşmən gülləsinə.

Bəzisi də sirli-sirli,
 Sevgisi var xəlvət, gizli.
 Soraqlıyır gizli-gizli,
 Vüsali var, həsrəti var.

Anaların gözü yolda,
 çekir oğul həsrətini.
 Basıb bağrina, ovudur
 Körpəsini, nəvəsini.

Yağış, nolar, yağma, dayan,
 Əsgərlərim zəfər çalsın.
 Qoy, qovuşsun azadlığa
 Qarabağım nəfəs alsın!

Yağış, nolar, yağma, dayan,
 Yağış, nolar, yağma, dayan...

NİYAZİ ZÖHRABOV

Niyazi Məhəmməd oğlu Zöhrabov

1936-ci il noyabrın 15-də Qəbələ rayonunun Xırxatala kəndində dünyaya göz açmışdır. O, orta məktəbi bitirib Sovet Ordu-su sıralarına hərbi xidmət keçməyə getmişdir. Hərbi xidmətdən qayıtdıqdan sonra 1961-ci ildə işləmək və ali təhsil almaq məqsədilə Bakı şəhərinə üz tutmuşdur.

1963-cü ildə istehsalatdan ayrılmamaq şərtilə indiki Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə, axşam şöbəsinə qəbul olmuşdur. III kursu bitirdikdən sonra qiyabi şöbəyə keçid alaraq Qəbələ rayonuna qayidian Niyazi Zöhrabov 1965-ci ildən Xırxatala kənd orta məktəbində pedaqoji fəaliyyətə başlayır. Həmin məktəbdə on beş il tədris işləri üzrə direktor müavini vəzifəsində çalışmışdır.

Niyazi Zöhrabov demokratik fikirli bir insandır. O, 1988-ci ildən Azərbaycan xalqının öz milli azadlığı və müstəqilliyi uğrunda apardığı mübarizələrdə fəal iştirakçılarından biri olub.

40 il işlədikdən sonra 2005-ci ildə pedaqoji fəaliyyətini dayandırıb təqaüdə çıxır.

Qismən yaradıcılıqla məşğuldur. "Bu dünyada qonaq kimiyəm" kiçik həcmli kitabı 2014-cü ildə çapdan çıxb.

QARABAĞDADIR

Azəri yurdunun cənnətməkanı,
Hər açılan səhər ruhu oxşayır.
Mənəvi məlhəmdir, təmiz havası,
Nəğməli bülbüllər Qarabağdadır.

Böyük ustadların muğam axşamı,
Künüllər oxşayan həzin avazı.
Üzeyir sevgisi, Cabbar muğamı,
Sevilən səsləri Qarabağdadır.

Şuşanın yolları dolanbadolan,
Dünyaya göz açdı, burda Böyük Xan.
Hər yerdə sevilir, oxunan muğam,
Musiqi beşiyi Qarabağdadır.

Hər tərəf baxdıqca yaşıl meşələr,
Gömgöy suyu olan sonali göllər.
Xan kızı sevdiyi Xarı bülbüllər,
Yaşılbaş ördəklər Qarabağdadır.

Musiqi çeşməsi qaynayan torpaq,
Qarabağ adlanır bu gözəl diyar.
İsa bulağından su içib coşan,
Manafın nəğməsi Qarabağdadır.

Başlarda kəlağay gözəl sənəmlər,
Durna qatarı tək yallı gedərlər.
Xalı üzərinə min naxış salan,
Gözəl sənətkarlar Qarabağdadır.

Dünyada tanınan Qarabağ atlarının,
Cıdır düzləri də Qarabağdadır.
Ecazkar təbiət möcüzələri,
Rəngarəng Maral göl Qarabağdadır.

Şərq musiqisinin böyük ustası,
Xan Əmi oxudu segah dəsgahı.
Ürək sığallayan İslam laylası,
Mənsum zənguləsi Qarabağdadır.

Muğam ustasıydı, Seyid Ağamız,
Yaqubun, Arifin gözəl səsləri,
"Qarabağ şikəstəsi" Təyyarın səsi,
Gözəllik diyarı Qarabağdadır.

11.07.2018.

QƏBƏLƏM MƏNİM

Ulu Şah dağının ətəyində sən,
Gözəl bir guşədə məskən edibsin.
Qırılıb yatıbsan, öz əhlinlə sən,
Şah dağ vüqarlısan Qəbələm mənim.

Büllur suyu olan çeşmələrin var,
Şah dağ kimi başı qarlı dağın var.
Əlçatmaz sıldırim qayaların var,
Yaşıl mənzərəli Qəbələm mənim.

Parkları, bağları gül-çiçək bəzək,
Beşulduz hotelə turistlər gələr.
Onlar dincəlməyi burda sevirlər,
Turist mərkəzidir, Qəbələm mənim.

Gələn qonaqların zövqlə dincələr,
İgid oğullarla daim öyünər.
Sərin Şonqar sulu, Qəbələm mənim,
Çömçə bulaqlıdır, Qəbələm mənim.

Baxdıqca zövq alır qonaq gələnlər,
İgidlər burada hünər göstərər.
Xatirəyə köçür, Qəbələm mənim,
Qonaqlı, qaralı, Qəbələm mənom.

17.09.2014, Qəbələ, Xırxatala.

SEVGİ HAQQINDA...

Sevgidir insana ruh verən, inan,
Sevgisiz həyatın mənası olmaz.
Sevgi olmasayıdı, neylərdi insan?
Sevgisiz heç yerdə uğur da olmaz.

Allah sevgisidir, ən ali sevgi,
Allaha olunan inam, etiqad.
Hər kəsin qəlbində olan sevgini,
Xatırla hər zaman, hər yerdə ancaq.

Vətən sevgisidir, qürurlarımız,
Hər yerdə yad olar, vətənsiz insan.
Bol olsun hər zaman uğurlarımız,
Vətən sevgisi ilə yaşıyan zaman.

Millət sevgisidir, tam birliyimiz,
Sevgilə yaradıb, könül oxşayar.
İnsanlara sevgi, həyata sevgi.
Olan ürəklərdə təmizlik olar.

Ata-ana sevgisi səmimi olar,
Çünki ana nəfəsi onu qızdırır.
Müəllimə sevgi hər kəs tərəfdən,
Mütələq gərəklidir, bütün ellərdən.

Təbiətə sevgidir, onu qorumaq,
Sənət sevgisidir, elmi öyrənmək.
Sevgilə çalışıb uğur qazanmaq,
Vacibdir hər kəsə bunu bacarmaq.

Tükənməz sevgidir, torpaq sevgisi,
Bütün varlıqların odur, mənbəyi.
Hər yerdə, hər kəsə gərəkli olar,
Torpaq sinəsində yetişən sərvət.

Musiqiyə sevgi zövqü oxşayır,
Çünki musiqidir ruhun qidası.
Milli musiqimizin fövqündə duran,
Muğam musiqisidir könül oxşayan.
Sevgi də var, ürək qoruyur onu,
Sevən ürəklərdə çırpinan sevgi.
Bütün sevgilərin önündə duran,
Qəlbin hökmüylə baş verir o da.

Təmiz, saf sevgidir ürəkdən gələn,
Oğlan-qız sevgisi, bu ülvi sevgi,
Gərək bu sevginin qədri bilinsin,
Sevənlər qəlbində daim sevinsin.

19.05.2018, Qəbələ, Xırxatala

NƏ MƏNASI VAR

Dediycin sözlərin mənasını bil,
Dəyərsiz sözləri gətirmə dilə.
Gözəl sözlərdən seç mənası dərin,
Gərəksiz sözlərin nə mənası var.

İşlətmə dilində ucuz sözləri,
Dilindən tökülsün dürrü-incipər.
Mənasız danışib, baş verənləri,
Lüzumsuz deməyin nə mənası var?

Çalış ki, hər zaman söylədiyin söz,
Dəyərin itirib dildən düməsin.
Hay-küylə danışıb, boğaz cırmağın,
Yersiz danışmağın nə mənası var?

Boş sözlər danışıb, boşboğaz olma,
Gövhər tək sözlər seç, əgər qüdrətin var,
Büllur sözlərindən bir dastan yarat.
Hərzəkar olmağın nə mənası var?

Seyr eylə göydəki ulduzları sən,
Hər zaman uzaq ol cəfəng sözlərdən.
Günəş şüasını vəsf etmədən sən,
Aydan danışmağın nə mənası var?

Bögəzdan tökülən dilucu sözlər,
Heç zaman, heç yerdə dəyərli olmaz.
Çalış iç dünyadan tələbilə sən,
Gözəl bir əsəri yaza bilərsən.

Axtar xoş sözləri, dilə gətir sən,
Ürəyin istəyən şirin sözləri.
Düşünün, daşının, ey hərzəkərlər,
Duzsuz danışmağın nə mənası var?

15.09.2016.

SƏNDƏN XƏBƏRSİZ

İllərlə gəzmışəm sənin dalınca,
Qəlbimdə sevgin var səndən xəbərsiz,
Cəsarət etməyə aciz qalsam da,
Sevdim səni qəlbən, səndən xəbərsiz,
Bağışla, bağışla, səndən xəbərsiz.

Sənə bəyan etdim gizli sevgimi,
İçimdəki hisslər qoyma boğulsun.
Allah amanında, yox demə mənə,
Sevdim ürəyimin səsilə səni.
Bağışla, bağışla, səndən xəbərsiz.

Nə gözəl sevgidir ürəkdən gələn,
Nə imiş günahı inciyib küsən.
Qiyma vüsal həsrəti çəkən aşiqə,
Sevdim saf niyyətlə, səndən xəbərsiz.
Bağışla, bağışla, səndən xəbərsiz.

Gözəlliyyin aldı, ağlımı başdan,
Açıldı qəlbimin qapısı birdən.
Ülvi sevgilərin girdi qəlbimə,
Cumdu ürəyimin dərinliyinə.
Bağışla, bağışla, səndən xəbərsiz.

Tələsmə, Niyazi, bu cür sevgilər,
İnan həqiqətdir bu dəli hisslər.
Birləşdi gizlincə şirin sevgilər,
Xoş oldu könüllər, bizdən xəbərsiz,
Bağışla, bağışla, səndən xəbərsiz.

26.12.2018.

HƏYAT ÖZÜ SEÇİR QƏHRƏMANLARI

Həyat bir səhnədir, açıb qucağı,
Dünyaya göz açan gəlir səhnəyə.
Yer verir qoynunda hər gələn kəsə,
Gələn qonaqlara xoş gəldin deyir.

Həyat dediyimiz gözəl təbiət,
Füsünkar görünür bütün fəsillər.
Sevinir könüllər, xoş olur zövqlər,
Sevilir hər zaman yaşıł təbiət.

Bütöv bir səhnədir təbiət özü,
Qonaq qəbul edir, Ana təbiət.
Açıq qucağını səhnənin özü,
Yer verir onlara Ana təbiət.

Səhnə hazırlayır vətəndaşları,
Gələcək həyata çalışanları.
Həyat özü seçir qəhrəmanları,
Atır qucağına sınaq yolların.

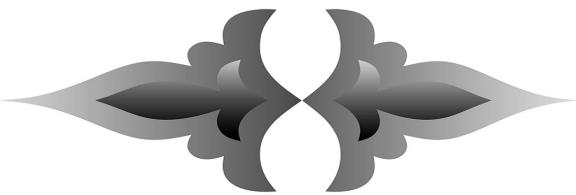
Həyat yolundakı çətinliklərə,
Dözəni də olur, dözməyəni də.
Kimi olur insan, kimisi nadan,
Həyatdan silinir nadanlar, inan.

Adam var həyata gəlib-getməyi,
Bilinmir həyatda onun kimliyi.
Həyatda adınla qalmaq istəsən,
Gərəkdir layiqli işlər görəsən.

İnsan var həyata gəlib də gedir,
Soyadı özüylə birlikdə itir.
Silinir tarixdən, yox olub gedir,
Bu fani dünyaya əlvida deyir.

Elə insan da var gəlir həyata,
Etdiyi əməllər yaddaşa hopur.
Soyadı həmişə qalır tarixdə,
Sevilir hər zaman xatirələrdə.

10.12.2020.

RAMİZ İSMAYIL

ƏBƏDİYYƏTƏ MƏKTUBLAR

(Həyatdan nakam köçmüs yeniyetmələrin və şəhidlərimizin əziz xatirəsinə)

(elegiya)

(əvvəli ötən sayda)

Doqquzuncu məktub

Əziz balam! Bilirsənmi nə yadına düşdü? O gün Lalə xalangıl kəndə gəlmışdilər. Danışındı ki, Mətiş zəng vurub deyib, yuxuda Yazgülü görmüşəm. Görürəm oturub, başının üstündə də molla var. Xalan da deyib yuxun düzdü, amma bir az fərqlidi. Molla Yazgülü başının üstündə yox (kaş ki, elə mənim başımın üstündə olsaydı) Dənizin başının üstündə "Quran" oxuyub. Yazıq Mətiş o qədər ağlayıb, deyib denən ki, zərafat edirəm. Xalan da deyib belə şeylərlə zarafat etmirlər. Çoxlu ağlayıblar, səndən danışıblar. Sənin onun bişirdiyi perəşkiləri, kətələri, yumurtalı çörək qızartmasını necə xoşladığını xatırlayıblar. Bir dəfə də səni evlərinə çağırıb, demisən ki, Rəşid əmi gelib bizi bir yerdə görər, acığlı tutub səni boşayar.

Mənim əziz balam! Dünən Almazın qızı Minişin bir yaşı tamam oldu. Zəng vurub təbrik elədim. O qədər ağladı ki. Bilsəydim heç zəng vurub qanını qaraltmadım. "Bu cür müsibətin içində necə yadına düşüb" dedi. Dedim Dəniz sağ olsayıdı ayrı planlarımız var idi. Nə isə, səndən ötəri çox darixıram, qaragözlüm!

Onuncu məktub

Qaragözlü balam, qurban olum, ürəyim partlayır sənsiz. Atan da hər gün söyür, yamanlayır hamını. Nə olar, onun da yuxusuna gir, ancaq sən ona hər şeyi bəşə sala bilərsən!

On birinci məktub

Dəniz, ölüm qabağında, təzə şəklini gördünmü? Axırıncı cümə axşamında Gülnar gətirmişdi. Tünüşnən

rəqs edirsən. Elə gözəl düşmüsünüz ki! Gülnar deyir ki, şəkli Tünüş böyütdürüb, evlərindədi. Bibin uşaqları da telefonlarına köçürüblər. Sahilə də telefon istəyir. Amma məgər sənə telefon almışdım ki, ona da alım? Dəniz, neyləyim oğul, səndən sonra Sahiləni əzizləmək, qucaqlamaq, sığallamaq, oxşamaq istəmirəm. Elə bilirom bunu eləsəm sənə xəyanət eləmiş oluram. Sənin üçün eləyə bilmədiyim hər şey məni yandırır. Bu gecə yuxuda səni pis görmüşəm. Bütün günü yuxunun təsiri altındayam. Çox narahatam. Yuxumun məzmununu sənə danışmaq istəmirəm. Qoy yadımızdan çıx-sın. Yuxuma belə girmə, qurbanın olum. Səni yuxuda da olsa, şən, gülərzüzlü, zarafatçı görmək istəyirəm. Səni itirdiyime elə yanırəm ki, tüstümü görən yoxdur. Dəniz məni yanına apar. Səninlə qalmaq istəyirəm. Atanla gələcək həyatınız məni çox düşündürür. Nə edəcəyimi bilmirəm. Çox narahatam. Mənə kömək elə. Sən əvvəllər də ürəyimdəkiləri yaxşı bilirdin. Indi sənə hər şey daha yaxşı əyandır. Mənə yol göstər. Yuxuma gir, məsləhət ver. Sənə çox ehtiyacım var. Öpürəm səni, doya bilmirəm qaragözlərindən!

On ikinci məktub

Dəniz, bu gün Lalə xalan bizə gəlmışdı. İki bacı bir-birimizə qoşulub səndən ötrü o qədər ağlamışq ki. Qəbrini ziyarət etdik. Görürdənmü bizi, səsimizi eşidirdinmi? Xalan sənin üçün halva bisirmişdi, konfet almışdı, yaşının sayı qədər - düz on yeddi dənə qərənfil gətirmişdi. Qərənfillər də ağlayırdı...

On üçüncü məktub

Salam qaragözlüm! Otuz yeddi gündür sənə həsrətəm. Qara gözünə, şirin sözünə, ağıllı baxışlarına, sən

zarafatlarına həsrətəm. Sənin üçün bilirsən necə dari-xıram? Sənsiz necə yaşayım, necə danışım gülüm bilmirəm. Niyə belə etdin, Dəniz? Niyə məni yandırıb yaxdırın bala? Sənə neyləmişdim, ...sevməkdən savayı.

Bu gün atan baş daşının dalınca gedəcək. Adı daş yerinə mərmər görəndə nə edəcəyini təsəvvürümə gəti rə bilmirəm. Hər halda Allah heç bir valideyni övlad dağı ilə imtahana çəkməsin. Mən sənin əklini daş üzərində - lap mərmərdən yox, qızıldan, brilyantdan olsa belə görmək istəməzdim. Dəniz, sənə çox ehtiyacım var.

Qurbanın olum, oğul! Bu gün qırx gündür ki, sən cənnətdəsən (buna inanıram). Amma hər halda mən istərdim ki, yanında olasan. El-oba, qohum-əqrəba, dost-tanış bu gün sənin qırxına yiğişiblər. Bu qırx gündə mən necə ölmədim, bilmirəm. Molla oğula aid elə mərsiyə dedi ki, elə bildim mənim dilimdən deyir: "boyuna doyunca baxmamışam, əllərinə toy xinası yaxma-mışam, toy otağı açmamışam oğul".

Dəniz, səhər tezdən Zeynəb nənəgil gəlməşdilər. Özləri ilə bərabər Şamba adlı bir qadın molla da gətirmişdilər. Nənəngil onu sənin qəbrinin üstündə yasin oxutdurmaq üçün çağırmışdılər. Mən də onlara qoşuldum, gəldik sənin yanına. Molla yasin oxudu, biz də doyunca ağlaşdıq və qayıtdıq evə. Gördüm sinif yoldaşların və iki nəfər müəlliməldən gəliblər. Onlar da sənin qəbrini ziyarət eləmək istədilər. Təzədən onlara qoşulub yenə gəldim sənin yanına, təzə ünvanına. Yol boyu uşaqlar ağlayırdılar. Mən də onlara qoşulub o ki, var ağlamışam. Uşaqlar sənin üçün gözəl bir əklil düzəldirdib gətirmişdilər. Evə qayıtdıq, yoldaşlarına çay-çörək verib yola saldıq. Oturmaq istəmirdilər. Dedim ki, Dəniz inciyər. Özü burada olsayıdı sizi belə yola salmazdı. Onlardan sonra Tərlan anası gillə gəldi. Sənə görə elə ağlayırdı ki, adamın ürəyi parçalanırdı. Onlar da gedib qəbrini ziyarət elədilər. O gün qonaqlarımız çox oldu. Yeqin ki, sən də onları gördün. Sənə nə qədər çox istəyen varmış, qaragözlüm!

On dördüncü məktub

Qaragöz balam! Xeyli vaxtdır sənə məktub yazmırıam. Elə bilmə ki, səni unutmuşam. Yox boyuna qurban, bütün günü sənin həsrətinlə yaşayıram - əgər buna yaşamaq demək mümkünsə. Qırxından sonra hamı dağılışib getdi öz ev-eşiyinə, işinə, gücünə. Biz hələ kənddəyik. Atan dedi ki, şəhərdən kirayə ev tapım, köçək gedək kənddən. Bir neçə gündən sonra məktəb başlayacaq. Yoldaşlarından ayrı düşdün, torpağına qurban. Bu gecə səni yuxuda görmüşəm. Görürəm ki, "mama acmışam" deyə-deyə gəlirsən. Mən səni qucaqlayıb öpürəm, deyirəm Dəniz məni niyə peşman elədin, niyə ehtiyatlı olmadın? Deyirsən mən istəmirdim belə olsun. Səndən ötrü çox darixıram mama. Deyirəm elə mən də səndən ötrü darixıram. Gedək nənə-

gilə, çörək ye. Gedirik... elə bu vaxt atan necə qışqıraqışqıra sayaqladısa, yuxudan dik atıldı. Günortadan sonra baban, nənən, Bayram dayı, Nuridə xala gəlmışdilər. Nənənlə mən onlarla birlikdə sənin ziyarətinə getdik. Sahilə də bizimlə idi. Nə qədər çağırımsa qalxmadın.

On beşinci məktub

Canım mənim, bu gün ayın 15-idir. Dərslər başlanıdı. Sınıf yoldaşların indi məktəbdədilər. Səhər-səhər şəklini götürüb qucaqladı, bağrıma basdım, yalvardım, sızlədim, durub məktəbə getmədin. Bircə ilin qalmışdı. Gözləyirdim ki, bu gün uşaqlar yanına gələcəklər. Nəsə gəlmədilər. Bəlkə sabah gələrlər. Bəlkə də gəlməyəcəklər. Öpürəm səni çoxlu-çoxlu, qara-gözlüm.

On altıncı məktub

Salam qaragözlüm! Başıyla, sənə nə vaxtdır məktub yazmiram. Başım işə-güçə elə qarışib ki, tələsik mənasız şeylər yazmaq istəmədim. Bir neçə gündən sonra yiğişib şəhərə gedəcəyik. Atan kirayə ev tapıb. Gələn gündən bir gün əvvəl sənin yanına gəldim. Qəbir daşını qucaqladı, nə qədər çağırımdı dur mənimlə gedək, durmadın. Baş daşının arxa tərəfində ayaqüstü şəklin var. Necə də canlı görünürdü. Qabağında durub yalvardım, ayaq üstəsən, gəl gedək. Elə üzümə baxıb gülümşəyirdin. Səni orda necə tək qoyub gəldim? Axı sən həmişə bir yerə getmək istəyəndə məndən qabaq qaçıb maşına minərdin. Mən, daşqəlblə anansa səni orada tək qoyub şəhərə qayıtdım. Daha doğrusu sənin cansız cəsədin ordadı, ruhun mənimlədi. Biz şəhərdə yaxın bir qohumun evinə yiğmişisəq. Nə qədər qalacaqıq hələ bəlli deyil. Evi səliqəyə salmışam. Rahat evdi. Sahilə deyiir ki, ana olmazdı ki, Dəniz sağ olanda özümüzün belə bir evimiz olaydı? Öz ailəmizlə rahat yaşayardıq. Bala yeqin başa düşdün bacın nəyə işarə vurur? Qismətimiz belə imiş! Sənin şəkillərini hələ heç hara qoya bilməmişəm. Atan onları görsə lap dəli-divanə olar. Heç bilmirəm necə edim. O gün baban gəlməşdi bizə. Sözlü adama oxşayırdı. Danışdı ki, "o gün sizə gələndə darvazanın ağızında bir taxta parçası görmüşdüm. Fikirləşdim ki, Dəniz sağ olsayıdı mütləq bundan bir yararlı şey düzəldərdi. Doluxsun-dum. Evə gedib bu fikirlə yatdım. Uşaqları yuxuma girdi. Görürəm deyir ki, ay baba, o taxtanı ver, ondan nəsə bir şey düzəldərəm". Baban deyir: "elə bil məni tok vurdı. Dedim ay Allah mən bu barədə günorta fikirləşmişəm. Tez deyirəm Dəniz, sən bu gün harday-dın. Deyir sizin yanınızda. Mən həmişə sizin yanınızdayam... Sevinib deyirəm, gəl otur qucağımda. Oturur sol dizimin üstündə. Başını qucaqlayıb o qədər öpürəm ki. Zeynəbi çağırıram, deyirəm gəl gör bizə kim gəlib?

Deyirəm Dənizi görmürsən qucağımda? Deyir yox, deyirəm axı qucağımda oturub, necə yəni görmürsən. Deyir a kişi, bismillah elə, qucağında heç kim yoxdur. "Bismillah" deyən kimi uşaq yoxa çıxdı. Deyir ay bala, yuxudan aylımsam, dəli kimi ora-bura baxıram. Elə bilirom doğrudan da yanımda olub. Ancaq onu bilirom ki, onun ruhu bizim yanımızda olub". Baban elə ağlayırdı ki, Dəniz! Atana da danışdım yuxunu, o da ağladı. Atan özünü çox pis hiss edir. Heç yaşamaq istəmir. Bu gün məndən soruşurdu ki, siçan dərmanı içsəm olərəmmi? Yazığım gəlir ona. Arada səndən danışırıq, elə ağlayır ki! Çalışıram onun yanında səndən nə danışmamış, nə də ağlamayım.

Dəniz, heç bilirsənmi dərs başlayan günü uşاقlar səni necə yad ediblər? Şəklini sinfə qoyublar, oturduğun partanı gül-çiçəklə bəzəyiblər. Sinif rəhbəriniz Sima Petrovna heç kimə icazə verməyib ki, sənin yerində otursun!

On yeddinci məktub

Dəniz, salam! Çoxdandı sənə məktub yazmırıam. Qadan alım, elə bilmə ki, yadımdan çıxmışan. Sadəcə mənasız sözlərlə vaxtını almaq istəmirəm. O gün Tahirə İbadovna gəlmüşdi. Uşaqların hamısı gəlmək isteyirmişlər. Deyir güc-bəla ilə sakitləşdirmişəm ki, valideynləri sizi görüb dəli olarlar. Gəlməyə qoymayıb uşaqları. Tahirə müəllimə də, uşaqlar da şəkillərini öpüb ağlayırdılar.

Əziz balam, Lalə xalan da ayın 25-dən bizdədir. Müəllimlərin gələn günü xalaların da gəlmişdilər. Biz hamımız oruc tuturuq. Həm də "Quran" oxumağa başlamışam. Qurtarandan sonra sənə bağışlayacağam. Dünenən bibilərin də gəlmişdilər. Mənə qarşı çox soyuq davranışırlar. Özün də bilirsən ki, baldız-gəlin münasibətləri min illərdir düzəlmir. Hələ qaynana-gəlin münasibətlərini demirəm. Mində, on mində bir gəlin-qaynana-baldız münasibəti, mehribançılığı möcüzəsi baş verə bilər. Mən sənə bibilərdən qeybət eləmək, gileyənmək üçün yazmırıam bu sözləri. Mənə ən çox təsir eləyən odur ki, güya onlar səni məndən çox isteyirlər. Heç mən isteyərdimmi bircə dənəmi itirəm? Nə qədər mehribanlıq elədim, yaxşı süfrə açdım, gəlişlərinə necə də sevinmişdim. Amma Sona bibin Sahiləni qırığa çəkib mənim haqqımda pis fikirlərlə onun beynini doldurmağa çalışıb. Deyib ki, anan pis qadındı, onu çox istəmə. Əmilərin, bibilərin yaxşıdı, bizi çox istə. Atanı çox istə. Böyüyəndə özün başa düşəcəksən ki, anan necə də pis qadın olub? Sənin üçün heç nə eləməyir. Sahilə də elə pis günə düşmüşdü ki! Deyir bibim dedi ki, anan səni öyrədir ki, bizə qarşı pis olasan, bizi sevməyəsən, nifrət edəsən. Sahilə gözünün yaşını tökötə deyir ay mama, axı sən heç vaxt onlara qarşı pis bir söz demirsən, artıq-əskik hərəketlər eləmirsən. Değdim, qızım, eybi yoxdur, qoy nə isteyirlər danışınlar.

Allah göydən baxır. Yaxşını, pisi qurban olduğum hamidən yaxşı ayırdı. Mən indi onun cavabını versəm onu da bir söz eləyəcək. Deyəcək bir saathə evinə gəldim, mənim üstümə şər atdı. Allaha tapşırıram. Ancaq ürəyimdəki qəzəbimi də soyuda bilmirəm. Üzümə güllüb dalımcə danışan adamlara nifrət edirəm. O adamlar özləri şərait yaradırlar ki, onlardan soyuyum. Nə isə... belə sözlərlə səni yormaq istəmirdim.

Sənə qurban olum, qaragözlüm! Lalə xalanın yuxusuna girmisən. Demisən ki, xala ağlama, gözlərini mənə qurban demişdin. Gözlərinin yerinə on manat nəzir ver, gözlərinə heç nə olmasın. Xalan da gətirib nəziri verdi mənə! Mən də görməmiş kimi zarafata salıb dedim: "qurban olduğum bu nəzirin miqdarını niyə çox deməyib".

Sabah babanla qəbrini ziyarətə gələcəyik. Hə bir şey də yadımdan çıxmamış deyim: Bayram dayığının qonşuluğunda bir türkəcəraçı var, söz verib ki, atanı müalicə edəcək.

Bu günlük bu qədər ömrüm, günüm. Bacın da "Quran" oxumağa başlayıb, o da qurtaranda sənə bağışlayacaq. Öpürəm, qaragözlüm!

On səkkizinci məktub

Həyatım, balam, salam! Sənsizlik məni öldürür. Nə bişirirəm, nə yeyirəm, sən yadına düşürsən. Hər dəfə qazana əl atanda ruhunu çağırıram ki, gəlib payını götürərsən. Elə də bir az sakitləşirəm. Elə bilirom ki, doğrudan da ürəyin isteyən yeməkdən payını götürdü.

Dünən sənin qəbrini ziyarət etdik. Baban, nənən, Lalə, Nərgiz, Sahilə və... mən. Yolboyu sənin hərəketlərini, sözlərini yada salıb gah gülmüşük, gah ağlamışiq. Elə bilirdim ki, sənin qəbrini ziyarət edib gələndən sonra bir az yüngülləşirəm. Əksinə oldu. Səni orada tək qoyub gəlmək mənə çox ağırdı. Səni itirməyim həyatda ən böyük səhvimdir. Bu səhvimə görə ömür boyu əzab çəkəcəyəm, özümə nifrət edəcəyəm. Özümü heç cürə bağışlaya bilmirəm. Gərək sənə qarşı sərt olaydım, icazə verməyəydim. Ürəyim ağrısa da göz yaşlarına dözəydim. İndi necə dözürəm

Səni öpürəm qaragözlüm! Öpüşlərinə həsrət qalan anan - qaragün Anan!

On doqquzuncu məktub

Salam balam! Çoxdandı sənə məktub yazmırıam. Elə bilmə ki, yaddan çıxartmışam. Sadəcə elə bir yenilik yox idi yazam. Kəndə gedib ilk "qara bayram"ı keçirdik. Səninlə birlikdə gedib qohum-əqrəbanın qəbrinin üstünə gül-çiçək qoyardıq. Bu bayram sənin üçün qara gəldi. İndi mən sənin yanına sənsiz gəlmışəm. İndi sən mənə nə qədər yaxınsan, amma əl uzadıram çatmir, çağırıram eşitmirsən, ağlayıram cavab vermirən. İndi bu qədərmi uzaq olduq? Biz bayramları beləmi

keçirməliydi? Bu bayram ailəmiz üçün - hamımız üçün "qara bayram" oldu. Keçən Ramazanda dua edib Allaha yalvarmışdım ki, gelən bayramı öz evimizdə keçirmək qismətimiz olsun. Sizin üçün cansağlığı, uzun ömür arzulamışdım. Heyf! Sənin mənzilin dar məzar oldu, bizim də dünyamız qaranlığa qərq oldu. İndi biz kirayədə yaşıyırıq. Mənə deyirdilər ki, vaxt keçidkəcə sakitləşib təsəlli tapacaqsan. Vaxt keçir, mənsədə daha dəli oluram. Hər gün səni gözləyirəm, ağlayıram, sakitləşə bilmirəm. Çoxları mənə deyir ki, əzizi ölen təkcə sən deyilsən ki, özünü az öldür. Ağlamاقla, sızlamaqla ölenlər geri qayıtsayıdı, hamı gecə gündüz ağlayıb ölüsünü dirildər! Bəlkə də haqlıdırlar. Amma onlar mən çəkəni çəkmirlər axı! Ən böyük dərdim isə odur ki, sənin ölümün mənə yandırığı qədər heç kimi yandırıa bilməz, amma Nərminə bibin bilirsən kənddə mənə nə dedi? Deyir: "sən heç dərd çəkən adama oxşamırsan". Sonra da hüzr vaxtı özümü necə aparmağımı müzakirə ediblər. Güya mən telefonda... deyiləsi deyil bala! Onların bu soyuqluğu, qəddarlığı ürəyimi dağ-dağ eləyir, Dəniz! Mənə ürək-dirək vermək əvəzinə, səbəli ol demək yerinə atmalar atmaqları mənə çox incidir. Hələ bir dəfə də olsa telefonla zəng vurub halımı, vəziyyətimi soruşmayıblar. Doğrudan da adama öz doğmalarının canı yanar. Bibilərini heç maraqlandırmır ki, mən nələr çəkirəm. Deyirəm Nərminə, səncə necə olur ki, 17 yaşlı oğulun ölümü yeddi biyana yadı yandırsın, doğma ananı - mənə yandırasın. Necə olur ki, Dənizin necə böyüməyindən, necə yaşamağından xəbəriniz olmaya-olmaya siz bibilər yanasınız, mən doğma ana - kipriyimlə od götürə- götürə böyüdüyüm balamın itkisinə yanmayım? Sizə nə olub ki. Nə olub mənə olub. Balalarınız yanınızda, nə vecinizədi? Qeydimə qalmaqdansa hərəkətlərimi müzakirə edirsəniz! Hüzr vaxtı mənim ağlım başında deyildi. Nə eləyirdim özüm də bilmirdim. Balası ölmüş ana dəli kimi hərəkət eləyə bilər, qışqırar, ağlayar, saçıqlayalar hətta dəli kimi ağlına gələni danışa da bilər. Nə bilim qurban sənə! Heç bunları sənə yazmaq istəmirdim, səni də narahat edirəm. Hər şey yaxşı olacaq, hər şey düzələcək deyib özümü aldadacam. Bircə sən yanımda olmayıacaqsan! Sən yaşamağımın mənası idin. Getdin, yaşamaq həvəsim də səninlə getdi. Sahilə olmasayı neyleyərdim, bilmirəm?!

Dünya xali deyildir bala! Arxa duranlarım da var. Zəng vurub vəziyyətimi soruşanlar, sənin itkinə yanalar, təsəlli verənlər çoxdur. Yaxşı adamlar səni hər gün xatırlayırlar. Sən hamımızın qəlbindəsən, həyatım. Biz yaşadıqca səni də qəlbimizdə yaşadacaqıq. Sən həmişə bizimlə olacaqsan!

İyirminci məktub

Qaragözlüm, bu günlərdə səni yuxuda görmüşəm. Səni öpmək istədim, sinəmdən itələdin, dedin: "ma-

ma, səndən incimişəm, məni çox istəmirən". O gündən hər bu yuxu yadına düşdükə dəli oluram. Niyə elə deyirsən? Axi indi sən elə yerdəsən ki, ürəklərdən keçəni də bilirsən. Bilirsən ki, sənsiz günüm-saatım yoxdur, səndən ötrü dəli-divanəyəm. Günüm ağlamaqla keçir. Sənin yoxluğunla barışa bilmirəm. Niyə məni incidirsən? Yuxuma tez-tez gəl, sənə yalvarıram Dəniz, səni heç olmasa yuxuda görüm, qucaqlayım, öpüm. Səni bağrıma basım, ətrini ciyərlərimə çəkim.

Dəniz, sənin ölümün həyat qanunlarına uyğun gəlmir. Ana, ata oğlunu torpağa tapşırmalı deyil. Oğul valideynlərini torpağa tapşırmalıdır. Sənin cəmi 17 yaşın var idi. O qədər gözəl xüsusiyyətləri özündə birləşdirmişdən ki, səndən böyükələr də sənə qibət edə bilərdir. Əbədi olaraq da gənc, gözəl, qürurlu, ağıllı, tərbiyəli qalacaqsan. Səni həmişə axtaracağam, gözləyəcəyəm. Hər açan çıçəkdə, uçan quşda, kəpənəkdə, qaranquşda, qurub edən günəşdə, parlayan ulduzda, ayda səni axtaracağam. Uç mənim balam, buludlardan da yuxarı qalx. Yer üzərində həyatın tamam oldu, əngin səmalarda yaşa! Qəlbimizdə qal. Bu qısa ömründə heç kimə pislik eləməmişdən. Ona görə də hamının qəlbində mələk kimi qalacaqsan! Ölümündən sonra da mələk kimi çoxlarının dadına çatırsan. Məzəli sözlərini danışib qüssəli qəlbimizlə gülürük. Bilirsənmi, bu günlərdə Ulduz gelmişdi bizə. Sənin yoxluğuna o qədər pis olub ki! Şəklinə belə baxmağa cürət eləmədi.

İyirmi birinci məktub

Əziz balam! Sənsiz gələn təzə ili qarşılıdıq. Köhnə-qara gəlmiş, həyatımızı alt-üst eləmiş qanlı ili yola saldıq. Bilirsənmi qurban olum, bu ili sənsiz qarşılamaq mənim üçün nə qədər çətin idi. Axi həmişə bayramdan neçə gün qabaq sən necə sevincə fişəng, "bomba" alardin. Bir yerdə yolka bəzəyərdik. İndi sənin üçün yolkən qəbrinin üstündə bəzədik. Bu sənə lazımdır. Amma mənə azacıq da olsa təskinlikdir. Ay Dəniz, niyə belə oldu, niyə əcəl bizi ayırdı? Bu gün ayaqüstü çəkilən şəklini getirəcəklər. Elə həyəcanlıyam ki, görəsən oxşada biliblərmi? Sağlığında qədrini bilmədim, qoruya bilmədim səni ölümündən sonra şəklini, cansız bədənini çəkdirib əzizləmək sənə xoş gələcəkmi? Bilirəm ki, Allaha xoş gedən hərəkət deyil. Amma hər şeyə rəğmən mən bunu etdim. Səni həzaman evdə görmək üçün.

İyirmi ikinci məktub

İlinə az qalıb balam! Kəndə gəlmışik. Heç gəlmək istəmirdim. Özün bilirsən niyə? Qurdlu, ilbizli, tənəli sözlərdən bezmişəm. Həyatım get-gedə daha da çətin-

ləşir. Axırı necə olacaq, bilmirəm. Sahilə kənddə sənin paltarlarını geyindi. Elə bilir sənə xoş gələr. Sənin iyi ni paltarlarından almaq istəyir. Sahiləni tek qoydun, Dəniz!

Bacınla qəbrini ziyarət etdik. Atanla əmin hasarı rəngləyirdilər. Qalan işləri də bacınla mən gördüm. Nə qədər ki, kənddəyəm tez-tez gələcəyəm yanına qara-gözlüm! Dəniz, dözə bilmirəm, bir ildi ağlayıram. Gözümüz yaşı qurtarmır ki, qurtarmır. Daha ilinə nə qalib ki? Səni itirəndən sonra başa düşdüm ki, nəyim var imiş. Atan haqqında giley-güzar yazmaq istəmirəm. Təəssüf ki, onun varlığının həyatında - həyatımızda heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Nə bir işimə yarayır, nə ona arxalana bilirəm, nə mənə canı yanır, nə işləyib gündəlik çörək pulu qazanır. Ən pisi də odur ki, məni işləməyə qoymur. Bir gün sonrakı fikirləşə, dərk eləyə bilmirəm ki, sabah başımıza nə iş gələcək. Bu bilməməzlik də məni çox qorxudur. Problemlərim qurtarmır.

İyirmi üçüncü məktub

İlə lap az qalib. Buralara yavaş-yavaş öyrəşirəm. Burdakıların mənə münasibətləri az-çox düzəlib. Evi yüngül təmir edib səliqə-səhman yaradıraq. Sənin məzarını hər cümə axşamı ziyarət edirəm. Oranı gül-çiçəyə bürümüşəm. Sən axı elə sevirdin. Televizorda bir reklam gedirdi. Ən yaxşı məktub hədiyyə qazanacaqdı. Kompaniyada iştirak etdim: hədiyyə xatırınə yox, əzizim, adını orada da əzizləmək üçün, təsəlli üçün. Hədiyyə qazandım. Bu işdə də mənə yardımçı oldun!

Səni son nəfəsimədək unutmayacağam. Göz yaşlarım qurumayacaq!

İyirmi dördüncü məktub

Əziz balam! Hələ ki, kənddəyik. Sənə həmişə deyirdim ki, maraqlı bir şey olsa səninle bölüşəcəm. Oldu belə bir şey. Bir gün qırx yaşlarında bir kişi həyətə gəlmişdi. Aliminium, mis alırdı. Hansısa seyidin nəvəsiyəm dedi. Dedi sizə möcüzə göstərəcəyəm. Mənə dedi ki, Məhəmməd peyğəmbərin ruhu ilə görüşmək istəyirsən? Dədim yaxşı olar ki, bunu Sahilə üçün elə! Dedi yox sənə lazımdır. Əlində kiçik bir kitabça var idi. Dedi "Quran"dır. Gözünü bu "Quran" a zillə, sonra göydə bir nöqtəyə diqqətlə bax. Ürəyindəki arzuları de. Kişinin məni avam yerinə qoymağın mənə qəribə gəldi. Mən bilirəm ki, hər hansı bir əşyaya gözünü dırayıb baxandan sonra, yayındırıb ayrı yera baxsan həmin əşyanın siluetini görərsən. Bu bir möcüzə deyil. Sonra mənə dedi ki, bir ildən sonra bir oğlum olacaq. Məsələ məlum idи. O, insanların bu zəif damarından tutub pul qazanmaq, daha doğrusu nəzir yiğmaq üçün cəfəngiyat danışırı. Atana bu barədə heç nə demədik. Bilirəm ki acığı tutacaqdı.

Əziz balam, hələlik kənddə tek qalmışıq. İldən sonra hamı dağlışib evinə-eşinə gedib. Bir azdan biz də şəhərə qayıdacağıq. Getməmişdən əvvəl səni ziyarət edəcəyəm.

İyirmi beşinci məktub

Əziz balam! Bir ildən çoxdur sənə məktub yazmırıam. Bu vaxt ərzində neçə-neçə bayramlar, təzə il, Novruz sənsiz keçdi. Bizim üçün bu bayramlar öz məhiyyətini itirib. Ürəyim partlayır. Bayram atəş-fəşanlığı məndən ötrü zülmətdən fərqlənmir. Sənin işığın əbədi söndü, elə mənimki də. Həyatımızda elə bir nə yaxşılığa doğru bir hadisə baş verməyib, nə mühüm bir iş olmayıb. Bircə onu deyə bilərəm ki, Bakıda bir otaqlı ev kirayələmişik. Bacın burada məktəbə gedir. Sağ olsaydın indi sən də bizimlə birlikdə yaşayardın. İndi institutda oxuyardın. Ruslan da instituta girib. İlk dəfə görəndə ürəyim titrədi - bir suyu sənə oxşayır. Zalim fələk aldı səni mənim əlimdən. Atan qəbir üstünə də getməyə qoymadı. Amma nənən, baban, dayın, xalaların ziyarət elədilər səni. Bu gün sənə yasin oxutdurdu. Bacın da özü oxuyacaq. Sinif yoldaşların da səni ziyarət ediblər.

Sağ olsaydın bəlkə səni ürəyim istədiyi kimi yaşada bilməzdəm. Necə ki, bacını ürəyim istədiyi kimi yaşada bilmirəm. Amma bacardığım qədər sizin xoşbəxtliyiniz üçün çalışacaqdım. Son olaraq onu deyim ki, atanın yerinə olsaydım məni öldürərdim - sənin kimi bir övladı qoruya bilmədiyim üçün.

İyirmi altinci məktub

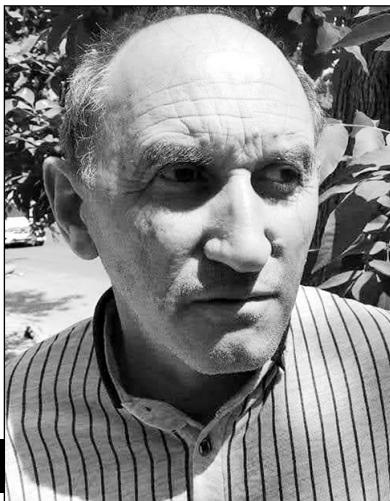
Dənizim, bu gün çox pis başladı mənimcün. Həm yiğisib Bakıdakı evdən çıxdıq - kəndə gedirik, yayla-mağşa - bəxtəvər insanlar kimi. Adı bir şeydən ötəri həmişəki kimi atan məni incitdi. Möhkəm dalaşdıq. Ömrümün axırına kimi onunla olacağımı düşünəndə özümə nifrət edirəm. Həyatıma heyifim və... yazığım gəlir.

Dəniz, bizi niyə bu günə qoydun bala?! Yolboyu ağlamışam. Sənin üçün gül alıb qəbrini ziyarət eləmək istəyirdim, atan qoymadı.

Artıq kənddəyik. Qaranquşlar az qala evin içinə qədər giriblər. Mənə elə gəlirdi ki, qaranquşlar səndən xəbər gətiriblər. Deyirlər ki, Dəniz sizi gözləyir ki, ziyarətinə gələsiniz! Qaranquş karnızın üstündə oturub mənə baxanda göz yaşlarını saxlaya bilmirəm. Qaranquşlar başımın üstündə çirpinanda da elə bilirəm səni xatırladırdı. Ətrafımda tay-tuşların çoxdu. Kaş ki, sən də aralarında olaydın.

Hə, bir də onu deyim ki, Nanə nənə də vəfat etdi. İndi məzarlıqda nənənlə babanın arasında yatırsan!

(ardı gələn sayda)

BƏXTİYAR ABBAS İNTİZAR

SAĞALMAZ

Dünyanın canlarda yaraları çox,
Biri sağalsa da biri sağalmaz.
Balığın dünyası sudu, dəryadı,
Tilova keçdisə diri, sağalmaz.

İnsanlıq resepti təbibdən çoxdu,
Nanəcib dilində hər kəlmə oxdu.
Qəlbə indiyədək sağaldan yoxdu,
Adəmdən, Xatəmdən bəri sağalmaz.

İnsanlar büt etdi özünə pulu,
İnsan niyə olsun insanın qulu.
Kişi gülləsindən sağalmaq olur,
Arvad cırmağının yeri sağalmaz.

MƏNDƏ

O qədər ağırdı dünyanın yükü,
Üstəlik həsrəti, qəmi də məndə.
Bu axır zamanın sınağı dəhşət,
İmtahan verməyin çəmi də məndə.

Bu bir çıxış deyil, vəziyyət deyil,
Şahın söylədiyi vəsiyyət deyil,
Kasıbılıq möminə əziyyət deyil,
Şükər etmək halının dəmi də məndə

Bu şər haqq tanımır, qalib işində,
Zənn edir dünyani didir dışındə.
Yanmaram, batmaram zülm atəşində,
Dərya da məndədir, gəmi də məndə.

Deyiləm fitnəyə nə lal, nə də kar,
İntizar zamanım, özüm Bəxtiyar.
Haqq sözün demişəm hər vaxt aşikar,
Gizlin dinən sarı simi də məndə.

AĞLATDI MƏNİ

Görkəmim başqadır, mərd libaslıyam,
Şər görüb yolumda saxlatdı məni.
Maraq kamanınında düşdüm nişana,
Yalanla, fitnəylə oxlatdı məni.

Ağrımı anlayan olmadı həkim,
Məhkumam hər acı, göynərti çəkim.
Şikayət etməyə tapmadım hakim,
Könül zindanına bağlatdı məni.

Daha nəyə gərək o çöl, o çəmən,
Torpaqdan çəkilmir qara duman, çən.
Oğul qəbrinin suyunda çimən
Bir şəhid anası ağlatdı məni.

BİTMƏYƏN ŞEİR

Hansı məqamdayıq, görən olmayıb,
İlahi butadan xəbərimiz yox.
Deyirik anadır Vətən, danmiriq,
Məntiqi atadan xəbərimiz yox.

Kimlər var başımız üstdə, görünmür,
Hər an başımızdan baxışlar yağır,
Bərəkət yerinə bu zəngilikdə
Nifrinlər töküür, qarğışlar yağır.

Məndən də soruşan yoxdur: "Necəsən?
Niyə yoxdur sənin evin, eşiyin".
Birdən Qarabağa getsəm, deyərlər;
"Azib burda itin, yoxsa pişiyin?"

Deyirlər mənimdir torpaq halalca,
Altdan neçə-neçə "kupça"lar çıxır.
Sözüm açılanda "sus" söyləyirlər,
Sudanda ağrılardan ruhumu sıxır.

Artistlər kürsüdə soyunan gündən,
Gülpüstə bibinin donu görünmür.
Ümidin, xəyalın bitib limiti,
Baxanda heç nəyin sonu görünmür.

Çoxalıb o qədər, artıb o qədər,
Azar qalaq-qalaq, dərd yiğin-yığın.
Şeiri bitirmək olmur bu yerdə,
Sehrinə düşmüşük bəd qaranlığın.

YAŞIL

Könlümə yayılır behiştin ətri,
Yuxular görürəm hər axşam yaşıł.
Həyat nəfəsini duydumsa demək,
Həm zərrə yaşıldı, həm də tam yaşıł.

Dünya ağuşunda ömürlər xəzəl,
Burada bilinmir nə son, nə əzəl.
Gəzib gəzəcəyim ocaqlar gözəl,
Kəbə yaşıl, Məhşəd yaşıl, Şam yaşıl.

Bəxtiyar heç nəyi saxlamır xəlvət
Sevgilə, abrla çəkib xəcalət.
Allahdan istədim kəlməlik hikmət,
Sözlər gözlərimdə oldu yamyasıl.

AĞLAMAQ

(təcnis)

Qaralmış keşisin qara başında
Nədənsə bu dəfə ağla maq gəlir.
Bəndənin qanından doya bilmədi,
Uymaq da istəyir, ağla maq gəlir.

Səs eylə darlıqda yetim halına,
Yiyəlik, çıxışlıq, yetim halına.
Yiyəsiz millətin yetim halına
Hayqırıb ürəkdən ağlamaq gəlir.

Yenə də ilişdi nahaq til simə,
Yenə söyləyirəm, cadu, tilsim, ə...
Bəxtiyar neçə yol düşdü tilsimə,
Göy əksi əlində, ağla, maq gəlir.

ATƏŞKƏS

(təcnis)

Qapını döyürləm, bivaxt gəlmışəm,
Dur aç ay ocağım, atəş kəs mənəm.
Bir qismət atəşə mehmanın olum,
Saxla alovunu, atəş kəs, mənəm.

İstər dəvə istə, istər bəyən at,
Könül istəmirə minmə, bəyən, at.
Yüz-yüz əmr versinlər min-min bəyanat,
Qisas almayıncə atəş kəsmənəm.

Mənim nəyim var ki, mənə göz dəyir,
Gözümə qeybətdən neçə göz dəyir,
Gözü Natəvanın məni gözdəyir,
Atəşi kəsməyən atəşkəs mənəm.

SÖZLƏRİM

Mənim şeirdən oğurluq olmaz,
Atəşdi, alovdu, qordu sözlərim.
Arifə məlhəmdi, qafilə zəhər,
Yaltağa, qorxağa gordu sözlərim.

Çəkirəm haramdan qulağı, gözü,
Almirəm eynimə hər yalan sözü.
Məni qnayanlar, deyirəm düzü,
Yanımda durmayın, zordu sözlərim.

Bəxtiyar, korlama hicran təbimi,
Sevg istəyimi, eşq tələbimi.
Burada bitirim hər mətləbimi,
Deməyin sizləri yordu sözlərim.

GƏLİR

Qırmızı xətti də, aşdilar, Qaşa,
Buradan o yana qiyamət gəlir.
Mənim susacağım nöqtədən sonra
Özümə etdiyim cinayət gəlir.

Ruhum qərar tutmaz bir an bədəndə,
Nidani eşidib bilən o gündündə.
Qərib qürbətini abad edəndə,
Ömrünə gözgörməz vilayət gəlir.

Hələ yollardadı, Bəxtiyar, köçün,
Az qalib o günə, bir azca keçin.
Mən ki, müntəzirəm qayıdış üçün,
Vulkan bağırlıyam, qiraət gəlir.

QURAQLIQ

Mən başıashağı gəzəcəm daha,
Baxıram, hamida gözdə quraqlıq.
Bütün təbəssümlər sünidir, balam,
Sifətdə quraqlıq, üzdə quraqlıq.

Nəsə anlamışam, söyləyirəm mən,
Bulud qəhət olar, olmaz duman, çən.
Qovrular atəşdən yanar çöl, çəmən,
Dərədə boğanaq, düzdə quraqlıq.

Xaraba kimidir ən uca saray,
Hamı vaxt ötürür, yola salır ay.
Qələm də oturmur əlimə, haray,
Şairlər yazdığı sözdə quraqlıq.

BİLMİRƏM

Əli bəy AZƏRİYƏ

Yenə yuxum qaçıb, yata bilmirəm,
İndi tənhalığın özgə dəmi var.
Cəmiyyət dəyişib, təbiət dönüb,
Hər şeyin bambaşqa bir görkəmi var.

Gecələr daralıb, gönüünü gərib,
Ruhuma susayıb, qanıma girib.
Allahın ən yaxın qonağı qərib,
Baldan şirin olan dərdi, qəmi var.

Dayı özgələşib, əmi dəyişib,
Toplanan eynidir, cəmi dəyişib.
Daha ağızların tamı dəyişib,
Hər yerdə sintetik insan yemi var.

Yanımdan ötüşür xatirə köçü,
Küçə yol darlıqdı, tutulub səki...
Həmdəm axtarıram gənəşmək üçün,
Duyğunu almağın mistik çəmi var.

Boşluqdan çıxmaga eləyirəm səy,
İntizar halıma olaydı həmrəy,
Son günlər görünmür bizim Əli bəy,
Yenəmi internet problemi var?

LƏNƏT

Axtarış səhfəmi trolluq edib
Yazımı, yozumu pusana lənət.
Hər cürə söyüşü diri həzm edib
Yüklənən boynunu qısana lənət.

Heç nədən yazmaram mən bircə sətri,
Hər səhər uduram imamət ətri.
Riyalıq eyləyib mənsəbdən ötrü
Əlini "Quran" a basana lənət.

Cavan ömürləri yaxıb kül edib,
Əri axtalayıb, gəlni dul edib,
Bütün hər bir işi tam müşkül edib
Sonra yaratdığı asana lənət.

Yenə də deyirəm hissə, duyuma,
Sən ey açıq gözlü, yatma, uyuma.
Bəxtiyar, söylədim mən öz payıma,
Zalim qabağında susana lənət.

PAYLAMIŞAM

Qabağıma qatıb hər gün
Duyğuları haylamişam.
Ürəyimi yalan yerə
Xoş günlərlə toyلامışam.

Oxumayıb yazıları,
Dinləyirəm qazıları.
Paxır basmış arzuları
Xəyallarla soylamışam.

Qürurumu kədər əyməz
Xətirimə heç nə dəyməz.
Xeyirləri dəyər-dəyməz
Sağa sola paylamışam.

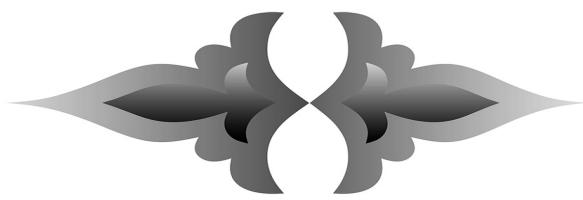
ÖZÜM BOYDA...

Hər yazandan şair olmaz,
Hər şairdən adam, vallah.
Olsun tülükü xislətində
Şairlərə qadam, vallah.

Başda bir cür, qıçda bir cür,
Yayda bir cür, qışda bir cür,
Üzdə bir cür, içdə bir cür
Olanlara yadam, vallah.

Dünya çıxdı şərə qahmar,
Haqqı udan gürzə, şahmar.
Mənimçün hər şey tarimar,
Bir quruca adam vallah.

Eşqsız yurddan köçəriyəm,
Yaza çıxmış ac arıyam,
Çox mətləbin açarıyam,
Özüm boyda odam, vallah.

ZƏHRA SƏFƏRALIQIZI

SIRR

(hekayə)

-Əmi, uşaqlar səni kəndin içində qədər ötürsün, yoxsa özün gəzə-gəzə getmək istəyirsən? - hərbi formada olan ucaboy, enlikürək kapitan qayğı dolu qara gözlərini yaşılı kişiyə dikdi.

Qəddi əyilmiş, yaşından çox-çox qoca görünən, nuru ölüzmiş gözlərinə kədər hopmuş kişi dil-ağz etməyə başladı:

-Allah səndən razı olsun, oğul, sözümüz yerə salmadın. Məni ölmədən qabaq bu torpaqlara gətirdin...

Kapitan onun sözünü yarımcıq kəsdi:

-Nə ölməsi, ay əmi?!.. O şərəfsizlərin basdırıldığı minaları özləri kimi bu torpaqlardan bir təmizləyək... Onda görəcəksən ki, bu kənddə neçə toybayramlarda iştirak edəcəksən.

-Ya qismət... - O, piçıldadı və: - Sən narahat olma, buraları əlimin içi kimi tanıyıram. O qədər atanla uşaqlıqda qoyun-quzu otarmışq ki, hər daşına, ağaçına bələdəm... - dərindən ah çəkib köks ötürdü. - Bir az gəzib-dolaşib qayıdacam. - dedi və qapiya tərəf yönəldi.

Qapıdan çıxanda duruxdu, sonra geri dönüb:

-Səndən bir xahişim də var. - Yalvarışlı baxışları ilə baxdı.

-Buyur, əmi, nə istəyirsən, gözlərim üstə. Bilirsən ki, mən sənin xətrini çox istəyirəm. Təkcə mən yox, yataqxanamızın bütün qaçqın uşaqları səni çox istəyir. - dedi.

-Mənə bir şey olsa, elə buradaca torpağa verərsən, şəhərə aparmazsan... - astaca piçıldı.

Kapitan yerindən qalxıb onun yanına gəldi,

boynunu qucaqlayıb alnından öpdü:

-Allah qorusun, əmi. Sənə nə olub ki, lap cavən oğlan kimisən...

O, heç nə demədi. Açı bir təbəssüm üzünə yığıldı. Qayğı və sevgi ilə kapitanın kürəyini əli ilə sığallayıb çıxdı.

Kəndin içindən keçib dağılmış və xarabaya çevrilmiş evlərə baxıb:

-İnsanlıqdan nəsibini almayan məxluqlar, Allahın bəlasına gələsiniz... - Ermənilərin qarasına qəzəblə söylənə-söylənə meşəyə tərəf getdi.

Meşənin dərinliyinə çatıb dayandı. Həyəcanдан ürəyi tir-tir titrəyirdi. Ayaqları, əlləri əsirdi. Ayaq üstə güclə dururdu. Ətrafa baxdı. Hər yeri kol-kos basmışdı. Təlaşlandı. Axtardığı qoca palıd ağacını görüb dərinindən bir ah çəkdi. Gözləri yaşardı. Xəcalət və əzab dolu qəlbinin çırpıntısı ilə palıd ağacına yaxınlaşıb dibində diz çökdü. Əlləri ilə üst-üstə qalaqlanan, xəzan olan yarpaqları, quruyub tökülmüş budaqları təmizlədi. Budaqlar və xəzan olmuş yarpaqlar o qədər çox idi ki, sanki nə isə gizlədirildilər. Əlləri iri daş parçasına dəyəndə içi sizildədi. Bu daş ilə qarlı torpağı qazıb yoldaşını dəfn eləmişdi. Bir an elə bildi ki, həmin günlərdədi...

...Sanki həmin gün dünyanın sonu idi. Hər yer zülmət qaranlığa bürünmüdü. Gecə də öz möhtəşəmliyindən qorxub öz qınına çəkilmişdi. Öz qaranlığıyla çox şeyi gizlədə bilən gecə bu gün gücsüz və bacarıqsız idi. Çarəsiz insanlara yardımçı ola bilmədiyi üçün xəcalət və utanc duyurdu...

Qəfil kəndə girən düşmən tankların gurultusundan qulaq batırdı. Çox adam ayaqyalın, başı açıq, bir-birindən xəbərsiz hara gəldi qaçırdı...

O da on günün gəlini olan, əl-ayağı xinalı yoldaşının əlindən tutub evdən çıxdı. Tələsik götürdükləri pencəyi və yun şalı qaça-qaça geyindilər. Qışqırıq və fəryadlar silahların ölüm qoxan səslərinə qarışmışdı. Erməni qaniçənləri qarşısına çıxan insanların çoxunu qəddarlıqla öldürür, qız-gəlinləri, uşaqları əsir götürürdülər...

Onlar nəfəs almadan meşəyə qaçıdlar. Hər addımباşı öldürülmüş kənd camaatının meyidəleri ilə qarşılaşdırıldılar. Gördükəri mənzərədən az qala dəli olacaqdılar. Bütün gecəni meşəni dolaşdılar, yol tapıb çıxa bilmədilər. Hər tərəfi erməni cəlladları tutmuşdu. Yaxınlıqdan ermənilərin vəhşi, tükürpədici səsi qadınların fəryadına, uşaqların çığırışına, işgəncə edilən kişilərin bağırtısına qarışmışdı. Nə edəcəklərini bilmirdilər. Hər ayaq səsindən ürpənirdilər. O qədər meşənin o başına, bu başına qaçmışdılar ki, yorğunluqdan taqətləri kəsilmişdi. Nəfəslərini almaq üçün böyük bir palid ağacının gövdəsinə söykənib durdular. Soyuqdan tir-tir əsirdilər. Donmamaq üçün bir-birinə sıyınmışdılar. Daha çox onları əsir düşmək ürpədirdi.

Dan yeri sökülürdü. Ətraf aydınlanırdı. Ümədsüz yoldaşına baxdı. Onun gözlərinin yaşı yanağında donmuşdu. Dolu, çəhrayı dodaqları soyuqdan gömgöy olmuşdu. Nə edəcəyini bilmirdi. Amansız şaxta ilə qaniçən ermənilərin arasında qalmışdılar. Yoldaşına baxdıqca ürəyi qan ağlayırdı. Qarşida onları gözləyən dəhşəti düşündükçə az qalırdı ürəyi partlasın. Qorxudan və soyuqdan onun qoynuna sığınan yoldaşının sızılılı səsi onun qanını bir az da dondururdu:

-Bizim sonumuzdu... - yoldaşı sızıldı.

-Onu sakitləşdirmək istədi:

-Elə demə, bir yol taparıq... - dediyinə heç özü də inanmadı...

Yoldaşı hıçqırı-hıçqırı ağlayırdı. Buz kəsmiş əlləri ilə onun göz yaşlarını silib, ümədsiz-ümüdsiz:

-Bir şey edərik. - dedi və o da səsi çıxməsin deyə əlləri ilə ağızını tutub hönkürdü...

Xeyli səssiz bir-birini isitmək üçün sarılmış

halda palid ağacına söykənib durdular. Mehin hərdən gətirdiyi tükürpədici səsləri eşitdikcə ümüdləri daha da ölürdü...

Qəfildən yoldaşı ondan aralandı. Başını qaldırıb palidin onlara tərəf əyilən budağına baxdı. Cəld başına örtüyü yun şalın altından boyununa bağladığı qırmızı, uzun şarfi açıb onun əlinə sıxdı. Bu şarfi ona hədiyyə almışdı. Hər zaman boynunda saxlayardı, alagöz yarı...

Əvvəl yoldaşının nə etmək isdədiyini anlamadı. Sonra bir an nə etmək istədiyini dərk edib diksindi, geri çekilib:

-Olmaz! - bağırdı

-Başqa yolumuz yoxdu, bizi də bir azdan tapacaqlar. - Yenə ağladı. Gözlərini yerə dikib:

-Ya namusumla ölməliyəm, ya da o alçaq qaniçənlərin əllərinə əsir düşüb... - sözünün ardını gətirmədi, yanağından süzülən gözlərinin yaşını sildi.

O:

-İlahi, bu nə yazdı... - deyib fəryad elədi...

Hərdən yaxınlıqdan ayaqlanan qarın xışltısı gəlirdi...

O, şarfi ağacın budağına necə bağladığını, yoldaşının ayaqlarını qucaqlayıb yuxarı necə qaldırdığını xatırlamadı.

İniltili bir səs eşitdi:

-Ayaqlarımı burax...

Qəfldən nə etdiyini elə bil dərk elədi:

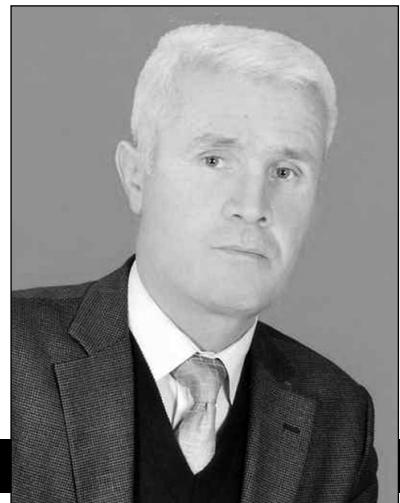
-Buraxmam, buraxmam, ilgəyi boğazından çıxar, yalvarıram, məni buna vardar etmə... - fəryad etdi.

Küləyin gətirdiyi dəhşətli bir bağırtı onun qollarını boşaltdı...

Ermənilər tapıb döyə-döyə götürəndən sonra bir müddət əsirlikdə qaldı. Məşəqqətli işgəncələrə baxmayaraq sıkəst qalsa da ölmədi. Erməni əsirləri ilə dəyişdiriləndən sonra misgin bir yataqxananın balaca bir otağında alagözünə qovuşmaq üçün günlərini saydı...

Sinəsində otuz ildən bəri gəzdirdiyi, hər gün günahkarmasına, xəcalətlə qoxlaşlığı o qırmızı şarfi açıb daşa bağladı. Sonra başını daşa söykəyib honkür-honkür ağladı...

Hiss edirdi ki, daşın yanından bir cüt dupdur, sevgi dolu göz ona baxır...

ZƏKİ BAYRAM YURDÇU

ÜSTÜNƏ BİR SEVGİ İŞİĞİ DÜŞƏ

Üstünə bir sevgi işığı düşə,
Bir qızın sevdalı baxışlarından.
Bir yol başlayasan üzü keçmişə
Nurlanıb xatırə yağışlarından.

Ömrün varaqlana, yaş yaddan çıxa,
Gah çiskin-çən gələ, gah da gün çıxa.
Dumandan sıyrılıb bir qadın çıxa, -
Ürəyin islana göz yaşlarından.

Təbiət sevgili sözlər danişa,
Dağlar daşa dönə, düzərlər danişa.
Dodaqlar titrəyə, gözlər danişa
Ruhların gizlicə çağrışlarından.

Deyəsən: Axınla axa bilmədim,
Dünyaya gözündən baxa bilmədim.
Ha qaçdım, ha qovdum, çıxa bilmədim
Bir uzun saçının qarğışlarından.

Deyə: günahkaram mən başı daşlı,
Sən tək sevdiyimsən olsan da yaşı...
Birdən yaxın gəlib o gözü yaşlı
Öpə üz-gözünün qırışlarından.

VƏTƏNDİR

Hər kəsin öz qəlbə, öz duyğusu var,
Həyat düşüncəsi, söz duyğusu var.
Hər duyan ürəyin yüz qayğısı var,
Məniməsə tək dərdi-sərim vətəndir.

Sənin, mənim varsa, bizdə bizim yox,
Bu yerdə hiyləyə, məkrə dözüm yox.
Dostlardan gizli bir sırrım, sözüm yox,
Bircə açılmayan sırrım vətəndir.

Bir yol tanıyırıq - o da haqq yolu,
Tarixim qan dolu, xəyanət dolu.
Vətəndə Babəkin kəsilən qolu,
Qürbətdə soyulan dərim vətəndir.

Gah bir az tələsir, gah da gec gəlir,-
Bütün dərdlərimə bu dərd güc gəlir.
Ürəyim sıxılır, başım gicəlir,
Fəqət ən ağrıyan yerim vətəndir.

YAŞAMAQ OLMUR

Yenə varlığında tufan, qalmaqla,
Nə qədər cavablı-cavabsız sual.
Yapışib yaxamdan yüz fikir, xəyal
Ora-bura dartır... yaşamaq olmur.

Ha çırpın, çabala öz qəfəsində;
Ürəklə ağılin məngənəsində.
İçimdə hayqıran vicdan səsindən
Qulaqlarım batır... yaşamaq olmur.

Fikirlər içində hər gün, hər ayın...
Yağı yağmasında büllur sarayı.
Bu daş ürəklərə çatmaz harayın
Fələklərə çatır... yaşamaq olmur.

Qarışır gözümüzdə ağlar, qaralar,
Yarımçıq bütövlər, bütöv paralar.
Hər gün açıldıqca köhnə yaralar,
İçim qana batır... yaşamaq olmur.

Bu kimdir, - seçilmir başdan ayağı?
Yağıya şam olur gözünün yağı.
Adını şir qoyub... pişik sayağı
Hər tumara yatır... yaşamaq olmur.

Yüz bayquş ulyar bir haqq söz desən,
Dağa zirvə desən, düzə düz desən.
Dünyanın ən ləziz təamən yesən,
Ağzin zəhər dadır... yaşamaq olmur.

Kimə çatasıdır şeirin, sözün?
İçini yandırar alovun, közün.
Yaşamaq xətrinə arabir özün
Özünü aldadır... yaşamaq olmur.

ANAM

Daha diləklərim Tanrıya yetməz,
Daha yuxularım çin çıxmaz, anam.
Sən getdin, - gözümdə qaraldı dünya,
Daha dan sökülməz, gün çıxmaz, anam.

Hər gün ömrümüzə boran, qar gələr,
İntizar üstündən intizar fələr.
İndi yüz qış gedər, yüz bahar gələr,
Bir də ot göyərməz, su axmaz, anam.

Sənsiz "oğlum", "balam" deyən çox olar,
Ruhum sizildayar, qəlbim yuxalar.
Öz oğlum böyüyər, nəvəm doğular,
Yetimlik yaxamı buraxmaz, anam.

İnana bilməzdim itirəm səni,
Torpağa əmanət edirəm səni.
Atama tapşırıb gedirəm səni,
Atam da yanında darıxmaz, anam.

MƏN SƏNİ NEYLƏYİM...

Bəlkə yanılmışam, bəlkə də haqdın,-
Ömrümə, günümə şimşək tək çaxdin.
Yuxumdan yoğrulub qarşıma çıxdın,-
Mən səni neyləyim, neyləyim indi?!.

Könlüməz düşübə sevgi qarına,
Bu bardan bir daha çətin barına.
Dünyami atardım ayaqlarına,-
Mən sənə neyləyim, neyləyim indi?!

Ha bir də göz olub gözündən baxam...
Ot kimi göyərəm, su kimi axam...
Ey mənim varlığım, mən səndə yoxam,-
Mən məni neyləyim, neyləyim indi?!

Bizə daş sıxdısa taleyin əli,
Gəl, bir də eşməyək bu köhnə külü.
Mən bir qış axşamı, sən novruz gülü,-
Mən səni... mən səni... neyləyim indi?!

Bu sevda nə zaman üstümü aldı?
Ruhumu taladı, könlümü çaldı.
Sənin etmədiyin daha nə qaldı?..-
Mən mənə... mən mənə... neyləyim indi?!

BİZ AYRI DÜŞMƏSƏYDİK...

Biz ayrı düşməsəydik o qadalı illərdə,
Dağılmazdı bəlkə də ədalətin mizanı.
Yerindən oynamazdı uzaq-yaxın ellər də,
Pozulmazdı dünyanın öz sahmanı, nizamı.

Biz ayrı düşməsəydik, bilirsənmi, ürəyim,
Demirəm ki, dəmirim dönüb qızıl olardı.
Sənin mənə bənzəyən bir oğulun - dirəyin,
Mənim də sənin kimi gözəl qızım olardı.

Biz ayrı düşməsəydik qoşa uçan durna tək,
Çevrilməzdi səninçün məhbəsə hər bir gecə.
Bir eşqin çıraqından alışan iki ürək
Ayrılıqda közərib səngiməzdi gizlicə.

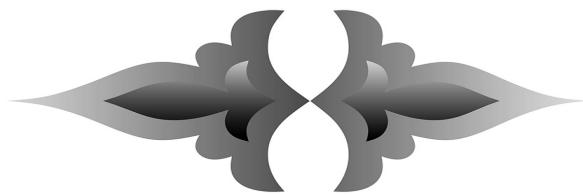
Biz ayrı düşməsəydik... Eh, nə bilim, bəlkə də,
Dostlar daha mehriban, düşmən də dost olardı.
Bu günə düşməziydi bu məmləkət, ölkə də,
Hər kəs sevgi, səadət içində məst olardı.

Biz ayrı düşməsəydik... Efirdə axşam-səhər
Düşük qadın-kışılər irişməzdi efirdən.
Şərəfdən dəm vurmazdı bu şərəfsiz kişilər,
Bayağı, şit şeirlər yazılmazdı sevgidən.

Biz ayrı düşməsəydik, qarışmadı haqq-nahaq,
Çadır şəhərcikləri qurulmadı hər kənddə.
Qolu bağlı qalmazdı yağılıarda Qarabağ,
Bizdən küskün düşməzdi Təbriz, Göyçə, Dərbənd də.

Biz ayrı düşməsəydik... Eh, nə bilim, bəlkə də,
Dostlar daha mehriban, düşmən də dost olardı.
Bu günə düşməziydi bu məmləkət, ölkə də,
Hər kəs sevgi, səadət içində məst olardı.

23.12.2018

RƏŞİD BƏRGÜŞADLI

ƏN YADDAQALAN AD GÜNÜM

(hekayə)

Qrup yoldaşlarımı baxanda mən bir qədər arsız idim. Çoxu hələ "pozulmamış" saf uşaqlar idi deyə imtahanaya həzirlaşmayan uşaqların pulunu özüm yiğib verirdim müəllimlərə.

"Elmi kommunizm" imtahanına isə heç birinin hazırlaşmaq həvəsi yox idi. Həm də sovet hökuməti dağılhadaşıydı və qulağımız çalmışdı ki, yuxarı kursun tələbələri "elmi kommunizm", "fəlsəfə" və "SovİKP tarixi" imtahanlarında dikbaşlıq etməyə başlayıblar.

Seyfulla müəllim qırvraq tərpənib özü məni yanladı, dedi ki, adama 5 manatdan yiğaq, - Əvvəlki imtahanlardan kimin qiyməti nə olubsa, mən də eyni qiyməti yazacağam.

Uşaqlar razılaşdırılar. Mən də qiymət kitabçalarını topayıb verdim müəllimə. Birçə Bəhmən dedi ki, üstündə pulu yoxdu, axşam yataqxanaya gətirəcək. Xülasə, Seyfulla müəllimə boyun oldum ki, pulunu sabah verəcəyəm. Axşam 23 nəfərin 115 manatı cibimdəydi. Təbii ki, xidmət haqqı olaraq mənim qiymətim pulsuz olmalıydı.

Ertəsi gün yatıb qalmışdım. "Qoca kommunist yəqin ki, kafedranın dehlizində var-gəl edir indi!" - əl-üzümü tələsik yuyub geyindim. İnstituta yollandım.

Yolda hər dəfə cibimdəki pula toxunanda əlimin içi giçisirdi. Yasamaldan düşəndə qarşımı qəddi əyilmiş, kirli pencəyinin ətəyi dizlərinə sallanan, saçları pırtlaşiq, kırpasax içinde bir dilənçi əl uzadıb çörək pulu istədi məndən.

Ayağında boğazlı çəkmə vardı və sağ tayının böyrü yırtılmışdı. Çeçələ barmağı bu yarıqdə eşikdə qalmışdı. Əynindəkilərdən bircə dama-dama köynəyi abırlıydı. 45-47 yaşı olardı, hardasa, Səfa əmimlə yaşıd idi. Elə bir suyu da əmimə oxşayırıdı.

Bu yaşadək dilənçi görməmişdim. Nə edəcəyimi bilmədim. Əlimi cibimə soxub pulu bərk-bərk qarmaladım. Rayonda sofa, kəndirbaz, qalayçı görmüşdüm, amma dilənçi görməmişdim.

-Allah xatirinə, dünəndən dilimə bir loxma dəyməyi, varındırısa, beş qəpik ver, qardaş... - mil kimi qarşısında dəyanıb, lal olmuşdum. Bəlkə də qorxurdum, bunu indi yadına sala bilmirəm. Cox eşitmişdik ki, şəhərdə tanımadığına yaxın durmazlar, başını bişirib adamın cibini soyanlar varmış. Bir onu dəqiq bilirəm ki, kişi məni ovsunlamışdı. Universitetin yataqxanalarının həyətindəydi. Dilənçinin arxa tərəfindəki "Yeməkxana" lövhəsi mənə gəl-gəl deyirdi.

-Bircə dəqiqə gözləyin, içəridən bir şey alıb gəlirəm - tərəddüsüz yeməkxanaya girdim. Utandım onu içəriyə aparmağa, dedim birdən üst-başına görə ikimizi də qovarlar. "Bəlkə də elə yeməkxanadan qovublar yazığı" - çörəyin arasını yardımırıb işinə iki kotlet qoydurdum. Bir şüşə də limonad aldım, - "Uzağı Seyfulla müəllimə deyərəm ki, Bəhmən pul vermedi" - onsuz da hamiya dünəndən qiyamışdı.

"Nə yaxşı dünən yiğilan pulları məndən almadı? Yoxsa ilk dəfədir rüşvət alır bizim kommunist?" - müəllimi yola verəcəyimə güvənirdim. Əlimdəki çörəyi görəndə gözünə işq gəldi, qəddi sevinclə dikəldi. Çörəyi ona verəndə mənə elə gəldi ki, dolusunub, bir az dindirsəm gözləri dolacaq.

-Allah köməyin olsun, qardaş. Bilmirəm necə təşəkkür edim sənə... Sən Allah, incitdimsə, yolundan elədimsə, bağışla məni.

-Nə incitməyi, əmi, xoşdur... - yox, arsızlığım vardısa, saflığım da qalırımış o vaxtlar...

-Tələbəsən?

-Hə, inşaatda oxuyuram.

-Adın nədir?

-Bəhruz.

-Cox sağ ol, Bəhruz. - çörəyi aralayıb içindəki kotletə baxdı və limonadın ağızını açdı. Bir qurtum aldı. - Siqaretin olmaz?

-Yox, çəkən deyiləm.

-Yaxşı eləyirsən... Məni elə çəkmək saldı bu günlərə... - bunu dilinin altında mızıldadı sanki, amma mən eşitdim.

Uzun pilləkəndən enən iki tələbənin biri siqaret çəkir-di. Yanımıza çatanda üzüme üz qatıb bir siqaret istədim ondan. Siqareti dilənçiyə uzatdım. Oğlanlardan kibrit alıb hə-lə yandırdım da. O, dərin bir qullab vurub tüstünü çıynimin üstündən püflədi. Deyəsən, dodaqları papirosa həsrət idi. Siqaretin adını oxudu, - "Vikeroy"... - niyəsə gülümşəndü. İkinci qullabı lap ürəkdən sümürdü.

-Sənə bir şey deyə bilərəmmi, Bəhruz?

-Əlbəttə, buyurun...

Amma o bir qədər tərəddüd içində düz gözlərimin içi-nə baxdı, dodaqları səyridi.

-Niyə insanlar bu qədər zalimdir, Bəhruz?.. Həyat zalimdir, bəs insanlar, onlar niyə zalim olsunlar axı? Bu gö-zəl dünyada yaşamaq niyə bu qədər zülm olmalıdır sənəcə? Gündə bilirsənmi neçə adam mənim yanımdan ölüb keçir? Üzümə də baxmırlar, adam saymırlar məni. Ya mən? Bi-lirsənmi gündə neçə nəfərin yanında dikəlib dururam?.. İnanarsam ki, mənim də ailəm vardi - arvadım, uşaqları-m?.. Mən onlara istədikləri ər, ata ola bilmədim. Bircə dəfə büdrədim, yixildim. Əlimdən tutub qaldıran olmadı. Deyək ki, bir sohf elədim. Bəs geri dönmək üçün milyon kərə yalvardım axı! Tövbəm niyə kara gəlmədi? Hə?.. Bəs qonşularım? Axı onlara çox köməyim keçmişdi, bilir-dilər ki, şərəfsiz, alçaq, nadan adam deyiləm. Niyə biri mənə qahmaq çıxmadi? Hamısı məhkəmədə üzümə durub mənə narkoman dedi, evimi elimdən alıb verdilər arvadıma. Olsun, neyləyirəm evi əgər ailəm yanında olmaya-caqsa. Bəs təqaüdüm? Axı 20 il zabit olmuşam, milyon də-fə qabıq dəyişmişəm ailəmi dolandırmaq üçün. Hələ dos-tlarım, qohumlarım... Məni adam yerinə qoymayan ilk on-lar oldular. Dövlət, hələ dövlət də məni it yerinə qoyma-dı! Kimsəsizlər evinə yaxın burxmadı. Bədənim, içim ya-ra-xoradır bütöv. Allah şahidimdir ki, onların hamisinin istədiyi kimi olmağa çox cəhd elədim. İndi isə alınmir, daha bacarmıram. Çünkü qırılmışam, sınmışam, içdən yixılmışam mən. Təsəvvür edə bilərsən ki, mənim də qürurum var? Hə. Var, mənim qürurum var, məni məhv edən qürurum... Var... - siqaret yarıya qədər yanmışdı. Külünü çırpıb sonadək sümürdü, tüstünü xeyli ciyərlərində saxladı. Kö-tüyünü qoxlayıb fulladı. - Üzr istəsəm, yalvarsam, ayaqla-rına döşənsəm bağışlayarlarmı bunca illərdən sonra? Yox! Bağışlamırlar! Unutmurlar keçmiş. Yanlışımı hələ də üzümə çırpıb itələyirlər məni. Yaralarımı göstərirəm, dər-dlərimi anladıram, dinləmirlər məni. Anlayırsan, dinlə-mək yox e, üzümü görmək istəmirlər. Ətrafdakı insanlar... "Mənə yardım edin, acam, xəstəyəm, ölürməm!" - deyirəm, mənə bulaşmamaq üçün ətəklərini çəkirlər. Hara tələsir bu insanlar, Bəhruz?! Axı niyə bu qədər laqeyd olub in-sanlar? Arvadıma deyirəm ki, örürəm, məni dəfn edəcək adamları axtarıram. Deyir ki, inşallah, nə vaxt gəbərir-

sən?! Hərdən deyirəm ki, qoy hamısı cəhənnəm olsun! Amma onlarsız bacarmıram, sanki həyatım onlarsız müm-kün deyiləmiş. Düz altı ildir insanlara yalvarıram çörek pu-lu üçün, tula payı atırlar ovcumə uzaqbaşı. Amma sən... Ayaqlarımın altında ölüm, mənə kömək elə, yalvarıram! Bəlkə sən bilirsən həyatı yenidən başlamağın sırını. Qur-banın olum, mənə bir şeylər öyrət. Mən tənha yaşamaq is-təmirəm. Havalanıram! İnsanlıqdan çıxıram!! - o indi çı-ğı-rırdı. - Axı mən fərsiz, əfəl deyiləm! Mən onlarsız heç kim olduğunu anladım, bəs onlar? Mən onların həyatında heç nəyəməm? - ətrafa baxdım ki, görün bizi izləyənlər varmı. İncəvara, kimse yox idi. - Məni bircə anam sevirdi. O mə-nə hər şeyi bağışlayırdı. Öldü o. Öldü... O öləndən sonra bu dünyada mənə olan bütün sevgilərin də kökü kəsildi - artıq o hönkürtüyle ağlayırdı. Devikdiyimi, qorxduğumu özü də hiss elədi.

Biləyimdən tutub ehmalca məni yaxındakı ayaqqabı təmiri köşkünün yanına çəkdi. Qolumdan sıvrilib bordürün üstündə oturdu. Limonadı və çörəyi daşın üstünə qoyub gözlərini sildi:

-Bağışla, min kərə üzr istəyirəm, Bəhruz! Naqqallıq elədim, bağışla! Get, sən dərsə gecikərsən... Çox sağ ol, hər şeyə görə çox sağ ol. Mənə etdiyin bu yaxşılığı heç vaxt unutmayacağam. Allah başından töksün, qabağına xe-yir çıxsın... Matim-qutum qurumuşdu.

Bu əməlli-başlı tilsim idi. Bu adam məni toruna salmış-dı. Bilmirəm, hissələri yalan idi, saxtakarlıq edirdi, yoxsa gerçək, amma mən insan toruna düşmüş sərçədən betər idim.

-Dur, gedək! - içimdən gəlirdi bu səs.

-Hara? - gözlərində məsumluq, sonsuz bir hüzn vardı.

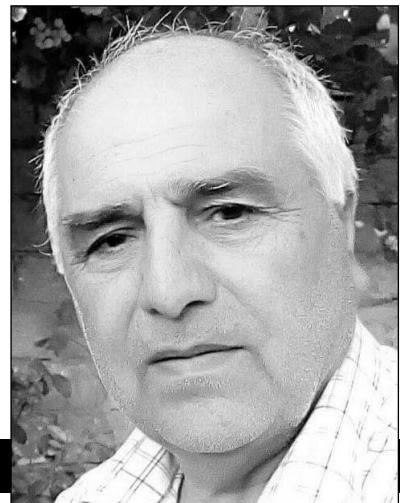
-Bu gün mənim ad günümdür, gedək birlikdə qarnımı-zı doyurub bu dünyadan dadını çıxaraq! - yalan deyirdim, mən yanvarın 5-də doğulmuşdum.

Üzü güldü. Limonadı başına çəkib boş şüşəni divarın dibinə qoydu, çörəyi yerdən tapdığı köhnə salafana büküb köşklə divarın arasında gizlətdi. Dıqqətlə üzümə baxdı ye-nə, - Doğru deyirsən, ad günündür?

-Hə. Həm də bu gün heç kimlə görüşmədən şənlən-mək isteyirəm. - Qırışığı açıldı, - Allah səni göydən yetir-di mənə. Şükür'lər olsun sənə, xudaya! Gedək. Gedək se-vinməyə.

O gün axşamadək birlikdə əyləndik, o ki var dərdləş-dik. Vahid mənə bütün həyatını danişdi. Gecə ayrılanla o mənə bir şeyi etiraf elədi, - Bu gün bircə arzum vardi pas-lı ürəyimdə - qarnımı doyurandan sonra intihar etmək. Amma sənin sayəndə yaşamağa, səhvərimi düzəltməyə bir də cəhd edəcəyəm. Çox sağ ol, Bəhruz. Çox sağ ol ki, yaxşı insan kimi qarşıma çıxdın. Dünyanın yaşamalı dün-ya olduğunu xatırlatdın mənə.

Amma deyəsən, o, məni aldatdı. Mən Vahidi bir daha görmədim. Bilmədim, ailəsinəmi qovuşdu, yoxsa qarnını doyurub intiharmı etdi...

KİRMAN RÜSTƏMLİ

ANA

*Anam təslim olmaz şeytana, felə
Dünyani tutuban yaşayır hələ...*

Alın qırışına qurban, ay ana,
Hər qırış ömrünün kövrək ilməsi
Qatlanmış duruşa qurban, ay ana,
Varmıdır sən qədər döğma, özgəsi?

Bilirəm ki, yaşamağım girovdu,
Oğul kimi baş əyirəm dühana.
Ağ saçların şaxta görmüş qirovdu,
Yaraşıqsan bizim evə, ay ana.

Çuxura düşübdür o tor gözlərin,
Hələ təravətdir, ay ana mənə.
Məni danlayarkən acı sözlərin
Yağ kimi yayılır cana, bədənə.

Həyatda hər şeyin bir ölçüsü var,
Ana qədərini ölçmək olmayı.
Hər şeyin yerini doldurmaq olar,
Ana, sənin yerin heç vaxt dolmayı.

AĞLIM

Ağlımin mənimlə heç bir şərti yox,
Alib ağuşuna aparır məni.
Donmuş vicudumda bir hənirti yox
Şaxtatək, borantək hey sarır məni

Ağlım hökm eyləyir, sına gücünü,
Yorğayıb yorulub yolda qalarsan.
İçində boğgunan kini, öcünü,
Nə vaxtsa özündən qisas alarsan.

Görsənmir dünyada itirdiklərim,
Onların birini tapa bilmirəm.
Min bir əzabla yetirdiklərim,
Qeyb olub, onlara çata bilmirəm.

Ağılla kamalın yoxdur bir fərqi,
Bunlar birləşəndə, gör nələr olar.
Ağılla başlayan elmi tərəqqi,
Dünyada yaşayar, aləmdə qalar.

Ağıl başdan gələr, topuqdan gəlməz,
Ağıl sahibinə geydirər donu.
Fərhadın külüngü qaya dələnməz,
Yüz Şirin olsa da bacarmaz onu.

KİMDİR GÜNAHKAR

*Tanınmış şairə xanım Solmaz Şirvanlıının
"Zaman günahkardır, ya mən günahkar" şeirinə*

Zaman günahkar yox, nə də ki insan,
Günahı yuyuruq, kəsirik qurban.
Çoxalıb hər yerdə gördüyü susan,
İblis içimizdə olub inadkar,
Nə mən günahkaram, nə sən günahkar.

Şeytan cin donunda bizi aldadır,
Düşüb aramıza fitnə yaradır,
Elə insan da var, üzü qaradır,
Etməyir bizlərə bunu aşkar,
Nə mən günakaram, nə sən günahkar.

Kimi həyat gəzir, kimi səltənət,
Kimlərsə şeytanla qurub ünsüyyət,
Çöküb içimizə durğu, sükunət,
Olmadıq doğuşdan yenən, üsyankar,
Nə mən günahkaram, nə sən günahkar.

Nələr görürəmsə, çıxır qələmdən,
Hələ başlar var ki, fərq yox kələmdən,
Şeytan gəzdirdiyi qara ələmdnən,
Yenə də bəd xəbər gəlir o səmtdən,
Nə mən günahkaram, nə sən günahkar.

QOCALIQ

Bir taxt idi mənim üçün ucalıq,
Alt-üst etdi bu taxtımı qocalıq.
Harda qaldı o zirəklik, qoçaqlıq?
Bircə gecə mən səbrimi tutam, oy...
Ağrıları, acıları udam, oy...

Hardan gəldi, nəyə gəldi bilmədim,
Beli əydi, dişi tökdu, gülmədim.
Nə bişdisə bərkin belə yemədim,
Bir sıxıntı, ətrafım da çox darlıq,
Tüğyan edir hər gün belə qocalıq.

Əl də çönüb, gətirməyir ruzisin,
Kömək üçün axtarırsan birisin.
Ömür getdi, neynəyirsən qeyrisin,
Baxır mənə, gəl biç deyir yoncalıq,
Ta bilmir ki, yıxlə məni qocalıq.

Məzarlıqda tanış gəlir hər qəbir,
Yaşıdları itirmişəm birbəbir,
Cüt də gəlir, tek də gəlir, hər səbir,
Hər bir dərdim şəkər kimi xonçalıq,
Ucaldıbdır məni belə qocalıq.

TƏMSİL

Eşşək baxıb gördü ki,
Yükü duzdur, yüklənir..
Birdən belə sordu ki,
Haraya sürüklənir?

Gözü qalxdı kəlləyə,
Duzun daşı ağırdır.
Yanını əyə-əyə,
Dedi: - yaram bağırdır.

Qoturumun qaysağı,,
Qopub qanayıb, bilin.
Dedi insan sayağı,
Oynatdı yekə dilin.

Nə qədər də etdiməsə,
Sahib çıxmadi yüke.
Yanına da getdiməsə
Başın oynatdı, yekə.

Eşşək belə otardı,
Yoruldum axır mən də.
Eşşək qaçıq qurtardı,
Palan qaldı əlimdə.

BİR AGIZ DEYİMLƏR...

Əlin çatdisa yara,
Zülfünü dara, dara.
Dən-dən olan saçına,
Öz əlinlə yax qara.

Qişım gəlibdi, neynim,
Külüm ələnib, neynim.
Dünya vəfasız imiş,
Ürək dillənib, neynim.

Hardasan, əlim çatmir
Bazarım alıb satmir.
Çox yüyürdüm dalınca,
Yoruldum, ayaq dartmir.

BU DA BİR DƏRDDRİR

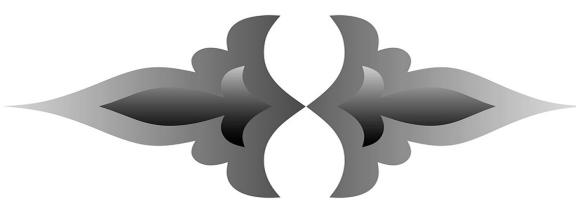
Sən heç dərddən demə, qrdaş,
Dərd bizləri qırıb, üzüb.
Dərd sinəmdə qurub bardaş,
Bışmək üçün işşə düzüb.

Narın deyil, ələnməyir,
Xirdası özüm boydadır.
Su deyil ki, çilənməyir,
Dərd daşımaq bir qayddır.

Soy, dedikcə soyuluram,
Kimsə soğan sanır məni.
Bax, beləcə oyuluram,
Rüşvət görüb danır məni.

Aldıqlatın qalaqlayır,
Ətrafinı saymaz olur.
Orda, burda alaqlayır,
İp boğazda almaz olur.

Beləsini "ver əl" bəzər,
Adla, sanla şöhrətlənər.
Verən əli dərdi üzər,
El içində töhmətlənər.

ƏLİ BƏY AZƏRİ

QIRĞIGÖZ SƏMƏNDƏRİN QƏRİBƏ AT OĞURLUĞU

(hekayə)

Qızmar yay günləri bir-birini əvəzlədikcə Qırğıgöz Səməndərin yuxusu ərşə çəkilirdi. Belə istilərin sonu mütləq yağışla müşahidə olunacaqdı. Bircə dəfə, lap elə bircə saatlıqda olsa yağış yağmaliydi, özü də şıdırğı. Dədə-babadan sınaqdan çıxartmışdılar. Zəmidə biçilmiş ot mərəyə daşınmasayı, qalib islana bilərdi. Yağış aramsız yağsaydı lap qaraldıb çüründə də bilərdi, ondan sonra da at getsin, hansı heyvan çürümüş, kiflənmiş, qaralmış ota ağız atacaqdı...?

Odur ki, tezdən obaşdan durub üz qoydu qonşu kəndlərə, at, qatır axtarmağa. Kimə üz tutdusa, əli boşça çıxdı. İndi işin qızığın çağrıydı, hamı qışa tədarük görürdü, ot, yarpaq daşıyırdu. Kənd yerində kim idi kimə at, qatır verən. Nə olsun ki, ona söz vermİŞdilər...

Beləcə, Qırğıgöz Səməndər üç gün gəzdi, yeddi-səkkiz kəndə baş çəkdi, ancaq niyyəti hasil olmadı. Kəndlərindən də xeyli aralanmışdı, bəlkə də qırx-əlli kilometrdən çox olardı. Əli ətəyindən uzun korpeşman geri qayıdındı. Bir xeyli yol gəlib yorulmuşdu, necə deyərlər, lap əldən-ayaqdan düşmüşdü, dizlərində taqət qalmamışdı, daha ayaqları da sözünə baxmırıldı. Acliq da bir yandan əhədini kəsirdi, ürəyi uçum-uçum uçunurdu.

Axşamtərəfi olardı. Qarayazı meşəsinin girocəyində tüstü qalxdığını gördü. "Balam, bu nə tüstü ola bilər? İndi buralarda ferma-zad da qalmayıb, hamısı Gədəbəyin, Şəmşəddinin, Borçalının yaylaqlarına qalxıb", deyə fikrindən keçirdi.

Vaxt itirməyib tez özünü yetirdi ora. Nə görsə

yaxşıdır?!

Gördü ki, yaşı qırx-qırx beş arası qıvrımsaç, şeşəbiğ bir adam ocaq qalayıb, özü də ocaqdan bir az aralıda süfrə açıb oturub, nahar eliyor. Bir at da ondan bir az aralıda otlayır.

Lap yaxına gəldi, baxdı ki, süfrə, nə süfrə. Kartof, yumurta soyutması, pendir, yanında da təzə göy-göyərtisi; çöl kişişi, xəzəz, kəvər... Ürəyindən keçdi ki, bir "nuş olsun" deyib özü də süfrəyə əyləşsin. Tez də fikrindən daşındı: "Ey dili qafıl, bu adam bura adəmi deyil, nabələddir, görünür gecəni də burda qalaq, ocağı da qalayıb ki, mığmığalar, ağcaqanadlar, ditdililər gəlib onu yeməsin..."

-Nuş olsun! - dedi və ucadan, özü də yoğun səslə soruşdu. - Ay adam, kimsən, buralarda nə gəzirsən?

Adam tez özünü yığışdırıcı, elə zənn etdi ki, gələn meşəbəyidir, bir az qorxuya düşdü.

-Nə eləyəcəm? Heç nə. Görürsən ki, çörək yeyirəm. - Nə fikirləşdisə, sözünə bir az ara verib dedi. - Ajdiğın var, gəl qonaq ol.

Qırğıgöz Səməndər də elə bu lazımdı. Tez çöməlib oturdu süfrənin qirağına. Lavaşı götürüb arasını pendirlə doldurdu. Üstünə də göy-göyərti qoyub bürmələdi, düzənmək elədi. Basdı ağızına, ovurdularını şışirdə-şışirdə şirin-şirin çeynəyib uddu. Arxasında kartof soyutması, onun dalınca da iki yumurta yeyib qarnını bərkitti. Gözlərinə işiq gəldi.

-Süfrən açıq, ruzin bol olsun! - dedi.

Gözlərini süfrədən qaldırıb aralıda otlayan ata baxdı. "Pərvərdigarə! Sən heç vaxt məni darda qoyma-

mamışan, dar macalda olsa da özün imdadıma yetmisi. Şükür yaranışına!" Ürəyində Tanrıya qabağına çıxardıqlarına görə dua etdi.

Nəzərlərini bir xeyli atın üzərindən çəkmədi. At, özü də nə at. Kəhər at, min üstünə, düşmə yerə, ancaq çap. Adam heç belə ata yük vurmağa da qiymaz. Bəs neyləməli? Məcburiyyət insanı çox şeyə vadə edir. Gəl indi qismətindən qaç. Tanrı özü qabağına at çıxardıb. At yox e, bəslənmiş köhlen, cilovu da başında. Cilovun ucuna bir kəndir bağlanıb. Kəndir gəlir-gəlir, adamın ayağının yanında yerə basdırılmış dəmir mixçaya bağlanır.

-Həə, sən heç demədin axı kimsən? Buralarda nə gəzirsən? - Qırğıöz Səməndər bir də soruşdu.

-Yol adamiyam. Varib o tərəflərə gedəsiyəm. - Əli ilə Qarayazı meşəsinin anrı tərəflərini, dağları, yaylaq yerlərini göstərdi. - Gördüm ki, gecə düşür, dedim elə burda gecələsəm yaxşıdır. Tezdən obaşdan gedərəm. Gecəykən gedib yolu tapammaram. At da ki xamdır, hürküb eliyər, məni yixar.

-Ayə, ağrin alım, bəs qorxmursanmı, gecə gəlib atını oğurlayarlar?

Qırğıöz Səməndərin belə yumşaq, bir az da məlhəm danişğini ciddiliyə almadan zarafat kimi başa düşdü, elə o tərzdə də cavab verdi:

-Atı hörukəlmışəm, mixi da dizimin dibinə basdırımissam. Kim gəlib oğurlayacaq?

-Mənim kimi yoldan keçənin biri...

-Sən də söz dedin də... Gözüm görə-görə hancarı gəlib oğurlaya bilərlər?

-İndi mən göstərim, sən də tamaşa elə. Göstərimi?

-Göstər görüm.

-Deməli, oğru ehmal-ehmal gəlir, yaxınlaşış dizi-nin dibindən mixi çıxardır. - Qırğıöz Səməndər ehmalca durub ona yaxınlaşır, dərtib mixi çıxardır, kəndirdən aralayıb adama uzadır. - Sən hələ bu mixi bir tut.

Adam mixi alır.

-Kəndiri də, bax beləcə dəstələyir. - Kəndiri dəstələyə-dəstələyə atın yanına gəlib yəhərə bağlayır.

-Tuxu, tuxu... - deyib atın yalmanına bir-iki dəfə siğal çəkir.

Sonra ayağını üzəngiyə basıb qalxır atın belinə. Elə ki, atı minir, baxıb görür, adam, əlində mixca quruyub qalıb.

-Nə quruyub qalmışan? - Ona təpinir. - Əlindəki qamçını bəri elə görüm, hələ sənin atın necə qaçır. Deyirsən xamdi, köhləndi, nə bilim nədi...

Adam yerdən qalxıb ata yaxınlaşır. Qamçını ona uzadır. Qırğıöz Səməndər qamçını alan kimi uca-dan səslənir:

-Di salamat qal, mən getdim. On gündən sonra gəlib atını Göyyurddan sağ-salamat geri götürərsən.

-Axı heç adınızı da demədiniz... - Adam sanki yuxudayıdı, indi ayıldı.

-Adım Səməndərdi, məni bu mahalda tanımayan yoxdur, kimdən soruşsan, nişan verəcək.

-Səməndər?! Ə kişi, bəlkə o məşhur at oğrusu Qırğıöz Səməndər sənsən?

-Düz tapmışan, özüdür ki, var. - Tanışlıq verdi.

-Baloyun başına dolanım, ay Səməndər, məni də al tərkinə, burda qoyma, bir də o boyda yolu payı-pi-yada gəlməyim. - Nə fikirləşdisə, sözünə bir az ara verdi. - Otun varsa, onu da özüm daşıyaram...

Qırğıöz Səməndər elə-belə ad qazanmamışdı, qənşərə çıxıb gözünü qı'yıb baxdımlı, bəsdi. Ona gün kimi ayındı, harda mal otlayır, harda at, qatır, harda da heyvan. Gözündən heç nə yayınmadı. Mahalda onu tanımayan yox idi - məşhur at oğrusuydu. Özü at, eşşək, qatır saxlamazdı. "Neyimə gərəkdi, artıq xərcdi, on-on beş günyük daşıtdıracam deyə il boyu at-qatır bəsdəməliyəm? Lazım olanda birinin atı, eşşəyi ilə daşıyaram", deyirdi. Oğru olmasına oğruydu, amma başqa oğrular kimi deyildi. İldə iki dəfə oğruluğa gedərdi, bir yayda, bir payızda. Özü də gedib yeddi-səkkiz kənd o tərəflərdə at, qatır oğurlayardı ki, yiyesi soraqlaşa-soraqlaşa gəlib tapana kimi işini görüb qurtarsın. Yayda ot, yarpaq, payızda da odun daşıyordı. Bax, onun oğruluğunun qəribəliyi bundaydı.

Xeyli vaxtdı, oğruluğun daşın atmışdı. Kənd camatı, elə iki qonşu kəndin kişiləri də özləri razılığa gəlib kişi kimi söz vermişdilər ki, mövsümdə növbə ilə onların at, qatırlarından istifadə etsin. Ancaq nə etməli? Kim öz yükünü saxlayıb atını Qırğıöz Səməndərə verəcəkdi?

Hərdən də deyirdilər ki, onun işini Allah özü sahmanlayır.

Bu dəfə də belə alındı. Görünür, yenə Tanrı özü rəva bildi, yoxsa bu boyda oğruluq işini düzüb-qoşmaqmı olardı?

QEYD: Bu əhvalati şair Məhəmməd Mahmudov danişib, onun Rəşid Bərgüşadlı vasitəsilə tanımışam, Rəşid hər adama "dayı" deyə müraciət eməzdi. Hekayə çapa hazırlananda Rəşidin dayısının ölüm xəbəri yayıldı.

Allah rəhmət eləsin.

XƏYAL ZEYNAL

QAÇDIM ARXASINCA ARZULARIMIN...

Arzular xor baxır ümidlərimə,
Xəyallar gerçəyə xor baxan kimi.
Dumanlı taleyim qara yazılıb,
Uzaqdan oxuyur kor, baxan kimi.

Qaçdim arxasınca arzularımın,
Ən arzuolunmaz məkana düşdüm.
Ümidim üzüldü, çarəm kəsildi,
Hər püşkdə amansız zamana düşdüm.

Hər yolu yoxladım, hər səddi aşdım,
Tapmadım dərdimə çözüm, İlahi.
Bir deyil, beş deyil, bəlkə də yüzdür,
Hansi dözülməzə dözüm, İlahi?

Hər kəsin taleyi öz əlindədir,
Heyif ki, nə əlim, nə ayağım var.
Havadan aslidir bütün varlığım,
Boşluqdan qurulmuş bir dayağım var.

Gözümə görünmür aradıqları,
Nədən ki qaçıram gözüm də bitir.
Qəlbimə səpilən qəm toxumları,
Beynimə yol açıb, sözüm də bitir.

Elə bil bəxtimə düyun vurublar,
Ağardan tapılmır qara günümü.
Həyatın sinağı durmadan çəkir,
Çəkir ey çarmixa, dara, günümü.

Başına gəlməyən oyun qalmayıb,
Marağı olmuşam oyunbazların.
Daima ağrılı sözü olmuşam,
Yanğılı neylərin, telli sazların.

Segahın zilində, Şurun bəmimdə
Barmaqlar gəzdirir durmadan məni.
Qoymayıq qəmimi unudum, Allah,
Ağlayıb, sizləyir hər çatan məni.

Sevinmək necə bir duyğudu görən?
Dadını dadmadım, deyə bilmərəm.
Mən öz qismətimdən qaçan bəndəyəm,
Özgənin qismətin yeyə bilmərəm.

Qayğılar böyüüb, ağırlıq edir,
Qüssədən başımı yerə dikirəm.
Saçlarım sürüñür, yeri süpürür,
Görənlər sanır ki, şəkil çəkirəm.

Torpağı eşərək, gedib çıxmışam
Qərib bir diyarın tanış yerinə.
Yəqin ki, nə vaxtsa buraları da
Gözlərim suvarıb yağış yerinə.

Hər tərəf qaranlıq, hər tərəf soyuq,
Dondurur bu ömrün yolları məni.
Hayana qaçsam da yenə də tutur
Qaçılmaz qismətin qolları məni.

Varlıqla yoxluğun ortasındayam.
Bəhsəbəhs cismimi didişdirirlər.
Mənim nə istəməm önəmli deyil,
Gah yırtır, gah da ki bitişdirirlər.

Mən başqa dünyadan gəlmişəm, atam,
Çiynamdə hər qəmin izi, tozu var.
Qan deyil, dərd axır damarlarımdan,
Heç kəsdə olmayan ağrım, sizim var.

Hamidan fərqliyəm, hamidan üzgün,
Qəlbim hər acının təmini bilir.
Ölümlər daddığım bu məmləkətdə
Hamı yaşamağın çəmini bilir.

XƏLİL TAHİROV

DÜZƏNSİZ XOŞ DUYĞULAR

Düşməni yox etmədən
Dönmərəm geri bir daha.
Ölsəm də vətənim geyməsin qara,
Özümü qurban demişəm Azərbaycana.
Qoy qanım tökülsün bu torpaqlara.

Düşmən torpaqlarımızı aldı əlimizdən,
Didərgin saldı obamızdan, elimizdən.
Göyləri görmək olmurdu
Yanan evlərin tusdüsündən,
Hələ də ağılar düşmür dilimizdən.

Həsrətin könlümü yandırıb-yaxır,
Sənsizlik belimi büküb, qalmayıb halim.
Artıq yaşamağa yoxdur taqətim,
Hicranın bitmir ki, özümdə qalım.

Sağlarını tökmüsən ciyinlərinin üstə,
Dodaqların qaymaqdır, agzınsa püstə.
Qırışlar görünən də o gözəl üzündə,
Hamidan gözəlsən mənim gözümdə.

Böyük bir dərd aldım, bilin, başıma,
Bu həyatı sanki oyuncaq sandım.
Şaşırıb qaldım nə edəcəyimə
Hey odsuz, alovuz alışib yandım.

Tək fərqim bu idi başqalarından,
Dünyada nə çoxdur silinməz dərdim.
Ayağım üzülüb, kəsilib nitqim,
Şikayət etməyə çatmır ki həddim.

Çəmənliyə şəh düşəndə,
Ay qüruba ötüşəndə.
Səninlə mən görüşəndə,
Necə də xoş olur könül.

Baharda açır çıçəklər,
Sonda tökülr ləçəklər.
Puç olur arzu, diləklər,
Ömrümün payız çağında.

Ucadır necə də Şərur dağları,
Gözəldir Şahbuzun barlı bağları.
Şirindir ömrün gənclik çağları,
Di, gəl ki, qədrini o an bilmədik.
Şərur rayonu, Axaməd kəndi

ƏLİ BƏYİN "HƏRBİ ZƏNGİLƏN"INA SƏYAHƏT, VƏ YA AZƏRBAYCANIN "HƏRB VƏ SÜLH"Ü

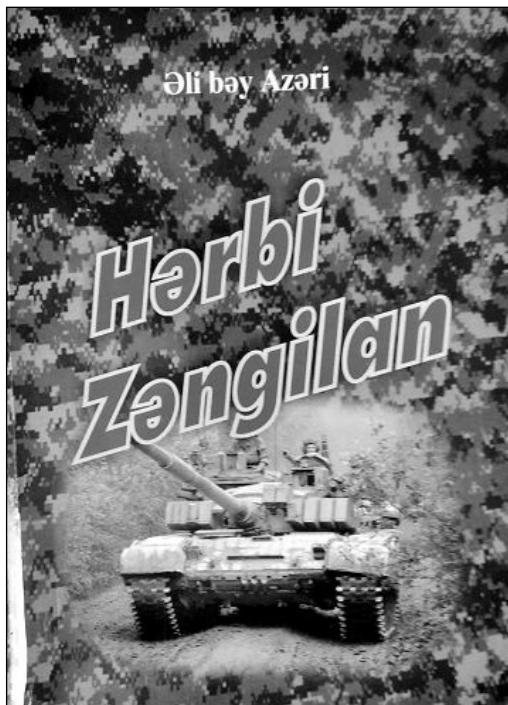
İmzası son iyirmi ildə ciddi mövzularla geniş oxucu auditoriyasına yaxşı bəlli olan Əli bəy Azərinin "Hərbi Zəngilan" əsəri barədə təəssüratlarımı sizinlə bölüşməyə çalışacağam. Bu işdə ola bilsin ki, sizə və mənə çatacaq iki fayda var. Sizə mümkün faydası əsəri diqqətlə mütləq etmiş bir oxucunun ədəbi-tənqidi fikirləri ilə tanış olmağınızdır. Mənim faydam isə kitabın yaratdığı parlaq təəssüratları sizinlə bölüşməyimdir.

PARALELLƏR

Əli bəy Azərinin həyat və fəaliyyəti ilə tanış olduqda gördüm ki, biz ikimiz də çox az fərqlə eyni həyatı yaşamışıq. Fərq yalnız ondadır ki, o, bu hadisələrin içində SSRİ-nin nizami ordusundan peşəkar, nümunəvi, tam hazırlıqlı (üç ildən artıq böyük komandiri işlədikdən sonra - ordu həyatından az-çox xəbərdar olanlar böyük-batareya komandiri vəzifəsinin zabitin həyatında ən önəmli pillə - tram-pilin olduğundan xəbərdardır) zabit kimi gələrək taborun qərargah rəisinin müavini vəzifəsindən baş leytenant rütbəsində qatılmışdır. Mən isə 18 yaşı yenicə tamam olmuş, universitet auditoriyasından böyük tərəddüdlər və təbəddülatlar içində çıxmış gənc əsgər kimi qatılmışam. Bu məqamda eynilik təşkil edən cəhət odur ki, o, özünün indi-indi nizama düşmüş həyatını, uzun illərdən sonra nəhayət ki, gerçəkləşdirməyə başladığı arzularını, qurbanət eldə təsəvvür edə bilməyəcəyimiz çətinliklərlə əldə etdiklərini tərəddüd belə etmədən vətəninə qurban verdi.

Mən bir azərbaycanlı kimi "rayonunda (Ağdamda) döyüş gedən gənc oxuduğu məktəbin əsas binasının girişində (BDU) şəhid tələbələrin portretləri ni görə-görə Bakıda gün keçirə bilərmi" sualının cavabını bilirdim.

Bunları qismət, taleh, iki müxtəlif insan arasında

tale oxşarlığı, zamanın tələbi adlandırmağımızdan asılı olmaya-raq biz o həyatı yaşadıq, bu gün çoxunun inana bilmədiyi hadisələrin şahidi olduq. Dəfələrlə ölümün cəngindən qurtulduq.

Beləliklə, "Hərbi Zəngilan"ın qısa məzmunu ilə tanış olaq.

"Hərbi Zəngilan" müəllifin "Könüllülər" və "Alay dövrü" adlı digər iki romanının da daxil olduğu trilogiyanın birinci hissəsidir. "Hərbi Zəngilan"da təsvir olunan hadisələr 1 iyun - 30 noyabr 1992-ci il olmaqla qısa, ancaq hadisələrlə çox zəngin və ziddiyyətli bir dövrü əhatə edir. Proseslər sürətlə cərəyan edir. Sanki zaman su kimi axıb gedir. Romanı oxuduqda həmin günləri tekrar yaşayırsan. Gələcək nəsillər üçün bu əsər real tarixlə tanış olmaq imkanıdır.

Nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, həmin qarışiq zamanda Füzuli-Zəngilan-Qubadlı cəbhəsində qərargah zabiti Əli bəy Azərinin planlaşdırıldığı əməliyyatların oxşarlarının Ağdam-Tərtər-Goraboy cəbhəsində əsgər kimi icraçısı olmuşam. Zaman və məkanda cüzi fərqlər olsa da, həmin hadisələr və onların mahiyyəti eynidir. Əli bəy Azəri bu proseslərin yüksək vəzifəli (nəzərə almalıyıq ki, o vaxtlar əlahiddə taborlar hamısı özlərinin ayrıca nömrəsi və möhürü olan hərbi-hissələr idi) zabit, mən isə sıravi-atıcı əsgər kimi iştirakçıları oldum.

Qeyd etməliyəm ki, əsgərin anlaya bilmədiyini zabit, zabitin sərf texniki səbəblər üzündən təfərrüatlarına vara bilmədiyi bəzi məsələləri isə əsgər daha yaxşı görürdü. Bu kitabı oxumaq ən azı "keçmiş bilməsəniz, gələcək həmişə qaranlıq olacaq" fikrini nəzərə alsaq, vacibdir. Kitabın 3-cü səhifəsinin 5-ci abzasında belə bir cümlə var: "...Romanxronika, nəsrin, bəlkə də ən çətin formasıdır." Onu qeyd etmək istəyirəm ki, bu vacib parça müəllifin MÜQƏDDİMƏ ƏVƏZİ adlandırdığı hissədəndir. Əli bəy Azəri sözünə bədii əsər üçün MÜQƏDDİ-

Mənin vacibliyi barədə qeydləri ilə başlayır. Bu fikri təsdiqləyərək, vurgulamaq istəyirəm ki, oxuduğunuz bu yazı adını (resenziya, təhlil, tənqid, təəssürat və s.) nə qoymağımızdan və onu necə qəbul etməyimizdən (söhbətimizin əvvəlində bunları subjektiv oxucu rəyi-fikri olduğu barədə məlumat vermişdim) asılı olmayaraq, əsərin kitabdan kənardan olan MÜQƏDDİMƏsidir.

ƏSƏRİN DİLİ - MİLLİ BƏDİİLİK

Uzun MÜQƏDDİMƏdən sonra əsərin dili barədə bir neçə kəlmə yazaq və bəhsimizi davam etdirək. Müəllif haqqında təqdim etdiyim qısa arayışdan görünür ki, uşaqlıq vaxtından yazmaq həvəsi olسا da, taleyin hökmü onu tamam başqa bir səmtə yönəltmişdir. O, ədəbiyyat və tarixi yaradan, lakin bunlarla heç bir əlaqəsi olmayan sənətə yiyələnmişdir. Filoloq deyil. Heç humanitar sahənin mütexəssisi də deyil. Tam əksinə, dəqiq elmlərin, texniki sahənin adamı olan Əli bəy ixtisasca komandan-mühəndisdir. Görünür, məhz hərbçi olduğuna görə, Əli bəyin yazılarında ciddi sistemlilik və dəqiqlik vardır.

Bir məsələni də qeyd edək - ədəbiyyatçı olmasada, o, dilimizin incəliklərindən, xüsusi ilə hadisələrin cərəyan etdiyi bölgələrə məxsus spesifik söz və ifadələrədən böyük ustalıqla istifadə etmişdir. Əsərin dilindəki bu xüsusiyyət həm də ona görə təqdirəlayıq və əhəmiyyətlidir ki, sözügedən bölgələrin insanları müəyyən səbəblər üzündən uzun müddətdir şəhərdə yaşıdlılarından spesifik söz və ifadələrin itirilməsi təhlükəsi yaranmışdır. Əli bəyə (yuxarıdakı keçidlərdən istifadə edərək onun hekayələri ilə tanış ola bilərsiniz) sadə xalq dilini yazılı ədəbiyyata gətirərək belə söz və ifadələrə yeni həyat bəxş etdiyinə görə təşəkkür düşür.

VƏTƏNPƏRVƏRLİK, TƏƏSSÜBKEŞLİK VƏ TARIX

Hadisələr gənc, enerjili, ən əsası isə düşmənə nifret, Vətənə-yurda sonsuz bir məhəbbətlə alışib-yanan baş leytenant Rzaquliyevin Uzaq Şərqdən nizamlanmış həyatı tərk edərək min bir müsibətlə döyüş bölgəsinə çevrilmiş, bir vaxtlar quzu otardığı, seyrindən doymadığı doğma yurda qayıtması ilə başlayır. İlk hadisələr zəif və xaotik kimi görünür.

İkinci fəsildə dinamika artır. "Hərbi Zəngilan", yəni trilogiyanın birinci hissəsinin sonunda Zəngilan böyük bir dəyişikliyin astanasındadır.

Hadisələrin əsas hissəsi hərbi hissədə, hərbçilər arasında cərəyan edir. Əli bəy elə incəlikləri ustalıqla qələmə alıb ki, bunu hərbçi olmayan heç bir yazar edə bilməzdi. Təkcə müxtəlif situasiyaları, subardinasiya məsələlərini, qərargah mədəniyyətinə aid spesifik elementləri deyil, həm də qondarmaları böyük peşəkarlıqla təqdim etməyi bacarmışdır. Müəllif peşəkar hərbçi olduğuna, uşaqlıq dövrü kənddə keçdiyinə, zəngin söz ehtiyatına yiyələndiyinə görə belə faydalı, əhəmiyyətli, vacib bir əsəri ərsəyə getirə bilmüşdür.

Əsərdə yerli əhalinin hərbçilərə absurd münasibəti ilə rastlaşırıq. Məsələn, ikinci fəslin "Ölüm günü" bölüməsində yenice erməni atəşinə tuş gəlmış kəndin sakinləri - arvadlar köməyə - haraya gələn hərbçilərə qarğış edirlər: - "Sizi görüm qırılasınız. Vayınıza oturaq. Siz gələnədək"

Müəllif burada həm maraqlı ifadə vasitələri seçmiş, həm də bir eyhamla müəyyən münasibətləri - ara qarışanadək normal qonşuluq mehribançılığının ortaya qoymuşdur. Yoxsa, arvadlar öz əsgərlərini niyə qarğısanın ki?

"Nüvədi bölüyüünün döyüş təyinatı" bölümündə təyinatla bağlı: "Lələnin öz əmriddir...", "Qisas almamalıydı" bölümündə idarəcilik barədə "Salacaq şapalağın altına...", "Altı nömrəli ehtiyat möhür" bölümündə yerlibazlıqla bağlı: "Gürcüstanlı gəlib, Zəngilanda..." və s. maraqlı misallar var. Bundan əlavə, satqınçılıq məqamı söhbət mövzusu olanda məlum olur ki, hamının bir nömrəli şübhəli şəxs hesab etdiyi "Sonanın gəlini" qərargahda makinaçı işləyir... Hər zaman olduğu kimi...

Daha bir maraqlı misala nəzər salaq. Bu dəfə obyekti polisdir. Çox maraqlı bir nüansı diqqətinizə çatdırım. Makulunun "Səttarxan" əsərində də belə bir vəziyyət var: jandarma işə düzəlmək üçün mütləq rüşvət vermək lazımdır. Bu yüz il əvvəl Güney Azərbaycanda baş vermiş hadisədir. SSRİ vaxtı Rusiya ərazisində nisbətən ucuz şirinlik və xüsusi hallarda hətta təkliflə başa gəlsə də bizdə heç vaxt belə olmayıb. "Cəbrayıldan gələn polis" bölüməsində müstəqil Azərbaycanın müstəqilliyin ilk illərində Ukraynadakı düzənini pozub Vətənə xidmətə gəlmiş polis zabitinə açıq-aşkar deyirlər ki, iyirmi beş min verməsən xeyri yoxdur... Belə misallardan çox çəkmək olar.

Yerlibazlıq, yerliçilik adlandırdığımız murdar təzahürün əksi olan bir hiss də vardır. Onun adı yurd-

sevərlik, vətənpərvərlikdir.

HASİYƏ: Baş leytenant Rzaquliyev vətəninin, yurdunun fədakarıdır. O, əsl vətən oğullarının ümumişdirilmiş obrazıdır. Hər bir azərbaycanlı belə igidlərə dəyər verməyə borclu olduğunu dərk etməlidir. Amma bu anlayanlara aiddir. Böyük təəssüf hissi ilə qeyd etmək istərdim ki, indinin özündə belə bunu başa düşməyənlər, qiymətləndirməyənlər çoxdur.

Baş leytenant Rzaquliyev Silahlı Qüvvələrin Baş Qərargah rəisi general-leytenant Bərşadlının qəbulunda olarkən ona başqa bölgələrdə, Bakıda daha yüksək vəzifələr təklif edilsə də, o, Zəngilan deyib durur. Ağdamda yeni qurulacaq tank taboruna komandır vəzifəsi təklif olunur. Bu vəzifəyə də razılaşmış. Halbuki, bu onun üçün daha prespektivli bir təyinat olardı. Yurdsevərlik onu çəkib Zəngilana götərir.

Tərtərdə olan hərbi hissədə 1994-cü ilin yanvar, fevral aylarına qədər olan vəziyyətdən bir neçə misal götirmək istəyirəm. "Tərtər batalyonu", "Bərdə batalyonu", bir neçə "Mingəçevir batalyonu", filan sayılı taborlar, "Qurtuluş batalyonu", "20 yanvar batalyonu", adını unutduğum başqa bölgə batalyonları və bu taborlardakı qruplaşmalar çox böyük problemlər yaradırdı. Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, həmin problemlər bu gün də mövcuddur. Bu hal yenice müstəqilliyini elan etmiş kiçik bir respublika üçün bəlkə də təbiidir. Ona hətta haqq qazandırmaq da olar. Ancaq bu gün yolverilməzdirdir. Qeyd etmək istəyirəm ki, təhsildəki, səhiyyədəki, ordudakı, idarəetmədəki bütün problemlərin kökündə məhz bu xırdaçılıq, təəssübkeşlik dayanır. Məsələn, əgər Rzaquliyev onu heç kimin tanımadığı - zəngilanlı demədiyi Sovet Ordusunda qalib, sonra da rus ordusuna sədaqət andı içib (digər minlərlə türk soyundan gələn zabitlər kimi) xidmətinə davam etsəydi, bəlkə də yüksələcək və daha firavan yaşayacaqdı. Çünkü orada ancaq onun xidmətinə, işinə qiymət verəcəkdilər. Bakıda qərargahda əməliyyat zabiti kimi qalsayıdı, hətta Ağdama yeni yaradılan tank taboruna komandır getsəydi belə Zəngilanın xidmətindən daha yaxşı olacaqdı. Amma qəhrəmanımız Zəngilanı - doğulub boy-a-başa çatdığı yurdun döyüşüsü olmayı seçdi.

ƏSƏRİN ƏHƏMİYYƏTİ

Əli bəy Azəri "Hərbi Zəngilan" adı verdiyi bu romanını sanki, o dövr Zəngilanını tarixdə yaşatmaq istəyi ilə qələmə almışdır. Uşaqlıqdan yadında qa-

lan sözləri, unudulmuş ifadələri, az qala hər kolu, hər daşı xatırlatmaqla Zəngilanın real vəziyyətinin tam bədii portretini böyük ustalıqla yaratmışdır. Həm də Zəngilan təbii sərvətləri və spesifik resursları ilə fərqlənən qəribə coğrafi məkanda yerləşir. Naxçıvan yolunun üstündəki körpünün bir sütunu Ordubaddırsa, digər dirəyi Zəngilandır. Ölkədəki iki qızıl yatağından biri Zəngilandadır. Dünyaca məşhur iki Çinar meşəsindən biri - təbii artımına görə birincisi Zəngilandadır, bazasında Bəsətçay qoruğu yaradılıb. İran İslam Respublikası ilə sonuncu sərhəd zastavaları Zəngilan ərazisindədir və həmin vaxt hələ də rus sərhədçilərinin bölgədə mövcudluğu əhalidə qəribə ikrah hissi oyadırdı. Ermənistandan iki - Naxçıvanla aramızı süngütək sancılan Mehri və böyük sənaye zonası sayılan Qafan rayonu ilə sərhəd zolağı 157 kilometr idi ki, bud a o vaxt ən böyük təmas xətti sayılırdı. Zəngilan üzərində cəmləşmiş maraqlar ucbatından ölkənin ictimai-siyasi-hərbi mənzərəsi buradan daha aydın müşahidə olunurdu.

Məncə, Əli bəy Azəri qarşısına qoyduğu məqsəd nail olmuşdur. Əli bəy Azərinin "Hərbi Zəngilan", "Könüllülər" və "Alay dövrü" adlı digər iki romanın da daxil oduğu trilogiya müasirimiz tərəfindən qələmə alınmış Azərbaycanın "Hərb və Sülh"üdür!

Sonda bir neçə vacib məqama toxunaq. Biz bu gün Makulunun "Səttarxan"ından, Məhəmməd Əsəd bəyin "Əli və Nino"sundan, Bayram Bayramovun "Karvan yolu"ndan necə faydalanırıqsa, gələcək nəsillər də Aqil Abbasın "Dolu"sundan, Fazıl Güneyin "Qara qan"ından, Əli bəy Azərinin "Hərbi Zəngilan"ından, Qələndər Xaçınçayının "Güllə işığında"n belə faydalanaqlar.

Gəlin, bu siyahını zənginləşdirək. Gəlin Babək olaq, Azərbaycanımızı sevək... Nəsimi olaq, sözümüz yaşasın... Gəlin Şəhriyar olaq, səsimiz Arazın şirlitüsündə itib batmasın... Gəlin Vurğun olaq, gəlin Bəxtiyar olaq... Hacıbəylini, Zərdabini, Haqverdiyevi yaşadaq...

Bioloji insanlıqdan qurtulaq... Şah İsmayıldan, Nadir şahdan güc alaq... İlham kimi qətiyyətli olaq... Ziyaların, Ülvilərin əməyi boşça çıxmاسın... And olsun, Qələmə ki, ondan güclü silah yoxdur!

04.04.2021 - Baki.

MÜNDƏRİCAT

1. Redaktor gusəsi

-Əli bəy AZƏRİ - "Bizim Baki"	1
-------------------------------	---

2. Publisistika

-Fərhad RAMİZOĞLU - "Sinifin iki qrupa bölünməsi məqsədə uyğundurmu?"	4
-Göyərçin KƏRİMİ - "Ümidi söz olan şair" (Fikrət Sadiq haqqında)	8
-Ələsgər TALIBOĞLU - "Qisas qiyamətə qalmadı" (Qorxmaz Abdulla yaradıcılığına bir nəzəri baxış)	19
-Dilbər RZAYEVA - ""Bəhlul" satirik jurnalında "Molla Nəsrəddin" ənənələri"	26
-Emin PİRİ - "Özümü yeni doğulan uşaq kimi aparırdım" (Vətən Müharibəsi iştirakçısı Elvin İntiqamoğlu ilə müsahibə)	34
-Elvin İNTİQAMOĞLU - "Xatirələr elmlər doktoru"	38
-Zaur USTAC - "Hərb mövzulu yazılar"	42
-Ələsgər TALIBOĞLU - "İrvanda xal qalmadı" (esse)	61
-Zaur USTAC - "Əli bəyin "Hərbi Zəngilan"ına səyahət"	117

3. Poeziya

-Məhəmməd ƏLİ - "Var", "Könül", "Dördlüklər" (şeirlər)	3
-Zeynalabdin NOVRUZOĞLU - "Şairlər yarımcıq ömür yaşayır", "Yazdim-yazmadım", "Durnalar nə dedi, babam ağladı", "Od dağıtmaz qələmim", "Bu çayın axarı xoşuma gəlir", "Dəlilər də müalicə olunsun", "Füzulini oxuyanda" (şeirlər)	6
-Səadət QƏRİB - "Dünyada ədalət, haqq quran elim", "Yük", "Qarabağ Azərbaycandır", "Bu gecə", "Gəl, sevinsin sevgi dolu ürəyim", "Eşqin dünyası", "Sən Allah", "Şəhidin dilindən", "Boş çərçivə", "Həder oldu bu həyat", "Ayaqdadı mərd xalqım", "Zəfər etirli qəhrəman", "Qarabağa bahar gelir", "Sevməsəm, ölləm", "Susduguna inandım", "Mən bir həyat hekayəsi" (şeirlər)	11
-Ələsgər TALIBOĞLU - "Günayın sevdiyi quş", "Toğrulun kənd sevgisi", "Mışıl-mışıl uyuyur", "Qarçıçəyi", "Bizim balaca Bağır", "Mənim nəvələrim", "Balaca qızçıqaz", "Şəkidi bir yay günü", "Göydən düşən alma", "Ay kəpənək, uşub gəl", "Mirzəlinin topu" (uşaq şeirləri)	17
-Hafız ƏLİMƏRDANLI - "Azadlığa gedən yol" (poema)	22
-Rəhman BAYRAM - "Xatıra", "Qarabağ", "Tələbə məktubu", "Şəki", "Çox şükür", "Dəyməz", "Gərək", "Kimi", "Qubaya gəlsin", "Səni sevmək üçün gəldim dünyaya", "Halallıq harama oxdu dünyada", "Şükür, dərdlərimiz əriyir bir-bir", "Çətindir", "Yaxşıdır", "Valideyn ağacdır, övladları bari", "Həyatda", "Gəlibdi", "Məftunam", "Ağlamasın" (şeirlər)	30
-Teyfur ÇƏLƏBİ - "Allah, bu millətə yazığın gəlsin", "Zəng çatmır", "Əli bəy Azəriyə", "Nüsretə", "Bir şeirə", "Yayındı", "Necəsən?" (şeirlər)	40
-Budaq TƏHMƏZ - "Sıyaqtan uçan qartal" (poema), "Şuşaya gəlin", "Daha sən azadsan", "Yaz gəlib" (şeirlər)	45
-İbrahim YUSİFOĞLU - "Araba", "Ayna", "Düş gəl yerə, güləşək", "Qarışqalar", "Tut ağaç", "Çaydan", "Çıraq", "Alma neynir almanın", "Ulduzlar yera yağın", "Ulu dağların", "Göy yera zeng eleyir", "Külək apardı", "Şeytan bala", "Çəqqala", "Üzərrik", "Qumrudu", "Günəbaxan", "Polis əmi", "Nar çıçayı", "Küftə", "Əriştə" (uşaq şeirləri)	58
-Əbülfəz ÜLVİ - "Hərdən düşünürəm", "Anlamadı", "Necə təbiəti qınamayım mən", "Xəyalə həkim", "Qadin", "Müəmmalar" (şeirlər)	63
-Kamil MƏMMƏDOV - "Düşüncələr" (şeir)	69
-Səməd SƏMƏDOV - "Azərbaycan", "Gecələr", "Dördlük", "Sənin deyil, mənimkidir o vətən", "Çəkilib xəlvətə tenha yatrıram", "Məndən ayrı gəzdi, bezdi bu həsərət", "Təbiəti sev, bala" (şeirlər)	70
-Fərman ƏZİZLİ - "Rövşənin adı", "Var olsun", "Üreyimdən bir hiss keçdi", "Ilqar həkim", "Cavansır həkim", "Anadan olandan belə doğulub", "Xalid müəllim", "Kökünə bağlanan köklü olar" (şeirlər)	72
-Cəlil XEYİRBAY - "Kimsə", "Ki...", "Heç", "Məhəbbət", "Yanmaz ki, yanmaz", "Mən o gülə gül demərəm", "Məni" (şeirlər)	75
-Mirhəsən AĞAYEV - "Tanimir məni", "Tural", "Qardasan", "Qaçdı bu sevgi", "Qarabağ Azərbaycandır", "Zəmanədəndir", "Ata bilmirəm" (şeirlər)	77
-Qərib HÜSEYNOV - "Bayraqdar", "Şəhidlərin harayı", "Dedi: -Səni gəzirdim", "Yetimlikdən şəhidliyə", "Bildimmi", "Batabat", "Göy-göl" (şeirlər)	80
-Əhməd MƏMMƏDLİ - "Cüt alimli sinifin cüt şairi də vardır", "Ana yanğısı", "Ermənilər", "Ay bərəkallah", "Bıçaq", "Yeddigözəl şəlaləsi" (şeirlər)	83
-Sədiyar SƏFƏRƏLİYEV - "Əzizli Fərman", "Həyat gözəldir", "Sevəsən gərək", "Nəvələr", "Evimizdə gelin var", "Qocalarsan", "Dosta xahis" (şeirlər)	85
-Şəhla XƏLİLQIZI - "Azərbaycan bayrağı", "Sözüm tükenib", "Qəm yemə, ay ana", "Qarabağa gedirik", "Əsgər şeirinə", "Neyimə gərəkdir" (şeirlər)	87
-Ənvər DURUCALI - "Durucu" (şeir)	89
-Fəxrəddin BABAYEV - "Müəllim", "Şeirim", "Bəyondim", "Dalgalar", "Necə görməsin?" (şeirlər)	90
-Mərziyə QƏBƏLƏLİ - "Vətonin oğulları", "Yaxşıdır", "Necəsən?", "Gəl, bürünək dünyanan çirkli, ağır kürkünə", "Aramızda bir sevgi var", "Yağış, nolar, yağıma, dayan" (şeirlər)	92
-Niyazi ZÖHRABOV - "Qarabağdadır", "Qəbeləm mənim", "Sevgi haqqında", "Nə mənəsi var", "Səndən xəbərsiz", "Həyat özü seçir qəhrəmanları" (şeirlər)	94
-Bəxtiyar Abbas INTİZAR - "Sağalmaz", "Məndə", "Ağlatdı məni", "Bitməyən şeir", "Yaşlı", "Ağlamaq", "Atəskəs", "Sözlərim", "Gəlir", "Quraqlıq", "Bilmirəm", "Lənət", "Paylamişam", "Özüm boyda" (şeirlər)	102
-Zəki Bayram YURDÇU - "Üstüne bir sevgi işığı düşə", "Vətəndir", "Yaşamaq olmur", "Anam", "Mən səni neyləyim", "Biz ayrı düşməsəydi" (şeirlər)	107
-Kirman RÜSTƏMLİ - "Ana", "Ağlım", "Kimdir günahkar", "Qocalıq", "Təmsil", "Bir ağız deyimlər", "Bu da bir dərddir" (şeirlər)	111
-Xəyal ZEYNAL - "Qaçdım arxasında arzularım" (şeir)	115
-Xəlil TAHİROV - "Düzənsiz xoş duyğular" (şeirlər)	117

4. Nəşr

-Təranə MƏMMƏD - "Mağazada" (hekayə)	15
-Xalıq AZADİ - "Xoşbəxtliyin son həftəsi" (povest)	48
-Zarema ƏLİYEVA - "Zəncirotu" (hekayə)	65
-Ramiz ISMAYIL - "Əbadiyətə məktublar" (davamı - əvvəli ötən sayda), (elegiya)	97
-Zəhra SƏFƏRALIQIZI - "Sırr" (hekayə)	105
-Rəşid BƏRGÜŞADLI - "Ən yaddaqlan ad günü" (hekayə)	109
-Əli BƏY AZƏRİ - "Qırğız Səməndərin qəribə at oğurluğu" (hekayə)	113